ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Π. Β. ΔΕΡΤΙΛΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Αφοι Π. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ—ΒΑΣ. ΣΟΦΙΑΣ 46
ΑΘΗΝΑΙ — ΣΑΝΤΑΡΟΖΑ 1α
1961

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Προβαίνοντες εἰς νέαν ἔκδοσιν τῶν πολυγραφημένων Πανεπιστημιακῶν Μαθημάτων μας, ἐκρίνομεν ἀναγκαῖον νά ἐπιφέρωμεν εἰς αὐτά πολλαπλᾶς προσθήκας, αἵτινες συνάμα ἀποτελοῦν βασικάς βελτιώσεις αὐτῶν.

Βεβαίως καί εἰς τάς προγενεστέρας ἐκδόσεις εἴχομεν προσπαθήσει νά συγχρονίσωμεν τάς Παραδόσεις μας, λαμβάνοντες ὑπ'ὄψιν τήν νεωτέραν δημοσιονομικήν διδασκαλίαν. Ἤδη ὅμως ἐπιζητοῦμεν νά προσδιορίσωμεν εἰς συντόμους γραμμάς πληρέστερον τήν σημειωθεῖσαν πρόοδον εἰς τήν δημοσιονομικήν θεωρίαν. Πράγματι τά δημοσιονομικά φαινόμενα κατά τήν τελευταίαν περίοδον ἐγνώρισαν βαθεῖς μετασχηματισμούς, οἱ ὁποῖοι ἐντόνως ἐπηρεάζουν γενικῶς τήν οἰκονομικήν διδασκαλίαν. Προσεπαθήσαμεν ἀκόμη ἐπακριβέστερον καί εἰς συντόμους ἐπίσης γραμμάς νά προσδιορίσωμεν τά κύρια σημεῖα τῆς ἐξελίξεως τῆς δημοσιονομικῆς σκέψεως καί νά ἐκτιμήσωμεν τήν ἀξίαν τῶν βασικωτέρων προσφάτων ἐκδηλώσεων αὐτῆς, μή δεχόμενοι ὅμως πάντοτε, ὅτι πᾶσα νέα θεωρία ἑρμηνεύει ὑγιᾶ οἰκονομικήν ἀντίληψιν.

Ἐξ ἄλλου ἐπεζητήσαμεν νά ὑπενθυμίσωμεν τά νέα προβλήματα, ἅτινα ἀποσχολοῦν τάς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν καί τούς θεωρητικούς ἐρευνητάς.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἡ δημοσιονομική διδασκαλία ἐκτίθεται, ὡς διευρύνεται διά τῆς διαχαράξεως τῶν νέων κατευθύνσεων ἐρεύνης, τῶν ὁποίων τοὐλάχιστον ἡ ἁπλῆ μνεία δέν λησμονεῖται εἰς τήν συνέχειαν τῶν ἀνά χεῖρας Μαθημάτων.

Διαφαίνεται ἐπίσης ἐκ τῶν ἀνά χεῖρας Μαθημάτων ποία εἶναι ἡ βασική οἰκονομική ἀρχή, ἥτις δέον νά κατευθύνῃ τήν δημοσιονομικήν δράσιν τοῦ κράτους, δεχόμενοι, ὅτι τό βέλτιστον δημοσιονομικόν σύστημα εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξασφαλίζει τήν μεγίστην καί γενικωτέραν κοινωνικήν ὠφέλειαν. Πράγματι τό κράτος ἐκπληροῖ τήν ἀποστολήν του, ἄν ἐξασφαλίζῃ τήν μεγίστην δυνατήν -ΜΑΧΙΜΟΥ- οἰκονομικήν εὐημερίαν, εἰς τήν ὁποίαν μετέχει τό σύνολον τῶν μελῶν τῆς Κοινωνίας. Ἐκπλήρωσις ὅμως τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ Κράτους, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς μεγίστης δυνατῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας, δέν νοεῖται χωρίς τήν ἱκανοποίησιν τῶν δημοσίων ἀναγκῶν, πρός τοῦτο ἱεραρχουμένων ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν, κρινομένων κυρίως ἐκ τῶν δυνατοτήτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς καί ἐκ τῆς μορφῆς τοῦ κράτους καί τῶν ἰδεῶν αἵτινες ἐπικρατοῦν περί τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καί τῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

Ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους, ὡς ἐξετάζεται εἰς τάς Παραδόσεις μας, κατευθυνομένη ἀπό τάς ὀρθάς καί ὑγιεῖς ἐπιστημονικάς ἀντιλήψεις, βασικῶς συμβάλλει εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ κράτους.

Διά τοῦτο, ἀρχόμενοι τῶν Μαθημάτων μας, ἐπιζητοῦμεν νά καθορίσωμεν τό περιεχόμενον αὐτῆς καί νά ἐξετάσωμεν τούς ἐπιστημονικούς κλάδους, οἵτινες ἐρευνοῦν τήν δημοσιονομικήν δράσιν τοῦ κράτους.

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η
ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Τό κράτος καί ἡ δημοσιονομική δρᾶσις αὐτοῦ.
Οἱ σπουδάζοντες αὐτήν ἐπιστημονικοί κλάδοι.
Ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὡς ἴδιος κλάδος ἐπιστήμης.
Αἱ συγγενεῖς αὐτῆς ἐπιστῆμαι.

Α΄. Ἔννοια καί περιεχόμενον τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους.

Τό κράτος ἔχον τάς ρίζας του εἰς τό παρελθόν καί διαιωνιζόμενον εἰς τό μέλλον εἶναι ἕν σύνολον δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὑπό τήν μορφήν ταύτην καλεῖται νά ἐκπληρώσῃ πολλαπλῆν ἀποστολήν, ἥτις συνίσταται εἰς τήν ἱκανοποίησιν δημοσίων ἀναγκῶν διά τῆς πραγματοποιήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν. Οὕτως ἐξασφαλίζει τήν ἐσωτερικήν ἀσφάλειαν καί τήν ἐξωτερικήν ἄμυναν τῆς χώρας, ἀπονέμει τήν δικαιοσύνην, προνοεῖ διά τήν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ καί ὑλικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ καί ἰδίως τῶν ἐν καθυστερήσει ἀγροτικῶν καί ἐργατικῶν μελῶν τοῦ ἔθνους καί καταλίπει εἰς τάς μελλούσας γενεάς ἀνώτερον ἐπίπεδον πολιτισμοῦ. Καί ἡ ἀποστολή αὕτη τοῦ κράτους προϊόντος τοῦ χρόνου διευρύνεται.

Πρός ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης καί ἱκανοποίησιν

τῶν δημοσίων ἀναγκῶν αἴτινες προϊόντος τοῦ χρόνου καί ἀναλόγως τῆς μορφῆς τοῦ κράτους διευρύνονται, τό κράτος ὀργανώνει τάς καταλλήλους δημοσίας ὑπηρεσίας, ἡ συντήρησις, λειτουργία καί προαγωγή τῶν ὁποίων δέν εἶναι δυνατή χωρίς τήν πραγματοποίησιν δημοσίων δαπανῶν, πρός ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων ἐπιδιώκει τήν ἐξεύρεσιν ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν μέσων. Τό κράτος τά μέσα ταῦτα ἐξευρίσκει διά τῆς ἀναπτύξεως ἰδίας δράσεως, τήν ὁποίαν καλοῦμεν δ η μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ή ν δ ρ ᾶ σ ι ν, εἰς τήν ὁποίαν νοεῖται ἐπίσης καί ὁ μετασχηματισμός αὐτῶν εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας διά τῆς πραγματοποιήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Ἡ δημοσιονομική δρᾶσις λοιπόν τοῦ κράτους γεννᾶται ἐξ αἰτίας τῶν συλλογικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀτόμων καί συνίσταται εἰς τήν ἐξεύρεσιν, διάθεσιν καί διαχείρισιν τῶν ἀπαιτουμένων δημοσίων ἐσόδων διά τήν ὀργάνωσιν, συντήρησιν καί λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τῶν προοριζομένων διά τήν ἱκανοποίησιν τῶν συλλογικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀτόμων. Πρός τοῦτο τό κράτος μετασχηματίζει τά δημόσια ἔσοδα διά τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἡ σύστασις λειτουργία καί προαγωγή τούτων ἀντιμετωπίζεται λοιπῶν διά τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Εὐθύς ἀμέσως πρέπει νά διευκρινήσωμεν, ὅτι ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους διαφέρει τῆς διοικητικῆς δράσεως αὐτοῦ, ἥτις ἀποβλέπει ἀμέσως εἰς τήν ὀ ρ γ ά ν ω σ ι ν καί λ ε ι τ ο ύ ρ γ ί α ν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἐνῶ ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους ἤ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀποβλέπει εἰς τήν ἐ ξ ε ύ ρ ε σ ι ν, δ ι ά θ ε σ ι ν καί δ ι α χ ε ί ρ ι σ ι ν τῶν δημοσίων ἐσόδων, τά ὁποῖα διά τῶν δημοσίων

δαπανῶν μετασχηματίζει εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ὡς εἶναι λοιπόν πρόδηλον, ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους ἤ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου εἶναι ἡ προϋπόθεσις καί ἀναγκαῖον μέσον διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς διοικητικῆς δράσεως τοῦ κράτους ἤ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἀποτελεῖ τό νομικοτυπικόν πλαίσιον ἐντός τοῦ ὁποίου κινεῖται ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Εἰς τοῦτο ἐνσωματοῦνται τά μέτρα, εἰς τά ὁποῖα ἐκδηλοῦται αὐτή καί τοῦτο περιέχει τάς διατάξεις διά τῶν ὁποίων συνιστῶνται αἱ ὑπηρεσίαι, αἱ σχετιζόμεναι μέ αὐτήν.

Ἐπίσης διά τῆς ἀσκήσεως τῆς δράσεως ταύτης, τό κράτος ὑπό τήν μορφήν κυρίως τῶν φόρων ἤ τῶν δημοσίων δανείων, ἤ ἄλλων μορφῶν παροχῶν ἀντλεῖ ἐν τμῆμα εἰσοδημάτων καί γενικῶς τοῦ πλούτου ἀπό τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν, ταῦτα δέ ἀποτελοῦν τά δημόσια ἔσοδα. Τά ἔσοδα ταῦτα τίθενται εἰς τήν διάθεσιν τοῦ κράτους ἤ τῶν ἄλλων νομικῶν προσώπων ἤ ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου, ἵνα διά τῆς πραγματοποιήσεως δημοσίων δαπανῶν μετασχηματίσουν αὐτά εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Β. Ἐπιστημονικοί κλάδοι ἐρευνῶντες τήν δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ κράτους.

Ἡ δημοσιονομική δράσις τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἐξετάζεται ὑπό τεσσάρων ἀλληλοσυμπληρουμένων ἐπιστημονικῶν κλάδων ἤτοι:

α) Τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἤ μᾶλλον ὀρθό-

τερον τῆς Θεωρητικῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, β) τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς, γ) τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, νοουμένων ὑπό τήν στενήν ἔννοιαν αὐτῶν, ἤτοι ὡς ἀντικείμενον ἱστορικῆς καί στατιστικῆς ἐρεύνης καί δ) τοῦ Δημοσιονομικοῦ Δικαίου.

Τήν Θεωρητικήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν, ἥτις μετά τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς κυρίως ἀπασχολεῖ ἡμᾶς ἐνταῦθα, ἀναγκαίως ἐρευνῶμεν ἐν ἐπαφῇ μέ τούς ἄλλους τρεῖς κλάδους, οἵτινες ἔχουν ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης τήν δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ κράτους καί ἐν γένει τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, π ρ ῶ τ ο ν , διότι ὡς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω οἱ προμνησθέντες τέσσαρες ἐπιστημονικοί κλάδοι ἀλληλοσυμπληροῦνται καί δ ε ύ τ ε ρ ο ν, διότι δέν ὑπάρχει σαφής διαχωρίζουσα γραμμή εἰς τά ὅρια τῆς ἐρεύνης ἑκάστου τούτων.

Καί π ρ ῶ τ ο ν ἡ σπουδή τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, ὑπό τήν στενήν ἔννοιαν αὐτῶν, ἥτις εὑρίσκει συμπλήρωσιν εἰς τήν Δημοσιονομικήν Στατιστικήν, ἐνδιαφέρεται γενικῶς διά τήν γνῶσιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν εἰς δεδομένην ἱστορικήν περίοδον καί ἀναφέρεται εἰς τήν ἔρευναν τῆς φύσεως τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους, ἤτοι α) ἐάν προέρχωνται ἀπό τήν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ ἀπό ποίου εἴδους φορολογίας, ἀμέσου ἢ ἐμμέσου φορολογίας κ.λ.π. β) ποία εἶναι ἡ ἀναλογία τῶν δημοσίων ἐσόδων καί δημοσίων δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ποία εἶναι δηλαδή ἡ σύνθεσις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τούτων εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, καί γ) ἀντιμετωπίζει τά προβλήματα, τά σχετιζόμενα μέ τάς συνεπείας τῆς συνθέσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπί τῆς Οἰκονομίας.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν ἡ διδασκαλία τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς σκοπεῖ τὴν καλυτέραν καὶ σκοπιμοτέραν προσαρμογὴν τῶν δημοσιονομικῶν μέτρων καὶ ἀρχῶν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἢ ὀρθότερον τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς δεδομένην οἰκονομίαν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὅρων, οἵτινες ἐπηρεάζουν τὴν οἰκονομίαν ταύτην. Κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς ἐνδείκνυται νὰ ἐκλέγωνται τὰ οἰκονομικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν διὰ τῆς ἐλαχίστης δυνατῆς θυσίας εἰς τὸ μεγαλύτερον ὄφελος διὰ τὸ σύνολον.

Ἡ Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ τοῦ Κράτους εἶναι τόσον ἐπιστήμη, ὅσον καὶ τέχνη, διότι ὁ ἀσκῶν αὐτὴν Ὑπουργὸς ἐπιβάλλεται νὰ γνωρίζῃ τὴν ὀρθὴν θέσιν τῶν δημοσιονομικῶν μέτρων ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξουδετερώνῃ τὰς κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῶν προκαλουμένας ἀντιδράσεις. Ἡ Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ ἔχει ἐθνικὸν χαρακτῆρα, διότι ἡ ἐπιτυχὴς αὐτῆς ἄσκησις κατ' ἐξοχὴν ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν, διοικητικῶν, ψυχολογικῶν, δημοσιογραφικῶν καὶ ἄλλων ὅρων, οἵτινες ἐπηρεάζουν δεδομένην οἰκονομίαν. Οἱ ὅροι οὗτοι, ὡς γνωστόν, διαφέρουν κατὰ τόπον καὶ χρόνον.

Ὡς γράφομεν κατωτέρω ἡ Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν διδασκαλίαν προσλαμβάνει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Περισσότερον διευρύνεται ἡ πολιτικὴ τῶν δημοσίων δαπανῶν, ἥτις ὀρθῶς τονίζεται, ὅτι συνιστᾷ τὴν ψ υ χ ὴ ν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἰδιαιτέρως συμβάλλουσα εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ τῆς ἀναπαναδομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις ἀποβλέπει τόσον εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀνέργους, ὅσον καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἰδιαιτέρα σημασία κατά τήν σύγχρονον οἰκονομικήν θεωρίαν προσδίδεται εἰς τήν Δημοσιονομικήν Πολιτικήν τοῦ Κράτους ἰδίως ὑπό τῶν Ἀμερικανῶν καί τῶν Ἄγγλων συγγραφέων. Οὕτως εἶναι γνωστός ὁ ὅρος FISCAL POLICY, ὅστις ὅμως ἔχει εὐρύτερον περιεχόμενον, διότι δέν νοεῖται μόνον ἡ φορολογική πολιτική ἤ καί ἀκόμη ἡ πολιτική τῶν δημοσίων δαπανῶν, ἀλλά καί ἡ ἐπιδίωξις διά τῆς ἐφαρμογῆς τούτων γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί δή νομισματικῆς πολιτικῆς.(1)

1.- Οἱ συγγραφεῖς δέν συμφωνοῦν ἀπολύτως ὅσον ἀφορᾷ τό περιεχόμενον τοῦ ὅρου FISCAL POLICY. Κατά γράμμα μεταφραζομένου, νοεῖται ἡ φορολογική πολιτική. Ἐν τούτοις τό περιεχόμενον τοῦ ὅρου τούτου διευρύνεται εἰς τό ἔργον τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ A.H. HANSEN FISCAL POLICY AND BUSINESS CYCLES, NEW - YORK 1941, ἔνθα νοεῖται σύνολον μέτρων, τά ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς τήν σταθεροποίησιν τῆς οἰκονομίας. Διά τούτων κινητοποιοῦνται τόσον τά ἔσοδα, ὅσον κυρίως τά ἔξοδα τοῦ Κράτους πρός διάρθρωσιν τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου καί ἐπίτευξιν τῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας. Οἱ μετά τόν KEYNES συγγραφεῖς διευρύνουν ἀκόμη περισσότερον τό περιεχόμενον τοῦ ὅρου τούτου, δεχόμενοι ὅτι διά τῆς FISCAL POLICY νοεῖται καί ἡ νομισματική καί ἡ πιστωτική πολιτική καί ἀκόμη τῶν σύνολον τῶν μέτρων, ἅτινα διά τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ἐσόδων καί δή τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους ἀποβλέπουν εἰς τήν ἀνακατανομήν τῶν εἰσοδημάτων, τήν ἐνίσχυσιν τῆς ἀποταμιεύσεως καί καταναλώσεως καί ἐπηρεάζουν τήν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ τομεύς τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους διευρύνεται καί προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὡς ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καί τῆς διευρύνσεως τῶν δημοσιονομικῶν μέσων εἰς τήν ἐπέμβασιν τῆς οἰκονομίας. Ἐν σχέσει μέ τήν ἐξέλιξιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρου FISCAL POLICY, ὅν ὁ καθηγητής A. BARRÈRE εἰς τήν Γαλλικήν μεταφράζει POLITIQUE FINANCIÈRE -δημοσιονομική πολιτική- βλέπε G.SCHMÖL-

Ἀλλά καί ἡ φορολογική πολιτική τοῦ κράτους ἐπιδρᾷ γενικώτερον ἐπί τῆς οἰκονομίας. Δέον ὅμως νά τονισθῇ, ὅτι ἵνα ἡ Δημοσιονομική Πολιτική τοῦ Κράτους ἐξασφαλίσῃ τήν ἐπιτυχίαν τῶν εὐρυτέρων σκοπῶν αὐτῆς ἐπί τῆς οἰκονομίας, ἐπιβάλλεται, ὅπως, ἡ Δημοσιονομική Πολιτική τοῦ Κράτους ἐναρμονίζηται μέ τήν γενικωτέραν οἰκονομικήν καί κοινωνικήν πολιτικήν τοῦ Κράτους εἰς τρόπον ὥστε νά ἀποτελῇ ὀργανικόν στοιχεῖον αὐτῶν. Ἄλλως δέν εἶναι ἐπιτυχής καί ἀποτελεσματική. Ὡς ἐκ τῶν ἀντιφάσεών της ἐξουδετερώνονται οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποί καί ἡ ἐπί βλάβῃ τότε τῶν ταμιευτικῶν σκοπῶν τῆς φορολογίας.

Ἐπίσης ἵνα εἶναι πληρεστέρα ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῶν δημοσιονομικῶν μέτρων, τά ὁποῖα ἀπαρτίζουν τήν Δημοσιονομικήν Πολιτικήν τοῦ Κράτους, δέον ταῦτα νά ἐξετάζωνται ἐντός τοῦ πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ περιβάλλοντος αὐτῶν καί οὐχί ἁπλῶς καί ἀποκλειστικῶς ὡς δημοσιονομικόν περιεχόμενον. Ἐκ τούτου σαφής εἶναι ὁ σ ύ ν θ ε τ ο ς χ α ρ α κ τ ή ρ τῶν μέτρων τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. Ὁ ἐρευνητής λοιπόν δέν πρέπει μ ό ν ο ν νά ἐνδιαφέρεται διά τήν ταμιευτικήν ὄψιν τοῦ δημοσιονομικοῦ φαινομένου, ἀλλά καί διά τήν πολιτικήν, οἰκονομικήν καί κοινωνικήν ὄψιν αὐτοῦ.

Τ ρ ί τ ο ν ἕτερος κλάδος, ἀσχολούμενος μέ τήν δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ Κράτους εἶναι τό Δημοσιονομικόν Δί-

---

DERS, FISCAL POLICY, REVUE DE SCIENCE FINANCIÈRE, 1957, σελ. 34 καί ἐπ., ὁμοίως εἰς τήν ἰδίαν Ἐπιθεώρησιν ἔτους 1959, A BARRERE, SIGNIFICATION ET CONTENU DE LA POLITIQUE FINANCIÈRE, σελ. 49 καί ἐπ. Πρέπει ὅμως νά ὑπομνησθῇ, ὅτι καί ὑπό τήν ἔννοιαν ταύτην ἡ Δημοσιονομική Πολιτική τοῦ Κράτους διατηρεῖ, καθ' ἡμᾶς, τόν ἐθνικόν χαρακτῆρα αὐτῆς. Διό δέν συγχωρεῖται νά προσδίδεται εἰς αὐτήν εἰς τάς ὑπαναπτύκτους οἰκονομίας οἷον περιεχόμενον προσλαμβάνει αὐτηείς τάς πλουσίας οἰκονομίας.

καιον, ὅπε ἐξετάζει καί ἐπεξεργάζεται νομικῶς τήν νομοθεσίαν, εἰς τήν ὁποίαν ἐνσωματοῦνται τά δημοσιονομικά μέτρα. Ἐξετάζει ἐπίσης τούς δημοσιονομικούς θεσμούς καί ὀργανισμούς, οἵτινες δροῦν εἰς τό κράτος, τήν δημοσιονομικήν ὀργάνωσιν τῶν εἰς αὐτό δρώντων νομικῶν προσώπων καί τάς νομικάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τήν νομοθεσίαν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καί τούς δημοσιονομικούς θεσμούς, ὡς καί τούς κανόνας τῆς ἑρμηνείας τῆς νομοθεσίας ταύτης. Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἐξετάζεται ὡς ἴδιος κλάδος δικαίου ἐντός τῆς οἰκογενείας τοῦ, ὡς ἐκτενέστερον ἀναπτύσεται εἰς ἰδίαν ἐργασίαν ἡμῶν ὑπό τόν τίτλον τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον, ὡς ἴδιος κλάδος δικαίου, Ἀθῆναι 1940.

Τέλος ἡ θεωρητική Δημοσία Οἰκονομική ἐξετάζει κυρίως τάς θεωρητικάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τά δημοσιονομικά φαινόμενα καί ἀναζητεῖ κατά πόσον ἰσχύουν δημοσιονομικοί νόμοι, δηλαδή σχέσεις ἀναγκαῖαι καί σταθεραί μεταξύ τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων ἀνεξαρτήτως τόπου καί χρόνου. Πρός ἐπίτευξιν τούτου ἡ θεωρητική Δημοσία Οἰκονομική ἐναρμονίζει τά δεδομένα ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν πρός τά τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς καί τοῦ Δημοσιονομικοῦ Δικαίου καί λαμβάνουσα ταῦτα ὑπ' ὄψιν διατυπώνει ἀφηρημένους δημοσιονομικούς κανόνας ἐπί τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐπιζητεῖ νά ἑρμηνεύσῃ τά δημοσιονομικά φαινόμενα καί τόν μηχανισμόν των, νά προσδιορίσῃ καί διαφωτίσῃ τήν ὅλην δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ κράτους καί τάς κοινωνικοοικονομικάς αὐτῆς συνεπείας.

Ἕτεροι δημοσιονομοί διακρίνουν τήν δημοσιονομικήν καί δημοσιονομικήν ὄψιν αὐτῆς χωριστά ἀπό τήν καθαρῶς νο-

μικήν ὄψιν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπον τούς σπουδάζοντας αὐτήν ἐπιστημονικούς κλάδους διακρίνουν εἰς Θεωρητικήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν καί τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Καί ἡ μέν Θεωρητική Δημοσία Οἰκονομική ἐξετάζει τάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τά δημοσιονομικά φαινόμενα καί τά μέτρα, ἅτινα τό κράτος ἐφήρμοσεν ἤ ἔπρεπε νά ἐφαρμόσῃ κατά τήν ἄσκησιν τῆς δημοσιονομικῆς του πολιτικῆς ὡς καί τάς ἐπιδράσεις αὐτῶν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

Ἐξ ἄλλου τό δημοσιονομικόν δίκαιον, ὅπερ εἶναι κλάδος τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου δικαίου, ἀσχολεῖται μέ νομικῆς φύσεως ἐρεύνας ἐπί τῆς δημοσιονομικῆς νομοθεσίας, εἰς τήν ὁποίαν ἐνσωματοῦται ἡ δημοσιονομική δράσις τοῦ κράτους. Ἡ διάκρισις αὕτη κατακτᾷ ἀπό τινος ἔδαφος εἰς τήν πράξιν καί τήν ἐπιστήμην. Ἀντιθέτως παλαιότερον ἰδίως πολλοί δημοσιονόμοι διακρίνουν τήν δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ κράτους καί τήν σχετικήν πρός αὐτήν σπουδήν εἰς Θεωρητικήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν καί εἰς Ἐφηρμοσμένην Δημοσίαν Οἰκονομικήν. Καί ἡ μέν Θεωρητική Δημοσία Οἰκονομική ἐρευνᾷ τά δημοσιονομικά φαινόμενα καί τάς βασικάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν αὐτά (IN AESTRACTO), ὡς καί τάς ἐπιδράσεις αὐτῶν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ἡ δέ Ἐφηρμοσμένη Δημοσία Οἰκονομική ἐρευνᾷ τά μέτρα, τά σχετιζόμενα μέ τήν ἐφαρμογήν τῶν δημοσιονομικῶν ἀρχῶν διά τήν ἐπίτευξιν καθωρισμένων σκοπῶν, ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας (IN CONRETO). Εἰς τήν Ἐφηρμοσμένην Δημόσιαν Οἰκονομικήν νοεῖται καί τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον, ὅπερ μελετᾷ τάς νομικάς σχέσεις κράτους καί φορολογουμένων.

Γ. Δημοσία Οἰκονομία, Ἰδιωτική Οἰκονομία καί Κοινωνική Οἰκονομία, ὡς ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης.

Γενικαί Ἔννοιαι

Οἱ κλασσικοί οἰκονομολόγοι διακρίνοντες σαφῶς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν ἀπό τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν ἀφιέρωνον διά τήν ἔρευναν τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους περιωρισμένον τμῆμα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰδικώτερον εἰς τό κεφάλαιον περί καταναλώσεως, διότι εἶχον τήν ἀντίληψιν, ὅτι τό κράτος διά τῶν δαπανῶν αὐτοῦ μόνον καταναλίσκει. Διά τοῦτο κατέληγον εἰς τό συμπέρασμα τῆς μειώσεως εἰς τό ἐλάχιστον τῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους.

Ἀλλ' ὅταν προήχθη περισσότερον ἡ οἰκονομική ἔρευνα μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου ἐπεκράτησαν ὅλως ἀντίθετοι ἀντιλήψεις. Ἡ Δημοσία Οἰκονομία ἐρευνᾶται, ὡς τμῆματῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ὑπό ἰδίου κλάδου τῆς Οἰκονομικῆς, ἤτοι τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς. Ἕτερον τμῆμα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ὡς ἐξετάζεται κατωτέρω, εἶναι ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία εἰς τρόπον ὥστε δύναται νά λεχθῇ, ὅτι ἡ Κοινωνική Οἰκονομία ἀποτελεῖ τό ἄθροισμα τῶν μονάδων τῆς Οἰκονομίας, αἵτινες συνιστοῦν τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν καί τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν.

Ἡ Δημοσία Οἰκονομία περιλαμβάνει τάς ἐνεργείας τῶν κρατικῶν ἢ ἄλλων πρός τοῦτο ὡρισμένων ὀργάνων, τάς σχετικάς μέ τήν οἰκονομίαν τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων Δημοσίου δικαίου, αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τήν ἐξεύρεσιν, διαχείρισιν καί διάθεσιν τῶν οἰκονομικῶν μέσων αὐτῶν, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα διά τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐν γένει καί τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν νο-

μικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Πρέπει ὅμως νά σημειώσωμεν, ὅτι πλεῖστοι συγγραφεῖς, ἰδίως Ἄγγλοι καί Ἀμερικανοί οἰκονομολόγοι, ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τοῦ KEYNES καί δή τῆς θεωρίας περί πλήρους ἀπασχολήσεως προσδίδουν ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίανεἰς τόν οἰκονομικόν παράγοντα κατά τήν ἔρευναν τοῦ δημοσιο - νομικοῦ φαινομένου. Πράγματι αἱ μελέται τῆς μακροοικονομίας, δηλαδή περί οἰκονομικῶν προγραμμάτων, διευθυνομένης οἰκονομίας καί ἐν γένει αἱ τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, ὅτε ἡ οἰκονομία ἐ ρ ε υ ν ᾶ τ α ι ὡ ς ἕ ν σ ύ ν ο λ ο ν , συνέτεινον, ὥστε τά προβλήματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς νά μετατοπισθοῦν εἰς τά γενικά πλαίσιατῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης. Γεννᾶται ἐκ τούτου τό πρόβλημα, ἐφ' ὅσον ἐντός τῶν πλαισίων τῆς μακροοικονομίας τά δημοσιονομικά φαινόμενα συμπλέκοντα μετά τά οἰκονομικά φαινόμενα, ἄν ἡ Δημοσία Οἰκονομική διαφυλάττη τήν αὐτοτέλειαν αὐτῆς ὡς ἰδία ἐπιστήμη. Δύναται ὅμως νά ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἐν υπάρχουν καί ἕτερα στοιχεῖα, ὡς τό πολιτικόν, τό ἠθικονομικόν, ἅτινα εἶναι μᾶλλον ἔντονα εἰς τά δημοσιονομικά φαινόμενα ἤ ὅσον εἶναι εἰς τά οἰκονομικά φαινόμενα. Διά τοῦτο διαφυλάττει τήν ἰδίαν αὐτοτέλειαν ἡ Δημοσία Οἰκονομική. Ὡς μνημονεύεται ὅμως ἀνωτέρω εἰς τόν τομέα ἐρεύνης αὐτῆς ἤδη ἡ Δημοσιονομική Πολιτική καί ὁ οἰκονομικός σκοπός εἰς αὐτήν προσλαμβάνουν ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Ἐξ ἄλλου ἡ Κοινωνική Οἰκονομία ε ναι ἀντικείμενον ἐ ρεύνης τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς, ὑποδιαιρουμένης εἰς θεωρητικήν καί εἰς Ἐφηρμοσμένην Κοινωνικήν Οἰκονομικήν.

Καί ἡ μέν θεωρητική Κοινωνική Οἰκονομική ἀσχολεῖται μέ τούς νόμους καί τάς γενικάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τά γενικά φαινόμενα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας IN ABSTRA-

CTO, ἡ δέ 'Εφηρμοσμένη Κοινωνική Οἰκονομική, κατευθυνομένη ἀπό τάς ἀρχάς ταύτας, ἀσχολεῖται μέ τήν ἔρευναντῶν εἰδικῶν φαινομένων, τά ὁποῖα σχετίζονται μέ τούς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καί ἐξετάζει αὐτά ἐν σχέχει πρός ὡρισμένον τόπον καί χρόνον IN CONCRETO.

Τέλος ἡ 'Ιδιωτική Οἰκονομία καταλαμβάνει τό τμῆμα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, εἰς τό ὁποῖον δέν ἐπεκτείνεται ἡ Δημοσία Οἰκονομία, ἀποτελεῖ δέ ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομικῆς, ἥτις ἐνδιαφέρεται διά τόν τρόπον διευθύνσεως τῶν χαρακτηριστικῶν μονάδων τῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομίας, οἷοι εἶναι οἱ διάφοροι τύποι ἐπιχειρήσεων. Πρόδηλον εἶναι,ὅτι ὅσον διευρύνεται ὁ τομεύς τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους,τόσον διευρύνεται ὁ κύκλος τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας,μειωμένου τοῦ τῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομίας.

'Η 'Ιδιωτική Οἰκονομική ὑποδιαιρεῖται εἰς θεωρητικήν καί 'Εφηρμοσμένην 'Ιδιωτικήν Οἰκονομικήν, ἥτις δέον νά διακριθῇ ἀπό τήν 'Εφηρμοσμένην Κοινωνικήν Οἰκονομικήν, διότι ἡ 'Εφηρμοσμένη 'Ιδιωτική Οἰκονομική ἔχουσα ὡς ἀφετηρίαν ἐρεύνης ἑκάστην οἰκονομικήν μονάδα ἐνδιαφέρεται διά τήν παρακολούθησιν τῶν μορφῶν τῶν οἰκονομικῶν ὀργανώσεων καί διά τήν ἐφαρμογήν εἰς αὐτάς τῶν ἀρχῶνκαί κανόνων τῆς θεωρητικῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομικῆς, ἐνῷ ὡς μνημονεύεται ἀμέσως ἀνωτέρω διάφορον εἶναι τό περιεχόμενον τῆς ἐρεύνης τῆς ἐφηρμοσμένης Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς.

'Εν τέλει δέον νά ὑπομνήσωμεν,ὅτι ἡ Δημοσία Οἰκονομία ὑφίσταται τήν ἀλληλοεξάρτησιν τόσον τῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομίας,,ὅσον καί εἰς τό σύνολον αὐτῆς τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. 'Αλλά καί ἡ Δημοσία Οἰκονομία ἀσκεῖ ἐπίδρασιν τόσον ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ὅσον καί

τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ ἐπίδρασις αὐτη κυρίως ἀσκεῖται διά τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους, τῆς ὁποίας τό περιεχόμενον, ὡς μνημονεύεται ἀνωτέρω, κατά τήν σύγχρονον περίοδον διευρύνεται.

Δ. Ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὡς αὐτοτελής κλάδος ἐπιστήμης Αἱ σχέσεις αὐτῆς μέ τάς συγγενεῖς αὐτῆς ἐπιστήμας.

α) Τό ἀντικείμενον ἐρεύνης καί ὁρισμός τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. - Κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας δέν ἀναφέρεται μόνον εἰς τούς περιωρισμένους ταμιευτικούς σκοπούς τοῦ κράτους. Οὔτε ἡ Δημοσία Οἰκονομία θεωρεῖται ἤδη ὡς παρασιτική οἰκονομία, ἀλλά ὡς κέντρον διά τοῦ ὁποίου ἐπηρεάζονται κατά κύριον λόγον αἱ πολλαπλαῖ μορφαί τῆς κρατικῆς ζωῆς καί γενικώτερον πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς δράσεως. Ἐάν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τήν διαγραφεῖσαν διαμόρφωσιν, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς τό περιεχόμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἥτις ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, θά δυνηθῶμεν νά δικαιολογήσωμεν διά ποίους λόγους συναντῶμεν περισσοτέρους ὁρισμούς πρός προσδιορισμόν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς!

Οἱ κλασσικοί περιώριζον τόν τομέα ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας.

Οὕτως ὁ RICARDO ἐδέχετο, ὅτι τό οὐσιῶδες ἀντικείμενον τῆς θεωρίας τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἔγκειται εἰς τό νά ἀναζητήσῃ τάς ἀρχάς τῆς ἐπιπτώσεως τῶν φόρων καί τῶν οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ἐξ ἄλλου κατά τόν καθηγητήν EDGEWORTH ἡ Ἐπιστήμη τῆς

Δημοσίας Οἰκονομίας πρέπει νά ἀντιμετίζεται εἰς δύο κεφαλαιώδη θέματα ἤτοι: α) νά ἀναζητήση τάς ἀρχάς, καθ' ἄς δέον νά κατανέμωνται τά φορολογικά βάρη μεταξύ τῶν προσώπων τῶν ὑπαγομένων εἰς τό κράτος καί β) νά ἀναζητήση τά ἀποτελέσματα τῶν φόρων.

Ἀλλά οἱ σύγχρονοι δημοσιονόμοι, ἐκ λόγων ἰδίως τῶν ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν, πλήρως δέν συμφωνοῦν ἐπί τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Οὕτως ὁ καθηγητής GRIZIOTTI δέχεται, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας μελετᾷ τήν φύσιν, τάς λειτουργίας καί τ'ἀποτελέσματα τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, περιορίζει δέ τό ἀντικείμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τήν φύσιν, τήν οὐσίαν τῶν δημοσίων ἐσόδων καί τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν. Οὕτως αἱ δημόσιαι δαπάναι δέν ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἥτις μόνον ἐξετάζει τά δημόσια ἔσοδα καί τούς κανόνας, τούς διέποντας τούς φόρους. Ὁ τομεύς ἐρεύνης ὅμως τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς διευρύνεται περισσότερον καί ἐκτός τούτου ἡ σημασία τῶν δημοσίων δαπανῶν προσλαμβάνει ἰδίως κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἰδιάζουσαν θέσιν καί ἀποτελεῖ τρόπον τινά τήν ψυχήν τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους πρός ἐπίτευξιν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καί ὡς κύριον ὄργανον ἀσκήσεως τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ὡς νοεῖται διά τοῦ ὅρου FISCAL POLICY, περί οὗ ἀνωτέρω γίνεται μνεία.

Κατά ταῦτα ἡ ἀντίληψις περί τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν δημοσίων δαπανῶν ἀπό τόν κύκλον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας θά ἦτο δυνατόν νά ἔχῃ ἔρεισμά τι εἰς τήν διδασκαλίαν τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων. Κατέστη δ-

μως ἤδη ἀκόμη σαφές, ὅτι ἡ Διοίκησις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καί αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι κατά τήν διαχείρισιν τῶν ἐξόδων πρέπει νά τηροῦν καί ἀκολουθοῦν ἀπαραιτήτως ὡρισμένας ἀρχάς.

Ἐξ ἄλλου ἀκόμη στενή εἶναι ἡ σχέσις τῶν δημοσίων δαπανῶν καί τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους. Ἐπίσης αἱ δημόσιαι δαπάναι προσλαμβάνουν γενικωτέραν σημασίαν καί χρησιμεύουν, ὡς ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ, τό κύριον ὄργανον ἐφαρμογῆς τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἰδιαζούσης σημασίας, διότι διά τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς δέν νοεῖται ἁπλῶς ὁ χειρισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἀλλά νοεῖται ἡ ἐπιδίωξις εὐρυτέρων σκοπῶν, συνδεομένων μέ τήν νομισματικήν πολιτικήν, τήν πολιτικήν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καί τοῦ ἐπηρεασμοῦ γενικώτερον τῆς ἰσορροπίας εἰς τήν οἰκονομίαν. Οἱ λόγοι οὗτοι προφανῶς ὑπαγορεύουν τήν ὑπαγωγήν τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς τόν κύκλον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί προσδίδουν εἰς αὐτήν μεγαλυτέραν σημασίαν, διότι συμπλέκουν τά δημοσιονομικά προβλήματα στενότερον ἤ κατά τό παρελθόν μέ τά οἰκονομικά καί κοινωνικά προβλήματα.

Κατά ταῦτα δέον π ρ ῶ τ ο ν νά ὑπομνησθῇ, ὅτι κατά τήν ἐξέτασιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἡ Δημοσία Οἰκονομική ἐρευνᾷ τάς μεθόδους, κατά τάς ὁποίας τό κράτος εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιῇ καί νά διαχειρίζηται τάς δημοσίας δαπάνας ὑπό καλυτέρους ὅρους.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν ἀναζητεῖ τάς οἰκονομικάς, κοινωνικάς καί δημοσιονομικάς συνεπείας τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὡς νοεῖται ἰδίως διά τῆς ἀσκήσεως τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, περί τοῦ περιεχομένου τῆς ὁποίας ἀνωτέρω γίνεται μνεί

Ἐπίσης εἰς τόν κύκλον ἐρεύνης τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς

εἰσέρχεται καί ἡ ἐξέτασις τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως τοῦ κράτους καί ἐκ τῶν δημοσίων κτημάτων.

Καθ'ἡμᾶς λοιπόν ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἤ ἄλλως ὀρθότερον ἡ Δημοσία Οἰκονομική ἐξετάζει πρῶτον τάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τά δημοσιονομικά φαινόμενα, τήν ἐξεύρεσιν καί κατανομήν τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα διά τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τήν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Κράτους. Ἐξετάζει ἐπίσης δεύτερον τούς κανόνας καί μεθόδους τῆς σκοπιμοτέρας πραγματοποιήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καί τρίτον τάς ἐπιδράσεις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους ἐπί τῆς καθόλου Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

β) Χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς αὐτοτελείας τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς καί αἱ σχέσεις αὐτῆς πρός τάς συγγενεῖς αὐτῆς ἐπιστήμας.- Ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ Δημοσία Οἰκονομική δέν ἀποτελεῖ ὀργανικόν τμῆμα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς, διότι ἡ Δημοσία Οἰκονομική, εἰς τήν ὁποίαν νοεῖται καί ἡ οἰκονομία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς ἐπιστήμης ταύτης, λειτουργοῦν ὑπό ὅρους, αἵτινες διαφέρουν ἐκείνων κατά τούς ὁποίους λειτουργοῦν αἱ ἄλλαι οἰκονομικαί μονάδες, αἵτινες ἐρευνῶνται εἰς τήν Κοινωνικήν Οἰκονομικήν καί τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομικήν. Ἐπίσης καί τά δημοσιονομικά φαινόμενα ὑπόκεινται εἰς ἀρχάς, αἵτινες διαφέρουν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουν τά γενικά οἰκονομικά φαινόμενα, τά ἐρευνώμενα ὑπό τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς καί τά εἰδικά οἰκονομικά φαινόμενα, τά ἐρευνώμενα ὑπό τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς.

Ὅτω π.χ. εἰς τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν οὐν ὁρᾷ ὁ νόμος τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, οὔτε αἱ τιμαὶ ρυθμίζονται διὰ τῆς δράσεως τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Ἀντιθέτως τὰ δημοσιονομικὰ φαινόμενα διέπει ἡ ἀρχὴ τοῦ νομικοῦ καταναγκασμοῦ.

Ἐπίσης εἰς τὰ δημοσιονομικὰ φαινόμενα ἐνυπάρχουν στοιχεῖα, ἅτινα ἔχουν μᾶλλον ἔντονον πολιτικὸν καὶ νομικο ηθικὸν χαρακτῆρα ἢ ὅσον ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἐνυπάχει εἰς τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα, ἅτινα ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεύ - νης τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι κυρίως Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικα νοὶ συγγραφεῖς τείνουν ἤδη νὰ ἐρευνήσουν τὴν δημοσιονομι- κὴν θεωρίαν, ὡς τρόπον τινὰ τελοῦσαν ὑπὸ στενοτάτην ἐξάρ- τησιν ἐκ τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας, ὡς ἄλλωστε γρά- φομεν ἀνωτέρω, ἰδίως τὴν πολιτικὴν τῶν δημοσίων δαπανῶν καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς μακροοικονομίας. Ὡς ἐκ τοῦ συν θέτου, ὅμως χαρακτὴρος αὐτῶν τὰ δημοσιονομικὰ φαινόμενα δι αγράφουν ἰδίαν ἰδιόρρυθμον ὁλοκληρομένην διοικησιν, ἥτις οὕτως διαχωρίζει τὴν Δημοσίαν Οἰκονομικὴν ἀπὸ τὴν Κοινωνι- κὴν Οἰκονομικήν.

Παρ'ὅλας ὅμως τὰς βασικὰς διαφορὰς αὐτῶν, ἐν τούτοις στεναὶ εἶναι αἱ σχέσεις τῶν ἐν λόγῳ τριῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων.

1) Σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μὲ τὴν Κοινωνικὴν Οἰκονομικήν.

Ἐν πρώτοις τόσον ἡ Δημοσία Οἰκονομική, ὅσον καὶ ἡ Κοι νωνικὴ Οἰκονομική, ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ συμφέροντος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Κατὰ τὸν WAGNER ἡ Δη- μοσία Οἰκονομικὴ κατὰ τὸ περιεχόμενόν της ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Ἤδη ἀκόμη ἡ Δημοσία Οἰκονομική καί ἡ Κοινωνική Οἰκονομική ἔχουν πολλά κοινά θέματα ὡς π.χ. τό νόμισμα. Ἀλλ' ἡ μέν πρώτη ἐξετάζει τό νόμισμα ὡς μέσον ἐξευρέσεως νέων πόρων διά τῆς ἐκδόσεως χρτονομίσματος, ἡ δέ δευτέρα κυρίως ὡς μέτρον ἀξιῶν καί ὡς ὄργανον συναλλαγῶν. Ὁ στενός οὗτος σύνδεσμος καθίσταται πρόδηλος ἀκόμη, ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ Δημοσία Οἰκονομία ἐπηρεάζει τό κοινωνικόν εἰσόδημα, ἀντλοῦσα τμῆμα ἐξ αὐτοῦ διά τῶν φόρων καί δανείων, τοῦτο δέ ἐξετάζει καί ἡ Κοινωνική Οἰκονομική. Ὁ σύνδεσμος τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν.

2) Σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομικήν.

Στεναί εἶναι ἐπίσης αἱ σχέσεις τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν.

Πράγματι π ρ ῶ τ ο ν καί ἡ Δημοσία Οἰκονομική καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομική διέπονται ἀπό τήν ἀρχήν τῆς ἐπιτεύξεως τῆς μεγίστης κοινωνικῆς ὠφελείας διά τῆς ἐλαχίστης δυνατῆς θυσίας καίτοι ἡ μέν πρώτη ἐπιδιώκει τήν κοινωνικήν ὠφέλειαν, ἡ δέ δευτέρα τό ἀτομικόν κέρδος.

Ἐπίσης δ ε ύ τ ε ρ ο ν τόσον ἡ Δημοσία Οἰκονομία, ὅσον καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία ἔχουν τήν αὐτήν τροφοδοτικήν πηγήν, ἥτις εἶναι τό κοινωνικόν εἰσόδημα καί ἀμφότεραι κινοῦνται ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Κατά συνέπειαν ἡ ἐπέκτασις τοῦ τομέως τῆς μιᾶς τούτων συντελεῖται διά τῆς μειώσεως τῆς δράσεως τῆς ἑτέρας οἰκονομίας. Κατά τήν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου φιλελευθέρας Σχολῆς ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους εἶναι περιωρισμένη. Ἀντιθέτως εἰς τό σοσιαλιστικόν σύστημα ὁ παρεμβατισμός εἶναι εὐρύτερος καί κατά συνέπειαν μεγαλύτερος ὁ τομεύς τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους.

Ἐξ ἄλλου τρίτον ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία, ἥτις εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ἐπί μέρους οἰκονομιῶν τροφοδοτεῖ τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν. Κατά συνέπειαν ἡ δευτέρα δέν δύναται νά ἐπεκτείνῃ τήν δρᾶσίν της ἐπ'ἄπειρον εἰς βάρος τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Ἀλλά καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί τοῦ κράτους, ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος τῶν διαφόρων μονάδων τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Ἐξ ἀντιθέτου ὅμως ἡ Δημοσία Οἰκονομία δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Ὑφίστανται ὅμως καί διαφοραί μεταξύ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας, αἵτινες πρέπει νά ἀναζητηθοῦν ὄχι μόνον εἰς τό ὑποκείμενον ἐρεύνης τῶν δύο τούτων περί ὧν ἀνωτέρω αὐτοτελῶν κλάδων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἀλλά καί εἰς ἄλλα χαρακτηριστικά αὐτῶν γνωρίσματα.

Καί πρῶτον αἱ δύο αὗται Οἰκονομίαι διαφέρουν καί ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καί τῆς διαρκείας τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν.

Πράγματι τό κράτος καί τά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἅτινα εἶναι τό ὑποκείμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἔχουν διάρκειαν λειτουργίας αἰωνίαν, ἐνῷ αἱ καθ'ἕκαστον οἰκονομίαι, αἵτινες εἶναι τό ὑποκείμενον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας συνδέονται μέ τήν ζωήν κατά κανόνα τοῦ ἐπιχειρηματίου. Καί ἄν μετά τόν θάνατον τούτου ἡ ἐπιχείρησις ἀνανεοῦται ἡ συνεχίζεται, τοῦτο γίνεται εἰς διάφορον καί μεταβλητόν βαθμόν ἀριθμητικῆς, ποσοτικῆς καί ποιοτικῆς ἀποδόσεως, ὁπωσδήποτε δέ εἰς χρόνον ἀρκούντως ἐν συγκρίσει βραχύ, οὕτως ὥστε νά δημιουργῆται σημαντικόν κενόν ἀδρανείας. Τοῦτο ἔχει τήν συνέπειαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ὑπ'ὄψιν του τό προκαθορισμένον τῆς ζωῆς του, ἐπιζητεῖ κατά κανόνα ἐκ πά-

σης οἰκονομικῆς ἐνεργείας του ὀφέλη, τά ὁποῖα δύναται κατά τήν διάρκειαν αὐτῆς νά καρπωθῆ. Ἐνῷ ἀντιθέτως τό κράτος προβαίνει καί εἰς οἰκονομικάς ἐνεργείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοσις θά εἶναι ἀντιληπτή εἰς τό ἀπώτερον μέλλον.

Δεύτερον ἡ Δημοσία Οἰκονομία εἶναι ἀναγκαστική οἰκονομία, διότι εἰς τάς ἐνεργείας αὐτῆς ὑπάρχει τό στοιχεῖον τοῦ νομικοῦ καταναγκασμοῦ, ὡς κατά τήν ἐπιβολήν φόρων. Οὔτε ὑπάρχει ἀντιπαροχή εἰς τάς καταβαλλομένας εἰσφοράς πλήν ὡρισμένων περιπτώσεων, ὡς εἰς τήν ἐπιβολήν τελῶν. Τοὐναντίον ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία εἶναι ἀντιαλλακτική Οἰκονομία. Ἐπίσης τάς ἐνεργείας της διέπει ὁ νόμος τῆς προσφορᾶς καί τῆς ζητήσεως καί εἰς πᾶσαν παροχήν ἀντιστοιχεῖ ἰσάξιος κατά κανόνα ἀντιπαροχή, πλήν τῶν πράξεων ἐλευθεριότητος.

Τρίτον αἱ παρεχόμεναι ὑπηρεσίαι ἀπό τάς δύο ἐν λόγῳ οἰκονομίας διαφέρουν κατά φύσιν καί περιεχόμενον. Τό μέν κράτος παρέχει συλλογικάς ὑπηρεσίας, ἐπιβάλλον αὐτάς ἀναγκαστικῶς καί μή ἀποτιμωμένας εἰς χρῆμα, ὡς εἶναι ἡ ὑπηρεσία τῆς ἀσφαλείας, ἐκπαιδεύσεως, ἐνῷ ἀντιθέτως εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν τό ἄτομον καί γενικώτερον τό ὑποκείμενον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας ἱκανοποιεῖ ἀνάγκας κατά βούλησιν καί αἱ δαπάναι του εἶναι πάντοτε σχεδόν ἀποτιμητέαι εἰς χρῆμα.

Τέταρτον εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν τό κράτος κατά κανόνα προσδιορίζει τά ἔσοδά του ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀναγκῶν του, καθορίζει δέ αὐτά ἐπιδιῶκον τήν εἴσπραξιν τῶν ἀντλουμένων ἐσόδων ἐκ τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Πλήν ὅμως δέν εἶναι ἐπιτετραμμένον νά ἐπαυξάνῃ τάς δαπάνας του πέραν τοῦ ὁρίου τῆς δυναμικότητός του, διό-

ιι αὐξάνον τό κράτος τήν κοινωνίαν του πέραν τοῦ ὁρίου τούτου διακινδυνεύει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τήν σταθερότητα τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως ὁ ἰδιώτης προσαρμόζει τάς δαπάνας του πρός τά ἔσοδά του καί καλύπτει τάς ἀνάγκας του εἰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, οὐχί μόνον διά τῶν εἰσοδημάτων του, ἀλλά καί ἐκ τῶν περιουσιακῶν αὐτοῦ στοιχείων, οἷαι εἶναι αἱ ἔκτακτοι περιπτώσεις τῶν ἀσθενειῶν ἤ ἄλλων ἀτυχημάτων.

Πέμπτον τό κράτος κατά τήν ἄσκησιν τῆς οἰκονομίας του δέν ἀπορλέπει ὡς ὁ ἰδιώτης εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν, εἰς τήν δημιουργίαν ἀποθεμάτων, ἀλλά εἰς τήν ἐξισορρόπησιν τῶν ἐξόδων πρός τά ἔσοδα αὐτοῦ.

Ἕκτον αἱ δύο ἐν λόγῳ οἰκονομίαι διαφέρουν ἀπό ἀπόψεως ὀργανώσεως. Πράγματι ἡ Δημοσία Οἰκονομία παρουσιάζεται ὡς ἑνιαία οἰκονομία συγκεντρωτικῆς καί ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως, κατευθύνεται ἐπί τῇ βάσει ἑνός προγράμματος. Εἰς τήν διεύθυνσιν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἶναι δυνατόν ἐπίσης νά καθιερώσωμεν ἓν σύστημα ἀποκεντρώσεως. Ἀντιθέτως ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία συγκροτεῖται ἀπό πολλάς μονάδας οἰκονομιῶν, ἐμφανίζεται εἰς αὐτάς ἓν σύστημα ἀποσυγκεντρώσεως χωρίς νά ὑφίσταται μεταξύ τούτων σύνδεσμος συνειδητός.

Ἕβδομον αἱ ἐν λόγῳ οἰκονομίαι διαφέρουν ἀπό τῆς ἀπόψεως τῆς δυνατότητος τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικότητος αὐτῶν. Πράγματι ὁ ἔλεγχος τῆς οἰκονομικότητος τῶν μονάδων τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας δέν εἶναι εὐχερής, ὅσον εἰς τάς μονάδας τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Ὄγδοον εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίας ἰσχύει κατά κανόνα τό σύστημα τῆς ἰδιοκτησίας, ἐνῷ ἀντιθέτως τοῦτο ἰσχύει ἐν μέρει εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν. Τό κράτος

ἐμφανίζεται ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας ὡς ἔχον ἰδιοκτησίαν, κεχωρισμένην τῶν ἰδιωτῶν χωρίς νά παύῃ αὕτη νά ἀνήκῃ εἰς τό σύνολον. Εἰς τά κτήματα τοῦ κράτους ἐμφανίζεται τό φαινόμενον τῆς κοινοκτημοσύνης, ἐφ' ὅσον ταῦτα δέν ἀποτελοῦν ἰδίας ἐπιχειρήσεις, ὡς π.χ. αἱ πλατεῖαι, δημόσια ἔργα κ.λ.π.

3) Αἱ σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τό Δημόσιον Δίκαιον.

Ἐν πρώτοις ἡ Δημοσία Οἰκονομική διαφέρει ἀπό τό Σύνταγματικόν καί τό Διοικητικόν Δίκαιον, διότι ἐνῷ τό μέν Συνταγματικόν Δίκαιον μελετᾷ τήν μορφήν καί ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, τό δέ Διοικητικόν Δίκαιον τήν ὀργάνωσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἡ Δημοσία Οἰκονομική μελετᾷ τάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν πρῶτον τά μέσα, ἅτινα ἐξευρίσκονται διά τήν λειτουργίαν καί προαγωγήν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τήν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, ὡς καί τάς μεθόδους καί τούς κανόνας τῆς καλυτέρας διαχειρίσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καί δεύτερον τάς ἐπιδράσεις τῶν δημοσίων ἐσόδων καί δημοσίων δαπανῶν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

Παρά τήν διαφοράν ταύτην πολλά εἶναι τά σημεῖα ἐπαφῆς τῶν ἐπιστημῶν τούτων. Οὕτως ὁ θεσμός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους μελετᾶται καί εἰς τό Συνταγματικόν Δίκαιον καί εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν. Ἐπίσης τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἀποτελεῖ θεσμόν, ἐξεταζόμενον τόσον εἰς τό Διοικητικόν Δίκαιον, ὅσον καί εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν καί ἰδίᾳ εἰς τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Ἀλλά καί ἄλλα θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς περιλαμβάνονται εἰς πολλά συγγράμματα Συνταγματικοῦ Δικαίου ὡς καί Διοικητικοῦ Δικαίου ὡς π.χ. τά περί φόρων, δανείων καί ἄλλα θέματα.

Ἐξ ἄλλου περισσότερον τά κατανοεῖ ὁ μελετητής ὡρισμένα θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἐάν ἔχῃ γνώσεις Διεθνοῦς Δημοσίου Δικαίου ὡς π.χ. τόν θεσμόν τοῦ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου παρ'ἡμῖν, τά ζητήματα κατανομῆς δημοσίων δανείων εἰς περίπτωσιν π.χ. διαμελισμοῦ κράτους τά ζητήματα Ἐπανορθώσεων καί ἄλλα θέματα.

4) Αἱ σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰδικώτερον μέ τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Στενόταται εἶναι αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν δύο τούτων ἐπιστημονικῶν κλάδων. Εἰς πλεῖστα κράτη ἀκόμη καί σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί ἡ Δημοσιονομική Νομοθεσία ἀποτελοῦν κοινόν ἐπιστημονικόν κλάδον καί ἐξετάζονται εἰς ἕν καί τό αὐτό σύγγραμμα ὑπό τῶν δημοσιονόμων χωρίς βεβαίως οὕτω νά ἱκανοποιῆται εἰς τάς ἀξιώσεις του πλήρως τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Πράγματι αἱ ἀντιλήψεις περί τοῦ Κράτους Δικαίου ἐπιβάλλουν, ὅπως καί ἡ δημοσιονομική νομοθεσία ὑποβάλλεται εἰς ἕν νομικόν σύστημα, ἐφ'ὅσον μάλιστα κοινά χαρακτηριστικά κατευθύνουν αὐτήν. Δέν νοεῖται ὅπως μή ὑποβάλλεται ἡ δημοσιονομική δράσις τοῦ κράτους εἰς νομικούς κανόνας. Οἱ σχετικοί κανόνες συνιστοῦν τόν κλάδον δικαίου, ὅστις ἀποκαλεῖται Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὑποχρεοῦται νά ἐπεκταθῇ μόνον εἰς περιωρισμένα ὅρια τῆς νομικῆς ὄψεως τοῦ δημοσιονομικοῦ φαινομένου. Ὀφείλει αὕτη νά λάβῃ ὑπ'ὄψιν τήν Νομοθεσίαν, ἥτις συγκροτεῖ τόν σκελετόν τοῦ δημοσιονομικοῦ συστήματος τοῦ κράτους. Δέν δύναται νά ἀγνοήσῃ τήν νομικήν ἐπεξεργασίαν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων, ποία π.χ. εἶναι ἡ νομική φύσις τοῦ φόρου, πῶς οὗτος ἐπιβάλλεται καί ποία εἶναι ἡ διαδικασία καί ὁ νομικός σκοπός τῶν δημοσιονομικῶν θεσμῶν.

Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ὅμως δέν ἐπεκτείνεται εἰς σπουδάς νομικοῦ περιεχομένου, ἀλλά δέχεται αὐτάς ὡς δεδομένον, ὡς αὗται ἐπεξεργάζονται εἰς τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Βεβαίως καί τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον πρέπει καί αὐτό νά βασισθῇ ἐπί ἀρχῶν καί ἐννοιῶν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ὡς αὗται ἔχουν μορφωθῇ ὑπ'αὐτῆς καί αἵτινες ἀποτελοῦν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων, ἅτινα περιλαμβάνονται εἰς τόν κύκλον τῶν ἐρευνῶν του.

Οὕτως ἐν ὀλίγοις ἀλλά καταφανῶς διαφαίνεται ποῖος ὁ σύνδεσμος τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν.

Ἐξ ἄλλου ὅμως παρά τήν στενήν σχέσιν τῶν δύο τούτων ἐπιστημονικῶν κλάδων τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἐν τούτοις ἀσχολεῖται μέ θέματά τινα, ἅτινα δέν ἐνδιαφέρουν τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν, ὡς π.χ. τά φορολογικά δικαστήρια, τό πρόβλημα τῆς ἑρμηνείας τῶν δημοσιονομικῶν νόμων καί ἄλλα θέματα.

Κατά τόν καθηγητήν TANGORRA αἱ δύο αὗται ἐπιστῆμαι διαφέρουν, διότι ἡ μέν Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας θεωρεῖ τό κράτος ὡς ἕνα κυρίαρχον ὀργανισμόν, ὅστις προκαλεῖ οἰκονομικά φαινόμενα πρός πολιτικούς σκοπούς, τό δέ Δημοσιονομικόν Δίκαιον θεωρεῖ αὐτό ὡς ἕν πρόσωπον κυρίαρχον, ὅπερ δρᾷ ἐντός νομικοῦ πλαισίου, δηλαδή ὡς ὀργανισμόν, ὅστις προκαλεῖ νομικά φαινόμενα πρός οἰκονομικούς σκοπούς. Ἡ ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διατυπώνει ἀρχάς, ὑποδεικνύει κατευθυντηρίους νόμους, εἶναι κατ' ἐξοχήν θεωρητική. Τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἀνταποκρίνεται εἰς συγκεκριμένον γεγονός καί συγκροτεῖ ἐπιστήμην μᾶλλον πρακτικήν ἤ ὀρθότερον μᾶλλον θετικήν.

Τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἐπεξεργάζεται τήν μ ο ρ φ ή ν τρόπον τινά, τοῦ δημοσιονομικοῦ φαινομένου, ἐνῷ ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐνδιαφέρεται διά τήν ο ὐ σ ί α ν καί τήν φ ύ σ ι ν αὐτοῦ. Εἰς τήν ἀποστολήν αὐτήν ἀναγκαίως οἱ δύο οὗτοι ἐπιστημονικοί κλάδοι εἰρίσκονται εἰς στενήν συνεργασίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Ἡ ἐξέλιξις τῆς δημοσιονομικῆς σκέψεως

Α΄. Γενικαί Ἀπόψεις.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἤρχισε συστηματικῶς διαμορφωμένη κατά τόν 16ον αἰῶνα μέ τήν ἀνάπτυξιν τῶν καμαραλιστικῶν σπουδῶν ἐν Γερμανίᾳ, ὅτε ἡ Δημοσία Οἰκονομία κυρίως ἐξετάζεται ὡς στοιχεῖον τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τοῦ μονάρχου. Κατά τό δεύτερον ἥμισυ ὅμως τοῦ XVIII αἰῶνος ἐπισύρουν περισσότερον τήν προσοχήν τῶν Ἄγγλων κλασσικῶν τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Οἱ Ἄγγλοι κλασσικοί διαχωρίζουν τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν ἀπό τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν καί ἐξετάζουν ὅμως τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας εἰς τά συγγράμματα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Ὁ αὐτοτελής χαρακτήρ τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ὡς ἰδίας ἐπιστήμης, διαμορφοῦται κατά τόν 19ον αἰῶνα κυρίως εἰς τήν Ἡπειρωτικήν Εὐρώπην.

Οἱ λόγοι, οἵτινες συνέβαλον εἰς τήν αὐτοτέλειαν τῆς ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, εἶναι οἱ κάτωθι, ἤτοι:

1) Ἡ συντελεσθεῖσα οἰκονομική πρόοδος εἰς τήν ζωήν τῶν λαῶν, ὡς καί ἡ αὔξησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τῶν Κρατῶν.

2) Ἡ διάκρισις τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους ἀπό τήν περιουσίαν τοῦ ἡγεμόνος.

3) Ἡ μόρφωσις τῆς συναλλακτικῆς χρηματικῆς οἰκονομίας.

4) Ἡ πληρεστέρα πολιτική ὀργάνωσις τῶν κρατῶν καί ἡ

τῆς Δημοσιονομικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ ἐπίδρασις αὕτη κυρίως ἀσκεῖται διά τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους, τῆς ὁποίας τό περιεχόμενον, ὡς μνημονεύεται ἀνωτέρω, κατά τήν σύγχρονον περίοδον διευρύνεται.

Δ. Ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὡς αὐτοτελής κλάδος ἐπιστήμης Αἱ σχέσεις αὐτῆς μέ τάς συγγενεῖς αὐτῆς ἐπιστήμας.

α) Τό ἀντικείμενον ἐρεύνης καί ὁρισμός τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. - Κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας δέν ἀναφέρεται μόνον εἰς τούς περιωρισμένους ταμιευτικούς σκοπούς τοῦ κράτους. Οὔτε ἡ Δημοσία Οἰκονομία θεωρεῖται ἤδη ὡς παρασιτική οἰκονομία, ἀλλά ὡς κέντρον διά τοῦ ὁποίου ἐπηρεάζονται κατά κύριον λόγον αἱ πολλαπλαῖ μορφαί τῆς κρατικῆς ζωῆς καί γενικώτερον πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς δράσεως. Ἐν λάβωμεν ὑπ'ὄψιν τήν διαγραφεῖσαν διαμόρφωσιν, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς τό περιεχόμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἥτις ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, θά δυνηθῶμεν νά δικαιολογήσωμεν διά ποίους λόγους συναντῶμεν περισσοτέρους ὁρισμούς πρός προσδιορισμόν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς.

Οἱ κλασσικοί περιώριζον τόν τομέα ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας.

Οὕτως ὁ RICARDO ἐδέχετο, ὅτι τό οὐσιῶδες ἀντικείμενον τῆς θεωρίας τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἔγκειται εἰς τό νά ἀναζητήσῃ τάς ἀρχάς τῆς ἐπιπτώσεως τῶν φόρων καί τῶν οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ἐξ ἄλλου κατά τόν καθηγητήν EDGEWORTH ἡ Ἐπιστήμη τῆς

Δημοσίας Οἰκονομίας πρέπει νά ἐντοπίζεται εἰς δύο κεφαλαιώδη θέματα ἤτοι: α) νά ἀναζητήση τάς ἀρχάς, καθ' ἃς δέον νά κατανέμωνται τά φορολογικά βάρη μεταξύ τῶν προσώπων τῶν ὑπαγομένων εἰς τό κράτος καί β) νά ἀναζητήση τά ἀποτελέσματα τῶν φόρων.

Ἀλλά οἱ σύγχρονοι δημοσιονόμοι, ἐκ λόγων ἰδίως τῶν ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν, πλήρως δέν συμφωνοῦν ἐπί τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Οὕτως ὁ καθηγητής GRIZIOTTI δέχεται, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας μελετᾷ τήν φύσιν, τάς λειτουργίας καί τ' ἀποτελέσματα τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, περιορίζει δέ τό ἀντικείμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τήν φύσιν, τήν οὐσίαν τῶν δημοσίων ἐσόδων καί τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν. Οὕτως αἱ δημόσιαι δαπάναι δέν ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἥτις μόνον ἐξετάζει τά δημόσια ἔσοδα καί τούς κανόνας, τούς διέποντας τούς φόρους. Ὁ τομεύς ἐρεύνης ὅμως τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς διευρύνεται περισσότερον καί ἐκτός τούτου ἡ σημασία τῶν δημοσίων δαπανῶν προσλαμβάνει ἰδίως κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἰδιάζουσαν θέσιν καί ἀποτελεῖ τρόπον τινά τήν ψυχήν τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους πρός ἐπίτευξιν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καί ὡς κύριον ὄργανον ἀσκήσεως τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ὡς νοεῖται διά τοῦ ὅρου FISCAL POLICY, περί οὗ ἀνωτέρω γίνεται μνεία.

Κατά ταῦτα ἡ ἀντίληψις περί τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν δημοσίων δαπανῶν ἀπό τόν κύκλον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας θά ἦτο δυνατόν νά ἔχη ἔρεισμά τι εἰς τήν διδασκαλίαν τῶν κλασσικῶν οἰκονομολόγων. Κατέστη δ-

μως τὴν ἀκόμη σαφῆς, ὅτι ἡ Διοίκησις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καὶ αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐξόδων πρέπει νὰ τηροῦν καὶ ἀκολουθοῦν ἀπαραιτήτως ὡρισμένας ἀρχάς.

Ἐξ ἄλλου ἀκόμη στενὴ εἶναι ἡ σχέσις τῶν δημοσίων δαπανῶν καὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους. Ἐπίσης αἱ δημόσιαι δαπάναι προσλαμβάνουν γενικωτέραν σημασίαν καὶ χρησιμεύουν, ὡς ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ, τὸ κύριον ὄργανον ἐφαρμογῆς τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἰδιαζούσης σημασίας, διότι διὰ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς δὲν νοεῖται ἁπλῶς ὁ χειρισμός τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἀλλὰ νοεῖται ἡ ἐπιδίωξις εὐρυτέρων σκοπῶν, συνδεομένων μὲ τὴν νομισματικὴν πολιτικήν, τὴν πολιτικὴν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ ἐπηρεασμοῦ γενικώτερον τῆς ἰσορροπίας εἰς τὴν οἰκονομίαν. Οἱ λόγοι οὗτοι προφανῶς ὑπαγορεύουν τὴν ὑπαγωγὴν τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς τὸν κύκλον ἐρεύνης τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καὶ προσδίδουν εἰς αὐτὴν μεγαλυτέραν σημασίαν, διότι συμπλέκουν τὰ δημοσιονομικὰ προβλήματα στενότερον ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν μὲ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα.

Κατὰ ταῦτα δέον π ρ ῶ τ ο ν νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἡ Δημοσία Οἰκονομικὴ ἐρευνᾷ τὰς μεθόδους, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ κράτος εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιῇ καὶ νὰ διαχειρίζηται τὰς δημοσίας δαπάνας ὑπὸ καλυτέρους ὅρους.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν ἀναζητεῖ τὰς οἰκονομικάς, κοινωνικὰς καὶ δημοσιονομικὰς συνεπείας τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὡς νοεῖται ἰδίως διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ὁποίας ἀνωτέρω γίνεται μνεία.

Ἐπίσης εἰς τὸν κύκλον ἐρεύνης τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς

εἰσέρχεται καί ἡ ἐξέτασις τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως τοῦ κράτους καί ἐκ τῶν δημοσίων κτημάτων.

Καθ'ἡμᾶς λοιπόν ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἤ ἄλλως ὀρθότερον ἡ Δημοσία Οἰκονομική ἐξετάζει πρῶτον τάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν τά δημοσιονομικά φαινόμενα, τήν ἐξεύρεσιν καί κατανομήν τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα διά τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τήν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Κράτους. Ἐξετάζει ἐπίσης δεύτερον τούς κανόνας καί μεθόδους τῆς σκοπιμοτέρας πραγματοποιήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καί τ ρ ί τ ο ν τάς ἐπιδράσεις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους ἐπί τῆς καθόλου Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

β) Χ α ρ α κ τ η ρ ι σ τ ι κά γ ν ω ρ ί σ μ α τ α τ ῆ ς α ὐ τ ο τ ε λ ε ί α ς τ ῆ ς Δ η μ ο σ ί α ς Οἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς κ α ί α ἱ ε χ έ σ ε ι ς α ὐ τ ῆ ς π ρ ό ς τ ά ς ο υ γ γ ε ν ε ῖ ς α ὐ τ ῆ ς ἐ π ι σ τ ή μ α ς .- Ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ Δημοσία Οἰκονομική δέν ἀποτελεῖ ὀργανικόν τμῆμα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς, διότι ἡ Δημοσία Οἰκονομική, εἰς τήν ὁποίαν νοεῖται καί ἡ οἰκονομία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς ἐπιστήμης ταύτης, λειτουργοῦν ὑπό ὅρους, αἵτινες διαφέρουν ἐκείνων κατά τούς ὁποίους λειτουργοῦν αἱ ἄλλαι οἰκονομικαί μονάδες, αἵτινες ἐρευνῶνται εἰς τήν Κοινωνικήν Οἰκονομικήν καί τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομικήν. Ἐπίσης καί τά δημοσιονομικά φαινόμενα ὑπόκεινται εἰς ἀρχάς, αἵτινες διαφέρουν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουν τά γενικά οἰκονομικά φαινόμενα, τά ἐρευνώμενα ὑπό τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς καί τά εἰδικά οἰκονομικά φαινόμενα, τά ἐρευνώμενα ὑπό τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς.

. Οὔτω π.χ. εἰς τὴν Δημοσίαν Οἰκονομίαν οὐδὲν δρᾷ ὁ νόμος τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, οὔτε αἱ τιμαί ρυθμίζονται διά τῆς δράσεως τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καί ζητήσεως. Ἀντιθέτως τά δημοσιονομικά φαινόμενα διέπει ἡ ἀρχή τοῦ νομικοῦ καταναγκασμοῦ.

Ἐπίσης εἰς τά δημοσιονομικά φαινόμενα ἐνυπάρχουν στοιχεῖα, ἅτινα ἔχουν μᾶλλον ἔντονον πολιτικόν καί νομικο ηθικόν χαρακτῆρα ἤ ὅσον ὁ χαρακτήρ οὗτος ἐνυπάχει εἰς τά οἰκονομικά φαινόμενα, ἅτινα ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεύ - νης τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς.

Καί εἶναι μέν ἀληθές, ὅτι κυρίως Ἄγγλοι καί Ἀμερικα νοί συγγραφεῖς τείνουν ἤδη νά ἐρευνήσουν τήν δημοσιονομι- κήν θεωρίαν, ὡς τρόπον τινά τελοῦσαν ὑπό στενοτάτην ἐξάρ- τησιν ἐκ τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας, ὡς ἄλλωστε γρά- φομεν ἀνωτέρω, ἰδίως τήν πολιτικήν τῶν δημοσίων δαπανῶν καί ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς μακροοικονομίας. Ὡς ἐκ τοῦ συν θέτου ὅμως χαρακτῆρος αὐτῶν τά δημοσιονομικά φαινόμενα δι- αγράφουν ἰδίαν ἰδιόρρυθμον ὁλοκληρομένην διοίκησιν, ἥτις οὕτως διαχωρίζει τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν ἀπό τήν Κοινωνι- κήν Οἰκονομικήν.

Παρ' ὅλας ὅμως τάς βασικάς διαφοράς αὐτῶν, ἐν τούτοις στεναί εἶναι αἱ σχέσεις τῶν ἐν λόγῳ τριῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων.

1) Σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τήν Κοινωνικήν Οἰκονομικήν.

Ἐν πρώτοις τόσον ἡ Δημοσία Οἰκονομική, ὅσον καί ἡ Κοι νωνική Οἰκονομική, ἀποβλέπουν εἰς τήν ἐξυπηρέτησιν τοῦ συμφέροντος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Κατά τόν WAGNER ἡ Δη- μοσία Οἰκονομική κατά τό περιεχόμενόν της ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Ἤδη ἀκόμη ἡ Δημοσία Οἰκονομική καί ἡ Κοινωνική Οἰκονομική ἔχουν πολλά κοινά θέματα ὡς π.χ. τό νόμισμα. Ἀλλ' ἡ μέν πρώτη ἐξετάζει τό νόμισμα ὡς μέσον ἐξευρέσεως νέων πόρων διά τῆς ἐκδόσεως χρτονομίσματος, ἡ δέ δευτέρα κυρίως ὡς μέτρον ἀξιῶν καί ὡς ὄργανον συναλλαγῶν. Ὁ στενός οὗτος σύνδεσμος καθίσταται πρόδηλος ἀκόμη, ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ Δημοσία Οἰκονομία ἐπηρεάζει τό κοινωνικόν εἰσόδημα, ἀντλοῦσα τμῆμα ἐξ αὐτοῦ διά τῶν φόρων καί δανείων, τοῦτο δέ ἐξετάζει καί ἡ Κοινωνική Οἰκονομική. Ὁ σύνδεσμος τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν.

2) Σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομικήν.

Στεναί εἶναι ἐπίσης αἱ σχέσεις τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν.

Πράγματι π ρ ῶ τ ο ν καί ἡ Δημοσία Οἰκονομική καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομική διέπονται ἀπό τήν ἀρχήν τῆς ἐπιτεύξεως τῆς μεγίστης κοινωνικῆς ὠφελείας διά τῆς ἐλαχίστης δυνατῆς θυσίας καίτοι ἡ μέν πρώτη ἐπιδιώκει τήν κοινωνικήν ὠφέλειαν, ἡ δέ δευτέρα τό ἀτομικόν κέρδος.

Ἐπίσης δ ε ύ τ ε ρ ο ν τόσον ἡ Δημοσία Οἰκονομία, ὅσον καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία ἔχουν τήν αὐτήν τροφοδοτικήν πηγήν, ἥτις εἶναι τό κοινωνικόν εἰσόδημα καί ἀμφότεραι κινοῦνται ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Κατά συνέπειαν ἡ ἐπέκτασις τοῦ τομέως τῆς μιᾶς τούτων συντελεῖται διά τῆς μειώσεως τῆς δράσεως τῆς ἑτέρας οἰκονομίας. Κατά τήν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου φιλελευθέρας Σχολῆς ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ κράτους εἶναι περιωρισμένη. Ἀντιθέτως εἰς τό σοσιαλιστικόν σύστημα ὁ παρεμβατισμός εἶναι εὐρύτερος καί κατά συνέπειαν μεγαλύτερος ὁ τομεύς τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους.

Ἐξ ἄλλου τρίτον ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία, ἥτις εἶναι τό ἄθροισμα τῶν ἐπί μέρους οἰκονομιῶν τροφοδοτεῖ τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν. Κατά συνέπειαν ἡ δευτέρα δέν δύναται νά ἐπεκτείνῃ τήν δρᾶσίν της ἐπ'ἄπειρον εἰς βάρος τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Ἀλλά καί ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί τοῦ κράτους, ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος τῶν διαφόρων μονάδων τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Ἐξ ἀντιθέτου ὅμως ἡ Δημοσία Οἰκονομία δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Ὑφίστανται ὅμως καί διαφοραί μεταξύ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας, αἵτινες πρέπει νά ἀναζητηθοῦν ὄχι μόνον εἰς τό ὑποκείμενον ἐρεύνης τῶν δύο τούτων περί ὧν ἀνωτέρω αὐτοτελῶν κλάδων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἀλλά καί εἰς ἄλλα χαρακτηριστικά αὐτῶν γνωρίσματα.

Καί πρῶτον αἱ δύο αὗται Οἰκονομίαι διαφέρουν καί ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καί τῆς διαρκείας τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν.

Πράγματι τό κράτος καί τά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἅτινα εἶναι τό ὑποκείμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἔχουν διάρκειαν λειτουργίας αἰωνίαν, ἐνῷ αἱ καθ'ἕκαστον οἰκονομίαι, αἵτινες εἶναι τό ὑποκείμενον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας συνδέονται μέ τήν ζωήν κατά κανόνα τοῦ ἐπιχειρηματίου. Καί ἄν μετά τόν θάνατον τούτου ἡ ἐπιχείρησις ἀνανεοῦται ἡ συνεχίζεται, τοῦτο γίνεται εἰς διάφορον καί μετα βλητόν βαθμόν ἀριθμητικῆς, ποσοτικῆς καί ποιοτικῆς ἀποδόσεως, ὁπωσδήποτε δέ εἰς χρόνον ἀρκούντως ἐν συγκρίσει βραχύ, οὕτως ὥστε νά δημιουργῆται σημαντικόν κενόν ἀδρανείας. Τοῦτο ἔχει τήν συνέπειαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ὑπ'ὄψιν του τό περιωρισμένον τῆς ζωῆς του, ἐπιζητεῖ κατά κανόνα ἐκ πό-

σης οἰκονομικῆς ἐνεργείας του ὀφέλη, τά ὁποῖα δύνανται κατά τήν διάρκειαν αὐτῆς νά καρπωθῆ. Ἐνῷ ἀντιθέτως τό κράτος προβαίνει καί εἰς οἰκονομικάς ἐνεργείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοσις θά εἶναι ἀντιληπτή εἰς τό ἀπώτερον μέλλον.

Δεύτερον ἡ Δημοσία Οἰκονομία εἶναι ἀναγκαστική οἰκονομία, διότι εἰς τάς ἐνεργείας αὐτῆς ὑπάρχει τό στοιχεῖον τοῦ νομικοῦ καταναγκασμοῦ, ὡς κατά τήν ἐπιβολήν φόρων. Οὔτε ὑπάρχει ἀντιπαροχή εἰς τάς καταβαλλομένας εἰσφοράς πλήν ὡρισμένων περιπτώσεων, ὡς εἰς τήν ἐπιβολήν τελῶν. Τούναντίον ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία εἶναι ἀντιαλλακτική Οἰκονομία. Ἐπίσης τάς ἐνεργείας της διέπει ὁ νόμος τῆς προσφορᾶς καί τῆς ζητήσεως καί εἰς πᾶσαν παροχήν ἀντιστοιχεῖ ἰσάξιος κατά κανόνα ἀντιπαροχή, πλήν τῶν πράξεων ἐλευθεριότητος.

Τρίτον αἱ παρεχόμεναι ὑπηρεσίαι ἀπό τάς δύο ἐν λόγῳ οἰκονομίας διαφέρουν κατά φύσιν καί περιεχόμενον. Τό μέν κράτος παρέχει συλλογικάς ὑπηρεσίας, ἐπιβάλλον αὐτάς ἀναγκαστικῶς καί μή ἀποτιμωμένας εἰς χρῆμα, ὡς εἶναι ἡ ὑπηρεσία τῆς ἀσφαλείας, ἐκπαιδεύσεως, ἐνῷ ἀντιθέτως εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν τό ἄτομον καί γενικώτερον τό ὑποκείμενον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας ἱκανοποιεῖ ἀνάγκας κατά βούλησιν καί αἱ δαπάναι του εἶναι πάντοτε σχεδόν ἀποτιμητέαι εἰς χρῆμα.

Τέταρτον εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν τό κράτος κατά κανόνα προσδιορίζει τά ἔσοδά του ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀναγκῶν του, καθορίζει δέ αὐτά ἐπιδιῶκον τήν εἴσπραξιν τῶν ἀντλουμένων ἐσόδων ἐκ τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Πλήν ὅμως δέν εἶναι ἐπιτετραμμένον νά ἐπαυξάνῃ τάς δαπάνας του πέραν τοῦ ὁρίου τῆς δυναμικότητός του, διό-

τι αὐξάνον τό κράτος τήν φορολογικήν του πίεσιν τοῦ ὁρίου τούτου διακινδυνεύει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τήν σταθερότητα τῶν Οἰκονομικῶν αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως ὁ ἰδιώτης προσαρμόζει τάς δαπάνας του πρός τά ἔσοδά του καί καλύπτει τάς ἀνάγκας του εἰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, οὐχί μόνον διά τῶν εἰσοδημάτων του, ἀλλά καί ἐκ τῶν περιουσιακῶν αὐτοῦ στοιχείων, οἷαι εἶναι αἱ ἔκτακτοι περιπτώσεις τῶν ἀσθενειῶν ἤ ἄλλων ἀτυχημάτων.

Βέμπτον τό κράτος κατά τήν ἄσκησιν τῆς οἰκονομίας του δέν ἀποβλέπει ὡς ὁ ἰδιώτης εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν, εἰς τήν δημιουργίαν ἀποθεμάτων, ἀλλά εἰς τήν ἐξισορρόπησιν τῶν ἐξόδων πρός τά ἔσοδα αὐτοῦ.

Ἕκτον αἱ δύο ἐν λόγῳ οἰκονομίαι διαφέρουν ἀπό ἀπόψεως ὀργανώσεως. Πράγματι ἡ Δημοσία Οἰκονομία παρουσιάζεται ὡς ἑνιαία οἰκονομία συγκεντρωτικῆς καί ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως, κατευθύνεται ἐπί τῇ βάσει ἑνός προγράμματος. Εἰς τήν διεύθυνσιν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἶναι δυνατόν ἐπίσης νά καθιερώσωμεν ἓν σύστημα ἀποκεντρώσεως. Ἀντιθέτως ἡ Ἰδιωτική Οἰκονομία συγκροτεῖται ἀπό πολλάς μονάδας οἰκονομιῶν, ἐμφανίζεται εἰς αὐτάς ἓν σύστημα ἀποσυγκεντρώσεως χωρίς νά ὑφίσταται μεταξύ τούτων σύνδεσμος συνειδητός.

Ἕβδομον αἱ ἐν λόγῳ οἰκονομίαι διαφέρουν ἀπό τῆς ἀπόψεως τῆς δυνατότητος τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομικότητος αὐτῶν. Πράγματι ὁ ἔλεγχος τῆς οἰκονομικότητος τῶν μονάδων τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας δέν εἶναι εὐχερής, ὅσον εἰς τάς μονάδας τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Ὄγδοον εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίας ἰσχύει κατά κανόνα τό σύστημα τῆς ἰδιοκτησίας, ἐνῷ ἀντιθέτως τοῦτο ἰσχύει ἐν μέρει εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν. Τό κράτος

ἐμφανίζεται ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας ὡς ἔχον ἰδιοκτησίαν, κεχωρισμένην τῶν ἰδιωτῶν χωρίς νά παύῃ αὕτη νά ἀνήκῃ εἰς τό σύνολον. Εἰς τά κτήματα τοῦ κράτους ἐμφανίζεται τό φαινόμενον τῆς κοινοκτημοσύνης, ἐφ' ὅσον ταῦτα δέν ἀποτελοῦν ἰδίας ἐπιχειρήσεις, ὡς π.χ. αἱ πλατεῖαι, δημόσια ἔργα κ.λ.π.

3) Αἱ σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μέ τό Δημόσιον Δίκαιον.

Ἐν πρώτοις ἡ Δημοσία Οἰκονομική διαφέρει ἀπό τό Σύνταγματικόν καί τό Διοικητικόν Δίκαιον, διότι ἐνῷ τό μέν Συνταγματικόν Δίκαιον μελετᾷ τήν μορφήν καί ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, τό δέ Διοικητικόν Δίκαιον τήν ὀργάνωσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἡ Δημοσία Οἰκονομική μελετᾷ τάς ἀρχάς, αἵτινες διέπουν πρῶτον τά μέσα, ἅτινα ἐξευρίσκονται διά τήν λειτουργίαν καί προαγωγήν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τήν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους, ὡς καί τάς μεθόδους καί τούς κανόνας τῆς καλυτέρας διαχειρίσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καί δεύτερον τάς ἐπιδράσεις τῶν δημοσίων ἐσόδων καί δημοσίων δαπανῶν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

Παρά τήν διαφοράν ταύτην πολλά εἶναι τά σημεῖα ἐπαφῆς τῶν ἐπιστημῶν τούτων. Οὕτως ὁ θεσμός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους μελετᾶται καί εἰς τό Συνταγματικόν Δίκαιον καί εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν. Ἐπίσης τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἀποτελεῖ θεσμόν, ἐξεταζόμενον τόσον εἰς τό Διοικητικόν Δίκαιον, ὅσον καί εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν καί ἰδίᾳ εἰς τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Ἀλλά καί ἄλλα θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς περιλαμβάνονται εἰς πολλά συγγράμματα Συνταγματικοῦ Δικαίου ὡς καί Διοικητικοῦ Δικαίου ὡς π.χ. τά περί φόρων, δανείων καί ἄλλα θέματα.

Ἐξ ἄλλου περισσότερον θά κατανοήσῃ ὁ μελετητής ὡρισμένα θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἐάν ἔχῃ γνώσεις Διεθνοῦς Δημοσίου Δικαίου ὡς π.χ. τόν θεσμόν τοῦ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου παρ'ἡμῖν, τά ζητήματα κατανομῆς δημοσίων δανείων εἰς περίπτωσιν π.χ. διαμελισμοῦ κράτους τά ζητήματα Ἐπανορθώσεων καί ἄλλα θέματα.

4) Αἱ σχέσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰδικώτερον μέ τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Ἀτενόταται εἶναι αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν δύο τούτων ἐπιστημονικῶν κλάδων. Εἰς πλεῖστα κράτη ἀκόμη καί σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί ἡ Δημοσιονομική Νομοθεσία ἀποτελοῦν κοινόν ἐπιστημονικόν κλάδον καί ἐξετάζονται εἰς ἕν καί τό αὐτό σύγγραμμα ὑπό τῶν δημοσιονόμων χωρίς βεβαίως οὕτω νά ἱκανοποιῆται εἰς τάς ἀξιώσεις του πλήρως τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Πράγματι αἱ ἀντιλήψεις περί τοῦ Κράτους Δικαίου ἐπιβάλλουν, ὅπως καί ἡ δημοσιονομική νομοθεσία ὑποβάλλεται εἰς ἕν νομικόν σύστημα, ἐφ'ὅσον μάλιστα κοινά χαρακτηριστικά κατευθύνουν αὐτήν. Δέν νοεῖται ὅπως μή ὑποβάλλεται ἡ δημοσιονομική δράσις τοῦ κράτους εἰς νομικούς κανόνας. Οἱ σχετικοί κανόνες συνιστοῦν τόν κλάδον δικαίου, ὅστις ἀποκαλεῖται Δημοσιονομικόν Δίκαιον.

Ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὑποχρεοῦται νά ἐπεκταθῇ μόνον εἰς περιωρισμένα ὅρια τῆς νομικῆς ὄψεως τοῦ δημοσιονομικοῦ φαινομένου. Ὀφείλει αὐτή νά λάβῃ ὑπ'ὄψιν τήν Νομοθεσίαν, ἥτις συγκροτεῖ τόν σκελετόν τοῦ δημοσιονομικοῦ συστήματος τοῦ κράτους. Δέν δύναται νά ἀγνοήσῃ τήν νομικήν ἐπεξεργασίαν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων, ποία π.χ. εἶναι ἡ νομική φύσις τοῦ φόρου, πῶς οὗτος ἐπιβάλλεται καί ποία εἶναι ἡ διαδικασία καί ὁ νομικός σκοπός τῶν δημοσιονομικῶν θεσμῶν.

'Η Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ὅμως δέν ἐπεκτείνεται εἰς σπουδάς νομικοῦ περιεχομένου, ἀλλά δέχεται αὐτάς ὡς δεδομένον, ὡς αὗται ἐπεξεργάζονται εἰς τό Δημοσιο νομικόν Δίκαιον.

Βεβαίως καί τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον πρέπει καί αὐτό νά βασισθῇ ἐπί ἀρχῶν καί ἐννοιῶν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ὡς αὗται ἔχουν μορφωθῇ ὑπ'αὐτῆς καί αἵτινες ἀποτελοῦν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων, ἅτινα περιλαμβάνονται εἰς τόν κύκλον τῶν ἐρευνῶν του.

Οὕτως ἐν ὀλίγοις ἀλλά καταφανῶς διαφαίνεται ποῖος ὁ σύνδεσμος τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν.

Ἐξ ἄλλου ὅμως παρά τήν στενήν σχέσιν τῶν δύο τούτων ἐπιστημονικῶν κλάδων τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἐν τούτοις ἀσχολεῖται μέ θέματά τινα, ἅτινα δέν ἐνδιαφέρουν τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν, ὡς π.χ. τά φορολογικά δικαστήρια, τό πρόβλημα τῆς ἑρμηνείας τῶν δημοσιονομικῶν νόμων καί ἄλλα θέματα.

Κατά τόν καθηγητήν TANGORRA αἱ δύο αὗται ἐπιστῆμαι διαφέρουν, διότι ἡ μέν Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας θεωρεῖ τό κράτος ὡς ἕνα κυρίαρχον ὀργανισμόν, ὅστις προκαλεῖ οἰκονομικά φαινόμενα πρός πολιτικούς σκοπούς, τό δέ Δημοσιονομικόν Δίκαιον θεωρεῖ αὐτό ὡς ἕν πρόσωπον κυρίαρχον, ὅπερ δρᾷ ἐντός νομικοῦ πλαισίου, δηλαδή ὡς ὀργανισμόν, ὅστις προκαλεῖ νομικά φαινόμενα πρός οἰκονομικούς σκοπούς. 'Η ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διατυπώνει ἀρχάς, ὑποδεικνύει κατευθυντηρίους νόμους, εἶναι κατ' ἐξοχήν θεωρητική. Τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἀνταποκρίνεται εἰς συγκεκριμένον γεγονός καί συγκροτεῖ ἐπιστήμην μᾶλλον πρακτικήν. ἤ ὀρθότερον μᾶλλον θετικήν.

Τό Δημοσιονομικόν Δίκαιον ἐπεξεργάζεται τήν μ ο ρ φ ή ν τρόπον τινά, τοῦ δημοσιονομικοῦ φαινομένου, ἐνῷ ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐνδιαφέρεται διά τήν ο ὐ σ ί α ν καί τήν φ ύ σ ι ν αὐτοῦ. Εἰς τήν ἀποστολήν αὐτήν ἀναγκαίως οἱ δύο οὗτοι ἐπιστημονικοί κλάδοι εὑρίσκονται εἰς στενήν συνεργασίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Ἡ ἐξέλιξις τῆς δημοσιονομικῆς σκέψεως

Α΄. Γενικαί Ἀπόψεις.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἤρχισε συστηματικῶς διαμορφωμένη κατά τόν 16ον αἰῶνα μέ τήν ἀνάπτυξιν τῶν καμαραλιστικῶν σπουδῶν ἐν Γερμανίᾳ, ὅτε ἡ Δημοσία Οἰκονομία κυρίως ἐξετάζεται ὡς στοιχεῖον τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τοῦ μονάρχου. Κατά τό δεύτερον ἥμισυ ὅμως τοῦ XVIII αἰῶνος ἐπισύρουν περισσότερον τήν προσοχήν τῶν Ἄγγλων κλασσικῶν τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Οἱ Ἄγγλοι κλασσικοί διαχωρίζουν τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν ἀπό τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν καί ἐξετάζουν ὅμως τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας εἰς τά συγγράμματα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Ὁ αὐτοτελής χαρακτήρ τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ὡς ἰδίας ἐπιστήμης, διαμορφοῦται κατά τόν 19ον αἰῶνα κυρίως εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην.

Οἱ λόγοι, οἵτινες συνέβαλον εἰς τήν αὐτοτέλειαν τῆς ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, εἶναι οἱ κάτωθι, ἤτοι:

1) Ἡ συντελεσθεῖσα οἰκονομική πρόοδος εἰς τήν ζωήν τῶν λαῶν, ὡς καί ἡ αὔξησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τῶν Κρατῶν.

2) Ἡ διάκρισις τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους ἀπό τήν περιουσίαν τοῦ ἡγεμόνος.

3) Ἡ μόρφωσις τῆς συναλλακτικῆς χρηματικῆς οἰκονομίας.

4) Ἡ πληρεστέρα πολιτική ὀργάνωσις τῶν κρατῶν καί ἡ

ἐπιδράσεις τοῦ κοινοῦ τῶν [illegible] αὐτῶν, ὡς καί ἡ δυσχερής θέσις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν τῶν Κρατῶν.

5) Ὁ καθορισμός τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου καί τῶν ὁρίων τῆς δράσεως τοῦ κράτους ἔναντι αὐτοῦ.

6) Ἡ ἀνάπτυξις καί τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἰδίως τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καί τῶν βοηθητικῶν κλάδων καί ἰδίως τῆς Στατιστικῆς καί τοῦ Δημοσίου Δικαίου.

Ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διῆλθεν ἀπό πλείστας φάσεις μέχρις ὅτου διαγράφει τήν πρόοδον, ἥτις χαρακτηρίζει αὐτήν κατά τήν τελευταίαν περίοδον. Κατωτέρω ἀσχολούμεθα εἰς συντόμους γραμμάς μέ τάς φάσεις ταύτας.

Β: Γενικαί παρατηρήσεις διά τήν περίοδον ἀπό τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι τέλους τοῦ Μεσαίωνος.

α) Ἐν Ἑλλάδι εἰς τήν Ἑλληνικήν Ἀρχαιότητα.- Ἐν πρώτοις ὑπενθυμίζομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι δέν ἠσχολήθησαν ἀποκλειστικῶς καί συστηματικῶς μέ τά οἰκονομικά ζητήματα. Ἡ ὑποτίμησις τῆς ἐργασίας, τό καθεστώς τῶν δούλων, ἡ ἀντίληψις περί τῶν φόρων ὅτι περιορίζουν τήν ἐλευθερίαν, ἡ μορφή τῆς οἰκονομίας, ἥτις ἐπεκράτει τότε, πάντα ταῦτα ἀπετέλεσαν ἐμπόδιον διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί ἐν γένει τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑλληνική Οἰκονομία κατ' ἐκείνην τήν περίοδον ἦτο οἰκιακή οἰκονομία, βασιζομένη κύριως εἰς τήν ἐργασίαν τῶν δούλων.

Αἱ δημόσιαι δαπάναι ἦσαν περιωρισμέναι. Συναντῶμεν ἓν εἶδος ἀμέσου φόρου, τάς λειτουργίας καλουμένας, ἤτοι τιμητικάς εἰς εἶδος ἤ ὑπηρεσίας εἰσφοράς, ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ εἰσφέροντος, αἵτινες βεβαίως διαφέρουν ἀπό τήν ἐννοιαν τῶν ἀμέσων φόρων κατά τήν σύγχρονον περίοδον. Ἐπί-

σης ἔχομεν καί φόρους ἐπί τῆς καταναλώσεως ὑπό τήν μορφήν ἀκόμη τῶν δασμῶν. Τήν μᾶλλον ἀξιόλογον ἐνασχόλησιν εἰς τά οἰκονομικά ζητήματα ἀνευρίσκομεν εἰς τόν Ξενοφῶντα καί Ἀριστοτέλην.

Ὁ Ξενοφῶν (430-352 π.Χ.) εἰς τό ἔργον του "περί Πόρων ἤ Προσόδων" διατυπώνει πρακτικάς τινάς γνώμας ἐπί δημοσιονομικῶν καί οἰκονομικῶν θεμάτων, ὡς σχετικῶς μέ τήν αὔξησιν τῶν ἐσόδων τῶν Ἀθηνῶν. Πρός τοῦτο ὑποδεικνύει:

1) Τήν προσέλκυσιν μετοίκων, διά τῶν ὁποίων θ'αὐξηθῇ ἡ κατανάλωσις.

2) Τήν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, ἀνοράζομένων ὑπό τοῦ κράτους διά πωλήσεως δούλων καί ἐκμισθουμένων τούτων εἰς ἐπιχειρηματίας.

3) Τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, ἐκ τοῦ ὁποίου θά προέκυπτε μεγαλυτέρα ἀπόδοσις τῶν ἐσόδων καί εἰσπράξεων τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Διαπνέεται ἀπό ὀλιγαρχικάς ἰδέας καί ζητεῖ τήν ἀπαλλαγήν τῶν πλουσίων ἀπό εἰδικά φορολογικά βάρη.

Ὁ Ἀριστοτέλης (384-322) εἰς τόν Β΄βιβλίον του τά " Οἰκονομικά" διαιρεῖ εἰς δύο κεφάλαια, διακρίνων τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν εἰς Βασιλικήν, Σατραπικήν Πολιτικήν καί Ἰδιωτικήν. Ὁ Ἀριστοτέλης δικαιολογεῖ τήν ἐπιβολήν τῶν φόρων εἰς τούς ὁποίους ὑποβάλλονται οἱ πολῖται χάριν τῆς συντηρήσεως τοῦ κράτους: Οὕτως ἐμφανίζεται διατυπώνων τήν θεωρίαν τῆς θυσίας, ὡς δικαιολογητικήν βάσιν τοῦ φόρου. Ἀσχολεῖται ἐπίσης μέ τό πρόβλημα τῆς δικαιοσύνης εἰς τήν φορολογίαν εἰς τό ἔργον του "Ἠθικά Νικομάχεια".

β) Ρ ω μ α ϊ κ ή π ε ρ ί ο δ ο ς .- Εἰς τό Ρωμαϊκόν Κράτος συναντῶμεν ἐπίσης φορολογίας, ἀλλ'ὡς παρατη-

ἐκείνου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῶν [illegible] αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ [illegible] θέσις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν τῶν Κρατῶν.

5) Ὁ καθορισμός τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου καὶ τῶν ὁρίων τῆς δράσεως τοῦ κράτους ἔναντι αὐτοῦ.

6) Ἡ ἀνάπτυξις καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἰδίως τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ τῶν βοηθητικῶν κλάδων καὶ ἰδίως τῆς Στατιστικῆς καὶ τοῦ Δημοσίου Δικαίου.

Ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διῆλθεν ἀπό πλείστας φάσεις μέχρις ὅτου διαγράφει τήν πρόοδον, ἥτις χαρακτηρίζει αὐτήν κατά τήν τελευταίαν περίοδον. Κατωτέρω ἀσχολούμεθα εἰς συντόμους γραμμάς μέ τάς φάσεις ταύτας.

Β' Γενικαί παρατηρήσεις διά τήν περίοδον ἀπό τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι τέλους τοῦ Μεσαίωνος.

α) Ἀνατολικήν Ἀρχαιότητα.- Ἐν πρώτοις ὑπογραμμίζομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι δέν ἠσχολήθησαν ἀποκλειστικῶς καὶ συστηματικῶς μέ τά οἰκονομικά ζητήματα. Ἡ ὑποτίμησις τῆς ἐργασίας, τό καθεστώς τῶν δούλων, ἡ ἀντίληψις περί τῶν φόρων ὅτι περιορίζουν τήν ἐλευθερίαν, ἡ μορφή τῆς οἰκονομίας, ἥτις ἐπικράτει τότε, πάντα ταῦτα ἀπετέλεσαν ἐμπόδιον διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί ἐν γένει τῶν οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑλληνική Οἰκονομία κατ' ἐκείνην τήν περίοδον ἦτο οἰκιακή οἰκονομία, βασιζομένη κυρίως εἰς τήν ἐργασίαν τῶν δούλων.

Αἱ δημόσιαι δαπάνη ἦσαν περιωρισμέναι. Συναντῶμεν ἕν εἶδος ἀμέσου φόρου, τάς λειτουργίας καλουμένας, ἤτοι τιμητικάς εἰς εἶδος ἤ ὑπηρεσίας εἰσφοράς, ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ εἰσφέροντος, αἵτινες βεβαίως διαφέραν ἀπό τήν ἐννοιαν τῶν ἀμέσων φόρων κατά τήν σύγχρονον περίοδον. Ἐπί-

σης ἔχομεν καί φόρους ἐπί τῆς καταναλώσεως ὑπό τήν μορφήν ἀκόμη τῶν δασμῶν. Τήν μᾶλλον ἀξιόλογον ἐνασχόλησιν εἰς τά οἰκονομικά ζητήματα ἀνευρίσκομεν εἰς τόν Ξενοφῶντα καί Ἀριστοτέλην.

Ὁ Ξενοφῶν (430-352 π.Χ.) εἰς τό ἔργον του"περί Πόρων ἤ Προσόδων" διατυπώνει πρακτικάς τινάς γνώμας ἐπί δημοσιονομικῶν καί οἰκονομικῶν θεμάτων, ἰδίως σχετικῶς μέ τήν αὔξησιν τῶν ἐσόδων τῶν Ἀθηνῶν. Πρός τοῦτο ὑποδεικνύει:

1) Τήν προσέλκυσιν μετοίκων, διά τῶν ὁποίων θ'αὐξηθῇ ἡ κατανάλωσις.

2) Τήν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, ἀνοράζομένων ὑπό τοῦ κράτους διά πωλήσεως δούλων καί ἐκμισθουμένων τούτων εἰς ἐπιχειρηματίας.

3) Τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, ἐκ τοῦ ὁποίου θά προέκυπτε μεγαλυτέρα ἀπόδοσις τῶν ἐσόδων καί εἰσπράξεων τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Διαπνέεται ἀπό ὀλιγαρχικάς ἰδέας καί ζητεῖ τήν ἀπαλλαγήν τῶν πλουσίων ἀπό εἰδικά φορολογικά βάρη.

Ὁ Ἀριστοτέλης (384-322) εἰς τόν Β΄βιβλίον του τά " Οἰκονομικά" διαιρεῖ εἰς δύο κεφάλαια, διακρίνων τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν εἰς Βασιλικήν, Σατραπικήν Πολιτικήν καί Ἰδιωτικήν. Ὁ Ἀριστοτέλης δικαιολογεῖ τήν ἐπιβολήν τῶν φόρων εἰς τούς ὁποίους ὑποβάλλονται οἱ πολῖται χάριν τῆς συντηρήσεως τοῦ κράτους: Οὕτως ἐμφανίζεται διατυπώνων τήν θεωρίαν τῆς θυσίας, ὡς δικαιολογητικήν βάσιν τοῦ φόρου. Ἀσχολεῖται ἐπίσης μέ τό πρόβλημα τῆς δικαιοσύνης εἰς τήν φορολογίαν εἰς τό ἔργον του 'Ηθικά Νικομάχεια".

β) Ρ ω μ α ϊ κ ή π ε ρ ί ο δ ο ς .- Εἰς τό Ρωμαϊκόν Κράτος συναντῶμεν ἐπίσης φορολογίας, ἀλλ'ὡς παρατη-

ρεῖται ἡ ἀγνεία ὅλη τῶν ἐθνικῶν τῶν ἀρχῶν τῆς φορολογίας καί αἱ βαρεῖαι φορολογίαι, αἵτινες ἐπλήττον ὡρισμένας παραγωγικάς τάξεις, ἦσαν μία τῶν αἰτιῶν τῆς πτώσεως τῆς Ρώμης. Μετά τήν διαίρεσιν του τό Δυτικόν Ρωμαϊκόν Κράτος μετά τήν κάθοδον τῶν Γερμανικῶν λαῶν μεταβάλλεται εἰς φεουδαρχικόν καί ἡ οἰκονομία του ἔχει τήν μορφήν τῆς φυσικῆς τοιαύτης, ὅπου μειοῦται ἡ σημασία τῶν δημοσιονομικῶν προσόδων.

γ) Ἡ Βυζαντινή Περίοδος (500 - 1453). Παρ'ὅλον τόν πλοῦτον τοῦ Βυζαντίου καί τήν ἰσχυράν πολιτικήν ὀργάνωσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, οἵτινες ἀποτελοῦν ὅρους ἀναπτύξεως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας λείπει ὅμως ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα καθ'ὅλην τήν μακράν αὐτῆς περίοδον, ἄν καί ἀναφέρωνται ἀπό Ἄραβας συγγραφεῖς ἔργα τινά τῆς ἐν λόγῳ περιόδου. Αἱ φορολογίαι τοῦ Βυζαντίου ἦσαν πολλαπλαί καί μάλιστα ἐπαχθῶς ἐφορολογεῖτο κ' τινας περιόδους ἡ γεωργία. Ἡ ἐπαχθής φορολογία τῆς γεωργίας ἰδίως ὑπῆρξε μία τῶν αἰτιῶν τῆς παρακμῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Πηγαί ἐσόδων ἦσαν καί ἔμμεσοι φόροι καί ἐκ τούτων οἱ φόροι καταναλώσεως καί τά κρατικά μονοπώλια.

δ) Ἡ δημοσιονομική σκέψις ὑπό τήν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.- Κατά τούς πρώτους ἰδίως χριστιανικούς χρόνους ἐξετάζεται ὡς θρησκευτική ὑποχρέωσις ἡ φορολογία καί ἡ φορολογική δικαιοσύνη καί οὐχί ὡς θέμα, ἔχον σχέσιν μέ τάς ἀνάγκας τοῦ κράτους, τό ὁποῖον θεωρεῖται ὡς θεϊκός θεσμός. Πρέπει ἄλλωστε νά σημειωθῇ, ὅτι οἱ ἡγέται τῆς σκέψεως δέν ἦσαν οἱ φιλόσοφοι, ἀλλ'οἱ θεολόγοι. Ἐκ τῶν συγγραφέων μνημονεύομεν ἰδίως τόν Θωμᾶν D'AQUIN (1227-1284 μ.Χ.), ὡς καί τόν Πλήθονα ἢ Γεμιστόν (1335-1450 μ.Χ.), ὅ-

στις ἀνέπτυξεν ἐνδιαφερούσας ἀπόψεις περί φορολογίας.

ε) Τό φεουδαρχικόν σύστημα τῆς Δύσεως (500-1500 μ.Χ.).- Κατά τήν περίοδον ταύτην ἡ οἰκονομία ἦτο φυσική. Πηγή ἐσόδων τῶν φεουδαρχῶν ἦτο ἡ ἐκτεταμένη των περιουσία. Ἡ προσφυγή εἰς φόρους ἐγένετο ἀπό τούς φεουδάρχας καί οὐχί τόν ἡγεμόνα, ὅστις εἶχεν ὡς ἔσοδα τά νομίσματα καί τήν περιουσίαν του. Διά τοῦτο ὅταν οἱ ἐπιβαλλόμενοι φόροι ἀπό τούς φεουδάρχας ἀπό προαιρετικοί ἀπέβησαν ἀναγκαστικοί, ἦσαν πολύπλοκοι καί ἐμπόδιζον τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας. Γενικῶς ὅμως ἡ τότε μορφή τοῦ φόρου διέφερε τῆς σημερινῆς.

Μετά τήν ἐπικράτησιν τῶν ἡγεμόνων καί Βασιλέων κατά τόν 13ον αἰῶνα καί τήν ὑπογραφήν τῆς MAGNA CHARTA LIBERTATUM ὑπό τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος, κατά τό ἔτος 1215, ἐκτοτε, ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπηγορεύετο ἡ παρά τῶν Βασιλέων ἐπιβολή φόρων ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Εὐγενῶν. Οἱ Βασιλεῖς ἐκτοτε τάς προσωπικάς των δαπάνας ἐκάλυπτον κυρίως ἀπό τά νομίσματα (REGALIA) καί τά κτήματά των.

Ἐντός ὅμως τῶν ἀναπτυχθεισῶν κατά τήν ἐν λόγῳ περίοδον αὐτοτελῶν πόλεων, ἐπί τῶν ὁποίων ἤσκουν τήν ἐξουσίαν των οἱ ἡγεμόνες, διαμορφοῦται βαθμιαίως ἀνταλλακτική οἰκονομία, ἡ ὁποία ὡς γνωστόν ἀποτελεῖ ἕνα ἐκ τῶν ὅρων, οἵτινες εἶναι ἀναγκαῖοι διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Κατά τήν περίοδον ἰδίως ἀπό τοῦ ἔτους 1300 ἕως 1500 μ.Χ. ἡ δημοσιονομική ἱστορία μνημονεύει πολλούς συγγραφεῖς.

Πρέπει ὅμως νά σημειωθῇ ὅτι καί ἀπό τούς συγγραφεῖς τῆς ἐν λόγῳ περιόδου ἔλλειπε τό πνεῦμα τῆς κριτικῆς, διότι ἡ δημοσιονομική σκέψις δέν εἶχε διαμορφωθῆ. Ἐξ ἄλλου τά οἰκονομικά τῶν κρατῶν ἦσαν σκοτεινά καί ἡ δημοσιονομική

διοίκησις ἤτο μυστική. Καί ἐκ τῶν λόγων τούτων προκύπτει ἐμπόδιον διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας;

Γ. Ἀπαρχή συστηματοποιήσεως δημοσιονομικῆς σκέψεως. Ἡ περίοδος τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ.

α) Γενικαί παρατηρήσεις.- Κατά τήν περίοδον τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ (1500-1789) διαγράφονται σαφέστερον οἱ ὅροι ἀναπτύξεως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Ἡ δημιουργία κεντρικοῦ κράτους διά τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἐξουσίας τῶν ἡγεμόνων ἔναντι τῶν φεουδαρχῶν, ἡ δημιουργία μεγάλων κρατῶν καί στρατοῦ, αἱ μεγάλαι ἀνάγκαι τῆς Αὐλῆς, ἡ πνευματική κίνησις, ἥτις διαγράφεται κατά τήν περίοδον ταύτην καί ἥτις διαμορφώνει τήν ἐποχήν τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τήν Δύσιν συντελοῦν εἰς τήν ἀνάπτυξιν καί τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας.

Ἐξετάζομεν κατωτέρω τάς σχολάς, αἵτινες κυριαρχοῦν εἰς τήν δημοσιονομικήν διδασκαλίαν κατά τήν ἐν λόγῳ περίοδον.

β) Ἡ ἐμποροκρατική Σχολή καί αἱ καμεραλιστικαί σπουδαί.- Ὁ ἐμποροκρατισμός ἢ μερκαντιλισμός γνωστός ἐν Γαλλίᾳ καί ὡς Κολβετισμός ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπιδώξαντος νά ἐφαρμόσῃ αὐτόν COLBERT, εἶναι ἓν οἰκονομικόν σύστημα, ἀποβλέπονεῖς τήν ἐπαύξησιν τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους, τήν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἐκηρύσσετο ὑπέρ τοῦ εὐνοϊκοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, διά τῆς λήψεως μέτρων ἐπαυξήσεως τῆς παραγωγῆς καί ἐξαγωγῆς καί τοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐν Γερμανίᾳ ὡς εἰδικὴ μορφὴ τοῦ μερκαντιλισμοῦ ἀνεπτύσσονται αἱ καμεραλιστικαὶ σπουδαὶ ἐκ τῆς σχολῆς CAMERE, ὅπου ἐμορφοῦντο οἱ πρακτικοὶ ὑπάλληλοι. Αἱ ἐν λόγῳ σπουδαὶ ἐπεζήτουν τὴν ἐπιστημονικὴν διαμόρφωσιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πρακτικῶν καθηκόντων τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων διὰ τῆς γνώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ὀργανώσεως τῶν πόλεων, τῆς γνώσεως τῶν δανείων, τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους.

Οἱ καμεραλισταὶ συγγραφεῖς ἠσχολήθησαν μὲ τοὺς φόρους καταναλώσεως, τὸ νόμισμα ὡς ἔσοδον τοῦ κράτους καὶ μὲ τὰς τεχνικὰς γνώσεις διοικήσεως τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ κράτους.

γ) Ἡ διδασκαλία τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ ἡ δημοσιονομικὴ θεωρία τῶν φυσιοκρατῶν. Ἡ φυσιοκρατικὴ σχολὴ ἤκμασεν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα (1694-1774 μ.Χ.), ἱδρυτὴς δὲ αὐτῆς εἶναι ὁ FR. QUESNAY

Οὗτος ἐπρέσβευεν, ὅτι ὅπως εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα ὑπάρχει φυσικὴ τις τάξις, οὕτω πρέπει νὰ ὑπάρχῃ αὐτηναὶ εἰς τὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ φαινόμενα. Ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ τοῦ περιορισμοῦ τῆς κρατικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους, περιορίζοντες μόνον ταύτην εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως, τὴν προστασίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς περιουσίας του. Ἐπρέσβευον ἐπίσης τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τοὺς ἐμποροκρατικοὺς περιορισμούς, ὡς καὶ τὴν τῆς γεωργίας ἀπὸ τοὺς φεουδάρχας.

Καταπολέμησαν τοὺς ἐμμέσους φόρους καὶ τοὺς ἐν γένει φόρους καταναλώσεως, ἦσαν ὀπαδοὶ δὲ, χάριν τῆς ἁπλότητος τῶν φορολογιῶν, τῆς θεωρίας τοῦ ἑνιαίου φόρου ἐπὶ

τῆς ἐγγείου προσόδου, ἀφοῦ τελικῶς, ὡς ἐδείκνυον, τό βάρος τῶν φορολογιῶν ἐπικάθηται ἐπ'αὐτῆς. Κατά τήν διδασκαλίαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου ὁ παρεχόμενος ὑπό τῶν ἀτόμων φόρος δίδεται ὡς "ἀντάλλαγμα" διά τάς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους καί ὡς "ἀσφάλιστρον" διά τήν ἐξασφάλισιν τῆς καρπώσεως τῆς ὑπολοίπου περιουσίας αὐτῶν.

Δ΄ Ἡ δημοσιονομική διδασκαλία τοῦ A.SMITH. Ἡ δημοσιονομική ἐπιστήμη ἐν Ἀγγλίᾳ καί ἐν Ἀμερικῇ, κατά τόν 19ον αἰῶνα καί τήν σύγχρονον περίοδον.

α) Ποῖοι ἐπηρέασαν τήν οἰκονομικήν σκέψιν τοῦ ADAM SMITH.-Κυρίως ἐπηρέασαν οἱ φυσιοκράται καί ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος DAVID HUME, ὅστις καταπολεμεῖ τάς ἀντιλήψεις τῶν ἐμποροκρατῶν, εἰς δέ τό βιβλίον του "Ἐγχειρίδιον περί φόρων" καταπολεμεῖ καί τόν ἐνιαῖον ἐπί τῆς ἐγγείου προσόδου φόρον καί δέχεται τήν φορολογίαν ἐπί τῆς καταναλώσεως.

Τό κύριον ἔργον τοῦ A. SMITH εἶναι τό ὑπό τόν τίτλον " Ἔρευνα περί τῆς φύσεως καί τῶν αἰτίων τοῦ πλούτου τῶν Ἐθνῶν" δημοσιευθέν τό 1776, ὅπου συστηματοποιεῖ τήν οἰκονομικήν καί δημοσιονομικήν σκέψιν κατά τρόπον ἀπαράμιλλον διά τήν γνωστήν μέχρι τότε οἰκονομικήν φιλολογίαν καί ἤσκησε βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπί τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας καί σκέψεως. Ὁ A.SMITH καταπολεμεῖ τούς ἐμποροκράτας, δεχόμενος ὅτι πηγή πλούτου διά τήν χώραν δέν εἶναι μόνον τό ἐμπόριον, ἀλλά πᾶσα ἐργασία τοῦ πληθυσμοῦ της καί προσεγγίζει πρός τούς φυσιοκράτας, μή ἀποδεχόμενος ὅμως τάς ἰδέας των περί ἐνιαίου φόρου ἐπί τῆς ἐγγείου προσόδου καί τάς ἰδέας των περί ἀποκλειστικῆς παραγωγικότητος τοῦ ἐδάφους.

Αἱ ἰδέαι του εἰς δημοσιονομικά ζητήματα ἀναπτύσσονται εἰς τό Υ βιβλίον τοῦ ἔργου του περί τοῦ "Πλούτου τῶν Ἐθνῶν". Κηρύσσεται κυρίως ὑπέρ τῆς ἀναλογικῆς φορολογίας καί ὑποστηρίζει ὅτι μονοπώλειά τινα εἶναι δυνατόν νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενον συμφερούσης ἐκμεταλλεύσεως ὑπό τοῦ κράτους.

Περιώνυμοι εἶναι οἱ τέσσαρες κανόνες τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς, τούς ὁποίους ὁ A.SMITH διετύπωσεν εἰς τό προμνησθέν ἔργον του, οἵτινες ὡς γνωστόν εἶναι οἱ κάτωθι:

1) Οἱ πολῖται ἑκάστου κράτους πρέπει νά συμμετέχουν εἰς τά ἔξοδα αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς των δυναμικότητος, ἤτοι ὁ κ α ν ώ ν τ ῆ ς κ α θ ο λ ι κ ό τ η τ ο ς ἤ τ ο ῦ π α ν δ ή μ ο υ τ ο ῦ φ ό ρ ο υ.

2) Ὁ φόρος, τόν ὁποῖον ἕκαστον πρόσωπον ὑποχρεοῦται νά καταβάλῃ, πρέπει νά εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένος καί οὐχί ἀκαθόριστος. Ἡ μορφή καί ὁ τρόπος πληρωμῆς ὡς καί ὁ φορολογικός συντελεστής πρέπει νά εἶναι σαφῶς γνωστά εἰς τόν φορολογούμενον καί εἰς τό κοινόν, ἤτοι ὁ κ α ν ώ ν τ ῆ ς β ε β α ι ό τ η τ ο ς τ ο ῦ φ ό ρ ο υ.

3) Ὁ φόρος πρέπει νά εἰσπράττεται κατά τόν μᾶλλον πρόσφορον χρόνον καί τρόπον διά τόν φορολογούμενον, ἤτοι ὁ κ α ν ώ ν τ ῆ ς π ρ ο σ φ ο ρ ό τ η τ ο ς τ ο ῦ φ ό ρ ο υ.

4) Ὁ φόρος πρέπει νά ὀργανοῦται κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νά προκαλῇ ἔξοδα βεβαιώσεως καί εἰσπράξεως κατά τό δυνατόν μικρότερα, ἤτοι ὁ κ α ν ώ ν τ ῆ ς ε ὐ θ υ ν ί α ς ἤ ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ό τ η τ ο ς τ ο ῦ φ ό ρ ο υ.

β) Ἡ δημοσιονομική ἐπιστήμη ἐν Ἀγγλίᾳ μετά τόν A.SMITH μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος.- Οἱ Ἄγγλοι κλασσικοί ἐξήτασαν τήν δημοσιονομικήν θεωρίαν συμπληρωματικῶς εἰς τήν Κοινωνικήν Οἰκονομικήν. Ἵνα περιωρισθῶμεν εἰς τινας ἐκ τούτων, μνημονεύομεν ὅτι ὁ A.SMITH τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας πραγματεύεται εἰς τό V βιβλίον τοῦ περιφήμου ἔργου περί τοῦ πλούτου τῶν Ἐθνῶν, ὅπερ ἐδημοσιεύθη τό 1776. Ἐξ ἄλλου ὁ J.ST.MILL πραγματεύεται τά θέματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τό κλασσικόν ἔργον αὐτοῦ περί τῶν Ἀρχῶν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Τό γεγονός τοῦτο πρέπει νά ἀποδοθῇ εἰς τόν ἀτομικιστικόν χαρακτῆρα τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς Σχολῆς, δηλαδή εἰς τάς ἰδέας τῶν κλασσικῶν ἐν σχέσει μέ τά καθήκοντα τοῦ κράτους, τῶν ὁποίων ὁ κύκλος ἦτο κατά τούς Ἄγγλους κλασσικούς περιωρισμένος. Εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας συμβάλλει καί ἡ δυσχερής θέσις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν εἰς τήν χώραν ταύτην, ἥτις παρέχει θέματα ἐρεύνης διά τήν δημοσιονομικήν θεωρίαν.

Αἱ δυσχέρειαι αὐταί ἀντιμετωπίζονται ὀξύτερον εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην. Διά τοῦτο ἀναπτύσσεται ταχύτερον εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην ἡ Δημοσία Οἰκονομική ὡς αὐτοτελής Ἐπιστήμη. Οἱ Ἄγγλοι συγγραφεῖς ἠσχολήθησαν κυρίως μέ τό θέμα τοῦ δημοσίου χρέους. Ἐκ τούτων πρέπει νά μνημονεύσωμεν κατ'ἀρχήν τόν MALTHUS καί τόν RICARDO, ὅστις ἐξετάζει τό ζήτημα τῆς ἐπιπτώσεως τοῦ φόρου καί ἀσχολεῖται καί μέ τά δημόσια δάνεια, κάμνων ὡρισμένας παρατηρήσεις ἐν σχέσει μέ τήν ἀπόσβεσιν αὐτῶν. Τό κύριον ἔργον τοῦ RICARDO εἶναι Αἱ Ἀρχαί Πολιτικῆς Οἰκονομίας καί Φορολογίας, δημοσιευθέν κατά τό ἔτος 1817, θεωρεῖται δέ ὡς ἱδρυτής τῆς θεωρητικῆς

Οἰκονομικῆς. Ἕτερος ἀξιόλογος Ἄγγλος συγγραφεύς εἶναι ὁ JHON STUART MILL, τοῦ ὁποίου τό κλασσικόν ἔργον εἶναι τό ὑπό τόν τίτλον " Ἀρχαί τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας", δημοσιευθέν τό 1848, ὅπου εἰς τό βιβλίον Ε ἀσχολεῖται μέ τά προβλήματα Δημοσίας Οἰκονομικῆς. Ὁ J.ST.MILL κηρύσσεται ὑπέρ τῆς ἀναλογικῆς φορολογίας, διότι ὡς δέχεται, ἡ προοδευτική τοιαύτη περιορίζει τήν ἐπιχειρηματικότητα καί τήν ἀποταμίευσιν. Μνημονεύομεν ἐπίσης καί τόν JE - VONS καί τόν JAME ST.MILL, πατέρα τοῦ JHON ST.MILL, MAC-CULLOCH. Ἐκ τῶν νεωτέρων, οἵτινες καί ἠσχολήθησαν ἀξιολογώτερον εἶναι οἱ BASTABLE, SHIRRAS, MARSHALL, DALTON, SIR J.STAMP, M.PIGOU HARROD, HICKS, PEACOCK, RONBINSON KEYNES.

γ) Ἡ σύγχρονος περίοδος.-Κατά τήν μετά τόν β΄παγκόσμιον πόλεμον περίοδον ἡ διδασκαλία τοῦ KEYNES διανοίγει νέους ὁρίζοντας εἰς τήν οἰκονομικήν ἐπιστήμην γενικώτερον. Πράγματι σταθμόν εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας κατέχει τό περίφημον ἔργον τοῦ KEYNES, ὅπερ ἐδημοσιεύθη κατά τό ἔτος 1936 ὑπό τόν τίτλον " Γενική Θεωρία".

Ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ ἡ τάσις ἐρεύνης τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους, συμπλεκομένης ἐντός τοῦ τομέως τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας ἔχει ἐνισχυθῆ κατόπιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐρευνῶν περί τήν οἰκονομικήν θεωρίαν τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, ἥτις καθοδηγεῖ καί πρός τήν ἀντίληψιν περί τῆς χρησιμότητος τῆς καταρτίσεως οὐχί ἁπλῶς μόνον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους - ἤ ἄλλως τοῦ Δημοσιονομικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀλλά καί τοῦ λεγομένου Γενικοῦ ἤ Ἐθνικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ ἀκόμη πληρέστερον τῶν λεγομένων Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, τῶν ὁποίων

τήν κατάρτισιν ἐπιχειρεῖ ἡ Ἀγγλία ἀπό τοῦ τέλους τοῦ μ' παγκοσμίου πολέμου καί μεταγενεστέρως καί τά ἄλλα κράτη ὡς καί ἡ Ἑλλάς. Εἰς τούς Ἐθνικούς Λογαριασμούς, ὡς γνωστόν, ἀπεικονίζονται οὐχί μόνον τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐπί πλέον ἀπεικονίζονται τό σύνολον τῶν ἀναγκῶν καί τῶν πόρων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τά στοιχεῖα καί ἡ κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἰδιωτική καί δημοσία ἐπένδυσις, ὡς καί ἡ ἰδιωτική καί δημοσία κατανάλωσις, αἱ νομισματικαί κινήσεις εἰς τήν οἰκονομίαν καί αἱ σχέσεις τῆς οἰκονομίας μετά τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ χρησιμότης τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν ἔγκειται εἰς τό νά διαφωτίσῃ τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν καί ἐν γένει τήν Διοίκησιν καί τούς ἐρευνητάς καί τό κοινόν ἐπί τῆς θέσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί εἰς τό νά ἐπιβοηθήσῃ τήν κατάστρωσιν τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων καί προγραμμάτων.

Ὡς εἶναι προφανές, ἡ κατάρτισις τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν δέν εἶναι ἔργον εὐχερές. Προϋποθέτει τήν ὕπαρξιν ἐπαρκῶν καί εἰλικρινῶν στατιστικῶν.

δ) Ἡ δημοσιονομική ἐπιστήμη εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς. - Εἰς τάς Ἡν. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὡς ἄλλωστε καί εἰς τήν Ἀγγλίαν, παρ' ὅλην τήν πρόοδον τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν βραδύνει ἡ ἀνάπτυξις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἀρχίζει δέ νά ἀναπτύσσεται κατά τό δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος καί ἰδίως εἰς τήν σύγχρονον περίοδον, ὅπου ἰδιαιτέρως ἀναπτύσσονται ἐν Ἀμερικῇ αἱ Οἰκονομικαί Ἐπιστῆμαι. Συγγραφεῖς συστημάτων Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἶναι ὁ HENRY ADAMS, BILLER

.PLEHN, DANIELS, LUTZ, GROVES, TAYLOR, R. SOMERS, SAMUELSON καί ἕτεροι συγγραφεῖς. Μᾶλλον γνωστός διά τάς δημοσιονομικάς ἐργασίας αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ κατά τό ἔτος 1939 ἀποθανών καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολούμπια E.SELIGMAN, τοῦ ὁποίου τά ἔργα μετεφράσθησαν εἰς πλεῖστας ἑκατόν παϊκάς χώρας. Νέαν ὤθησιν προσδίδει εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας ἐν Ἀμερικῇ ἡ διδασκαλία τοῦ KEYNES. Περισσότερον ἐπεξεργάζεται, ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, ἡ θεωρία τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς (FISCAL POLICY) ὑπό γνωστῶν συγγραφέων, ὡς τῶν COLM BUCHANAN, HARRIS, HANSEN, SHOUP, SMITHIES, MUSGRAVE καί ἄλλων συγγραφέων. Ἐν Ἀγγλίᾳ καί ἰδίως ἐν Ἡν. Πολιτείαις τῆς Β. Ἀμερικῆς διαμορφοῦται ἤδη ἡ θεωρία τῆς λειτουργικῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς (FUNCTIONAL FINANCE), τῆς ὁποίας ἐν Ἀμερικῇ κύριος ὀπαδός εἶναι ὁ καθηγητής A.P. LERNER. Κατά τήν θεωρίαν ταύτην εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν δέον πᾶσα ἄλλη ἄποψις νά ὑποχωρῇ πρό τῆς ἀρχῆς τῆς διατηρήσεως ἐπαρκοῦς ἐπιπέδου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τῆς ἀνυψώσεως τούτου. Ἔχομεν ἐπικρίνει τάς ἄκρας ἀπόψεις ταύτας τοῦ A.LERNER.

Κατά τάς ἄκρας ταύτας ἀντιλήψεις τοῦ LERNER αἱ δημόσιαι δαπάναι δέν θεωροῦνται βάρος τῆς οἰκονομίας. Δημιουργοῦν πλοῦτον, ἐφ'ὅσον ἀποβλέπουν εἰς τήν διατήρησιν καί ἀνάπτυξιν τῆς εὐημερίας τῆς οἰκονομίας. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον διασφαλίζεται καί ἡ τάξις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Ἐνυπάρχουν ὅμως καί κίνδυνοι εἰς τήν ἐφαρμογήν τῆς πολιτικῆς ταύτης, συνδεόμενοι μέ τήν δυνατότητα ἐκδηλώσεως πληθωρικῶν πιέσεων ἐπί τῆς οἰκονομίας, ἐφ'ὅσον ἡ αὔξησις τῶν δημοσίων δαπανῶν δέν ἀποτελεῖ στοιχεῖον, ὅπερ πάντοτε ἐπιφέρει ἀνάλογον αὔξησιν τῆς παραγωγῆς, δυ-

καμένην νέ διαιρεσιν τήν προκληθεῖσαν αὐξησιν τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας ἢ τά λαμβανόμενα δημοσιονομικά μέτρα δέν συμβάλλουν πάντοτε εἰς τήν οἰκονομικήν σταθερότητα, ὡς μή ἐναρμονιζόμενα πρός τήν ὅλην οἰκονομικήν πολιτικήν τοῦ κράτους. Διά τοῦτο ἡ ἐπίτευξις τῆς πολιτικῆς ταύτης δέν εἶναι πάντοτε ἔργον εὐχερές.(1)

Β: Ἡ Δημοσία Οἰκονομική εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην. Ἡ ὀργανική δημοσιονομική διδασκαλία. Βασικαί ἀπόψεις

α) Γ ε ν ι κ α ί π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς .- Ὡς ἀναφέρομεν ἀνωτέρω ἡ ἐπιστήμη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διαμορφοῦται εἰς αὐτοτελῆ ἐπιστήμην εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην κατά τόν 19ον αἰῶνα. Ἀνημερεύομεν ἄλλα χοῦ τούς παράγοντας, οἵτινες συνέβαλλον εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ὡς ἰδίας αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης. Ἐπί πλέον ὅμως καί ἕτεροι εἰδικοί παράγοντες συνέβαλλον εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ὡς ἰδίας ἐπιστήμης.

Καί π ρ ῶ τ ο ν ἡ Γαλλική Ἐπανάστασις, ἀνατρέπουσα τούς πολιτικούς, κοινωνικούς καί οἰκονομικούς ὅρους τῆς ζωῆς τῶν λαῶν καί τῶν κρατῶν ἤσκησε γενικωτέραν ἐπίδρασιν εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην καί συνέβαλλεν εἰς τήν διαμόρφωσιν νέων ἀντιλήψεων εἰς ὅλας τάς ἐκδηλώσεις τῆς

1.- Κριτικαί παρατηρήσεις ἐπί τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας διατυποῦνται ὑπό τῶν καθηγητῶν F.TAYLOR, PUBLIC FINANCE, NEW-YORK 1949 σελ. 279 καί ἑπ., H. SOMERS, PUBLIC FINANCE AND NATIONAL INCOME, NEW-YORK 1948, F.B.DERTILIS, TEORIA MODERNA DEGLI SCOPI EXTRAFISCALI DE L'IMPOSTA, RIVISTA DI POLITICA ECONOMICA, 1957.

ἐπιστημονικῆς ὁράσεως. Καί ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐπηρεάζεται βαθέως ἡ δημοσιονομική σκέψις.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν καί αἱ νέαι περί κράτους ἀντιλήψεις, ἤτοι ἡ ἱστορική καί ὀργανική ἀντίληψις, κατά τήν ὁποίαν ἡ κοινωνία εἶναι ζῶν ὀργανισμός καί προέχει τοῦ ἀτόμου, τό ὁποῖον εἶναι ἁπλοῦν μέλος αὐτῆς, ἐπηρεάζουν γενικώτερον τήν ἐπιστημονικήν σκέψιν. Οὕτως οἱ Γάλλοι καί Γερμανοί συγγραφεῖς τοῦ 19ου αἰῶνος δέν ἐπηρεάσθησαν ἀπό τούς φυσιοκράτας καί καμεραλιστάς καί ἐπιδεικνύουν ἀνεξαρτησίαν σκέψεως.

Ὑποκείμενον τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας θεωρεῖται τό κράτος καί οὐχί τό ἄτομον. Τό κράτος ἀποτελεῖ "ὀργανικόν" φαινόμενον, τό ὁποῖον ὑπέρκειται τοῦ ἀτόμου. Ἡ ὀργανική περί κράτους ἀντίληψις διευρύνει τήν δημοσιονομικήν δρᾶσιν τοῦ κράτους καί οὕτω δημιουργεῖται εὐρύτερον πεδίον εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσιονομικῆς θεωρίας. Προέχει ὅμως κατά τήν ἔρευναν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων ἡ ταμιευτική ὄψις αὐτῶν καί ὁ πολιτικός χαρακτήρ αὐτῶν.

β) Ἡ δ η μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ή δ ι δ α σ κ α λ ί α τ ῆ ς Ρ ω μ α ν τ ι κ ῆ ς Σ χ ο λ ῆ ς ... ις τ κατηγορίαν τῶν ὀργανικῶν περί κράτους θεωριῶν ἀνήκει καί ἡ θεωρία τῆς Ρωμαντικῆς Σχολῆς. Εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων αὐτῆς, ὁ Ἄδαμ Μύλλερ, δέχεται, ὅτι τό κράτος δέν εἶναι ἄθροισμα αὐτοτελῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἡ συνένωσις τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων εἰς μίαν ζῶσαν ὁλότητα, ἀποτελεῖ δέ τό "πνευματικόν κεφάλαιον", ὅπερ ἀξιοποιεῖ τά στοιχεῖα τοῦ πλούτου (ἔδαφος, ἐργασία, κεφάλαιον). Ἡ οἰκονομική ζωή εἶναι ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς τοῦ κράτους. Ὁ φόρος θεωρεῖται ὡς τόκος διά τήν χρῆσιν τοῦ

πνευματικοῦ κεφαλαίου, ὅπερ προάγει τήν οἰκονομικήν παραγωγήν.

γ) Οἱ μᾶλλον γνωστοί θεωρητικοί ἐρευνηταί εἰς τόν τομέα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς. - Καί πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς μεταξύ ἄλλων δυνάμεθα νά μνημονεύσωμεν, ὅτι συνέτεινον κυρίως οἱ H.RAU (1792-1890), ὅστις ἐπηρεάσθη ἀπό τάς δοξασίας τῆς Φιλελευθέρας Σχολῆς, ὁ LORENZ VON STEIN (1815 - 1890), ὁ ROSCHER, ὅστις ἀνήκων εἰς τήν Ἱστορικήν Σχολήν ἐξετάζει τά δημοσιονομικά φαινόμενα ἀπό τῆς ἱστορικῆς των πλευρᾶς. Ἐξαιρετική, ὅμως ὑπῆρξεν ἡ συμβολή τοῦ ADOLF WAGNER, ὅστις εἶναι ὁ ἱδρυτής τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, ὑποστήριζε δέ ὅτι ὁ φόρος δέν ἔχει ἁπλῶς δημοσιονομικούς σκοπούς, ἀλλά εἶναι δυνατόν νά ἀσκήσῃ καί κοινωνικοπολιτικήν λειτουργίαν.

Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων περιοριζόμεθα νά ἀναφέρωμεν τόν SAX, HECKEL, MOLL, LOTZ, GERLOFF, VON SCHANZ, TERHALLE, ANDREAE, SCHMOLDERS, ROPKE, NEUMARK καί ἄλλους, οἵτινες συνέτεινον εἰς τήν ἐξαιρετικήν ἀνάπτυξιν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἐν Γερμανίᾳ κατά τήν ἀμέσως πρό τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου περίοδον.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἡ οἰκονομική καί δή ἡ δημοσιονομική ἐπιστήμη πραγματοποιεῖ κατά τό δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος μεγάλα ἅλματα προόδου. Εἰς τό στερέωμα τῶν οἰκονομολόγων τοῦ 19ου αἰῶνος διαλάμπουν αἱ φυσιογνωμίαι τῶν FERRARA καί COSSA, οἵτινες ἀποτελοῦν τήν σχολήν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παβίας. Τά ἔργα τοῦ COSSA μεταφράζονται εἰς πολλάς γλώσσας, ὡς καί ἐν Ἑλλάδι, ὅπου μετεφράσθη τό ἔργον αὐτοῦ Στοιχεῖα Δημοσίας Οἰκονομικῆς. Ἐπίσης δροῦν ἐν Ἰ-

ταλίᾳ ὁ PANTALEONI καί ὁ PARETO καί ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ EINAUDI, NITTI, VITI DE MARCO, TANGORRA, PUGLIESE, GRIZIOTTI, VANONI, MORSELLI, UGO PAPI COSCIANI, D'ALBERGO, ARENA καί ἄλλοι, οἵτινες συνέτεινον εἰς τήν ἐξαιρετικήν πρόοδον τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐν Ἰταλίᾳ.(1)

Ἐξ ἄλλου κύριος ἐκπρόσωπος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἐν Γ α λ λ ί ᾳ κατά τήν πρώτην περίοδον τοῦ 19 ου αἰῶνος ἦσαν ὁ J.B.SAY, ὅστις ἐξελαΐκευσε τό ἔργον τοῦ A. SMITH. Μεταγενέστεροι αὐτοῦ ὀπαδοί τῆς φιλελευθέρας Σχολῆς εἶναι ὁ GARNIER, ROSSI καί ὁ CHEVALIER ὡς καί ὁ γνωστός οἰκονομολόγος κατά τό δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος P.LEROY-BEAULIEU. Μεταξύ τῶν γνωστῶν Γάλλων δημοσιονόμων καί οἰκονομολόγων συγκαταλέγονται καί ὁ COLSON ὡς καί ὁ TRUCHY, ALLIX, G. JÉZE, NOGARO, PIATIER MARSCHAL, PERROUX, WALINE, LAUFENBURGER, JACOMET, DUVERGER, BYÉ, E. JAMES, TROTABAS, BARRÉRE καί πολλοί ἄλλοι. Ἐκ τῶν νεωτέρων συγγραφέων ὁ καθηγητής A. BARRÉRE ἐρευνᾷ τήν Δημοσιονομικήν Πολιτικήν, προσδίδει δέ ὡς καί ὁ LAUFENBURGER σημασίαν εἰς τήν οἰκονομικήν ὄψιν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων.

Ἡ δημοσιονομική ἔρευνα προωθεῖται ἐπίσης ἐν Γαλλίᾳ διά τοῦ INSTITUT DE DROIT COMPARÉ ὡς καί διά τοῦ INSTITUT INTERNATIONAL DE FINANCES PUBLIQUES, ὅπερ κατά τά πρῶτα ἔτη τῆς ἱδρύσεώς του εἶχε τήν ἕδραν του ἐν Παρισίοις, ἤδη δέ ἐν Βρυξέλλαις, συγκροτεῖ δέ κατ' ἔτος συνέδρια, συνερχόμενα εἰς διαφόρους περιοδικῶς πόλεις τῆς

1.- Βλέπε σχετικῶς Π.Β. Δερτιλᾶ, Ἡ Δημοσιονομική Ἐπιστήμη ἐν Ἰταλίᾳ, Πρόλογος εἰς τό ἔργον COMPEDIO DI SCIENZA DELLE FINANZE τοῦ E.MORSELLI καθηγητοῦ τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τό Πανεπιστήμιον τοῦ PALERMO.

ουσίας ή ἀλλαγή.[1]

δ/ Ἡ Δημοσιονομική Ἐπιστήμη ἐν Ἑλλάδι. - Ἐκτενέστερον ἀσχολούμεθα περί τῶν ὅρων ἐν γένει τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐν Ἑλλάδι εἰς τό Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς.

Ἡ Οἰκονομική Ἐπιστήμη ἄρχεται ἀναπτυσσομένη κυρίως ἐν Ἑλλάδι ἀπό τό ἔτος 1850. Χώρα μέ καθυστερημένην οἰκονομίαν καί ἐξελθοῦσα ἀπό τήν δουλείαν καθυστερημένου κράτους ἡ Ἑλλάς δέν ἠδύνατο νά φυάσῃ τήν ἐπιστημονικήν πρόοδον τῶν ἄλλων χωρῶν ἰδίως κατά τά πρῶτα ἔτη τοῦ ἐλευθέρου βίου αὐτῆς.

Κατά τό ἔτος 1853 ὁ Ἰ.Σούτσος, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος καθηγητής τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, δημοσιεύει τό ἔργον ὑπό τόν τίτλον " Ἐγχειρίδιον ἐπί τῆς παραγωγῆς καί διανομῆς τοῦ πλούτου". Ἀκολουθεῖ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἔργου ὑπό τόν τίτλον "Πλουτολογία" κατά τό ἔτος 1866-63, κατά δέ τό ἔτος 1864 τοῦ ἔργου ὑπό τόν τίτλον " Δημοσιολογία", ὅπερ εἶχε β΄ ἔκδοσιν κατά τό ἔτος 1893.

Ὁ Ἰ.Σούτσος ἐδίδαξε τό μάθημα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀπό τῆς ἱδρύσεώς του κατά τό ἔτος 1858 , μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπισυμβάντος κατά τό ἔτος 1894. Συνέβαλε πράγματι εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀκολουθῶν τάς ἰδέας τοῦ A.SMI

Ἐπίσης μνημονεύομεν τόν καθηγητήν Ι.Ζωγράφον, ὅστις ἐδίδαξεν ὡς ἔκτακτος καθηγητής τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κατά τά ἔτη 1879-1882, ὅτε καί κατηργήθη ἡ ἐν λόγῳ ἕδρα, ἐδημοσίευσε δέ μεταξύ ἄλλων τρία

1.- Αἱ σπουδαί ἐπί τοῦ φορολογικοῦ δικαίου καί γενικῶς τῶν τῶν δημοσιονομικά προβλήματα προάγονται ὑπό τῆς ASSOCIATION INTERNATIONALE DU DROIT FISCAL ET FINANCIER, ἥτις ἔχει τήν ἕδραν αὐτῆς ἐν Χάγῃ. Τό Διεθνές τοῦτο Ἵδρυμα εἶ[illegible] [illegible] τά θέματα τοῦ δημοσιονομ[illegible] [illegible] τοῦ δημοσιον[illegible]

τεύχη ὑπό τόν τίτλον Δημοσιονομικαί Μελέται, ἐκ τῶν ὁποίων τό δεύτερον τεῦχος τιτλοφορεῖται " Δημοσιονομική" ('Αθῆναι 1880-83-86). Ὁ Ζωγράφος ἰδιαιτέρως ἐξαίρει τόν ἐθνικόν χαρακτῆρα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἤ ἀκριβέστερον τῆς Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

Μνημονεύομεν ὁμοίως τόν καθηγητήν Γουναράκην, ὅστις ἐδίδαξεν ὡς καθηγητής τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τό Πανεπιστήμιον 'Αθηνῶν καί τήν 'Ανωτάτην Σχολήν 'Εμπορικῶν καί Οἰκονομικῶν 'Επιστημῶν.

Μακρά καί γόνιμος ἐπίσης ὑπῆρξεν ἡ διδασκαλία τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τό Πανεπιστήμιον 'Αθηνῶν τοῦ καθηγητοῦ Κ. Βαρβαρέσσου, παραιτηθέντος κατά τό ἔτος 1949, ὅστις ἐπί βραχύ χρονικόν διάστημα ἐδίδαξε καί τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν.

'Εκ τῶν ἐκλιπόντων οἰκονομολόγων μνημονεύομεν ἐπίσης τούς 'Ιω. Τουρνάκην, Γ. Χαριτάκην ὡς καί τόν 'Α. Σπουργίτην, οἵτινες ἐδίδαξαν εἰς τήν προμνησθεῖσαν 'Ανωτάτην Σχολήν. Μνημονεύομεν ἐπίσης τούς καθηγητάς Καλλιτσουνάκην καί Σίδερην, οἵτινες καταληφθέντες ὑπό τοῦ ὁρίου ἡλικίας συνεχίζουν ἤδη ἐκτός τῆς Α.Σ.Ο.Ε' Επιστημῶν τήν γόνιμον καί πολυσχιδῆ ἐπιστημονικήν δρᾶσιν των.

'Ιδιαιτέρως ὅμως ἐπιβάλλεται νά μνημονεύσωμεν τόν 'Α. 'Ανδρεάδην (1876-1935), ὅστις ἐλάμπρυνε τήν 'Επιστήμην καί δικαίως θεωρεῖται ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς

μικά προβλήματα ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς 'Ενώσεως καί τῆς μελέτης τῆς Οἰκονομίας τῶν καθυστερημένων κρατῶν, ὡς εἰδικώτερον ἐξετάσαμεν εἰς τά εἰδικά μαθήματα τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς πρός τούς φοιτητάς τοῦ Γ' ἔτους τοῦ τμήματος τῶν Οἰκονομικῶν καί Πολιτικῶν 'Επιστημῶν.

οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι ἀπό τῆς ἀνεξαρτησίας αὐ-
τῆς. Πολύτιμον εἶναι τό ἐπιστημονικόν ἔργον τοῦ σοφοῦ κα-
θηγητοῦ.

Ὁ Ἀνδρεάδης ἀρχίζει τήν συγγραφικήν δρᾶσίν του ἀπό
τοῦ ἔτους 1899. Ἐδίδαξε τήν Δημοσίαν Οἰκονομικήν εἰς τό
Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀπό τοῦ ἔτους 1903 ὡς ὑφηγητής καί
ἀπό τοῦ ἔτους 1906 ὡς τακτικός καθηγητής μέχρι τῆς παραι-
τήσεώς του ἐκ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἕδρας κατά τό 1934. Ἀπέ
θανε κατά τό 1935. Δικαίως κατά τήν ἔκφρασιν τοῦ καθηγη -
τοῦ SELIGMAN ὑπῆρξεν ὁ Ἀνδρεάδης διεθνῶς ὁ διαπρεπέστε -
ρος ἐκ τῶν συγχρόνων συγγραφέων τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δημοσί
ας Οἰκονομίας. Εἰδικώτερον περί τοῦ ἔργου τοῦ ἀειμνήστου
καθηγητοῦ ἀσχολούμεθα εἰς τό Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομίας
εἰς τήν ὁμιλίαν μας εἰς καί εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ἥτις εἶναι τό ἐπι -
στημονικόν μνημόσυνον, ὅπερ ἐτέλεσε τό Πανεπιστήμιον τοῦ-
το εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου. Ἡ ὁμιλία αὕτη
ἐδημοσιεύθη κατά τό ἔτος 1949, ἐπηυξημένη εἰς ἴδιον δημο
σίευμα τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Τό κύριον ἔργον τοῦ Ἀνδρεάδη εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς Δη
μοσίας Οἰκονομίας ἀπό τῶν Ἡρωϊκῶν χρόνων μέχρι τῶν Ἑλλη
νομακεδονικῶν χρόνων, Ἀθῆναι 1928. Ἐκτός ὅμως ταύτης συν
έγραψε καί πλείστας ἄλλας ἐργασίας ἐπί τῆς Ἱστορίας τῆς
Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, εἰς τρόπον ὥστε πλήν τινων
κενῶν χρονικῶν περιόδων μᾶς κατέλειπε ἔργον, ὅπου ἐρευνᾶ-
ται ἡ συνέχειατῆς Ἱστορίας τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας τῆς
Ἑλλάδος ἀπό τῆς Ὁμηρικῆς Περιόδου μέχρι τοῦ ἔτους 1927.

Συνέγραψε ἐπίσης πλείστας ἄλλας ἐργασίας. Ὁ Ἀνδρεά-
δης ἰδιαιτέρως συνέβαλλεν εἰς τήν ἔρευναν τῆς Ἱστορίας
τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἐπιζητῶν ἀκόμη διά τῆς μεθόδου
ταύτης τήν ἐπαλήθευσιν τῶν ἀπόψεων τῆς φιλελευθέρας Οἰκο-

νομικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας ἦτο ὁπαδός, καίτοι ὁ ἴδιος ἰσχυρίζετο, ὅτι ἀνήκει εἰς τήν ἐκλεκτικήν οἰκονομικήν Σχολήν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Ἀνδρεάδης διά τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ, ἐνῶ δέν ἐπεξεργάζεται ἀμέσως τήν ἀφηρημένην οἰκονομικήν θεωρίαν, παρέχει ἀνεκτίμητον ὑλικόν, ὅπερ καί ὁ ἴδιος ὑποβάλλει εἰς ἔλεγχον, ἀλλ' ἀκόμη εἰσφέρει εἰς τήν ἐπιστήμην, διότι διά τῆς μεθόδου ταύτης συμβάλλει εἰς τήν σύνθεσιν τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως καί τήν ἐπαλήθευσιν καί ἔλεγχον τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας.

Ζωηρά τέλος κατά τήν σύγχρονον περίοδον καί ἰδίως μετά τό ἔτος 1920 συνεχίζεται ἡ ἐπιστημονική κίνησις. Ἐν - διαφέρουσαι δημοσιεύονται μελέται καί ἀξιόλογοι ἀναδεικνύονται ἐν Ἑλλάδι ἐπιστήμονες καί συγγραφεῖς εἰς τήν Οἰκονομικήν Ἐπιστήμην,[1] ἡ ὁποία ἤδη ἐρευνᾶται ὑπό τό πρίσμα τῶν ἀντιλήψεων τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς θεωρίας.

ε) Γ ε ν ι κ ή ἐ π ι σ κ ό π η σ ι ς τ ῆ ς ἐ ξ ε λ ί ξ ε ω ς τ ῆ ς Δ η μ ο σ ί α ς Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς κ α τ ά τ ό ν 19ον α ἰ ῶ ν α μ έ χ ρ ι ς τ ο ῦ β ' π α γ κ ο σ μ ί ο υ π ο λ έ μ ο υ .- Παρ' ὅλην τήν ἀνάπτυξιν, τήν ὁποίαν ἐσημείωσεν ἡ Δημοσία Οἰκο

1.- Περιοριζόμεθα νά μνημονεύσωμεν τά Συστήματα ἤ Ἐγχειρίδια Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἤτοι:

Ἀνδρεάδου Α., Γενικαί Ἀρχαί Φορολογίας (Ἀθῆναι 1935 καί Παραδόσεις τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου).

Ἀγγελοπούλου Ἀγγ., Δημοσία Οἰκονομική, Ἀθῆναι 1943

Δερτιλῆ Π., Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς Ἀθῆναι 1944-49.

Ζωγράφου Ι., Δημοσιονομία (μέρος α), Ἀθῆναι 1881.

Σμπαρούνη Ἀθ., Δημοσία Οἰκονομική, Ἀθῆναι 1955.

ED.ALLIX-Λαμπροπούλου Α., Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι 1938.

G.JEZE-Β.Γεωργαντᾶ τά Δημόσια Οἰκονομικά (τ.3) Ἀθῆναι 1914 Βλέπε ὁμοίως βιβλιογραφίαν εἰς τήν σελίδα 125 τοῦ Συστήματος Δημοσίας Οἰκονομικῆς (τ.Α) ὑπό Π.Β.Δερτιλῆ.

νομική κατά τόν 19ον αἰῶνα καί μέχρι τοῦ α παγκοσμίου πολέμου, ἐν τούτοις δύναται νά λεχθῆ, ὅτι αὕτη μέχρι τοῦ α΄ παγκοσμίου πολέμου παρέμεινε γενικῶς προσηλωμένη περισσότερον εἰς τάς ἀρχάς τῆς φιλελευθέρας ὀρθοδόξου οἰκονομικῆς Σχολῆς. Ὑπό τό κράτος τῶν ἀντιλήψεων τῆς Σχολῆς ταύτης κατέχει κατά τήν περίοδον ταύτην κυριαρχοῦσαν θέσιν τό οἰκονομικοτεχνικόν σ τ ο ι χ ε ῖ ο ν εἰς τήν σπουδήν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων.

Πράγματι οἱ δημοσιονόμοι μελετοῦν ἰδίως τά προβλήματα, ἅτινα ἔχουν σχέσιν μέ τήν διαδικασίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τήν διάρθρωσιν τῶν φορολογικῶν συστημάτων καί τήν διαδικασίαν τῆς συνάψεως τῶν δημοσίων δανείων.

Κυριαρχεῖ ἐπίσης ἡ τ α μ ι ε υ τ ι κ ή ὄ ψ ι ς εἰς τήν ἔρευναν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς διδασκαλίας τῆς φιλελευθέρας κλασσικῆς Σχολῆς.

Εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι ἐκ τῶν δημοσιονόμων ἔρευνητῶν κατά τό τελευταῖον τέταρτον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ Γερμανός οἰκονομολόγος A. WAGNER (1855-1917), ἱδρυτής τῆς Σχολῆς τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, προήγαγε κατά τρόπον ἀπαράμιλλον τήν κ ο ι ν ω ν ι κ ή ν ὄ ψ ι ν τῶν ἐρευνῶν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἐνῷ ἐν Γαλλίᾳ κατά τήν ἰδίαν περίοδον ἐκυριάρχει ἡ διδασκαλία τοῦ P.L.BEAULIEU, ἀνήκοντος εἰς τήν φιλελευθέραν κλασσικήν Σχολήν. Εἶναι ὅμως γνωστόν, ὅτι ὁ πρό τινων ἐτῶν ἀποθανών Γάλλος καθηγητής G.JÈZE ἐρευνᾷ τά δημοσιονομικά φαινόμενα ὡς σύνθετα φαινόμενα, ἐπεξεργαζόμενος τήν ἱστορικήν, νομικήν, δημοσιονομικήν, πολιτικήν, οἰκονομικήν καί κοινωνικήν ὄψιν αὐτῶν καί ἐξετάζων αὐτά ἐντός τοῦ πλαισίου τοῦ πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ, δημοσιονομικοῦ, κοινωνικοῦ περιβάλλοντος αὐτῶν.

Τέλος δέον νά παρατηρήσωμεν, ὅτι κατά τήν σύγχρονον

καί ἰδίως τήν μετά τόν α΄παγκόσμιον πόλεμον περίοδον δύο κυρίως κατευθύνσεις εἰς τήν ἔρευναν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων διαφαίνονται.

Καί π ρ ῶ τ ο ν κατά τήν μίαν ἐκ τῶν κατευθύνσεω ν τούτων οἱ δημοσιονόμοι καί δή ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ καί Γερμανίᾳ δέν περιορίζονται εἰς τήν σπουδήν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων, ἐξετάζοντες, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, τήν τεχνικήν πλευράν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τήν διαδικασίαν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν φόρων καί τῶν δημοσίων δανείων καί ἐν γένει τήν σχετικήν περί τούτων δημοσιονομικήν νομοθεσίαν, ἀλλ'ἐπιδίδονται ἰδιαιτέρως καί εἰς τήν νομικήν ἐπεξεργασίαν αὐτῆς ὑπό τό φῶς καί τό πρῖσμα τῆς δημοσιονομικῆς θεωρίας. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον οἱ δημοσιονόμοι δέν ἐνδιαφέρονται ἁπλῶς μόνον διά τήν δημοσιονομικήν νομοθεσίαν, ἀλλά διά τῆς νομικῆς ἐπεξεργασίας αὐτῆς ὑπό τό φῶς τῆς δημοσιονομικῆς θεωρίας συμβάλλουν εἰς τήν διάπλασιν ἑνός νέου κλάδου δικαίου ἐντός τῆς οἰκογενείας τοῦ δικαίου, ὅστις εἶναι γνωστός ὑπό τό ὄνομα δημοσιονομικόν δίκαιον.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν κατά τήν ἑτέραν κατεύθυνσιν οἱ δημοσιονόμοι ἐπιδίδονται περισσότερον οὐχί μόνον εἰς τήν ἐξέτασιν τῶν δημοσιονομικῶν σκοπῶν τῆς φορολογίας καί τῶν δημοσίων δαπανῶν, ἀλλά καί εἰς τούς ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ο ύ ς σ κ ο π ο ύ ς αὐτοῦ. Βεβαίως ἀναγνωρίζεται, ὅτι βασικός σκοπός τῆς φορολογίας εἶναι ἡ χρηματοδότησις τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Ἐπικρατεῖ δηλαδή ἡ ἀντίληψις, ὅτι κυρία ἀποστολή τῆς φορολογίας εἶναι ἡ κάλυψις τῶν δημοσίων δαπανῶν. Κατ'ἀντίθεσιν ὅμως πρός τάς ἀπόψεις τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, οἵτινες ἐπρέσβευον, ὅτι οἱ σκοποί τῆς φορολογίας εἶναι ἀ π ο κ λ ε ι σ τ ι κ ῶ ς τ ι μ ι

ευτικοί ἡ δημοσιονομικοί, ἐπειδὴ ἡ κάλυψις τῶν δημοσίων δαπανῶν γενικώτερον, ἐπικρατοῦναι ἀπόψεις, ὅτι ἐκτός τῶν ταμιευτικῶν σκοπῶν διά τῆς φορολογίας ἐπιδιώκονται οἰκονομικαί καί κοινωνικοί καί ἕτεροι γενικώτεροι σκοποί.

Πράγματι ἡ προϊοῦσα διεύρυνσις τοῦ τομέως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἡ ἄσκησις φορολογικῆς πολιτικῆς καί δανειακῆς πολιτικῆς ὡς μέσου παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τήν οἰκονομίαν ἐν γένει, ἡ ἰδιαιτέρα ἰδίως σημασία, τήν ὁποίαν προσέλαβε ἡ πολιτική τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τήν πρόσφατον περίοδον ἐντός τῶν πλαισίων τῆς γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους κατά τήν Κεϋνσιανήν θεωρίαν, μετασχηματίζουν τάς βάσεις τῆς Δημοσίας Οἰκονομικάς.

Ὁ μετασχηματισμός τῶν βάσεων τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας κατά τήν πρό τοῦ β΄παγκοσμίου πολέμου περίοδον δέν συντελεῖται μόνον εἰς τά ὁλοκληρωτικά κράτη, ὅπου τό κράτος εὑρύτατα ὑποκαθίσταται εἰς τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν. Ἐπιδηλοῦται ἀκόμη περισσότερον καί εἰς τά Δημοκρατικά κράτη ὑπό τήν πίεσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν καί τῆς ἐξελίξεως τῶν νέων ἰδεῶν περί τῆς ἀποστολῆς τοῦ κράτους. Οὕτως οἱ οἰκονομικοί σκοποί εἰς τά δημοσιονομικά φαινόμενα προσλαμβάνουν μεγαλυτέραν ἢ κατά τό παρελθόν σημασίαν κατά τήν ἄσκησιν τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ κράτους.

Κατά τήν μετά τόν β΄παγκόσμιον ἰδίως πόλεμον περίοδον ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς διδασκαλίας τοῦ KEYNES νέαι ἀρχαί προσδιορίζουν τήν δημοσιονομικήν δράσιν τοῦ κράτους, αἵτινες οὐχί μόνον τείνουν νά θέσουν ὑπό ἀμφισβήτησιν καί αὐτήν τήν ἰσχύν τῆς ἀρχῆς τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως

λίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀλλά καί αὐτήν τήν αὐτοτέλειαν τῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν ἐρευνῶν τῆς μακροοικονομίας, ὅπου τά δημοσιονομικά φαινόμενα καί δή ἡ πολιτική τῶν δημοσίων δαπανῶν πρός πραγματοποίησιν ἐπενδύσεων διά τήν ἐπίτευξιν τῆς πλήρους ἐπασχολήσεως ἐρευνῶνται συμπλεκόμενα μέ τά οἰκονομικά φαινόμενα.

Ἡ ἔννοια βεβαίως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας διατηρεῖται ἐντός τῆς ἐννοίας τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Ὡς γράφομεν ὅμως ἀλλαχοῦ συμπλέκεται ὑπό πλείστων οἰκονομολόγων ἡ σπουδή αὐτῆς μετά τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν προβλημάτων τῆς μακροοικονομίας, ἥτις νοεῖται ὡς ἡ ἐξέτασις τῆς οἰκονομίας, λαμβανομένης ὡς "ἕν σύνολον" πρός ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως.

Τέλος κύκλος οἰκονομολόγων, ὁπαδῶν τοῦ A.LERNER, ἀκολουθοῦν τήν θεωρίαν τῆς Λειτουργικῆς Δημοσίας Οἰκονομικῆς (FUNCTIONAL FINANCE) ὑπό τάς ἄκρας ἀντιλήψεις αὐτῆς κατά τάς ὁποίας εἰς τήν διατήρησιν καί τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος δέον νά ἀποβλέπῃ πᾶν δημοσιονομικόν μέτρον. Ἔχομεν ἀλλαχοῦ ἐπικρίνει τάς ἀπόψεις ταύτας, μή δεχόμενοι ἐπίσης ὅτι ἡ Δημοσία Οἰκονομική δέν διατηρεῖ τήν αὐτοτέλειαν αὐτῆς, ὡς ἰδία ἐπιστήμη. Ἀντιθέτως ἡ σημασία αὐτῆς διευρύνεται.

Δύναται ὅμως νά παρατηρηθῇ, ὅτι ἤδη προσδίδεται ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τήν οἰκονομικήν ὄψιν τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς Κεϋνσιανῆς διδασκαλίας.

Ἰδιαιτέρως ἐρευνῶνται αἱ ἐπιδράσεις τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως ἐπί τῆς οἰκονομικῆς διαδικασίας καί ἐπί τῶν

φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου καί τοῦ οἰκονομικοῦ κοινω-
νικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐπίδρασις τῶν δημοσιονομικῶν φαινομένων ἐπί τῆς
διανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀπασχολεῖ τούς ἐρευνητάς.
Τό ἔργον τῶν δημοσιονόμων ἐρευνητῶν διευρύνεται, διότι ἡ Δημοσία Οἰκονομία δέν θεωρεῖται ὡς παρασιτικόν τι φαινόμενον, ὡς ἐπρέσβευον οἱ κλασσικοί τό παρελθόντα αἰῶνα, ἀλλ' ἡ ἀνωτάτη βαθμίς τῆς κοινωνικῆς συμβ καί ὡς τό κύριον ὄργανον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τῆς ἀναπατανομῆς αὐτοῦ.

Τά δημοσιονομικά φαινόμενα, ὡς οἱ φόροι, τό δημόσιον δάνειον καί ἰδίως αἱ δημόσιαι δαπάναι ἐκ πλείστων λόγων καί συνεπείᾳ τῆς ἰδιαιτέρας αὐξήσεως αὐτῶν καθίστανται ὄργανα γενικωτέρας οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἐκπηρεάζοντα τήν νομισματικήν πολιτικήν, τήν ἐπένδυσιν, τήν κατανάλωσιν, τήν ἀπασχόλησιν, τό ὕψος καί τήν διανομήν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τήν ὅλην οἰκονομικήν διαδικασίαν.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐπί τῆς οἰκονομικῆς διαδικασίας εἶναι σαφεστέρα ἀκόμη καί διά τῆς λειτουργίας τοῦ π ο λ λ α π λ α σ ι α σ τ ο ῦ καί τῆς ἀ ρ χ ῆ ς τ ῆ ς ἐ π ι τ α χ ύ ν σ ε ω ς . Πράγματι πᾶσα δαπάνη δύναται νά δημιουργήσῃ ἐργασίαν καί κατ' αὐτόν τόν τρόπον νά αὐξήσῃ ἐμμέσως ἤ ἀμέσως τό ἐθνικόν εἰσόδημα. Τό εἰσόδημα τοῦτο δημιουργεῖ νέας δαπάνας, πραγματοποιουμένας ἀπό τούς εἰσοδηματίας εἰς τούς ὁποίους περιέρχεται. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον διαμορφοῦται σειρά νέων εἰσοδημάτων τά ὁποῖα βεβαίως μειοῦνται, ἐφ' ὅσον περιέρχονται εἰς μεταγενεστέρους εἰσοδηματίας. Ἐκ τούτου ὅμως προκύπτει αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἥτις εἶναι γνωστή ὡς ἡ λειτουργία τοῦ οἰκονομικοῦ πολλαπλασιαστοῦ.

Τό Ἐθνικόν εἰσόδημα, ἡ ἐθνική δαπάνη, ἡ ἐπένδυσις καί ἡ κατανάλωσις τόσον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας ὅσον καί τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ὑπόκεινται εἰς πολυσχιδεῖς ἐρεύνας καί ἐξετάζονται αἱ ἀμοιβαῖαι ἐπιδράσεις αὐτῶν μετά τοῦ συνόλου τῆς Οἰκονομίας.

Νέα ἀκόμη προβλήματα ἀπασχολοῦν τάς Κυβερνήσεις καί τούς θεωρητικούς καί καθίστανται κατ'ἐξοχήν φλέγοντα, ὡς τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τόσον τῶν ὑπαναπτύκτων, ὅσον καί τῶν οἰκονομικῶς προηγμένων οἰκονομιῶν. Τά δημοσιονομικά προβλήματα ἐπίσης, τά ὁποῖα ἀνακύπτουν ἐκ τῶν ἀπόψεων καί προσπαθειῶν περί ὀργανώσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινῆς ἀγορᾶς κατ'ἐξοχήν ἐρευνῶνται καί ἐπεξεργάζονται ὑπό τῶν θεωρητικῶν καί τῶν Κυβερνήσεων τῶν Κρατῶν, καί θέτουν φλέγοντα οἰκονομικά προβλήματα.

Δέν πρέπει ἀκόμη νά λησμονῆται, ἡ ἰδιαιτέρα σημασία, ἥτις προσδίδεται εἰς τήν κατάρτισιν τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, διότι ὀρθῶς κρίνωμεν ὅτι Δημοσιονομική Πολιτική εἶναι δυσχερής ἄνευ καταρτίσεως τούτων καί πλήρης γνώσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τῶν στοιχείων αὐτοῦ.

Ἐν τέλει ἡ ἀποδοχή τῆς Κεϋνσιανῆς διδασκαλίας καί ἡ μακροοικονομική θεωρία προήγαγε τήν οἰκονομικήν ἀνάλυσιν καί γενικώτερον τήν οἰκονομικήν ἐπιστήμην, οὐχί μόνον εἰς τάς Ἀγγλοσαξωνικάς Χώρας καί τήν Ἀμερικήν, ἀλλά καί εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Εὐρώπην, ὅπου ἐπιτυχῶς καλλιεργεῖται ἡ νεωτέρα οἰκονομική θεωρία.

Ἡ σημασία τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διευρύνεται καί ἡ περί τούτου διδασκαλία κατ'ἐξοχήν τροποιεῖται. Διά τοῦτο πραγματευόμεθα πρῶτον εἰς συντόμους γραμμάς τήν γενικήν θεωρίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους κατά τήν σύγχρονον διδασκαλίαν χωρίς βεβαίως νά παραμελήσωμεν τήν ἐ-

ξέτασιν τῶν τεχνικῶν θεμάτων, ἅτινα σχετίζονται μέ τον θεσμόν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς καί τήν ἐξέτασιν τῆς σχετικῆς μέ τόν θεσμόν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους νομοθεσίας.

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Οἱ γενικώτεροι σκοποί τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

α) Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους πολύμορφον ὄργανον ἀσκήσεως οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς.- Ἡ δημοσιονομική δρᾶσις τοῦ Κράτους, ὡς ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ, εἶναι ἤδη περισσότερον σύνθετος. Κατευθύνεται ἐπίσης ἀπό ἐλατήρια γενικωτέρας σημασίας. Διά τοῦτο ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, ὡς ὄργανον διά τοῦ ὁποίου ἐκδηλοῦται καί συντονίζεται ἡ ἄσκησις τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως τοῦ Κράτους, ἔπαυσε νά θεωρεῖται ἤδη ἀποκλειστικῶς ὡς ἁπλῆ λογιστική κατάστασις προβλέψεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Οὔτε ἐπίσης κατά τήν σύγχρονον περίοδον ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἐπέχει μόνον θέσιν πίνακος, ὅπου ἀντικατοπτρίζεται ἡ σύνθεσις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Πράγματι αἱ ἀναγραφόμεναι εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους πιστώσεις πρός λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἐπιτρέπουν τά διέδωμεν διά τῆς μελέτης τῶν πιστώσεων τούτων ὁποία εἶναι ἡ σύνθεσις καί ἡ μορφή καί ἡ σημασία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Συνάμα καί ἡ μελέτη τῶν πιστώσεων τούτων ἐπιτρέπει νά ἐκτιμήσῃ τις τό ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Κράτους καί τόν χαρακτῆρα τῆς οἰκονομίας διά τῆς ἐρεύνης τῶν ἀναγραφομένων ἐσόδων εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Καί εἶναι μέν ἀληθές ὅτι ἰδιαιτέρας σημασίας εἶ-

ναι ἡ ἐκτίμησις τῶν στοιχείων, τά ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ὡς εἶναι προφανές, ἰδιαζούσης ἀξίας εἶναι ἐπίσης ἡ ἐκτίμησις τῶν τε προβλέψεων τῶν ἐσόδων, ὡς καί τῶν προβλέψεων τῶν ἐξόδων, τά ὁποῖα ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ὁ ἐρευνητής τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐκ τῶν προβλέψεων τῶν ἐσόδων δύναται νά ἐκτιμήσῃ τά φορολογικά βάρη καί τή προέλευσιν αὐτῶν, ἐκ δέ τῶν προβλέψεων πιστώσεων τῶν ἐξόδων σχηματίζει ἰδέαν περί τοῦ κόστους τῶν δημοσίων - πηρεσιῶν εἰς τό σύνολον αὐτῶν. Διά τοῦτο ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δύναται νά λεχθῇ, ὅτι εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους ἐνσωματοῦται τό δ η μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ό ν π ρ ό γ ρ α μ μ α τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τόν σύγχρονον ὅμως Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους δέν ἀπεικονίζεται ἁπλῶς καί μόνον καί ἀποκλειστικῶς τό δ η - μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ό ν π ρ ό γ ρ α μ μ α τῆς Κυβερνήσεως. Κατά συνέπειαν ἤδη δέν θεωρεῖται, ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἁπλῶς καί μόνον ἀποτελεῖ βαρυσήμαντον π ο λ ι τ ι κ ή ν π ρ ᾶ ξ ι ν τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἁπλῶς μόνον ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἐνσωματώνει τό Δημοσιονομικόν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως. Ἐπί πλέον κατά τήν σύγχρονον περίοδον ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους θεωρεῖται τό π ο λ ύ μ ο ρ φ ο ν ὄ ρ γ α ν ο ν, διά τοῦ ὁποίου ἐπιδιώκονται σκοποί εὐρύτεροι ἀπό τήν ἁπλῆν εὔρυθμον διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Π ρ ά γ μ α τ ι ἤ δ η δ ι ά τ ο ῦ Π ρ ο ϋ - π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς π ρ ο - γ ρ α μ μ α τ ί ζ ο ν τ α ι καί σ υ ν τ ο ν ί ζ ο ν τ α ι τά μ έ σ α, ὅ π ω ς π ρ α γ μ α τ ο π ο ι

ποῖ ἡ Κυβέρνησις ἡ πολιτικὴ ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων, οἷον οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν, ἐργατικῶν, δημογραφικῶν, ἀπασχολήσεως, νομισματικῶν, συναλλαγματικῶν, τιμῶν, εἰσαγωγῶν, ἐξαγωγῶν.

Τό κράτος διά τῆς πολιτικῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ ἐπιδιώκει ἀκόμη νά ἐπιβοηθήσῃ ἀπό τινος ἀπόψεως τήν τε ἀνύψωσιν καί ἀναπατανομήν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω δύναται νά λεχθῇ, ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους δέν παραμένει οὐδέτερος ἔναντι τῆς οἰκονομίας, ἀλλ'ἐπιδρᾷ πολυσχιδῶς εἰς τήν διαμόρφωσιν αὐτῆς.

Καί βεβαίως τήν πολιτικήν ταύτην τό Κράτος ἐπιδιώκει νά προωθήσῃ κατά τό δυνατόν διά τῆς συντονισμένης φορολογικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ, ὅταν φορολογῇ βαρύτερον διά τῆς προοδευτικῆς φορολογίας τά μεγαλύτερα εἰσοδήματα, ἥτις καί αὕτη ἀπεικονίζεται εἰς τάς προβλέψεις τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ αὐτοῦ. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον διά τῆς μελέτης τῶν προβλέψεων τῶν ἐσόδων ἐκτιμᾶται ἡ φορολογική ἐπιβάρυνσις τοῦ τε ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς τό σύνολον αὐτοῦ καί τοῦ εἰσοδήματος τῶν διαφόρων τάξεων,αἵτινες συνθέτουν τήν Ἐθνικήν Οἰκονομίαν. Κυρίως ὅμως τό Κράτος ἐπιδιώκει τήν κατά τό δυνατόν ἐπιτυχίαν τῆς πολιτικῆς τῆς ἀνακατανομῆς τῶν στοιχείων τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος,ὅτάν τοῦτο διά τῆς συντονισμένης πολιτικῆς τῶν δημοσίων δαπανῶν,ἥτις ἀποβαίνει ἤδη ἡ ψυχή τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἐπιζητεῖ νά αὐξήσῃ τήν ἀγοραστικήν δύναμιν τῶν πενεστέρων τάξεων, χάριν τῶν ὁποίων διαθέτει διά τῆς πολιτικῆς τῶν δαπανῶν τά ἔσοδα ἐκ τῆς φορολογίας ἡ ἡ ἀκόμη

ἐκ τῶν δανείων πρός ἐκτέλεσιν ἔργων ἵνα δώσῃ ἐργασίαν εἰς τούς ἀνέργους. Καί γενικῶς δύναται νά λεχθῇ ὅτι ἡ δημοσιονομική πολιτική (FISCAL POLICY) ὡς νοεῖται κατά τήν σύγχρονον οἰκονομικήν θεωρίαν καί ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι π ρ ο γ ρ α μ μ α τ ί ζ ε τ α ι κυρίως διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, διότι εἰς αὐτόν ἀναγράφονται τά ἔσοδα, ἅτινα διαθέτει τό κράτος καί αἱ δαπάναι εἰς τάς ὁποίας μετά σχηματίζονται.

β) Ὁ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ό ς τ ο ῦ κ ρ ά τ ο υ ς ὡ ς ὄ ρ γ α ν ο ν ἀ ν α χ ω ν ε ύ σ ε ω ς κ α ί μ ε τ α σ χ η μ α τ ι σ μ ο ῦ τ ῶ ν σ τ ο ι χ ε ί ω ν τ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς ο ἰ κ ο ν ο μ ί α ς .- Τό Κράτος ἀκόμη διά τῆς πολιτικῆς τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ ἐπιδιώκει, ὅπως τά ἔσοδα ἐκ τῶν φόρων καί δανείων ἤ ἄλλων πηγῶν μετασχηματίζῃ εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας, τῶν ὁποίων ἡ συντήρησις, ἐφ'ὅσον καλῶς ὀργανοῦται, δέν ἀποτελεῖ κατανάλωσιν ἀγαθῶν. Ἐπί πλέον τά ἔσοδα αὐτοῦ ἐκ πάσης πηγῆς τό κράτος μετασχηματίζει ἀκόμη εἰς δαπάνας ἐπενδύσεων, διά τῶν ὁποίων ἐπιδιώκει τήν κινητοποίησιν τῶν ἀδρανουσῶν δυνάμεων τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας καί τήν προώθησιν τῶν παραγωγικῶν κλάδων αὐτῆς.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον εἰς τόν σύγχρονον Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους τρόπον τινά ὡς εἰς ἕν διϋλιστήριον, διϋλίζονται τά δημόσια ἔσοδα εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἤ ὡς εἰς ἕν χημικόν ἐργαστήριον ἀναχωνεύονται τά στοιχεῖα, ἅτινα συγκροτοῦν, οὐχί μόνον τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν, ἀλλά καί τά στοιχεῖα ἅτινα συνθέτουν τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν, ἵνα μετασχηματισθοῦν ἐν συνεχείᾳ διά τῆς διαδικασίας τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἤ κεφαλαιουχικά ἀγαθά.

Τά αποτελέσματα ταῦτα ἐπιβοηθοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς μεγάλης διογκώσεως τοῦ συγχρόνου Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅστις ἀνέρχεται εἰς ποσόν, ἀντιπροσωπεῦον καί εἰς τάς πτωχοτέρας οἰκονομίας ἐν ποσοστόν 20% ἕως 35% τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἀποστολή αὕτη τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους συνέβαλλε εἰς τό νά μεταβάλῃ βασικῶς τήν λειτουργίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, διότι τό ποσοστόν τοῦτο ὑπερβαίνει τά 30% τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήμα - εἰς τίνας πλουσίας οἰκονομίας, τάς καλουμένας ἐπικρατούσας οἰκονομίας (ECONOMIES DOMINANTES), αἵτινες ἐπηρεάζουν τήν διαμόρφωσιν τῶν πτωχοτέρων οἰκονομιῶν, τῶν καλουμένων οἰκονομιῶν ἐξαρτωμένων (ECONOMIES DOMINÉES).

Οὕτω διαμορφοῦται ἡ ἔννοια τοῦ δημοσιονομικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τόσον ὡς ὀργάνου ἀναχωνευτηρίου τῶν στοιχείων τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ὅσον καί ὡς ὀργάνου τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους ἰδίως μετά τόν β' παγκόσμιον πόλεμον καί τῶν συνεπείᾳ τούτου προκυψασῶν νέων κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, δημοσιονομικῶν συνθηκῶν εἰς τάς διαφόρους χώρας καί λόγῳ τῆς ἐνεργοῦ ἀναμίξεως τῶν Κρατῶν εἰς τήν σφαῖραν τῶν ἄλλοτε ἰδιωτικῶν τομέων δράσεως.

Ἐξ αἰτίας λοιπόν τῶν παραγόντων τούτων ὁ δημοσιονομικός Προϋπολογισμός κατέλαβε ἐξέχουσαν θέσιν ὡς ἕν ὄργανον, εἰς τό ὁποῖον ἀναχωνεύονται τά ἔσοδα, τά ὁποῖα ἀντλεῖ τό Κράτος ἐκ τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ἵνα μετασχηματισθῶσιν, διά τῆς πολιτικῆς τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἤ κεφαλαιουχικά ἀγαθά. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι ἕν ὄργανον δυνάμενον νά ἐπηρεάσῃ τήν διαμόρφωσιν τῆς ἐν γένει ζωῆς τῶν Κρατῶν καί τῆς οἰκονομίας ἐν γένει αὐτῶν. Χρησιμεύει

ὅμως ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ὡς οἱονεί π α ρ α τ η ρ η τ ή ρ ι ο ν ἐφ'ὅλης τῆς οἰκονομίας, ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ὁποίου ὁ ἐρευνητής δύναται νά ἀναζητήσῃ τάς προκαλουμένας σχέσεις μεταξύ τῶν ἀναχωνευομένων καί ἀνασχηματιζομένων στοιχείων τῆς οἰκονομίας διά τῆς διαδικασίας καί μηχανισμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί νά προαγάγῃ τό ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως αὐτῶν.

Εἶναι συνάμα ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους οἱονεί ὁ ὀφθαλμός τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τό βαρύ ἔργον αὐτοῦ διά τήν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί οἱονεί ὁ καθρέπτης διά μέσου τοῦ ὁποίου διαβλέπει τις τήν ὅλην διοίκησιν καί τάς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους, τό ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ.

Ἐπί πλέον δύναται νά λεχθῇ ὅτι ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διαφαίνονται οἱ δεσμοί τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας μετά τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας καί ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας εἰς τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν.

γ) Ἡ μ έ θ ο δ ο ς τ ῆ ς μ α κ ρ ο ο ι κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς θ ε ω ρ ή σ ε ω ς κ α ί ὁ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ό ς τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς .- Πράγματι χωρίς ἀκόμη νά ὑπολογίσωμεν καί τά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τά ὁποῖα εἶναι ὑπό τήν κηδεμονίαν τοῦ Κράτους ἰδίως εἰς τήν οἰκονομικήν ζωήν αὐτῶν, τό Κράτος ἔχει εἰς τήν κατοχήν του πρός διάθεσιν τεραστίαν ἀγοραστικήν δύναμιν. Διά τῆς ἐπιτυχοῦς χρησιμοποιήσεως αὐτῆς εἶναι δυνατόν νά ἐπηρεάσῃ τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν. Διά τοῦτο ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐπηρεάζεται σημαντικῶς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ σκέλους τῶν δημοσίων ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου

δικαίου. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἡ πολιτική τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου συνδέεται ἀμεσώτατα μέ τήν διαμόρφωσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς ἑκάστην χώραν καί τήν ἀναπατανομήν αὐτοῦ.

Διά τοῦτο ἡ κατάρτισις τοῦ δημοσιονομικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ ἄλλως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους γίνεται σήμερον ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ λεγομένου οἰκονομικοῦ σχεδίου, ἐτησίου ἤ πολυετοῦς.

Κατά συνέπειαν ὑπάρχει μεγάλη σχέσις μεταξύ τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου καί τοῦ Κρατικοῦ ἤ δημοσιονομικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Διά τοῦτο ἐπίσης πράγματι ἤδη ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους δέν ἐρευνᾶται ἀπό τόν δημοσιονόμον, ἀλλά ἐρευνᾶται καί ἀπό τόν οἰκονομολόγον, ἰδίως ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν ἀντιλήψεων τῆς μακροοικονομίας.

Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς μακροοικονομίας ἀπό τινος χρόνου περισσότερον ἐπεξεργάζεται καί πληρέστερον διαμορφοῦται. Καί διά ταύτης νοεῖται, ὅτι ἡ οἰκονομία καί τά ἀπαρτίζοντα αὐτήν στοιχεῖα δέον νά ἐρευνῶνται, οὐχί ἁπλῶς ὡς μεμονωμένοι οἰκονομικαί μονάδες καί ποσότητες, ἀλλά ὡς ἕ ν α σ ύ ν ο λ ο ν .

Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, ὡς ἡ τῆς γενικωτέρας ἀποστολῆς του καί τῶν ἐπιδρ ά σ ε ω ν καί ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἐφ'ὅλης τῆς οἰκονομίας καί τῶν δεσμῶν αὐτοῦ μετ'αὐτῆς προσφέρεται κατ'ἐξοχήν πρός ἐπεξεργασίαν κατά τήν μέθοδον τῆς μ α κ ρ ο ο ι κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς θ ε ω ρ ή σ ε ω ς . Καί διά τοῦτο ἀκόμη ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους δέον νά ἐξετάζεται ὡς ἕν στοιχεῖον τῆς οἰκονο-

μίας, ἀλλ'ὁμοῦ μετά τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ὡς ἕν σύνολον μετ'αὐτῆς. Ἐπιβάλλεται δηλαδή ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους νά ἐρευνᾶται ἐντός ὁλοκλήρου τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καί συνεπῶς ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν λεγομένων Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, αἵτινες δέν συμπεριλαμβάνουν μόνον τάς δαπάνας καί ἐπενδύσεις τῆς Δημ. Οἰκονομίας, ἀλλά καί τάς δαπάνας καί ἐπενδύσεις καί ὅλα τά στοιχεῖα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, τούς ἐθνικούς πόρους καί τάς ἐθνικάς δαπάνας αὐτῆς καί τάς οἰκονομικάς σχέσεις αὐτῆς μέ τήν ἀλλοδαπήν.

Ἀπεικονίζουν ἐπίσης οἱ Ἐθνικοί Λογαριασμοί τήν διάρθρωσιν τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας ὡς καί τάς νομισματικάς κινήσεις, αἵτινες τρόπον τινά διατρέχουν αὐτήν.

Ἐντός τῆς ἐννοίας τῆς μακροοικονομίας, ὡς διερευνᾶται ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τῶν KEYNES καί BEVERIDGES καί ἄλλων οἰκονομολόγων, ὁ δημοσιονομικός Προϋπολογισμός ἤ ἄλλως ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀποτελεῖ τό βασικόν στοιχεῖον τῆς Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς, δι'οὗ ἐπιδιώκεται ἡ ἐπίτευξις τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Ὁ κρατικός Προϋπολογισμός κατέστη λοιπόν σπουδαῖον ὄργανον τῆς Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, δηλαδή τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας διά τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων.

Ὑπό τό πρῖσμα τῶν ἀντιλήψεων τούτων τῆς ἐρεύνης τῆς οἰκονομίας οὐχί μόνον ὡς μικροοικονομίας, ἀλλ'ὡς μακροοικονομίας, ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, ὡς εἶ-

ναι προφανές, ἐνδιαφέρει οὐχί ἀποκλειστικῶς τόν δημοσιονομικόν ἐρευνητήν, ἀλλά καί τόν οἰκονομολόγον ἐρευνητήν. Βεβαίως δέν ἀγνοοῦμεν τάς δυσχερείας τῆς ἐρεύνης ταύτης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὑπό τό πρῖσμα τῶν ἀντιλήψεων τῆς μακροοικονομίας, διότι γνωρίζομεν τήν ἑτερογένειαν τῶν στοιχείων καί τῶν μονάδων τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας, ὡς δέον νά ἐρευνᾶται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς μακροοικονομίας.

Ἀλλ' ἐνδείκνυται, ὅπου τοὐλάχιστον ἀποβαίνει δυνατή, ἡ ἐξέτασις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὁμοῦ ὡς ἕν σύνολον μετά τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, διότι ἡ τοιαύτη ἐξέτασις αὐτοῦ ἐξυπηρετεῖ τήν μᾶλλον σκόπιμον καί συντονισμένην ἀντιμετώπισιν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

Ἄλλως διασπᾶται αὕτη ἐπί ζημίᾳ τῆς γενικῆς προόδου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας καί συνεπῶς καί τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, ἥτις ἀποτελεῖ ὡς ἔχει διαμορφωθῆ ἡ οἰκονομία ἐνιγένει τόν μᾶλλον σημαντικόν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

Ἀλλ' ἐν τῇ ἐρεύνῃ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρός προσδιορισμόν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δέν πρέπει νά λησμονῆται ἡ προσαρμογή τῶν στοιχείων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί ὁ προσανατολισμός κατά τό δυνατόν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους ἀκόμη καί πρός τήν διεθνῆ Οἰκονομίαν.

Πράγματι ἡ καλυτέρα ἐθνική οἰκονομική πολιτική δέν εἶναι δυνατόν νά ὁδηγήσῃ εἰς τάς ἐπιδιωκομένας ὀρθάς λύσεις, ἄν δέν προσαρμοσθῆ πρός τήν ἐπικρατοῦσαν παγκόσμιον οἰκονομικήν κατάστασιν καί δέν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἀκόμη τήν σημασίαν τῶν ἐπικρατεστέρων ἐθνικῶν οἰκονομιῶν. Αἱ ἐπι -

κρατέστεραι ἐθνικαί οἰκονομίαι, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας αὐτῶν, ἐλέγχουν ἀποφασιστικῶς τήν παγκόσμιον οἰκονομίαν. Διά τοῦτο ἡ οἰκονομική ἄνοδος ἤ ὕφεσις αὐτῶν, ἐπηρεάζει πλήρως τάς ἄλλας ἐθνικάς οἰκονομίας καί ἰδίως τάς ἐκ τούτων ἐξαρτωμένας οἰκονομίας. Καί ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ μέθοδος τῆς μακροοικονομικῆς θεωρήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους εὑρίσκει ἔρεισμα.

Ἐρευνῶντες ὅμως κατά τήν ἀνωτέρω μέθοδον τῆς μακροοικονομικῆς θεωρήσεως τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους δέον νά μή παραμελήσωμεν καί τήν ἐξέτασιν τῶν καθαρῶς δημοσιονομικῶν θεμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἅτινα σχετίζονται κατά τήν ἐξέτασιν αὐτήν μέ τάς μονάδας καί στοιχεῖα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, τά ὁποῖα συγκροτοῦν αὐτήν. Ὁμοίως δέον νά μή παραμελῶμεν τήν ἐξέτασιν τῶν θεμάτων, ἅτινα ἔχουν καθαρῶς τεχνικόν χαρακτῆρα δημοσιονομικοῦ περιεχομένου καί ἐνδιαφέροντος.

β) Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ὄργανον ἀσκήσεως ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς καί αἱ νεώτεραι θεωρίαι περί ἰσοσκελίσεως αὐτοῦ.- Ἐξ ἄλλου αἱ νεώτεραι θεωρίαι περί ἰσορροπίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους προσείδουν εἰς τήν σπουδήν καί ἔρευναν αὐτοῦ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον.

Ἡ παλαιά θεωρία τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς ἦτο γνωστή ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῶν ἀντιλήψεων τῆς Φιλελευθέρας Ὀρθοδόξου Οἰκονομικῆς Σχολῆς, κατά τήν ἀμέσως προπολεμικήν πε-

ρίοδον ἐπικρίνεται.

Πράγματι κατά τήν προμνησθεῖσαν περίοδον, οὐχί μόνον, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, καταδικάζεται γενικώτερον ἡ ἀντίληψις, περί ο ὐ δ ε τ ε ρ ό τ η τ ο ς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔναντι τῆς διαμορφώσεως τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ἀλλά καί πολλοί συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν ἀκόμη τήν θεωρίαν τοῦ λεγομένου κ υ κ λ ι κ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μοῦ. Κατά τήν θεωρίαν ταύτην ἐνδείκνυται, ἀντί τῆς κατ' ἔτος, ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους ἡ ἰσοσκέλισις Προϋπολογισμῶν μιᾶς σειρᾶς ἐτῶν, καλύπτούσης τήν περίοδον τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Διά τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐπιδιώκεται νά προσαρμοσθῇ ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἰς τάς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ἵνα οὕτως ἐπιτευχθῇ ἡ ταχυτέρα ἔξοδος τῆς οἰκονομίας ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως. Καί τό ἀσθενῆ σημεῖα τῆς μή ἀπολύτου ἀποτελεσματικότητος τῆς πολιτικῆς τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν ἐρευνῶνται εἰς τό ἔργον ἡμῶν ὑπό τόν τίτλον Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἐν τόμῳ Β' καί ἰδίως ἐν σελίδι 351 καί ἐπ. αὐτοῦ.

Ἐξ ἄλλου ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς διδασκαλίας τοῦ KEYNES καί ἐπί τοῦ BEVERIDGE, κατά τήν μεταπολεμικήν περίοδον ὑποστηρίζεται ἀκόμη ἡ θ ε ω ρ ί α τ ο ῦ σ υ σ τ η μ α τ ι κ ο ῦ ἢ ὀ ρ γ α ν ι κ ο ῦ ἐ λ λ ε ί μ μ α τ ο ς κατά τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἥτις ἔχει ὡς ὅριον τάς δυνατότητας ἐπιβολῆς φορολογίας καί ἔναχέδιον, ὅπερ σκοπεῖ τήν ἀνάπτυξιν τῶν δημοσίων δαπανῶν μέχρι τοῦ σημείου, ὅπερ ἔχει ὅριον τήν πλήρη χρησιμοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας.

Καί ἀπό τῆς ἀπόψεως τῶν νεωτέρων τούτων ἀντιλήψεων περί ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους προσλαμβά-

νει ἰδιάζουσαν σημασίαν ἡ ἐξέτασις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί ἡ ἀποστολή αὐτοῦ κατά τήν ἐπιδίωξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Κράτους καί τῆς σταθερότητος τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας.

Διά τοῦτο ὅσον καί ἄν ἡ ἀπόλυτος ἀξία τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων περί ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐλέγχεται, διότι ὑπόκεινται αἱ νεώτεραι αὗται θεωρίαι περί ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἰς ἕν σύμπλεγμα ὅρων, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις δέν εἶναι πάντοτε ἀσφαλής, ἐν τούτοις αἱ δύο αὗται θεωρίαι, ὡς εἶναι προφανές συμβάλλουν εἰς τήν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν σχέσεων αὐτοῦ μέ τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν.

Γενικώτερον ἐπίσης ὑποστηρίζεται ἡ ἄποψις, ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι δυνατόν νά χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ἀσκήσεως ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς.

Εἶναι πράγματι ἀληθές, ὅτι μόνη ἡ φορολογική πολιτική τοῦ Κράτους δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἐπιτυχής εἰς τήν ἄσκησιν τῆς ἀντικυκλικῆς πολικῆς, διότι ἡ ἀποστολή αὐτη τοῦ φόρου ἐξουδετεροῦται ἐκ τῆς ἀντιδράσεως πλείστων παραγόντων, πλανῶν, ἐλλείψεως ἐπαρκῶν στοιχείων περί τήν διάρκειαν τῶν διαφόρων φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου καί ἐξ αἰτίας ἐσφαλμένης ἐκτιμήσεως τῆς ἀποδόσεως τῆς φορολογίας, ἥτις δύναται νά ἔχῃ σχέσιν ἀκόμη καί μέ ἐξωοικονομικούς παράγοντας. Περισσότερον ἐπιτυχής εἶναι ἡ περιστολή καί ἐπηρεασμός τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ὅταν ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ἀσκήσεως ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς, διότι εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην συντονίζεται πρός τήν πολιτικήν τῶν δημοσίων δαπανῶν. Διά τοῦτο παρά τό

γεγονός, ὅτι ἐλέγχεται ἡ ἀπόλυτος ἀποτελεσματικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς ὀργάνου ἀσκήσεως ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς, ὡς πληρέστερον ἐρευνᾶται εἰς τό προμνησθέν ἔργον ἡμῶν Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς καί ἰδίως ἐν Τόμῳ Α' καί σελίδι 266 καί ἑξ., ἐν τούτοις ἡ σπουδή τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην προσλαμβάνει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καί σκοπιμότητα. Πράγματι ἡ σύγχρονος οἰκονομική θεωρία δέν ἀποκρούει τήν περιωρισμένην τοιαύτην ἐπιτυχίαν τῆς ἐν λόγῳ ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἐφ' ὅσον καταστῇ δυνατόν νά συντονισθῇ καί ἐναρμονισθῇ πρός τήν γενικωτέραν οἰκονομικήν πολιτικήν τοῦ Κράτους, ὡς ἐξετάζεται ἐκτενέστερον ἀλλαχοῦ, ὅπου ἀναπτύσσονται τά ἀσθενῆ σημεῖα τῆς ἐν λόγῳ ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

ε) Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους καί οἰκονομική ἀνάλυσις.- Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω σαφῶς προκύπτει, ὅτι κατά τήν σύγχρονον οἰκονομικήν θεωρίαν, χωρίς ἡ τεχνική ὄψις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους νά ἔχῃ ἀπολέσει τήν σημασίαν αὐτῆς, ἤδη ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους μεμορφώθη εἰς ἀποφασιστικήν λειτουργίαν ἐπιδράσεως ἐφ' ὅλης τῆς οἰκονομίας. Κατά τήν ἄσκησιν τῆς λειτουργίας ταύτης ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους παρέχει εἰκόνα τῆς συνεχοῦς ροῆς στοιχείων τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὑπό τήν μορφήν π.χ. τῆς φορολογίας μονάδων τοῦ τομέως τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας πρός τόν τομέα τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας. Ἐν συνεχείᾳ ἡ Δημοσία Οἰκονομία, ἥτις ἀντλεῖ ἔσοδα ἀπό τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν ἐκχέει τά ἔσοδα ταῦτα ὑπό τήν μορφήν δαπανῶν πρός τήν Ἰδιωτικήν Οἰκονομίαν. Ἡ ροή αὐτή ὅμως τῶν στοιχείων τῆς οἰ

κονομίας μεταξύ τῶν δύο τομέων αὐτῆς συμπληροῦται καί ὑπό τήν μορφήν δανείων, τά ὁποῖα τό Κράτος ἀντλεῖ ἐκ τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας. Συμπληροῦται ἀκόμη ἡ ροή αὕτη καί ὑπό τήν μορφήν δημοσίων δαπανῶν, αἵτινες διοχετεύονται ὑπό μορφήν εἰσοδημάτων ἐντός τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον, ἡ ροή αὕτη τῶν στοιχείων τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας διαμορφώνει ἓν δημοσιονομικόν κ ό κ λ ω μ α . Οὕτως καθίσταται φανερά ἡ ἀλληλοεπίδρασις καί ἀλληλοεξάρτησις τῶν δύο τούτων τομέων τῆς οἰκονομίας, οἵτινες συγκροτοῦν τήν σύγχρονον οἰκονομίαν. Ἡ ἀλληλοεπίδρασις καί ἀλληλοεξάρτησις τῶν στοιχείων καί τῶν μεγεθῶν τῶν δύο τούτων τομέων τῆς σύγχρόνου οἰκονομίας καί ἡ ἀναζήτησις τῶν μεταξύ συσχέσεων ἀποτελοῦν τήν θεμέλίωσιν τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἀναλύσεως, δυναμένης νά ἀναφέρηται τόσον εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο τούτων τομέων τῆς οἰκονομίας, ὅσον καί εἰς τάς σχέσεις τῶν στοιχείων καί μεγεθῶν χωριστά ἑκάστου τομέως τῆς οἰκονομίας, εἴτε πρός ἄλληλα, εἴτε πρός ὁλόκληρον τήν οἰκονομίαν ἤ τομέα αὐτῆς.

Ἐντός τῆς συγχρόνου οἰκονόμίας ἰδιαίτερα εἶναι ἡ σημασία τοῦ τομέως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, αὐξηθεῖσα καταπληκτικῶς κατά τήν πρόσφατον περίοδον. Ἄν λοιπόν ληφθῇ ὑπ'ὄψιν, ὅτι ὁ Π. οὐπολογισμός τοῦ Κράτους ἀπεικονίζει τά στοιχεῖα καί τά μεγέθη τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, εἶναι δυνατόν νά ἐκτιμήσῃ τις τήν ἀξίαν τῆς σπουδῆς καί ἐρεύνης τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ δημοσιονομικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς θεμελίου τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἀναλύσεως.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους

μετοῦ ἄλλων ἔχει ὡς ἀποστολήν μὲ μηδενίσῃ εἰς τό νά ἐπιβοηθήσῃ τό ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Πράγματι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι ἐν οἱονεί ὑψηλόν π α ρ α τ η ρ η τ ή ρ ι ο ν ἐφ' ὅλης τῆς οἰκονομίας, ἀπό τό ὁποῖον ὁ ἐρευνητής δύναται νά ἀναζητήσῃ τά στοιχεῖα, ἵνα ἐκτιμήσῃ τήν ἀξίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν ἐπιδράσεων αὐτοῦ ἐπί τῆς οἰκονομίας κατ' ἀρχήν εἶναι δυνατόν νά ἐκτιμήσωμεν τήν σημασίαν τῶν νεωτέρων μεθόδων τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως, ὡς καί νά ἐπαληθεύσωμεν ἤ μή ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἤ ἐν μέρει τά πορίσματα τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως.

Καί ἡ ἀποστολή αὕτη τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπιβάλλει ἐπί πλέον τήν πραγματοποίησιν τεχνικῶν μεταρρυθμίσεων, αἵτινες ὅμως ποικίλλουν κατά τόπον ὡς π.χ. ἡ τῆς διαφορίσεως τούτου εἰς Προϋπολογισμόν τρεχουσῶν δαπανῶν καί Προϋπολογισμόν ἐπενδύσεων.

Εὐχερές ἔργον ὅμως δέν εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν στοιχείων καί μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας, ἅτινα ἀναχωνεύονται ἤ μή εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Ἐκ τῆς στενῆς καί πολυσυνθέτου ἀλληλοεξαρτήσεως καί ἀλληλοεπιδράσεως τῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας τό ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως προσκρούει εἰς πλεῖστα προβλήματα, τῶν ὁποίων οὐχί πλήρης ἰδέα παρέχεται εἰς τάς συντόμους γραμμάς τῆς παρούσης μελέτης. Κατά τήν σύγχρονον ὅμως θεωρίαν ἰδιαιτέρως ἐξαίρεται ἡ διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους μέθοδος πρός ἐπίτευξιν ἀντιπληθωρισμοῦ ἤ πληθωρισμοῦ καί διασφάλισιν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος.

Ὁ KEYNES εἰς τό πολύκροτον ἔργον αὐτοῦ "Γενική θεωρία" ὑποδείκνυσιν, ὅτι παραλλήλως πρός τόν διά τοῦ Προϋπολο-

γισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων ἐπηρεσιῶν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς ἀκόμη καί ἡ πολιτική ἐπίσης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων καί ἀκόμη ἡ φορολογική πολιτική, δύνανται ὑπό ὡρισμένας καθ'ἡμᾶς πάντοτε προϋποθέσεις νά συμβάλλουν εἰς τήν ὕψωσιν τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος καί τῆς ἀπασχολήσεως, ὅταν τό Κράτος ὑπό τήν μορφήν τῆς φορολογίας ἀντλῇ ἔσοδα ἐκ τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, τά ὁποῖα τοῦτο χρησιμοποιεῖ πρός ἐκτέλεσιν ἔργων διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων ἤ γενικῶς πρός ἐκτέλεσιν ἔργων, διά τῶν ὁποίων τίθενται εἰς κίνησιν ληθαργοῦσαι ἤ ἀδρανοῦσαι δυνάμεις τῆς οἰκονομίας καί διασφαλίζεται ἡ σταθερότης αὐτῆς. Ἡ πραγμάτωσις τῶν σκοπῶν τούτων τῆς διασφαλίσεως τῆς σταθερότητος τῆς οἰκονομίας καί τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως νοεῖται ἐπίσης προφανῶς, ὅταν διά τῆς πολιτικῆς τῶν ἐπενδύσεων καί τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς ἐξουδετεροῦνται ἀκόμη ἀντιληθωριστικαί τάσεις ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι διά τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς ἀφαιρεῖται ὑπό τοῦ Κράτους πλεονάζουσα ἀγοραστική δύναμις μονάδων τῆς οἰκονομίας, ἡ δέ πλεονάζουσα αὕτη ἀγοραστική δύναμις τίθεται εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Κράτους πρός ἐκτέλεσιν ἔργων, διά τῶν ὁποίων προάγεται ἡ πολιτική τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καί ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ γίνεται λόγος περί πολιτικῆς τοῦ ἀ ν τ ι π λ η θ ω ρ ι σ τ ι κ ο ῦ κ ε ν ο ῦ ἤ χ ά σ μ α τ ο ς, ὅπερ ἐμφανίζεται συνεπείᾳ πλεονάσματος τῆς ἀποταμιεύσεως. Δι'ἃ ἐνδείκνυται, ὅπως αὐξηθῇ ἡ ροπή πρός κατανάλωσιν εἰς τρόπον ὥστε νά ἔχωμεν τήν ἀξιοποίησιν τοῦ πλεονάσματος τῆς ἀποταμιεύσεως καί τήν ἀπορρόφησιν αὐτοῦ.

Ἕτεροι συγγραφεῖς, ὡς ὁ HANSEN, ἀνέπτυξαν τήν θεω-

ον τοῦ ὑμιηφιστικοῦ ἐλλείμματος.

Κατά τήν θεωρίαν ταύτην ἐν περιπτώσει ἀντιπληθωριστικῶν κενῶν, ὡς π.χ. περιπτώσεως μή δαπάνης τμήματος τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος ὑπό τῶν μονάδων τοῦ τομέως τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας, τό κοινωνικόν εἰσόδημα εἶναι δυνατόν νά αὐξηθῆ διά τῶν δαπανῶν ἐπενδύσεως τοῦ Κράτους καί τοῦ ἐλλείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νά ἐξισωθῆ πρός τό κοινωνικόν εἰσόδημα, τό ὁποῖον θά διεμορφοῦτο, ἐάν ὑπῆρχε πλήρης ἀπασχόλησις. Καί εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην ἡ πολιτική τοῦ Κράτους ὑπενθυμίζει τήν θεωρίαν τοῦ πολλαπλασιαστοῦ. Ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι κατά τήν θεωρίαν ταύτην ἡ αὔξησις τῶν δαπανῶν π.χ. ἐπενδύσεων εἰς μίαν οἰκονομίαν κυρίως ὑπό καθεστώς κάτω τῆς ἀπασχολήσεως συνεπάγεται πολλαπλασίαν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐξ αἰτίας τῶν δευτερογενῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀρχικῆς ἐπενδύσεως. Οὕτως πολλαπλασιαστής καλεῖται ἡ σχέσις, ἥτις συνδέει τήν ἀρχικήν αὔξησιν τῶν δαπανῶν ἐπενδύσεως πρός τήν πολλαπλασίαν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐξ αἰτίας τῶν δευτερογενῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀρχικῆς δαπάνης ἐπενδύσεως.

Βεβαίως ἐν σχέσει μέ τήν θεωρίαν τοῦ συμψηφιστικοῦ ἐλλείματος δέν πρέπει νά παραγνωρίζεται, ὅτι αἱ ἐπιδράσεις τῶν δαπανῶν ἐπί τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι διάφοροι ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν δαπανῶν ἐπενδύσεως.

Ὁ Παγκόσμιος Πόλεμος ἐνεφάνισε ὅμως καί ἀντίστροφα προβλήματα, διότι ἀντί τοῦ ἀντιπληθωριστικοῦ κενοῦ ἢ χάσματος ἔθεσεν προβλήματα πληθωριστικοῦ κενοῦ ἢ χάσματος. Πληθωριστικόν χάσμα, ὅταν ἡ εἶται δέ πληθωριστικόν χάσμα, ὅταν ἡ ἀγαθῶν ἐζ-

ναι μείζων τῆς διαθεσίμου ποσότητος αὐτῶν, ὑπολογιζομένης ταύτης εἰς τιμάς μή πληθωριστικάς. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ γίνεται λόγος περί πλεονάσματος ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἔναντι τῶν ἀγαθῶν. Ὡς εἶναι πρόδηλον ὑπό τούς ὅρους τούτους ἡ πλεονάζουσα ἀγοραστική δύναμις ὁδηγεῖ εἰς πληθωρισμόν, ὅτη δέν ἀπορροφηθῇ ὑπό τοῦ Κράτους διά προσφόρου οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ἀλλά καί μετά τόν παγκόσμιον πόλεμον τά προβλήματα προσλαμβάνουν ἑτέραν μορφήν, διότι ἐπιζητοῦν τήν σταθεροποίησιν τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας ἐπί ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως, ἥτις ἐν συνεχείᾳ διαμορφοῦται εἰς ἕν πρόβλημα σταθεροποιήσεως ἑνός ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως εἰς δυναμικήν οἰκονομίαν.

Ὑπό τούς ὅρους τούτους ἡ δημοσιονομική πολιτική (FISCAL POLICY) τόσον ἡ τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὅσον καί ἡ φορολογική πολιτική, ἐπιδιώκει νά ἐξυπηρετήσῃ πολυειδεῖς σκοπούς. Καί οἱ σκοποί ὡς καί τά μέσα καί ὅροι ἐπιτεύξεως αὐτῶν διαφέρουν κατά τόπον. Εἰς τάς ὑποαναπτύκτους πτωχάς οἰκονομίας κατά διάφορον τρόπον τίθεται τό πρόβλημα τοῦτο ἐν συγκρίσει πρός τάς ἀνεπτυγμένας πλουσίας οἰκονομίας.

Ἡ πολιτική τοῦ ἐλλείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὡς καί ἡ πολιτική τῆς ἰσορροπήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέον νά ἐφαρμόζηται, ἐξεταζομένων τῶν ὅρων, ὑφ' οὓς ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἰς τό σύνολον αὐτοῦ εἶναι δυνατόν νά ἐπιδράσῃ ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Ὑπό τούς ὅρους τούτους εἶναι δυνατόν νά ἐρευνηθοῦν αἱ σχέσεις μεταξύ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τοῦ πολλαπλασιαστοῦ.

Ἡ τοιαύτη θεωρία τοῦ συμπληρωματικοῦ ἐλλείμματος, ἐστιν τάξουσα ἓν στοιχεῖον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐν σχέσει πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιδράσεις τοῦ, συνδέει ἀμέσως τὸ ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν δαπανῶν ἔλλειμμα μὲ τὸν πολλαπλασιαστήν.

Εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι ἡ ἐντόπισις τῆς ἐρεύνης εἰς ἓν στοιχεῖον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δηλαδὴ τῆς δαπάνης αὐτοῦ, παρέχει ἐσφαλμένην ἢ τοὐλάχιστον περιωρισμένην λύσιν. Πράγματι πλὴν τῶν δαπανῶν ἐπιβάλλεται νὰ ἴδωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ ἐπιδράσεις καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς τῶν φόρων, τῶν δημοσίων δανείων καὶ τῆς ἐξοφλήσεως τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν.

Ἡ ἐξέτασις εἰς τὸ σύνολον τῶν στοιχείων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ τῶν ὅρων ὑφ' οὓς διαμορφοῦνται ταῦτα εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους, ὁδηγεῖ εἰς ἄλλην λύσιν, ἥτις ἰσχύει ἐντελῶς διάφορον πολλαπλασιαστήν.

Σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος ἀσκοῦν αἱ δημόσιαι δαπάναι, εἴτε αὗται προορίζονται πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς καταναλώσεως, εἴτε αὗται προορίζονται διὰ τὸν σχηματισμὸν κεφαλαίου πρὸς ἐπένδυσιν.

Ἡ ὑπηρεσία τῶν δημοσίων δανείων ἀσκεῖ ὁμοίως ἀνάλογον ἐπίδρασιν, ὅταν αὕτη δὲν ἐκπρέει εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐξ ἄλλου οἱ φόροι καὶ τὰ δάνεια ἀσκοῦν περιορίστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος, διότι ἀφαιροῦν τμῆμα τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος.

Ὁ ἰσοσκελισμένος Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους δύναται νὰ προκαλέσῃ αὐξητικὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ἀναλόγως π.χ. τοῦ εἴδους τῶν δημοσίων δαπανῶν. Κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι πάντοτε ἔναντι τῆς οἰκονομίας ο ὐ δ έ τ ε ρ ο ς, ὡς ἐδέχετο ἡ κλασσικὴ Σχολή.

Ἐξ ἄλλου ἡ πολιτικὴ τῶν δαπανῶν, ἥτις ὁδηγεῖ εἰς τὴν μὴ ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀσκεῖ ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Ἡ ἔκτασις ὅμως τῶν ἐπιδράσεων τούτων τοῦ μὴ ἰσοσκελισμένου Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δὲν προσδιορίζεται ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐλλείμματος. Ἡ φορολογία καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ πολλαπλασιαστοῦ ἐπηρεάζει ἐπίσης τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐπιδράσεων τούτων.

Συγγραφεῖς τινές ὅμως, ὡς ὁ Καθηγητὴς GERLOFF, διατυπώνουν τὸν σκεπτικισμόν των ἐν σχέσει πρὸς τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα τοῦ πολλαπλασιαστοῦ, διότι πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῶν ἀναμενομένων ἐκ τούτου ἀποτελεσμάτων ἐνδείκνυται νὰ ἐκτιμηθῶσιν πολλοὶ παράγοντες, ὡς ὁ μεταβαλλόμενος πολλαπλασιαστής, ἡ ἐπίδρασις τῶν φόρων ἐν σχέσει μὲ τὴν κατανομὴν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὸ χρονικὸν διάστημα ἢ ὁ χρόνος, ὅστις μεσολαβεῖ ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως ἑνὸς παράγοντος μέχρι τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολλαπλασιαστοῦ. Πράγματι σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ σημασία τοῦ χρόνου εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πολλαπλασιαστοῦ, δεδομένου ὄντος, ὅτι τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ δὲν εἶναι ἄμεσα, ἀλλ' ἐμφανίζονται μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ διαστήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν περίοδον τῆς προσαρμογῆς, τῆς ὁποίας τὸ μῆκος ἐξαρτᾶται ἐκ πλείστων δεδομένων.

Καὶ ἀκόμη κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολλαπλασιαστοῦ δέον νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιταχύνσεως, καθ' ἣν ὡς γνωστὸν ἡ αὔξησις τῆς ζητήσεως καταναλωτικῶν ἀγαθῶν προκαλεῖ πολλαπλασίαν αὔξησιν τῆς ζητήσεως κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τῆς ἐπενδύσεως.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ὕψος τοῦ πολλαπλασιαστοῦ

ου, τοῦ ὁποίου ὁ προσδιορισμός δέν θεωρεῖται πάντοτε σαφής, ἔχει σ χ έ σ ι ν μέ τήν θεωρίαν τοῦ π ο λ λ α π λα σ ι α σ τ ο ῦ . Καί ἡ ἄποψις αὕτη ἰσχύει ἰδίως διά τάς ὑποαναπτύκτους οἰκονομίας, διότι εἰς τάς οἰκονομίας ταύτας δυσχερής ἀκόμη ἀποβαίνει τό προσδιορισμός τῆς ἀρχικῆς δαπάνης ὡς καί ὁ χρόνος τῆς διαδρομῆς αὐτῆς.(1) Ἐάν λάβω μεν λοιπόν ὑπ'ὄψιν τούς παράγοντας, περί ὧν ἀνωτέρω, καί πάλιν θά ἔχωμεν προσέγγισιν πρός τήν πραγματικήν ἐξέλιξιν τῶν ἀναμενομένων ἀποτελεσμάτων τοῦ πολλαπλασιαστοῦ.

Διά τοῦτο ὀρθῶς γράφει ὁ GERLOFF, ὅτι ὁ πολλαπλασιαστής εἶναι καί θά παραμείνῃ μία ὑπόθεσις ἐπί ἀβεβαίου μέλλοντος.

Τά περιωρισμένα ὅρια τῶν Μαθημάτων μας δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά ἐμφανίσωμεν τήν συμβολήν τοῦ Πρ Ὑπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἰς τό ἔργον τῆς ἐπεξεργασίας τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως. Περιοριζόμεθα νά σημειώσωμεν, ὅτι ἀξιοποιεῖται αὕτη εἰς τήν σύγχρονον οἰκονομικήν βιβλιογραφίαν καί θέτει προβλήματα, τῶν ὁποίων παρ'ἡμῖν ἡ σημασία ἀνεπαρκῶς ἐρευνᾶται, ἐφ'ὅσον παρ'ἡμῖν ἀνεπαρκής εἶναι ἡ διερεύνησις τῶν θεμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

στ) Π ρ ο ῦ π ο λ ο γ ι σ μ ό ς τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς μ ε θ ο δ ι κ ῶ ς κ α τ ά ρ τ ι ζ ό μ ε ν ο ς δ ι α φ υ λ ά τ τ ε ι τ ή ν χ ρ η σ τ ή ν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ή ν δ ι ο ί κ η σ ι ν καί δ ι ο χ ε τ ε ύ ε ι π ν ε ῦ μ α ε ὐ ρ υ θ μ ί α ς κ α ί τ ά ξ ε ω ς γ ε ν ι κ ώ τ ε ρ ο ν ε ἰ ς τ ό ν κ ο ι ν ω ν ι κ ό ν β ί ο ν .- Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω, καθίσταται

1.- Σχετικαί ἀπόψεις ἐν σχέσει μέ τήν Ἑλληνικήν Οἰκονομίαν βλέπε κύριον ἄρθρον τοῦ Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου τῆς 23 Νοεμβρίου 1957. Ἐν σχέσει μέ τήν ἀ ρ χ ή ν τ ῆ ς

προφανές, ὅτι αἱ νεώτεραι αὗται ἐκφάνσεις τῆς θεωρίας περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους προσδίδουν μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τήν ἀποστολήν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἡ ἰδιαιτέρα σημασία τῶν κανόνων περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διά τοῦ ὁποίου ἐπιζητεῖται ἡ ἐξασφάλισις τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί ἡ ἀποδιδομένη εἰς τούς κανόνας τούτους συμβολή πρός πραγωγήν ἐν γένει τῶν σκοπῶν τῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους ἐπαρκῶς δέν ἐκτιμῶνται ὑπό πάντων καί εἰς πᾶσαν ἐποχήν. Μάλιστα ὑπ' τινων περί τά Οἰκονομικά ἀσχολουμένων ἤ ἄλλων προσώπων μετ' ἐπιφυλάξεων ἐθεωρήθη σκόπιμος ἡ ἰδιαιτέρα σημασία, ἥτις ἀποδίδεται διά τήν μελέτην καί τήρησιν τῶν αὐστηρῶν κανόνων τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ. Μᾶλλον συγκεκριμένως ὑπό τούτων ὑποστηρίζεται, ὅτι παρά τήν αὐστηρότητα τῶν κανόνων τούτων καί τήν κίνησιν τῶν ἰδεῶν περί τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους οὔτε ἡ δαπανηρά διοίκησις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν πάντοτε ἀνακόπτεται, οὔτε αἱ ἀνωμαλίαι καί ἄλλαι ὑπαρεμβάσεις κατά τήν διαχείρισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐκλείπουν. Ἀντιθέτως πολλαί βραδύτητες, ὡς ὑποστηρίζεται ὑπό τῶν ἰδίων, προκύπτουν κατά τήν διεξαγωγήν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Φρονοῦμεν, ὅτι δέν εἶναι ἀνάγκη διά μακρῶν νά ἐνδιατρίψωμεν, ὅως ἀνασκευάσωμεν τό ἀβάσιμον τῶν μνημονευομένων ἀνωτέρω ἐπιφυλάξεων καί ἀπόψεων, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἰδιαιτέραν σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ μελέτη τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν κανόνων, οἵτινες ἐν γένει διέπουν αὐτόν.

Καί πρῶτον ὅσον ἀφορᾷ τήν προοδευτικήν αὔξησιν τῶν

δημοσίων δαπανῶν, ἐνῷ πάντοτε ἡ αὔξησις τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τήν σύγχρονον οἰκονομικήν θεωρίαν δέν ἐπικρίνεται ἐπί πλέον, ὡς μετ'ἀπαραμίλλου σαφηνείας ἀναπτύσσει εἰς τάς Πανεπιστημιακάς Παραδόσεις του ὁ ἀείμνηστος καθηγητής 'Α. 'Ανδρεάδης, εἶναι γνωστοί οἱ πολλαπλοῖ λόγοι, εἰς τούς ὁποίους ὀφείλεται τό γεγονός τοῦτο τῆς προοδευτικῆς αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν εἰς τά σύγχρονα κράτη ὡς καί ἡ δαπάνηρά διοίκησις αὐτῶν. 'Η λειτουργία θεσμῶν, ὅπως ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, οἵτινες ἔχουν ὡς ἀποστολήν, ἀφ' ἑτός μέν νά ἀναπαλύπτουν τάς ἀνωμαλίας καί τάς ὑπερβασίας ἐν γένει κατά τήν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος, ἀφ'ἑτέρου δέ τήν ἀκριβῆ διαμόρφωσιν τῶν δημοσίων δαπανῶν, ἀναμφισβητήτως ἀποτελεῖ μεγίστην ὠφέλειαν διά τήν εὔρυθμον λειτουργίαν καί προαγωγήν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τήν χρηστήν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος.

Πράγματι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις πάσης προσπαθείας πρός περιστολήν τῶν δημοσίων δαπανῶν, σοβαρός δέ φραγμός εἰς τήν ἄνευ μέτρου ἤ προγράμματος διόγκωσιν αὐτῶν.

'Επίσης χάρις εἰς τόν θεσμόν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τήν θέσπισιν τῶν κανόνων τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ ἡ δημοσιονομική κατάστασις ἔπαυσε πλέον νά εἶναι ἤδη σκοτεινή ὡς κατά τό παρελθόν.

Κατά ταῦτα ὡς ἐκ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἡ ὀργάνωσις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί ἡ διαχείρισις καί ἡ διοίκησις αὐτῶν εἶναι δυνατόν νά συνεπάγεται ἀναγκαίως βραδύτητας εἰς τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Εἶναι ὅμως σκόπιμος ἡ διαδικασία, ἥτις διέπει ἐν γένει τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, διότι διά τοῦ τρόπου τούτου ἐξασφαλίζεται ἡ μεθοδική ἀνάπτυξις, ἡ ἀσφαλής προα

γωγή τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί ἡ χρηστή διοίκησις αὐτῶν. Διά τοῦ τρόπου τούτου τό πνεῦμα αὐτό τῆς χρηστῆς διοικήσεως διοχετεύεται εἰς ὅλας τάς ἐκδηλώσεις καί τάς πράξεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου καί κατευθύνει αὐτόν.

Ἐπίσης τά ἐλλείμματα ἀκόμη τῶν Προϋπολογισμῶν τῶν Κρατῶν δύνανται προγραμματικῶς νά ἀντικρύζωνται καί νά διαρρυθμίζωνται. Καί γενικῶς ἡ ἐπωφελής μελέτη τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν εἰς πᾶσαν περίοδον καί εἰς τό μέλλον ἀκόμη εἶναι εὐχερῶς δυνατή. Πράγματι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀ π ο τ ε λ ε ῖ τ ό ν ὀ φ θ α λ μ ό ν τ ῆ ς Κ υ β ε ρ ν ή σ ε ω ς κ α ί τ ό κ ά τ ο π τ ρ ο τ ο ῦ κ υ β ε ρ ν η τ ι κ ο ῦ π ρ ο γ ρ ά μ μ α τ ο ς.

Ὡς τονίζεται περισσότερον ἀλλαχοῦ, ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν συναντᾷ πλείστας δυσχερείας εἰς τό ἔργον αὐτοῦ τῆς καταρτίσεως καί ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Αἱ δυσχέρειαι αὗται προέρχονται τόσον ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ, ὅπον καί ἐκ τῶν ἀντιπάλων του ὡς καί ἐκ παντός τρίτου, οἵτινες πάντες, τρόπον τινά δίκην ἀπατεώνων προσπαθοῦν νά ἐπαυξήσουν τάς προβλέψεις δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἤ νά μειώσουν τά ἔσοδα αὐτοῦ, ἵνα ἱκανοποιήσουν ἰδίας ἀπόψεις καί ἐνδεχομένως ἴδια συμφέροντα. Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιβάλλεται νά ἀντιπαλαίσῃ κατά τῶν ὑπερβολικῶν τούτων ἀπόψεων, συντονίζων τήν πολιτικήν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ὀρθῶς πράγματι ἐλέχθη, ὅτι ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν χωρίς Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους ὁμοιάζει πρός ὁδοιπόρον, διασχίζοντα μέ κλειστούς ὀφθαλμούς πυκνόν δάσος καί δεχόμενον ἐπιθέσεις κρυπτομένων φίλων ἤ καί ἀντιπάλων ἐντός τοῦ δάσους. Ὑπό τοιαύτας συνθήκας ὁ ὁδοιπόρος οὗτος δέν θά εἶναι δυνατόν νά διατρέ

ξη τὸ κόστος κατ' ἀναλογίας. Ὁμοίως καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τοῦ Κράτους, ἐπιτυχῶς ἄνευ Προϋπολογισμοῦ. Ὅσον μεθοδικώτερον τηροῦνται αἱ σχετικαὶ μὲ τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους διατάξεις καὶ ἀρχαί, τόσον ἡ διαχείρισις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἀποβαίνει φωτεινοτέρα καὶ ἡ διοίκησις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἶναι ὁμαλοτέρα. Παρακολουθεῖται καὶ διαφαίνεται σαφέστερον ἡ σύνθεσις τῆς διοικήσεως τῆς χώρας καὶ τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα αὐτῆς καὶ ἀπομακρύνεται ἡ σύγχισις, ἡ ὁποία οὐχὶ μόνον βραδύτητας μακρὰς προκαλεῖ, ἀλλ' εἶναι ἀπόμη ὁ πρόδρομος πάσης καταστροφῆς.

Ἐξ ὅσων λοιπὸν γράφομεν ἀνωτέρω, κατανοεῖται πόσον συμβάλλει ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους εἰς τὴν φωτεινὴν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου προφανὴς εἶναι ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῆς φωτεινῆς διοικήσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν εἰς τὸν δημόσιον βίον τῆς χώρας, διότι ἐπὶ πλέον κατ' ἐξοχὴν ἐπιβοηθεῖ τὴν χρηστὴν διοίκησιν καὶ παραδειγματίζει γενικώτερον καὶ τὸν πολίτην καὶ διοχετεύει ἓν πνεῦμα εὐρυθμίας καὶ τάξεως γενικώτερον εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

Τέλος δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται ἡ σημασία τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ ἡ χρησιμότης αὐτοῦ διὰ πάντα, ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸ Κράτος καὶ ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν γνῶσιν, μελέτην καὶ πορείαν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.(1)

1.- Πρβλ. Π.Β. Δ ε ρ τ ι λ ῆ . Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ.Β΄σελ. 262 καὶ ἐπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Ὁρισμός καί ἔννοια τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

α) Ὁ ὁ ρ ι σ μ ό ς π ε ρ ί τ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς .- Δίδονται πολλοί ὁρισμοί περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τόσονεί τάς διαφόρους νομοθεσίας, ὅσον καί εἰς τά εἰδικά συγράμματα περί Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Καί ἐν πρώτοις εἰς τήν ἡμετέραν νομοθεσίαν τό ἄρθρον 2 τοῦ νόμου ΣΙΒ΄ τοῦ ἔτους 1852 διαλαμβάνει, ὅτι "τά δημόσια ἔσοδα καί ἔξοδα ἑκάστης χρήσεως προσδιορίζονται διά τῶν ἐνιαυσίων οἰκονομικῶν νόμων καί ἀποτελοῦσι τόν γενικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους". Ἐπίσης κατά τό ἄρθρον 13 τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918 "ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων συνίσταται ἐκ τῶν ἐνιαυσίων οἰκονομικῶν νόμων, δι'ὧν προσδιορίζονται τά δημόσια ἔσοδα καί ὁρίζονται τά ὅρια τῶν πρός ἐκτέλεσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐξόδων".

Τέλος ὁ νόμος 6254 τοῦ ἔτους 1934, τόν ὁποῖον συνέταξεν ἐξ ὁλοκλήρου ὁ Γ.Μαντζαβῖνος καί τότε Γενικός Διευθυντής τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ καί μετέπειτα Διοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἄρθρῳ 3 περιλαμβάνει ὅτι"ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι ὁ νόμος, δι'οὗ προσδιορίζονται τά δημόσια ἔσοδα καί καθορίζονται τά ὅρια τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους δι'ἕκαστον οἰκονομικόν ἔτος".(1)

1.- Εἰς τό Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς (Τ.Β΄) ἡμῶν σελ. 270 ἀναγράφομεν πολλούς ὁρισμούς περί Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, οἵτινες διετυπώθησαν εἰς ξένας νομοθεσίας ἤ ὑπό ἄλλων συγγραφέων. Πρβλ. ἐπίσης LA RÉFORME BUDGÉTAIRE, ἔκδοσις τοῦ INSTITUT DU DROIT COMPARÉ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, ἐπιμελεία τοῦ R.JACOMET,PARIS 1954.

Ἐὰν ἀποβλέψωμεν ὅμως εἰς τὴν σύγχρονον θέσιν καὶ σι-
μόρφωσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἰδίως ἐν Ἑλλάδι,
καθ'ἡμᾶς, ἀκριβέστερον "ἡ προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶ-
ναι πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας προβλέπονται τὰ ἔσοδα καὶ τὰ
ὅρια τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους ὡρισμένης χρονικῆς περιόδου,
συνήθως ἑνός ἔτους, τῶν ὁποίων ἐγκρίνεται ἡ πραγματοποίη-
σις κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν".

Κατὰ ταῦτα καθ'ἡμᾶς στοιχεῖα ἀπαραίτητα τῆς ἐννοίας
τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι τὰ κάτωθι:

1.- Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι πρᾶξις, ἔχουσα
περιοδικόν χαρακτῆρα, ἀφοῦ ἰσχύει δι'ὡρισμένην περίοδον, ἤ-
τοι συνήθως ἐπί ἕν ἔτος.

2.- Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι πρᾶξις προβλέ
ψεως, διότι πρέπει νά καταρτίζεται πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ
ἔτους, καθ'ὃ ἰσχύει. Ὡς πρᾶξις προβλέψεως ὁ Προϋπολογι -
σμός τοῦ Κράτους πρέπει νά βασίζεται ἐπί συγκριτικῶν δεδο
μένων καὶ ὑπολογισμῶν μετ'ἀκριβείας καὶ μεθοδικότητος γε-
νομένων.

3.- Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι πρᾶξις προη-
γουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κρά-
τους κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν, διότι δέν καθορίζει ἁ-
πλῶς μόνον ἐκ τῶν προτέρων δι'ὡρισμένην χρονικήν περίοδον
τά ὅρια τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ τά ἔσοδα αὐτοῦ, ἀλλ'
ἐγκρίνει ταῦτα, ἤτοι παρέχει ἐξουσιοδότησιν, ὡς εἰδικώτε-
ρον ἐξετάζεται ἐν συνεχείᾳ τῶν παραδόσεων ἡμῶν, πρός πραγ-
ματοποίησιν τούτων κατά τήν κειμένην νομοθεσίαν καὶ δια-
κρίνει τά ἔξοδα εἰς κεφάλαια καὶ ἄρθρα καὶ ἰδίως σκοπεῖ -
ται κατ'αὐτόν τόν τρόπον νά περιορίσῃ τήν ἐξουσίαν τῆς
Κυβερνήσεως εἰς τήν διαχείρισιν τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπο-
λογισμοῦ. Καθ'ἡμᾶς ἐνδείκνυται, ὅπως ὁ ὁρισμός τοῦ Προϋπο-

λογισμοῦ τοῦ Κράτους περιλάβῃ σαφῶς τό στοιχεῖον τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως ἐπί πλέον ὡς γνωστόν ἀποτελεῖ ἀπαρχήν τῶν ἀγώνων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ πρός μόρφωσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ὄχι μόνον εἶναι ἀκριβέστερος ὁ ὁρισμός περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἀλλ'ἀκόμη δίδεται σαφέστερον καί εὐρύτερον ἡ ἔννοια αὐτοῦ καί ὑπενθυμίζεται ἡ προέλευσίς του.

Μόνον, ἄν ληφθῇ ὑπ'ὄψιν, ἰδίως παρ'ἡμῖν, ἡ συντελεσθεῖσα μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου καί ἰδίως ἐσχάτως ἡ ἐνίσχυσις, κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δυναμένου νά ἀναστείλῃ τήν πραγματοποίησιν τῶν ἐψηφισμένων καί συνεπῶς τῶν ἐγκριθεισῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, δύναται νά σημειωθῇ, ὅτι ἡ παρεχομένη ἔγκρισις διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρός πραγματοποίησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους συντελεῖται κατά τήν κειμένην νομοθεσίαν.

β) Διάφοροι διαχειριστικαί πράξεις διακριτέαι τῆς ἐννοίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ.- Ἐν πρώτοις πρέπει νά σημειώσωμεν, ὅτι ἐντός τῆς γενικῆς ἐννοίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά τήν ὁποίαν οὗτος ἐνδείκνυται νά περιλαμβάνῃ τό σύνολον τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους διά τῆς λέξεως Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους νοεῖται ἀκόμη ἔννοια περιωρισμένη. Οὕτως νοεῖται ὁ Προϋπολογισμός δεδομένου Ὑπουργείου.

Ἐν τούτοις ὅταν ἐξετάζωμεν τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, κυρίως νοοῦμεν πίνακα, περιλαμβάνοντα κατά κεφάλαια καί ἄρθρα τό σύνολον τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους καί τῶν ἐξόδων του. Ἵνα κατανοήσωμεν πληρέστερον ἀπό τῆς ἀπόψε-

ως τοῦτης τὴν ἔννοιαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους σκόπιμον θεωροῦμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν περὶ τούτου ἔννοιαν ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας ἐννοίας μετὰ τῶν ὁποίων συμβαίνει νὰ συγχέηται καίτοι κατὰ πολὺ διαφέρει.

Ἐν πρώτοις ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸν Ἰσολογισμὸν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἢ τὸν Ἰσολογισμὸν τῆς κρατικῆς περιουσίας ἢ ἀκόμη πρὸς τὸν Ἰσολογισμὸν τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ ἰσολογισμὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς γνωστόν, εἶναι ὁ πίναξ, ὅστις ἐμφανίζει τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς μίαν δεδομένην χρονικὴν περίοδον. Ὁμοίως ὁ Ἰσολογισμὸς τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐμφανίζει τὰς ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ὀφειλὰς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἤτοι τὴν κατάστασιν αὐτοῦ εἰς δεδομένην χρονικὴν περίοδον. Ὁ Ἰσολογισμὸς τῆς περιουσίας τοῦ κράτους, ὡς γνωστόν, ἔχει εὐρύτερον περιεχόμενον, διότι ἐκτὸς τοῦ παθητικοῦ καὶ ἐνεργητικοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου περιλαμβάνει γενικῶς τὸ ὅλα τὰ ἐνεργητικὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα (ἐξ ἰδιοκτησίας, ὑλικοῦ, ἀπαιτήσεων κλπ.) τοῦ κράτους, ὅσον καὶ ὅλα τὰ παθητικὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα αὐτοῦ (χρέη πάσης μορφῆς κλπ.).

Κατ'ἀντίθεσιν λοιπὸν πρὸς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον καὶ ἀποτελεῖ μίαν πρόβλεψιν καὶ προηγουμένην ἐξουσιοδότησιν, ὁ Ἰσολογισμὸς τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἀναφέρεται εἰς τὸ παρόν καὶ ἀναγράφει ἀξίας, βεβαιουμένας κατ'ἀπογραφήν. Ἡ κατάρτισις τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς κρατικῆς περιουσίας εἶναι πολὺ δυσχερής. Διὰ τοῦτο παρὰ

τήν μεγάλην χρησιμότητα, τήν ὁποίαν ἔχει ὁ Ἰσολογισμός τῆς κρατικῆς περιουσίας πολύ σπανίως καί δυσχερῶς καταρτίζεται. Παρ'ἡμῖν δέν ἔχει συνταχθῆ ὁ Ἰσολογισμός τῆς κρατικῆς περιουσίας. Εὐχερέστερον καταρτίζεται ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου ὅστις ἀναγράφει, τόσον τά ἀποτελέσματα τῶν ἐξόδων καί ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἰς δεδομένην χρονικήν περίοδον, ὅσον ἀκόμη καί πάσης ἄλλης μορφῆς δοσοληψίας τοῦ Δημοσίου Ταμείου, γενομένης ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα, διότι ἐξ αὐτοῦ γνωρίζομεν μᾶλλον ἐπισταμένως,ὡς λεπτομερέστερον ἀλλαχοῦ θά ἀσχοληθῶμεν περί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν τῆς δημοσίας διαχειρίσεως. Σαφές λοιπόν εἶναι, ὅτι ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἶναί τι διάφορον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Παρ'ἡμῖν συντάσσεται κατά μῆνα προσωρινός ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί ὁριστικός ἐτήσιος ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου τήν 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους ἐπί τῇ βάσει τῶν ἠλεγμένων στοιχείων τῶν δημοσίων διαχειρίσεων καί λογαριασμῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Πρέπει νά σημειώσωμεν, ὅτι κατά τήν πολεμικήν περίοδον καί κατά τήν περίοδον τῆς Κατοχῆς διεκόπη ἡ δημοσίευσις τῶν στοιχείων τούτων, ὡς ἐκτενέστερον ἀναφέρομεν ἀλλαχοῦ.

Τέλος ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους διαφέρει τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, ὅστις εἶναι ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί ἀφορᾷ τό παρελθόν καί οὐχί τό μέλλον, ὡς ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους. Ἰδιαιτέρως ὅμως πρέπει νά τονισθῆ κατά τήν σύγκρισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρός τάς

ἐννοίας ταύτας ἡ σημασία τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τόσον κ. ἐπ-
σμοῦ ἱστορικοῦ, συγδεδεμένου μέ τήν ἱστορίαν τῶν δημοκρα-
τικῶν ἐλευθεριῶν καί τήν ἱστορίαν τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ,
ὅσο καί ὡς θεσμοῦ, νῦν ἀπαραιτήτου διά τήν καλήν διοίκη-
σι τῶν Δημοσίων Οἰκονομιῶν καί τήν προγραμματικήν ἀντι-
μετώπισιν αὐτῶν καί ὡς ὀργάνου ἀσκήσεως γενικωτέρας οἰκον.
πολιτικῆς.

Διά τοῦτο ἐνδιαφέρει περισσότερον ἡ μελέτη τοῦ Προϋπο
λογισμοῦ τοῦ Κράτους, τόσον κατά τήν παροῦσαν μορφήν αὐ-
τοῦ, ὅσον καί κατά τήν ἱστορικήν διαμόρφωσιν αὐτοῦ.

Πρέπει ὅμως νά τονισθῆ, ὅτι ἀπό τινος χρόνου ἐξ αἰτί-
ας τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κύκλου δράσεως τοῦ κράτους καί ἐξ
ἄλλων λόγων, τούς ὁποίους θά ἐξετάσωμεν εἰς τό οἰκεῖον κε
φάλαιον, ὁ θεσμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί ὁ περί αὐτόν
μηχανισμός προσλαμβάνει μεγαλυτέραν ἤ κατά τό παρελθόν ση-
μασίαν εἰς τήν δημοσιονομικήν διοίκησιν τοῦ Κράτους.

Ἐπίσης μεγαλυτέραν σημασίαν κατά τήν σύγχρονον περί-
οδον προσλαμβάνει ἡ σύνταξις καί ἡ μελέτη τ ῶ ν Ἐ -
θ ν ι κ ῶ ν Λ ο γ α ρ ι α σ μ ῶ ν , οἱ ὁποῖοι δίδουν
τήν εἰκόνα οὐχί μόνον τῶν στοιχείων τῆς Δημοσίας Οἰκονομί-
ας, ἀλλά καί τῶν στοιχείων τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Ἀλλά
περί τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν θά ἀσχοληθῶμεν ἐκτενέστερον
εἰς ἕτερον ἴδιον κεφάλαιον.

Τέλος πρέπει νά ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι διά τήν πληρεστέ -
ραν κατανόησιν τῆς θέσεως τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐπιβάλ-
λεται τόσον ἡ μελέτη τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅσο ν
καί ἡ μελέτη τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ
Κράτους, τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί τῶν Ἐ-
θνικῶν Λογαριασμῶν.

γ) Ἡ νομική φύσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.- Ἀπό νομικῆς ἀπόψεως κρινόμενος ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι διοικητική πρᾶξις, διότι διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέν τίθεται κανόνες δικαίου. Ἐν τούτοις περιβάλλεται τόν τύπον τοῦ νόμου πρῶτον διά λόγους ἱστορικούς, οἵτινες ἔχουν σχέσιν μέ τήν γένεσιν καί διαμόρφωσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ὡς γνωστόν ἡ γένεσις καί ἡ διαμόρφωσις τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῶν συνεχῶν καί αἱματηρῶν ἀγώνων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἰδίως εἰς τήν Ἀγγλίαν κατά τήν περίοδον τοῦ Μεσαίωνος, ἵνα ἀποσπάσουν ἀπό τόν μονάρχην τήν αὐθαίρετον καί κατ'ἰδίαν βούλησιν ἐπιβολήν φόρων καί διάθεσιν τῶν δαπανῶν τοῦ Κράτους.

Ἐξ ἄλλου δεύτερον, ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους περιβάλλεται τόν τύπον τοῦ νόμου λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας καί βαρυσημάντου σημασίας αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὑπόκειται ὑπό τόν ἔλεγχον τῆς Βουλῆς, ἥτις κατά τό Ἑλληνικόν Σύνταγμα ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ἐφαρμόζουσα ἰδίαν διαδικασίαν, διάφορον ἐκείνης τῆς ψηφίσεως τῶν νόμων. Δι'ὅ ὁ νόμος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι ἰδιότυπος (SUI GENERIS) τυπικός νόμος. Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου εἰς τόν νόμον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέν εἶναι δυνατόν νά περιληφθοῦν διατάξεις, αἵτινες εἶναι ξέναι πρός τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Διατάξεις νόμου, αἵτινες ἔχουν κανόνα δικαίου, περιλαμβανόμεναι εἰς τόν νόμον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δέν ἰσχύουν. Αἱ διατάξεις αὗται καλοῦνται προσθῆκαι εἰς τόν νόμον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ

Κράτους (ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ). Ἐκτός εἶναι ἡ διάταξις ἡ διαδικασία τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀπό τήν διαδικασίαν τῆς ψηφίσεως τῶν νόμων κατά τό Σύνταγμα, αἱ περί ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω προσθῆκαι εἰς τόν νόμον τοῦ Προϋπολογισμοῦ θεωρεῖται, ὅτι δέν ἐκφράζουν τήν βούλησιν τῆς Πολιτείας. Ἄλλωστε ἐπί πλέον ὁ νόμος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἰσχύει δι'ἕν ἔτος, ἐνῶ οἱ νόμοι γενικῶς ἰσχύουν μέχρι τῆς καταργήσεως αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ III

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

α) Ἡ ἰδιαιτέρα ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπί τῆς καταρτίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.- Ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω, ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀπό νομικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενος, εἶναι διοικητική πράξις. Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου δέον οὗτος, ὅπως καταρτίζεται ἀπό τήν Διοίκησιν.

Ἀλλά καί ἐκ λόγων οὐσιαστικῶν ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους δέον νά καταρτίζεται ὑπό τῆς Διοικήσεως, ἥτις συγκροτεῖται ἀπό μονίμους ὑπηρεσίας, αἵτινες ἔχουν πεῖραν καί εἰδικότητα ἐπί τῶν θεμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἡ Διοίκησις ἐπί πλέον δύναται ἀσφαλέστερον νά ἔχῃ εἰς τήν διάθεσιν αὐτῆς τά στοιχεῖα ἐπί τῶν ὁποίων θά βασισθῇ, ἵνα διαμορφώσῃ τάς προβλέψεις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων, αἵτινες ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.

Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ἔχων ἀκόμη ἰδιαιτέραν εὐθύνην ἐπί τῶν θεμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρός δέ καί βοηθούμενος ὑπό τῶν ὑπ'αὐτόν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἐνδείκνυται νά ἔχῃ μεγαλυτέραν ἐξουσίαν ἐν σχέσει μέ την κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἡ ὀρθή αὕτη ἄποψις υἱοθετεῖται εἰς τήν σχετικήν νομοθεσίαν καί πρᾶξιν παρ'ἡμῖν.

ἐν Ἑλλάδι συμφώνως πρός τόν Νόμον 1555 τοῦ ἔτους 197[illegible] ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν καί βασίζεται ἐπί τῶν στοιχείων, ἅτινα παρέχει εἰς αὐτόν ἡ Διοίκησις. Πρός τοῦτο εἰς ἕκαστον Ὑπουργεῖον, πλήν τῶν πολεμικῶν τοιούτων, ἔχει συσταθῆ ἡ Ὑπηρεσία Ἐντελλομένων δαπανῶν. Εἶναι μόνιμος ὑπηρεσίακαί ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπό τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν. Μεταξύ τῶν ἄλλων καθηκόντων αὐτῆς, ἡ ἐν λόγῳ ὑπηρεσία καταρτίζει ἐν ἐπαφῇ μετά τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ παρ'ᾧ ἔχει συσταθῆ Ὑπουργείου τό προσχέδιον τοῦ εἰδικοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου τούτου. Τά κατ'αὐτόν τόν τρόπον καταρτιζόμενα προσχέδια εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν ἐξόδων τῶν διαφόρων Ὑπουργείων συγκεντρώνονται εἰς τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ (Διεύθυνσιν Προϋπολογισμοῦ). Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι μόνιμος ὑπηρεσία. Παρά τῇ Διευθύνσει ταύτῃ τά προσχέδια τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑφίστανται τήν ἐπεξεργασίαν ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατά τήν ἐπεξεργασίαν ταύτην ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν χρώμενος τῆς ἰδιαιτέρας ἐξουσίας, τήν ὁποίαν ἐξασφαλίζουνεῖς αὐτόν ἡ νομοθεσία καί αἱ ἰδιαίτεραι εὐθῦναι αὐτοῦ διά τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δύναται ἐνδεχομένως νά περικόψῃ πιστώσεις, περιλαμβανομένας εἰς τά προσχέδια τῶν εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Δέν ἔχουσι νομοθετηθῆ εἰδικαί διατάξεις, ἐπιτρέποσαι ρητῶς τοῦτο εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν. Συνάγεται ὅμως τό δικαίωμα τοῦτο τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πρός περικοπήν τῶν πιστώσεων τῶν προσχεδίων τῶν εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν ἐξόδων ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς νομοθεσίας τῆς χώρας δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐφορᾷ ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἐν περιπτώσει ὅμως ἀντιρ-

ρήσεως τοῦ οἰκείου Ὑπουργοῦ, ἐν τῇ πράξει λαμβάνεται ἀπόφασις ἐν Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ ἢ ἡ διαφορά λύεται ὑπό τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Εἶναι ὅμως δυνατόν νά προκληθῇ παραίτησις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἤ τοῦ οἰκείου Ὑπουργοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἄποψις τινός ἐκ τούτων εἶναι ἀντίθετος πρός τήν ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἤ τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἐν Ἑλλάδι ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους ἔχει μεγάλην ἐξουσίαν ἐκ τῆς νομοθεσίας, ἰδίως κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ. Ὁμοίως ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐξετάζει τά ὑποβαλλόμενα νομοσχέδια εἰς τήν Βουλήν, ἅτινα προκαλοῦν νέαν δαπάνην. Ἡ εἰδική Ὑπηρεσία τῆς Γ.Δ.Δ.Λογιστικοῦ, ἐξετάζουσα τά νομοσχέδια, συντάσσει ἔκθεσιν, δι' ἧς διαπιστοῦται τό ποσόν τῆς προκαλουμένης νέας δαπάνης. Κατά ῥητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 πᾶν νομοσχέδιον, δι' οὗ προκαλεῖται δαπάνη δέν εἰσάγεται πρός συζήτησιν εἰς τήν Βουλήν, ἄν δέν συνοδεύηται ἀπό τήν εἰρημένην ἔκθεσιν τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ. Κατά κανόνα λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξουσίας, ἣν κέκτηται ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν κατά τήν καταρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐπιβάλλει τάς ἀπόψεις του ἔναντι τῶν ἄλλων συναδέλφων του.

Ὁμοίως ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καταρτίζεται ἀπό τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν ἐν συνεργασίᾳ μετά τῶν οἰκείων Ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἁρμοδιότητα ἐπί τῶν ἐσόδων τούτων.

β) Μέθοδοι ἤ ἀρχαί ἐφαρμοζόμεναι κατά τήν καταρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.- Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν καταρτίζων τόν Προϋπολογισμόν καί καθορίζων τάς προβλέψεις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων δέν

ἀναλαμβάνει πάντοτε σταθερὰν θέσιν. Βασίζεται κατὰ πρῶτον λόγον ἐπὶ τῆς κειμένης νομοθεσίας.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς δαπάνας ἐπὶ τῶν ὑποχρεωτικῶν καὶ παγίων δαπανῶν, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ προγενεστέρου Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δύναται νὰ κάμῃ ἀσφαλεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προβλέψεις. Ἐπὶ τῶν ἄλλων δαπανῶν πρὸς καθορισμὸν τῶν προβλέψεών του ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν γενικὴν κατάστασιν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς χώρας καὶ ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα τοῦ τελευταίου Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ ἐκ τῶν γνωστῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ τελευταίου Προϋπολογισμοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐκτιμᾷ, λαμβάνων ὑπ'ὄψιν πᾶν δυνάμενον νὰ τῷ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο στοιχεῖον καὶ καθορίζει τὰς προβλέψεις αὐτοῦ.

Ἐξ ἄλλου ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔσοδα ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν λαμβάνων ὑπ'ὄψιν κατὰ πρῶτον λόγον τὴν νομοθεσίαν καὶ τὰς ἐπ'αὐτῆς μεταρρυθμίσεις, ὡς καὶ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα τοῦ τελευταίου Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρὸς δὲ καὶ πᾶν στοιχεῖον, δυνάμενον νὰ τῷ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, καθορίζει τὰς προβλέψεις του.

Τὸ σχέδιον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δημοσιεύεται. Συνοδεύεται ἀπὸ αἰτιολογικὴν ἔκθεσιν, δι'ἧς παρέχονται κατὰ τὸ δυνατὸν περισσότεραι πληροφορίαι ἐπὶ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους πρὸς μείζονα διαφώτισιν τῆς πορείας τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καὶ γενικώτερον τῆς οἰκονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

Οἱ κλασσικοί Δημοσιονομικοί Κανόνες οἵτινες διέπουν τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Οἱ Βιομηχανικοί Προϋπολογισμοί.

Α΄ Εἰσαγωγικαί Ἀπόψεις.

Ἀλλαχοῦ ἐξαίρομεν τήν βαρυσήμαντον καί πολυσχιδῆ ἀστολήν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἡ σημασία τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατανοεῖται γενικώτερον. Καί ὡς εἶναι γνωστόν ἡ γένεσις καί ἡ διαμόρφωσις τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι συνδεδεμέναι μέ τήν γένεσιν καί τήν διαμόρφωσιν τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ. Πράγματι ἐξ αἰτίας τῶν ἀγώνων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἰδίως εἰς τήν Ἀγγλίαν ἐτέθη φραγμός εἰς τήν αὐθαίρετον διαχείρισιν τῶν δημοσίων Δαπανῶν καί τήν ἐπιβολήν φορολογιῶν ὑπό τῶν μοναρχῶν.

Ἀπό τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ὅμως καί εἰδικώτερον ἀπό τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους διέπεται ὑπό κανόνων, οἵτινες ἔχουν γενικώτερον ἐπικρατήσει εἰς τήν νομοθεσίαν καί τά Συντάγματα τῶν Κρατῶν. Ἔκτοτε, δηλαδή ἀπό τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τό Κοινοβούλιον, ὁ φορολογούμενος λαός καί οἱ περί τά Οἰκονομικά ἀσχολούμενοι μελετοῦν τήν οἰκονομικήν κατάστασιν τῆς χώρας, ἐκτιμοῦν τήν κατανομήν τῶν δημοσίων βαρῶν αὐτῆς, τήν οἰκονομικήν ἀντοχήν αὐτῆς ἐν γένει, ἀντλοῦν συμπεράσματα περί τῆς πορείας τῶν οἰκονομικῶν, ἐλέγχουν

τήν δημοσίαν διαχειρισιν καί ἐν πάσῃ περιπτώσει [illegible]
ζονται πρός ὑπόδειξιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρός προαγωγήν
τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν. Ὡς ὅμως ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ ἀ-
νωτέρω, ὁ θεσμός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους προσλαμβά
νει κατά τήν σύγχρονον περίοδον μεγαλυτέραν σημασίαν.

Ἵνα ὅμως καταστῇ ἐφικτόν, ὅπως ὁ Προϋπολογισμός τοῦ
Κράτους ἀνταποκρίνεται εἰς τήν σπουδαιοτάτην ταύτην χρη-
σιμότητα καί ἀποστολήν αὐτοῦ, ἀπό τῆς ἀρχῆς κυρίως τοῦ
παρελθόντος αἰῶνος, ἐπί τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῆς περί
τόν θεσμόν αὐτόν πείρας καί τῶν πορισμάτων τῆς Δημοσιονο-
μικῆς Ἐπιστήμης, ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις ὡρισμένων κανόνων
ἐκ τῶν ὁποίων οἱ σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1) Ὁ κανών τῆς δημοσιότητος

2) Ὁ κανών τῆς καθολικότητος

3) Ὁ κανών τῆς ἑνότητος

4) Ὁ κανών τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως

5) Ὁ κανών τῆς περιωρισμένης διαρκείας τῆς ἰσχύος
τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ
Κράτους καί

6) Ὁ κανών τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ
Κράτους. Ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, οἱ κανόνες οὗτοι, οἵτινες ὡς
ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἀξίας αὐτῶν καλοῦνται κλασσικοί κανό -
νες τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διεμορφώθησαν κατά τάς ἀρχάς τοῦ
παρελθόντος αἰῶνος. Διατηροῦν ὅμως καί κατά τήν σύγχρο -
νον περίοδον τήν σημασίαν αὐτῶν.

Βεβαίως τροποποιεῖται ἡ ἔκτασις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν,
ὡς ἐκ τῆς νέας μορφῆς τῆς οἰκονομίας καί τῶν νέων συστη-
μάτων, ἅτινα διέπουν αὐτήν ὡς καί ἐξ αἰτίας τῶν νέων κα-
θηκόντων καί ἀποστολῆς τοῦ συγχρόνου κράτους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀναπτύσσομεν κατωτέρω τούς προ-

μνησθέντας κλασσικούς κανόνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἐνθέτοντες συνάμα τήν ἀξίαν αὐτῶν.

Β: Ἡ Ἀξία τῶν Κανόνων τούτων

α) Ὁ κανών τῆς δημοσιότητος.- Καί πρῶτον ἡ δημοσιότης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι ἀπαραίτητος, καθ'ὅσον ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει καθίσταται δυσχερής, ἄν μή ἀδύνατος, ἡ γνῶσις καί ἡ ἐπισταμένη μελέτη αὐτοῦ. Ἡ δημοσιότης τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί ἰδίως τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων προάγει τήν ἔρευναν αὐτοῦ, τόν ἔλεγχον τῆς δημοσίας διαχειρίσεως καί ἐν γένει τούς σκοπούς, χάριν τῶν ὁποίων ἐμορφώθη ὁ θεσμός τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Εἶναι γενικῶς παρατηρημένον, ὅτι ὅταν ἡ δημοσία διαχείρισις εἶναι σκοτεινή, τότε συμβαίνουν περισσότεραι καταχρήσεις καί ἐν γένει οἱ σκοποί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέν ἐπιτυγχάνονται.

β) Ὁ κανών τῆς καθολικότητος.- Ἐξ ἄλλου κανών τῆς καθολικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κανόνων, οἵτινες πρέπει νά τηροῦνται ἰδίως κατά τήν κατάρτισιν αὐτοῦ. Κατά τόν κανόνα αὐτόν ἐνδείκνυται, ὅπως ὅλα τά ἔσοδα τοῦ Κράτους ἐμφανίζωνται μεταξύ τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους, ὡς καί ὅλα τά ἔξοδα τοῦ Κράτους ἐμφανίζωνται μεταξύ τῶν ἐξόδων αὐτοῦ. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἐάν π.χ. μία δημοσία ὑπηρεσία πωλεῖ ἄχρηστον ὑλικόν, κατά τόν κανόνα τῆς καθολικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνδείκνυται, ὅπως τό ἔσοδον τοῦτο ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἀχρήστου ὑλικοῦ ἀναγράφῃ εἰς τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων, καί οὐχί νά χρησιμοποιήσῃ πρός πραγματοποίησιν δαπανῶν αὐτῆς ἔστω καί

ἀναγράφονται αὐτά εἰς τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων, ἐπαυξάνουσα τάς ψηφισθείσας καί χορηγηθείσας εἰς αὐτήν τυχόν ἀνεπαρκεῖς πιστώσεις. Ἄν αἱ πιστώσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς, κατά τήν καθοριζομένην διαδικασίαν ζητοῦνται ἐ π ι π ρ ό σ θ ε τ ο ι π ι σ τ ώ σ ε ι ς παρά τῆς ὑπηρεσίας, αὕτη δέ ὑποχρεοῦται νά μεριμνήσῃ διά τήν ἐγγραφήν τῶν ἐν λόγῳ ἐσόδων μεταξύ τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Διά τῆς τηρήσεως τοῦ κανόνος τῆς καθολικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιζητεῖται, κατά π ρ ῶ τ ο ν λ ό γ ο ν, ὅ π ω ς δ ί δ ε τ α ι σαφής ἰδέα τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Κατά δ ε ύ τ ε ρ ο ν λ ό γ ο ν ἐ π ι δ ι ώ κ ε τ α ι, ὅπως πᾶσαι αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι ἀπεικονίζωνται εἰς τον Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, πᾶσα δέ δαπάνη πρός λειτουργίαν αὐτῶν ὑπόκειται ὑπό τόν ἔλεγχον τοῦ Κοινοβουλίου. Μόνον πρός ἀποφυγήν συγχύσεως ἐνδείκνυται, ὅπως μεταξύ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐγγράφωνται τά ἔσοδα καί ἔξοδα, ἅτινα ἐνδιαφέρουσι τό Κράτος εἰς τρόπον ὥστε τά ἔσοδα καί ἔξοδα παντός ἄλλου ὀργανισμοῦ π. χ. τῆς Κοινότητος ἤ Δήμου ἀναγράφονται μεταξύ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ. Μία συνέπεια τοῦ κ α ν ό ν ο ς τ ῆ ς κ α θ ο λ ι κ ό τ η τ ο ς τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἡ κατάρτισις Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ῶ ν ἀ ν ε κ κ α θ α ρ ί σ τ ω ν (BUDGET BRUT) κατά διάκρισιν πρός τόν κ α θ α ρ ό ν Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ό ν (BUDGET NET).

Κατά τό σύστημα τοῦ ἀνεκκαθαρίστου Προϋπολογισμοῦ (BUDGET BRUT) εἰς τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων ἀναγράφεται π.χ. τό σύνολον, ἤτοι τό ἀνεκκαθάριστον ποσόν (BRUT) τοῦ ἐσόδου ἐκ τοῦ φόρου οἰκοδομῶν ἤ ἐν γένει τῶν ἀμέσων φό-

φων καί οὐχί τό ἀπομένον καθαρόν ποσόν αὐτοῦ (ΝΕΤ)μετά τήν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν, ἄς συνεπάγεται ἡ λειτουργία τῶν ὑπηρεσιῶν βεβαιώσεως, εἰσπράξεως κλπ. τῶν ἀμέσων φόρων. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον διά τῆς τηρήσεως τοῦ συστήματος τῶν ἀνεκκαθαρίστων προϋπολογισμῶν ὅλα τά ἔσοδα τοῦ Κράτους, ὡς καί ὅλα τά ἔξοδα, ἅτινα προκαλεῖ ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὑπόκεινται ὑπό τόν ἔλεγχον καί τήν προηγουμένην ἐξουσιοδότησιν τοῦ Κοινοβουλίου καί ὑπό τήν ἔρευναν τῶν μελετητῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τοῦ λαοῦ.

Παρέκκλισιν ἐκ τοῦ κανόνος τῆς καθολικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποτελεῖ τό σύστημα τῶν βιομηχανικῶν Προϋπολογισμῶν. Τό σύστημα τῶν βιομηχανικῶν Προϋπολογισμῶν ἀποσκοπεῖ νά μεταφέρῃ εἰς τό δημόσιον λογιστικόν ἤ μᾶλλον εἰς τήν οἰκονομικήν διοίκησιν καί διαχείρισιν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἤ ὀργανισμῶν, ἐχόντων οἰκονομικόν χαρακτῆρα ἤ ἐμπορικήν μορφήν, κανόνας, ἐφαρμοζομένους εἰς τήν ἐμπορικήν καί βιομηχανικήν λογιστικήν. Οὕτως εἰς τήν δημοσίαν διαχείρισιν κατά τούς κανόνας τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ δέν τηρεῖται ὁ λογαριασμός τοῦ "κεφαλαίου" πρός ἔναρξιν μιᾶς ἐπιχειρήσεως τοῦ δημοσίου, ἡ σύστασις πᾶσης φύσεως ἀποθεματικῶν καί ἡ λειτουργία τῶν λογαριασμῶν τῶν διαφόρων ἀμφιβόλων χρεωστῶν, τῶν ζημιῶν καί κερδῶν, οὔτε ἐπιζητεῖται ὁ καθορισμός τῆς τιμῆς παραγωγῆς ἤ καταστρώνεται πρόγραμμα πολυετοῦς ἐκτελέσεως ἔργων, διότι κατά τόν κανόνα τῆς καθολικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἡ δημοσία ὑπηρεσία καί ὅταν ἔχῃ οἰκονομικόν χαρακτῆρα, ἐφαρμοζομένων τῶν κανόνων τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, λειτουργεῖ ἐπί τῇ βάσει μόνον

τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, αἵτινες κατ' ἔτος ψηφίζονται ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου ἢ κατά τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐπιπροσθέτως χορηγοῦνται κατά τήν καθωρισμένην διαδικασίαν.

γ) Ὁ κανών τῆς ἑνότητος.- Κατά τόν κανόνα τῆς ἑνότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, οὕτινος ἡ ἔννοια κατά πολύ προσεγγίζει τήν ἔννοιαν τοῦ κανόνος τῆς καθολικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὅλα τά ἔσοδα τοῦ Κράτους ὡς καί ὅλα τά ἔξοδα αὐτοῦ ἐνδείκνυται, ὅπως ἐμφανίζωνται εἰς ἐνιαῖον κείμενον ἢ πίνακα, εἰς τρόπον ὥστε νά καθίσταται εὐχερής ἡ συνολική γνῶσις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, πρᾶγμα τό ὁποῖον εἶναι δυσχερές, ὅταν τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα ἐμφανίζωνται εἰς περισσοτέρους πίνακας ἢ κείμενα καί ἀποτελοῦσι πολλάς διαχειρίσεις. Ἡ διασπορά τῶν δημοσίων διαχειρίσεων ζημιώνει τήν σαφήνειαν αὐτῶν, παρεμποδίζει τήν σύγκρισιν τῶν ἐσόδων πρός τά ἔξοδα καί δυσχεραίνει τήν μελέτην καί τόν ἔλεγχον τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν.

Παράβασιν ὅμως κυρίως τοῦ κανόνος τούτου ἀποτελεῖ ἡ λειτουργία τῶν διαφόρων ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ διαχειρίσεων, εἰδικῶν ταμείων καί ἄλλων λογαριασμῶν ἢ ἀκόμη ἐνδεχομένως καί τῶν προσηρτημένων Προϋπολογισμῶν διαφόρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἰς τόν Γενικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Ἡ παράβασις τοῦ κανόνος τῆς ἑνότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπιφέρουσα τήν διασπορά τῶν δημοσίων διαχειρίσεων, ὄχι μόνον ζημιώνει τόν ἔλεγχον τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἀλλά διευκολύνει τήν σπατάλην καί προαγάγει τήν σύγχυσιν εἰς τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἡ μεγάλη ὅμως ἐπέκτασις τῶν δημοσίων λειτουργιῶν

καί ἡ διεύρυνσις τοῦ κύκλου τῆς ἐρίσεως τοῦ συγχρόνου κράτους ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἰδίως, ὅταν τά ἔσοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀνεπαρκῆ πρός πραγματοποίησιν δαπανῶν χρησίμων, τόν διαχωρισμόν ὡρισμένων ἐσόδων ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἢ τήν ἐξεύρεσιν καί ἐπιβολήν ὡρισμένων φόρων αὐτοτελῶν ἢ προσθέτων ποσοστῶν ἐπ'αὐτῶν πρός πραγματοποίησιν ὡρισμένων δαπανῶν καί τήν σύστασιν ἰδίων διαχειρίσεων ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἰδικῶν ταμείων κλπ. ἢ ἐκτάκτων Προϋπολογισμῶν, οἵτινες τροφοδοῦνται δι'ἐσόδων, προοριζομένων νά θεραπεύσωσι ἐκτάκτους δαπάνας. Δυνάμεθα λοιπόν νά σημειώσωμεν, ὅτι παρέκκλισις ἐκ τοῦ κανόνος τῆς ἑνότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὁδηγεῖ πρός τόν διαχωρισμόν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τρόπον τινα τήν ἀτομικοποίησιν αὐτῶν καί τήν διασπαράν τῆς δημοσίας διαχειρίσεως.

Διά τοῦτο πρέπει νά σημειώσωμεν, ὅτι ἄν ὁ διαχωρισμός ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τρόπον τινά ἡ ἀτομικοποίησις μερικῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί δημοσίων διαχειρίσεων δύναται κατ'ἐξαίρεσιν νά δικαιολογηθῇ ὑπό ὡρισμένας συνθήκας, ἡ γενίκευσις τοῦ μέτρου τούτου ἐπιφέρει ἀσφαλῶς τήν πλήρη σύγχυσιν καί τήν ἀναρχίαν εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ Κράτους.

δ) Ὁ κανών τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως.- Κατά τόν κανόνα τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἰς τόν ὁποῖον ἀπεικονίζεται τό πρόγραμμα τῆς εἰς τήν ἀρχήν εὑρισκομένης πολιτικῆς μερίδος καί ἡ σύνθεσις καί ἡ ζωή τῆς διοικήσεως τῆς χώρας πρέπει νά ἐγκρίνωνται ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου πρό τῆς πρα-

γματοποιήσεως αὐτῶν, ἤτοι πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἰς ὃν εἶναι ἀναγεγραμμένα. Ἡ προηγουμένη μάλιστα ἔγκρισις τοῦ Κοινοβουλίου, ἐκ δυσπιστίας πρός τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν καί πρός διαφώτισιν καί προαγωγήν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, παρέχεται διά τῆς διαιρέσεως τόσον τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων εἰς κεφάλαια, ἤτοι εἰς κατηγορίας ἐσόδων καί ἐξόδων καί τῆς περαιτέρω ὑποδιαιρέσεως τούτων εἰς ἄρθρα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία ἐξουσιοδοτεῖται ἰδίως νά πραγματοποιήσῃ τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, δαπανῶσα τάς ἐγκριθείσας πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων χάριν τῶν ὑπηρεσιῶν, διά τάς ὁποίας αὗται παρεσχέθησαν διά τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ὁ κανών οὗτος εἶναι κατ'ἐξοχήν συνεδεμένος μέ τούς ἀγῶνας, τούς ὁποίους οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ εἰς τά Δυτικά Εὐρωπαϊκά κράτη καί κυρίως εἰς τήν Ἀγγλίαν διεξήγαγον κατά τῶν δεσποτῶν, ἵνα θέσουν φραγμόν εἰς τήν αὐθαίρετον ὑπό τούτων διάθεσιν τῶν δαπανῶν τοῦ Κράτους καί τήν ἐπιβολήν φυφομολιῶν.

Πρέπει ὅμως νά τονίσωμεν, ὅτι ἤδη ὁ κοινοβουλευτικός ἔλεγχος ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔχει ἐξασθενίσει, ὡς ἐκτενέστερον ἐκτίθεται εἰς τό κεφάλαιον περί ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Κατά συνέπειαν ὁ κανών οὗτος εἰς τήν πρᾶξιν ἔχει ἤδη σχεδόν ἀπολέσει τήν σημασίαν αὐτοῦ.

ε) Ὁ κανών τῆς περιοδικότητος ἢ τοῦ ἐνιαυσίου.-Κατά τόν κανόνα τῆς περιοδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἰσχύει διά περιωρισμένην χρονικήν διάρκειαν. Συνε-

πῶς ἡ ἔγκρισις τοῦ κοινοβουλίου παρέχεται δι'ὡρισμένην χρονικήν διάρκειαν, συνήθως τό ἔτος, διότι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν προτέρων ἐκτίμησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων, τάς ὁποίας συνεπάγεται ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Συνεπῶς ἡ ἐκτίμησις τῶν ἐσόδων καί ἡ πρόβλεψις τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἵνα εἶναι ἀσφαλής καί ἀκριβής, πρέπει νά γίνηται δι'ὡρισμένην χρονικήν διάρκειαν, συνήθως τό ἔτος, ὡς ἄλλωστε εἶναι σκοπιμότερον χάριν τῆς προαγωγῆς τοῦ ἐλέγχου καί τῆς ἐρεύνης καί τῆς πληρεστέρας γνώσεως τῶν δημοσίων διαχειρίσεων, πρᾶγμα τό ὁποῖον δέν ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἡ ἰσχύς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπεκτείνεται ἐπί σειράν ἐτῶν. Τό ἔτος ὡς μονάς χρόνου ὀρθῶς ἐθεωρήθη, ὅτι ἀποτελεῖ μᾶλλον ἀσφαλῆ βάσιν διά τήν ἐκτίμησιν τῶν προβλέψεων εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, διότι μέ βάσιν τό ἔτος τά δεδομένα τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὀλιγώτερον μεταβάλλεται.

Ἐξεθέσαμεν συντομώτατα κανόνας, οἵτινες διέπουσι τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Ἡ μόρφωσις τῶν κανόνων τούτων δέν συνετελέσθη διά μιᾶς, ἀλλά κατά τό παρελθόν, τόσον κατόπιν ἀγώνων βιαίων καί συνεχῶν, οἵτινες εἶναι συνδεδεμένοι μέ τήν προαγωγήν τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων καί τήν ἱστορίαν τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὅσον καί ἐπί τῇ βάσει μακρᾶς πείρας καί τῆς συββολῆς τῆς ἐπιστήμης. Διά τοῦτο ἡ γενικωτέρα ἴδέα παρέκκλισις, ἐκ τῶν κανόνων τούτων εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι συμπίπτει μέ περίοδον, καθ'ἣν ἡ διαχείρισις καί ἡ κατάστασις τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν δέν εἶναι ὁμαλή καί φωτεινή.

στ) Ὁ κανών τῆς εἰδικότητος-

Ἄς ἐξετάσωμεν καί ἕτερον κανόνα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ

κρίτους, ἡτοι τὸν κανόνα τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅστις ἐμφανίζει ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Ὡς μηνομονεύομεν ἀλλαχοῦ, κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους ψηφίζεται κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα. Δηλαδὴ ἡ διάκρισις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς ὁμοειδεῖς κατηγορίας καὶ ἡ περαιτέρω ὑποδιαίρεσις αὐτῶν καὶ λεπτομερεστέρα κατανομὴ τῶν ὁμοειδῶν τούτων κατηγοριῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων εἰς μᾶλλον ὁμοειδεῖς κατηγορίας ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς εἰδικεύσεως ἢ εἰδικότητος εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους. Οὕτως ἐφαρμόζεται παρ' ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικότητος τῶν ἐσόδων καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ τῶν προσηρτημένων αὐτῷ εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν κατανέμονται κατὰ πρῶτον εἰς κεφάλαια, περιλαμβάνοντα ὁμοειδῆ ἔσοδα καὶ ἔξοδα. Περαιτέρω τὰ κεφάλαια τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ὑποδιαιροῦνται εἰς ἄρθρα ἀναλόγως τοῦ εἰδικοῦ ἀντικειμένου ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ὅπερ ἀφορῶσι.

Ἡ διαίρεσις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων εἰς κεφάλαια καὶ ἰδίως ἡ ὑποδιαίρεσις τῶν κεφαλαίων εἰς ἄρθρα εἶναι λεπτομερής. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸν ψηφισθέντα Προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1934-35, διαπιστοῦμεν ὅτι ὁ Προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων περιλαμβάνει 39 κεφάλαια, τὰ δὲ 39 αὐτὰ κεφάλαια ὑποδιαιροῦνται εἰς ἄρθρα, ἀνερχόμενα ἐν συνόλῳ εἰς 371. Συνεπῶς ἡ διαίρεσις εἶναι λεπτομερής. Λεπτομερὴς ἐπίσης εἶναι ἡ διάκρισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων εἰς κεφάλαια, ὡς καὶ ἡ περαιτέρω ὑποδιαίρεσις τῶν κεφαλαίων εἰς ἄρθρα.

Ὁ Προϋπολογισμὸς δὲν ἀκολουθεῖ μόνον, ὡς ἄνω τὴν ἀρ-

χήν τῆς εἰδικότητος τῶν πιστώσεων τῶν ἐξόδων καί τῶν προβλέψεων τῶν ἐσόδων εἰς κεφάλαια καί ἄρθρα, ἀλλ'ἐπί πλέον ἐν τῷ κειμένῳ αὐτοῦ ἀναγράφεται λεπτομερῶς ἡ κατονομασία τῶν προβλεπομένων κατά κεφάλαια καί ἄρθρα ἐσόδων καί ἐξόδων, ἵνα οὕτω καθίσταται σαφεστέρα ἡ διάκρισις καί ἡ εἰδικότης ἐξόδων καί ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Κατά ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ νόμου 1555 ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέν ἐπιτρέπεται νά ἀναγράφωνται ἔξοδα ὑλικοῦ καί παροχαί λόγῳ προσωπικῆς ἐργασίας.

Κατά κανόνα ἡ διάκρισις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διατηρεῖται ἡ αὐτή εἰς τούς διαφόρους Προϋπολογισμούς, ἐκτός ἐάν ἡ πεῖρα ἤ αἱ ἀνάγκαι τῆς ὑπηρεσίας ἀποδείξωσιν τήν σκοπιμότητα τῆς δημιουργίας νέων κεφαλαίων ἤ ἄρθρων, ἰδίως, ὅταν πρόκηται περί καταργήσεως ἤ συστάσεως νέων ὑπηρεσιῶν.

Ἡ διάκρισις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων ἔχει μεγάλην σημασίαν ἀπό νομικῆς ἀπόψεως. Ἐν πρώτοις ὅσον ἀφορᾷ τά ἔξοδα κατά ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 23 τοῦ Νόμου ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852, τά προσδιοριζόμενα διά τοῦ νόμου εἰς ἕκαστον τῶν ἄρθρων ποσά δέν ἐπιτρέπεται νά χρησιμεύσωμεν εἰς ἄλλα ἄρθρα. Συνεπῶς τοῦ Προϋπολογισμοῦ ψηφιζομένου κατά τό Σύνταγμα κατά κεφάλαια καί ἄρθρα, δέν συγχωρεῖται ἡ μεταφορά ποσοῦ πιστώσεως πρός ἐπαύξησιν πιστώσεως ὑπό ἕτερον ἄρθρον τοῦ ἰδίου Προϋπολογισμοῦ ἤ ἀκόμη ἡ μεταφορά ἀδιαθέτου πιστώσεως ἄρθρου Προϋπολογισμοῦ τινος πρός ἐπαύξησιν πιστώσεως τοῦ ἰδίου ἄρθρου ἤ ἑτέρου ἄρθρου Προϋπολογισμοῦ ἐπομ.ἔτους. Τοῦτο ἄλλωστε ἀντίκειται ἐπίσης πρός τήν ἀρχήν τοῦ ἐνιαυσίου Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπίσης ὁ νόμος 879 ρητῶς ἀναγράφει, ὅτι οἱ Ὑπουργοί ἀναλαμβάνοντες εἴτε ἀπ'εὐθείας, εἴτε διά τῶν ὑφισταμένων

εἰς αὐτοὺς ἐρμάνων ὑποχρεώσεις εἰς βάρος τοῦ ἀρχείου δὲν δύνανται ἐπί προσωπικῇ αὐτῶν εὐθύνῃ νά ὑπερβῶσιν τά ὅρια τῶν δι'ἕκαστον ἄρθρον ἐξόδων ἀναγραφομένων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ ποσῶν.

Ὁμοίως τό ἄρθρον 21 τοῦ Νόμου ΣΙΒ περιλαμβάνει, ὅτι αἱ διά τοῦ νόμου τοῦ Προϋπολογισμοῦ χορηγούμεναι πιστώσεις δι'ἔξοδα μιᾶς χρήσεως δέν συγχωρεῖται νά διατεθῶσιν δι'ἔξοδα ἄλλης χρήσεως. Συνεπῶς ῥητῶς ἀπαγορεύονται αἱ μεταφοραί τόσον μεταξύ τῶν ἄρθρων τοῦ ἰδίου Προϋπολογισμοῦ, ὅσον καί μεταξύ τοῦ προγενεστέρου καί μεταγενεστέρου Προϋπολογισμοῦ. Ἐξαιρέσει ὅμως μόνον κατ'ἐξαίρεσιν ὅταν μία χρῆσις καταλείπῃ ἀδιαθέτους πιστώσεις καί παρουσιάζεται πρός πληρωμήν δαπάνη, ἐμπίπτουσα εἰς τήν ἀδιάθετον πίστωσιν τῆς χρήσεως ταύτης, ἐπιτρέπεται, ὅπως ἡ δαπάνη αὕτη περιληφθῇ εἰς τά παθητικά ὑπόλοιπα τῆς ἐν λόγῳ χρήσεως, ἐφ'ὅσον δέν ἔχει κυρωθῇ ὑπό τοῦ Βουλευτικοῦ οἰκεῖος λογισμός καί νά πληρωθῇ εἰς βάρος τῶν παθητικῶν ὑπολοίπων τῆς χρήσεως ταύτης, ἀνεξαρτήτως ἄν ἡ δαπάνη εἶχεν ἐγκριθῇ ἢ ἀναληφθῇ κατά τήν διάρκειαν τοῦ οἰκείου οἰκονομικοῦ ἔτους. Μετά τήν κύρωσιν ὅμως τοῦ Ἀπολογισμοῦ ὑπό τοῦ Βουλευτικοῦ, ἄν τυχόν παρουσιασθῇ πρός πληρωμήν δαπάνη ὡς ἀνωτέρω, ἀπαιτεῖται νά γίνῃ νόμος, ὅστις θά χορηγήσῃ τήν ἀπαιτουμένην πίστωσιν. Ἐπίσης διά νόμου 76 τοῦ ἔτους 1946 ἐπιτρέπεται, παρά τό Σύνταγμα, μεταφορά πιστώσεων.

Ἄλλα φυ ἐκθέτομεν πῶς ἀντιμετωπίζεται εἰς τήν Ἑλληνικήν Νομοθεσίαν ἡ περίπτωσις τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ψηφισθεισῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διά τῆς παροχῆς πρασθέτων ἀναπληρωματικῶν ἢ ἐκτάκτων πιστώσεων, μεταφερομένων ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ ταμείου

ἐκτάκτου, ὅπερ ἀναγράφεται εἰς τόν εἰδικόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

Ἰδιαιτέρα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἐν πρώτοις διά τῆς διακρίσεως τῶν ἐσόδων κατά κεφάλαια καί ἄρθρα καθίσταται γνωστόν ἐκ ποίας πηγῆς προέρχονται τά ἔσοδα. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἐκτιμᾶται τό φορολογικόν βάρος ἑκάστης πηγῆς π.χ. εἰσοδήματος ἤ ἑκάστης τυχόν μορφῆς κεφαλαίου ἤ περιουσίας. Διά τοῦ τρόπου τούτου διαφωτίζονται οἱ ἀρμόδιοι καί πᾶς ἐνδιαφερόμενος ἤ τρίτος κατά πόσον ἡ φορολογία ὡρισμένης πηγῆς φορολογίας εἶναι ἐπαχθής ἤ μή.

Ἐξ ἄλλου, ὅσον ἀφορᾷ τά ἔξοδα, ἐφαρμοζομένου τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος, καθίσταται γνωστόν πῶς διατίθενται τά ἔξοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον διαφωτίζεται ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς καί πᾶς ἐνδιαφερόμενος, ἔχουν δέ στοιχεῖα ὅσον ἀφορᾷ τάς ὑπηρεσίας καί τούς σκοπούς διά τούς ὁποίους διατίθενται τά ἔξοδα.

Καί γενικῶς ἐφαρμοζομένου τοῦ κανόνος τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διά τῆς διακρίσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατά κεφάλαια καί ἄρθρα δυνάμεθα νά ἐκτιμήσωμεν τήν σημασίαν ἑκάστης πηγῆς εἰσοδήματος ἐκ τῆς ἀποδόσεως τῆς φορολογίας ἐπ'αὐτῆς. Ἐπίσης ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά κεφάλαια καί ἄρθρα, δυνάμεθα νά ἔχωμεν εἰκόνα τῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες συνθέτουν τό Κράτος καί ποῖαι δαπάναι διατίθενται δι'αὐτάς.

Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω σαφῶς συνάγεται, ὅτι ὁ κανών τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνισχύει τήν δη-

Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά κεφάλαια καί ἄρθρα δ ε σ μ ε ύ ε τ α ι ἡ Κυβέρνησις νά πραγματοποιήση τάς δαπάνας τοῦ Κράτους ὅσαι αὗται ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους χωρίς νά συγχωρῆται νά μεταφέρῃ πιστώσεις ἄρθρου τινός εἰς ἕτερον ἄρθρον τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ὁ ἐν λόγῳ κανών ἀντιθέτως ἐξασθενίζει τήν δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ὑποχρεουμένης νά ἐκτελέση τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ὡς οὗτος ἐψηφίσθη ὑπό τῆς Βουλῆς.

Ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας αὐτοῦ ὁ ἐν λόγῳ κανών ἀναγράφεται εἰς τό Σύνταγμα. Εἰς τό ἄρθρον 60 αὐτοῦ περιλαμβάνεται διάταξις: "ἡ Βουλή.... ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους κατά κεφάλαια καί ἄρθρα." Ἡ διάταξις αὕτη ἀποτελεῖ κανόνα δικαίου μέ δύναμιν ἐπιταγῆς καί οὐχί κατευθυντήριον γραμμήν (πολιτικήν ἀρχήν), ὡς ἄλλοι κλασσικοί κανόνες τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ὁ κανών τῆς ἐνότητος καί ὁ κανών τῆς καθολικότητος, οἵτινες ἀποτελοῦν ὑπόδειξιν κατευθυντήριον γραμμήν εἰς τόν νομοθέτην, ὡς ἐκθέτομεν εἰς ἄλλην ἐργασίαν ἡμῶν,(1) ἀναγράφονται δέ εἰς τό ἄρθ.60 τοῦ Συντ.

Δέον ὅμως νά ὑπομνησθῆ, ὅτι μή ψηφιζομένου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἐξασθενίζεται ἡ σημασία τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἐφ'ὅσον ὅμως ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ψηφισθῆ ἀντισυνταγματικός εἶναι ὁ νόμος 76 τοῦ ἔτους 1946, περί οὗ γίνεται μνεία ἀνωτέρω, ὅστις συγχωρεῖ τήν μεταφοράν τῶν πιστώσεων ἀπό κεφαλαίου ἢ ἄρθρου εἰς ἕτερον κεφάλαιον ἢ ἄρθρον τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διότι ὡς εἶναι προφανές προσκρούει εἰς τήν προμνησθεῖσαν διάταξιν τοῦ Συντάγματος.(2)

1.- Πρβλ. Π.Β.Δερτιλῆ, Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀπόψεως δικαίου, Ἀθῆναι 1936 (ἐκδ. γ').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

Βασικοί κανόνες ἀφορῶντες τήν διάρθρωσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

Α.' Ὁ κανών τῆς εἰλικρινείας ἤ ἀκριβείας τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐν πρώτοις δέον ἀκόμη νά ἀποδοθῇ ἰδιαιτέρα σημασία εἰς τήν διάρθρωσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Πρός τοῦτο αἱ ἀναγραφόμεναι προβλέψεις ἐσόδων καί ἐξόδων εἰς τόν Προϋπολογισμόν δέον νά εἶναι ἀ κ ρ ι β ε ῖ ς καί ε ἰ λ ι κ ρ ι ν ε ῖ ς, ὅτε λέγομεν, ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τόν κανόνα τῆς ε ἰ λ ι κ ρ ι ν ε ί α ς ἤ ἀ κ ρ ι β ε ί α ς τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Προϋπολογισμός, συντασσόμενος καί περιέχων ἀνακριβεῖς προβλέψεις εἰς αὐτόν, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀνταποκριθῇ εἰς τήν μεγάλην ἀποστολήν του. Πράγματι ἐάν ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἀποδειχθῇ, ὅτι εἶχε περιλάβει ἐσφαλμένας προβλέψεις, τότε ἀνατρέπεται τό ὅλον δημοσιονομικόν πρόγραμμα, ὅπερ ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτοῦ κατά τήν ψήφισίν του, ὁδηγεῖ δέ εἰς τήν ἐκτίμησιν ἐσφαλμένων κρίσεων καί συμπερασμάτων ἐπί τῆς θέσεως τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον παρεβιάσθη ὁ κ α ν ώ ν τῆς ε ἰ λ ι κ ρ ι ν ε ί α ς ἤ ἀ κ ρ ι β ε ί α ς τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπειδή ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀρχίζει δύο ἤ καί περισσοτέρους μῆνας πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκείου οἰκονομικοῦ ἔτους,[1] εἶναι δυσχερές νά ἐξασφαλίσωμεν τήν τή-

---

1.-Κατά τό ἰσχῦον σύνταγμα τῆς 1 Ἰαν. 1952 ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους δέον νά κατατίθεται εἰς τήν Βουλήν δύο μῆνας πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκ. ἔτους. Κατά συνέπειαν ἡ κατάρτισις τούτου δέον νά ἀρχίζῃ τουλάχιστον δύο μῆνας πρό τοῦ χρόνου τούτου, ἵνα καταστῇ ἐγκαίρως ἡ ψήφισις τοῦ

καταρτίσιν εἰλικρινῶν Προϋπολογισμῶν.

Καί ὅσον ἀφορᾷ τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων κατά πρῶτον εἶναι ἐν χρήσει ἡ ἄμεσος καί αὐτόματος μέθοδος, καθ'ἣν ἐπαφίεται εἰς τήν ἱκανότητα καί εἰς τά ἄλλα προσόντα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί τῶν μετ'αὐτοῦ συνεργαζομένων κατά τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἡ ἀκριβής ἐκτίμησις τῶν προβλέψεων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ. Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐκτιμῶν τήν πορείαν τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἔχων ὑπ'ὄψιν τήν συγκριτικήν ἐξέτασιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ μέ ἄλλους Προϋπολογισμούς, τούς ἐθνικούς λογαριασμούς, ὅλα τά στοιχεῖα, ἅτινα ἐπηρεάζουν τά ἔσοδα τοῦ Κράτους, καθορίζει τάς προβλέψεις τῶν ἐσόδων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ. Κύριον λοιπόν χαρακτηριστικόν τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι, ὅτι δέν ὑπάρχει ὡρισμένον σύστημα, ὅπερ λαμβάνεται ὑπ'ὄψιν πρός προσδιορισμόν τῶν προβλέψεων τῶν ἐσόδων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ, ἀλλ' ἐπαφίεται εἰς τήν ἱκανότητα τῆς Διοικήσεως καί εἰς τήν θέλησιν αὐτῆς πρός προσδιορισμόν τῶν προβλέψεων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ. Καί ὡς εἶναι προφανές ἡ κατά τήν μέθοδον ταύτην σύνταξις τοῦ Προϋπολογισμοῦ δύναται νά ὠθήσῃ εἰς αὐθαιρέτους προβλέψεις, ὅταν ἰδίως ἡ Διοίκησις δέν ἔχει τήν ἱκανότητα ἢ δέν θέλει νά καταρτίσῃ εἰλικρινῆ Προϋπολογισμόν. Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐν χρήσει ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ὅμως συντάσσονται εἰλικρινεῖς Προϋπολογισμοί.

Ἀντιθέτως ἐν Γαλλίᾳ προπολεμικῶς εἶναι κυρίως γνωστή ἡ μέθοδος τοῦ προτελευταίου ἔτους. Κατά ταύτην, κατά τήν σύνταξιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λαμβάνονται ὑπ'ὄψιν τά ἀποτελέσματα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ προτελευταίου ἔτους, ἅτινα εἶναι πλέον γνωστά κατά τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐρχομένου ἔτους.

Διά τοῦτο ὁμιλοῦμεν περί συντάξεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατά τήν α ὐ τ ό μ α τ ο ν μέθοδον, διότι τρόπον τινά α ὐ τ ο μ ά τ ω ς ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων προσδιορίζεται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ προτελευταίου ἔτους. Τό σύστημα τοῦτο ἔχει τό πρόσον, ὅτι παρέχει ἔρεισμα πρός προσδιορισμόν τῶν προβλέψεων εἰς τόν Προϋπολογισμόν καί συνεπῶς προσδιορίζει τάς αὐθαιρέτους προβλέψεις. Ἔχει ὅμως τό μειονέκτημα, ὅτι δέν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπελθοῦσα ἐπί τῷ βελτίῳ ἤ ἐπί τά χείρω ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας, ἐξ ἧς προσδιορίζονται καί ἐπηρεάζονται τά ἔσοδα ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ.

Διά τοῦτο τό σ ύ σ τ η μ α τοῦτο τοῦ π ρ ο τ ε λ ε υ τ α ί ο υ ἔ τ ο υ ς συμπληροῦται ὑπό τοῦ λεγομένου συστήματος τῶν π ρ ο σ α υ ξ ή σ ε ω ν , καθ' ὅ κατά τήν σύνταξιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν τά γνωστά ἀποτελέσματα τοῦ προτελευταίου ἔτους, ἅτινα τροποποιοῦνται, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας καί τῶν μεταβολῶν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῶν ἐσόδων.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων διακρίνομεν τάς ἐ κ τ ι μ η τ ι κ ά ς πιστώσεις ἀπό τάς π ε ρ ι ο ρ ι σ τ ι κ ά ς πιστώσεις.

Κατά πρῶτον δέον νά καθορίσωμεν τί λέγεται πίστωσις. Π ί σ τ ω σ ι ς ε ἶ ν α ι ἓν ποσόν, ὅπερ ἀναγράφεται εἰς τόν Προϋπολογισμόν καί εἶναι προωρισμένον νά ἀντικρύσῃ ὁμοειδεῖς κατηγορίας δαπανῶν. Αἱ περιοριστικαί πιστώσεις ἀφοροῦν ὁμοειδεῖς κατηγορίας δαπανῶν, τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν νά προσδιορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων τό ποσόν καί ἀναγραφόμενον εἰς τόν Προϋπολογισμόν ὁρίζεται π ε ρ ι ο ρ ι σ τ ι κ ῶ ς , δηλαδή δέν συγχωρεῖται ὑπέρβασις τούτου. Αἱ πιστώσεις αὗται βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας, ἐφ' ὅ-

σον τηρεῖται τάξις κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί εἶναι ἐνήμεροι καί καλῶς ὀργανωμέναι αἱ λογιστικαί ὑπηρεσίαι τοῦ Κράτους, εἶναι δυνατόν ἐκ τῶν προτέρων ἐπακριβῶς νά προσδιορισθοῦν.

Αἱ ἐκτιμητικαί πιστώσεις προορίζονται ἁπλῶς νά καθορίσουν τάς δαπάνας δι'ὑπηρεσίας, τῶν ὁποίων δέν εἶναι δυνατόν ἐκ τῶν προτέρων νά προβλεφθῇ ἐπακριβῶς τό ποσόν τῶν δαπανῶν, ὡς εἶναι αἱ δαπάναι τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ στρατοῦ, ἐκτάκτων γεγονότων καί κατά κανόνα πᾶσα ἄλλη δαπάνη, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκτασις δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι γνωστή ἐκ τῶν προτέρων.

Διά τάς κατηγορίας ταύτας τῶν πιστώσεων ἐπαφίεται εἰς τήν Κυβέρνησιν ὁ προσδιορισμός αὐτῶν ἐπί τῇ βάσει τοῦ προγράμματός της καί ἄλλων στοιχείων, ἅτινα ἔχει ὑπ'ὄψιν αὐτῆς.

Πίνακ προσηρτημένος εἰς τόν Γενικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους δεικνύει τάς ἐκτιμητικάς πιστώσεις τῶν διαφόρων εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν ἐξόδων.

Ἐν τέλει δέον νά σημειώσωμεν, ὅτι δύσχερής εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἀκρίβεια τῶν προβλέψεων τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων, εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Κατά ταῦτα, ἐνῶ συγχωρεῖται ἡ κατά τό δυνατόν προσέγγισις πρός τήν ἀκρίβειαν τῶν προβλέψεων, δέν συγχωρεῖται αἰσθητή ἀπομάκρυνσις τῶν προβλέψεων ἐκ τῆς πραγματικότητος.

Β. Ὁ κανών τῆς σαφηνείας

α.- Ὁ τύπος καί ἡ μορφή τοῦ Προϋπολογισμοῦ.- Ἡ ἀναγραφή εἰς τόν καταρτιζόμενον Προϋπολογισμόν τῶν οἰκείων προβλέψεων ἐξόδων καί ἐσόδων ἐνδείκνυται νά γίνηται οὐχί ὡς ἔτυχε. Τούναν-

τίον χάριν τῆς πληρεστέρας συγκριτικῆς μελέτης τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπιβάλλεται νά γίνηται ἐπί τῇ βάσει ὡρισμένου συστήματος καί συγκεκριμένου τύπου καί καθ'ὡρισμένην ταξινόμησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων εἰς τόν Προϋπολογισμόν, ὅτι νοεῖται ὁ κανών τῆς σ α φ η ν ε ί - α ς εἰς τόν Προϋπολογισμόν. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον εἶναι δυνατή ἡ πληρεστέρα καί εὐχερεστέρα ἐκτίμησις τῆς σημασίας τῶν διαφόρων ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἐπιβάλλεται δηλαδή, ὅπως ὁ μελετῶν τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους γνωρίσῃ εὐχερῶς καί κατά τρόπον ἐπαρκῆ τά τακτικά καί ἔκτακτα ἔσοδα καί ἔξοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί ἐπί πλέον περαιτέρω τάς διακρίσεις καί τήν προέλευσιν τούτων κατά διαφόρους κατηγορίας. Ἐφ' ὅσον, κατ'αὐτόν τόν τρόπον καταρτίζεται ὁ Προϋπολογισμός καί ἐμφανίζεται ὁ τύπος αὐτοῦ, ὄχι μόνον παρέχει μᾶλλον σαφῆ ἰδέαν περί τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους, ἀλλ'ἐπί πλέον καθιστᾶ εὐχερῆ τήν ἐξαγωγήν συμπερασμάτων περί τῆς θέσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Πράγματι π.χ. κατά θεμελιώδη δημοσιονομικόν κανόνα ἐπιβάλλεται, ὅπως τά τακτικά ἔξοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καλύπτονται διά τῶν τακτικῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ καί οὐδέποτε διά τοῦ προϊόντος δανείου τά ὁποῖα πρέπει νά συνάπτωνται, ὅπως καλύψωσι ἀποκλειστικῶς δαπάνας κεφαλαίου. Πῶς λοιπῶν θά εἶναι δυνατόν νά βεβαιωθῶμεν, ὅτι ὁ θεμελιώδης οὗτος δημοσιονομικός κανών ἐτηρήθη, ἄν ἡ διάκρισις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων, ἅτινα ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν δέν γίνεται καθ' ὡρισμένην τάξιν καί καθ'ὡρισμένον τύπον.

Ἡ καθ'ὡρισμένην τάξιν καί διάκρισιν ἀναγραφή ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῶν διαφόρων ἐσόδων καί ἐξόδων αὐτοῦ ἀπο-

τελεῖ τόν τύπον ἢ τήν μορφήν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

β) Ὁ τύπος καί ἡ μορφή τοῦ Ἑλληνικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐν συγκρίσει πρός ἄλλας χώρας.- Ἐν Ἑλλάδι ὁ τύπος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὡρίσθη κατά τρόπον ἐπιστημονικόν καί μεθοδικόν διά τοῦ Νόμου 624 τοῦ ἔτους 1914.

Κατά τόν νόμον τοῦτον τά ἔσοδα καί ἔξοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ διακρίνονται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Ἡ Α΄ κατηγορία περιλαμβάνει τά πραγματικά (τακτικά καί ἔκτακτα) ἔσοδα καί ἔξοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἡ Β΄ κατηγορία δέν περιλαμβάνει τά πραγματικά ἔσοδα καί ἔξοδα, ἀλλά τά ἔσοδα καί ἔξοδα (τακτικά καί ἔκτακτα) ἐκ τῆς κινήσεως τῶν κεφαλαίων.

Τά ἔσοδα καί ἔξοδα τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι ἔσοδα καί ἔξοδα κεφαλαίων καί ἀφοροῦν μετασχηματισμόν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ ἤ παθητικοῦ τῆς περιουσίας τοῦ κράτους.

Ὁ τύπος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπέστη ἐπίσης μεταρρύθμισίν τινα ἐσχάτως διά τοῦ νόμους 6254 εἰς ἐκτέλεσιν ὑποδείξεων γενομένων ὑπό τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Συμφώνως πρός τόν Νόμον 6254 ἄρθρον 3 τά ἔσοδα καί ἔξοδα, ἅτινα ἀναγράφονται εἰς τόν Γενικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους καί τούς λοιπούς προσηρτημένους εἰς αὐτόν Προϋπολογισμούς διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας καί ἀπό τινος χρόνου προσετέθησαν καί δύο ἕτεραι κατηγορίαι. Οὕτως ἔχομεν τάς ἀκολούθους τέσσαρας κατηγορίας:

Κατηγορία Ι.- Πραγματικά ἔσοδα καί ἔξοδα ὑπό τῶν ὁποίων ἐγγράφονται τά ἔσοδα, τά προερχόμενα ἐκ φόρων, τελῶν, διναιωμάτων, προσόδων ἐκμεταλλεύσεως κινητῆς καί ἀκινήτου πε-

ριουσίας τοῦ Κράτους ὡς καί πάσης ἄλλης αἰτίας πλήν δανείων.

Κ α τ η γ ο ρ ί α II. Ἔσοδα καί ἔξοδα δανείων ὑπό τῶν ὁποίων ἐγγράφονται τά ἔσοδα ἐκ συναπτομένων δανείων ὑπό τοῦ Κράτους καί τά πρός ἐξόφλησιν τῶν δανείων τούτων ἔξοδα.

Κ α τ η γ ο ρ ί α III. Ἔσοδα καί ἔξοδα παρελθόντων οἰκονομικῶν ἐτῶν.

Κ α τ η γ ο ρ ί α IV. Ἔσοδα καί ἔξοδα ἐκ τῆς Ἀμερικῆς Βοηθείας.

Ἐν τέλει δέον νά ὑπομνησθῇ, ὅτι ἤδη ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐσόδων καί ἐξόδων καταρτίζεται ἀπό τινων ἐτῶν (1953) ὁ Προϋπολογισμός ἐπενδύσεων, οὗτινος τήν εὐθύνην καταρτίσεως ἔχει κυρίως ὁ Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ. Κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐπενδύσεως, τόν ὁποῖον δέον νά διακρίνωμεν τοῦ λεγομένου διοικητικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Τά ἔσοδα καί ἔξοδα τοῦ Κράτους εἰς τόν διοικητικόν Προϋπολογισμόν ἤ Προϋπολογισμόν διοικήσεως διακρίνομεν εἰς τακτικά καί ἔκτακτα ἀναλόγως τοῦ διηνεκοῦς ἤ μή τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς ταῦτα προέρχονται.

Ὁ τύπος ἤ ἡ μορφή τοῦ Ἑλληνικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς εἶχεν ἰδίως συμφώνως πρός τόν προμνησθέντα νόμον τοῦ ἔτους 1914 προσαρμόζεται πρός τήν μορφήν ἤ τόν τύπον τοῦ Ἰταλικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπί πλέον ὅμως ὁ τύπος ἤ ἡ μορφή τοῦ Ἰταλικοῦ Προϋπολογισμοῦ περιλαμβάνει καί τήν Γ΄ κατηγορίαν ἐσόδων καί ἐξόδων, ἀφορῶσαν τά ἔξοδα καί τά ἔσοδα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ἐνεργεῖ ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους διά λογαριασμόν τρί-

των κρατῶν.

Διάφορος εἶναι ὁ τύπος ἤ ἡ μορφή τῶν Προϋπολογισμῶν ἄλλων κρατῶν. Οὕτω εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἄλλων κρατῶν, ὡς τῆς Γιουγκοσλαβίας, Οὐγγαρίας, Αὐστρίας καί Ρουμανίας γίνεται διάκρισις μεταξύ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων διοικητικῆς μορφῆς (Προϋπολογισμός τῆς Διοικήσεως) καί τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Κράτους (Προϋπολογισμός τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων), ὅστις προφανῶς περιλαμβάνει τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα τῶν Τ.Τ.Τ., τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων, τῶν μονοπωλίων τοῦ Κράτους καί ἄλλων ἐνδεχομένων ἐπιχειρήσεων ἐνεργουμένων ὑπό τοῦ Κράτους.

Τά ὡς ἄνω ἔσοδα καί ἔξοδα ἐκ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Κράτους ἐν Ἑλλάδι καί τῶν μονοπωλίων, ἐφ'ὅσον εὐρίσκονται δέν ἀποτελοῦν ἀνεξάρτητον οἰκονομικῶς διαχείρισιν ἐκτός τοῦ κράτους καί ἔχουσι ἰδίαν νομικήν προσωπικότητα, περιλαμβάνονται εἰς τήν Ι κατηγορίαν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ καί ἐνδεχομένως εἰς τήν ΙΙ κατηγορίαν ἐφ'ὅσον εἶναι ἔσοδα καί ἔξοδα κινήσεως κεφαλαίων (ἔσοδα ἐκ δανείων ἤ δαπάναι πρός πληρωμήν τοῦ χρεωλυσίου τούτων κλπ.).

Ἐπί πλέον, ὡς ἔχει σήμερον ἡ μορφή τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τά ἔσοδα ἐκ μονοπωλίων, ἐμφανιζόμενα εἰς τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων, περιλαμβάνουν τό ἀκάθαριστον προϊόν τῶν εἰσπράξεων ἐκ τῆς πωλήσεως τούτων, τά δέ ἔξοδα πρός προμήθειαν τῶν εἰδῶν μονοπωλίων κλπ. ἐμφανιζόμενα εἰς τόν εἰδικόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν περιλαμβάνουν τά ποσά καί ἄλλα ἔξοδα, ἅτινα διατίθενται διά τήν ἀγοράν τῶν εἰδῶν μονοπωλίων. Ἡ διαφορά μεταξύ τῶν ὡς ἄνω ἐσόδων καί ἐξόδων, τῶν πραγματοποιουμένων ἐκ τῶν μονοπωλίων ἀποτελεῖ τό καθαρόν κέρδος τοῦ Προϋπολογι -

σμοῦ, ὅπερ προφανῶς μεμονωμένως δέν ἀναγράφεται εἰς τόν Ἑλληνικόν προϋπολογισμόν, ὡς συμβαίνει εἰς ἄλλους προϋπολογισμούς ὡς εἰς τήν Ρουμανίαν.

Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω, καθίσταται πρόδηλον, ὅτι δυσχερής εἶναι ἡ σύγκρισις μεταξύ τῶν Προϋπολογισμῶν περισσοτέρων τοῦ ἰδίου Κράτους ὡς καί τῶν Προϋπολογισμῶν διαφόρων κρατῶν, ἐφ'ὅσον ἡ μορφή τούτων δέν εἶναι ὁμοία, ἤτοι ἐφ'ὅσον εἰς τούς ὑπό σύγκρισιν προϋπολογισμούς δέν ἀπεικονίζονται ὁμοιομόρφως καί πάντα τά ἔσοδα καί ἔξοδα τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν τῶν κρατῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ σαφήνεια καί ἡ συγκριτική μελέτη τῶν Προϋπολογισμῶν προάγεται, ἐφ'ὅσον ἀπαραιτήτως καταρτίζονται οἱ Προϋπολογισμοί κατά τρόπον μεθοδικόν καί καθωρισμένον τύπον.

Ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω ἰδιαιτέρα σημασία δικαίως προσδίδεται εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἐπενδύσεων, διότι ἐκ τοῦ ὕψους καί τοῦ εἴδους τούτων καί ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως αὐτῶν ἐπηρεάζεται κατά τήν θεωρίαν τοῦ πολλαπλασιαστοῦ περισσότερον ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Πρός τοῦτο ὁ Προϋπολογισμός ἐπενδύσεων ἐπιβάλλεται, ὅπως καταρτίζεται κατόπιν μελέτης τῶν πρός πραγματοποίησιν δαπανῶν ἐπενδύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

Αἱ νεώτεραι θεωρίαι περί ἰσορροπίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

α) Ὁ κανών τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν. - Ἡ κίνησις τῶν ἰδεῶν περί τήν διαμόρφωσιν τῶν ἀρχῶν καί θεωριῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποβλέπει κυρίως πρός δύο κατευθύνσεις.

Ἡ πρώτη ἐκ τούτων ἀποβλέπει εἰς τό νά προσδώσῃ εἰς τήν νομοθεσίαν καί τά στοιχεῖα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τήν σημασίαν ἐκείνην, ἥτις θά ἐπέτρεπε τήν ἀκριβῆ καί ἀσφαλῆ ἐπιλύσιν τῆς καταστάσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί τῆς κατευθύνσεως τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους. Διά τοῦτο ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ κατ'ἔτος ἰσοσκέλισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους θεωρεῖται ὡς μία τῶν βασικῶν κανόνων τῆς καλῆς διοικήσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί ὡς προϋποθέσις καί χαρακτηριστικόν ὑγιοῦς οἰκονομικῆς καστάσεως εἰς τήν Οἰκονομίαν τοῦ Κράτους μέ γενικωτέραν εὐνοϊκήν ἐπίδρασιν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Ἄλλωστε αἱ κλασσικαί ἀρχαί περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δηλαδή ἡ ἀρχή τῆς ἐνότητος, τῆς καθολικότητος, τοῦ ἐνιαυσίου καί αἱ λοιπαί ἀρχαί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἀποβλέπουν εἰς τό νά καταστήσουν ἀσφαλεστέραν τήν πολιτικήν τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Τήν ἀρχήν τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κυρίως δέχεται ἡ φιλελευθέρα κλασσική σχολή, κα-

ὅτι, ἡ μή ἰσοσκέλισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ πορωσεῖ εἰς τήν πολιτικήν τῆς ἐκδόσεως πληθωρικοῦ χαρτονομίσματος, ἵνα διά τοῦ μέτρου τούτου καλυφθῇ τό ἔλλειμμα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Προφανής λοιπόν εἶναι ὁ κίνδυνος τοῦ πληθωρισμοῦ ἐν περιπτώσει μή ἐπιτεύξεως τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Δι'ὅ ἡ κλασσική Σχολή ἐδέχετο τήν ἀρχήν τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου ἡ δ ε υ τ έ ρ α ἐκ τῶν κατευθύνσεων τῶν ἰδεῶν περί τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀποβλέπει εἰς τό νά καταστήσῃ τά Δημόσια Οἰκονομικά ἓν ὄργανον τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους καί νά ἐπιτύχῃ γενικωτέρους σκοπούς καί τόν διακανονισμόν τρόπον τινά τῆς ἐξελίξεως τῆ οἰκονομικῆς ζωῆς. Μέ τήν κίνησιν τῶν ἰδεῶν τούτων συνδεδεμένη εἶναι ἡ θεωρία τῶν λεγομένων κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν, ἥτις εὑρίσκεται εἰς δυσαρμονίαν μέ τήν προμνησθεῖσαν βασικήν ἀρχήν τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Πρέπει ὅμως νά τονισθῇ,ὅτι ἡ θεωρία τῶν λεγομένων κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν δέν ἀπομακρύνεται τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυσίου Προϋπολογισμοῦ.

Πράγματι καί κατά τήν θεωρίαν τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν ἡ καταρτισις Προϋπολογισμῶν διαρκείας ἑνός ἔτους δέν ἀποφεύγεται. Σεβαστή λοιπόν εἶναι καί κατά τήν θεωρίαν ταύτην ἡ ἀρχή ἡ ὁ κλασσικός κανών τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ,περί τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀλλαχοῦ ἀνωτέρω ἐν σελίδι καί ἐπ. Μᾶλλον συγκεκριμένως διά τῆς θεωρίας τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν σκοπεῖται οὐχί ἡ ἐπιδίωξις τῆς κατ' ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς δέχεται ἡ κλασσι-

κή σχολή, ἀλλ'ἡ καταρτισις ἐνιαυσίων προϋπολογισμῶν οὐχί κατ'ἔτος ἰσοσκελισμένων, ἀλλά δυναμένων νά ἐμφανίζουν ἔλλειμμα κατά μίαν σειράν ἐτῶν οἰκονομικῶν ὑφέσεως. Τό ἔλλειμμα τοῦτο ὅμως δέον νά καλύπτεται κατά τήν ἐπακολουθοῦσαν περίοδον ἐτῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου κατά τήν ὁποίαν συμπληροῦται ἡ φάσις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου.

Εἶναι δυνατόν λοιπόν εὐθύς ἀμέσως νά ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν βασίζεται ἐπί τῆς ἀλληλοεξαρτήσεως καί ἀλληλοεπιδράσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας καί ἀποβλέπει οὐχί εἰς τήν κατ'ἔτος ἰσορρόπησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀλλά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας μεταξύ Προϋπολογισμῶν σειρᾶς ἐτῶν, ἅτινα ἀποτελοῦν μίαν ὁλόκληρον περίοδον τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἐκδηλοῦται τρόπον τινά ἀλληλεγγύη μεταξύ περισσοτέρων συνεχομένων ἐτησίων Προϋπολογισμῶν. Πρός τοῦτο ἐπιζητεῖται ἡ ἐφαρμογή τῶν κάτωθι τριῶν συστημάτων ἤ τοι 1) ἡ δημιουργία περισσευμάτων κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου, ἤ ἄλλως ἀποθεμάτων ἐσόδων, (A FONDS DE RÉSERVE), ἵνα ταῦτα χρησιμοποιηθοῦν κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως[1], εἴτε 2) ἡ ἐφαρμογή προσφόρου πολιτικῆς δαπανῶν καί πολιτικῆς ἐσόδων κατά τάς ἐν λόγῳ περιόδους εἰς τρόπον ὥστε τά ἐλλείμματα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς περιόδου τῆς ὑφέσεως καλύπτονται διά δανείων, τῶν ὁποίων τό προϊόν ἐγγράφεται εἰς ἴδιον λογαριασμόν ἐξισώσεως τῶν Προϋπολογισμῶν (FONDS D'EGALISATION

1.- Πρός τοῦτο τά περισσότερα τῆς περιόδου τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου τοποθετοῦνται εἰς λογαριασμόν παρά τῇ Ἐκδοτικῇ Τραπέζῃ, μή ἐπιτρεπομένης τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν εἰ μή μόνον κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως πρός κάλυψιν τῶν ἐλλειμμάτων τῶν Προϋπολογισμῶν τῆς περιόδου τῆς ὑφέσεως.

DES BUDGETS). Ἐξοφλοῦνται δέ τά ἐλλείμματα ταῦτα διά τῶν πλεονασμάτων ἐσόδων ἐκ τῆς φορολογίας, ἅτινα πραγματοποιοῦνται κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου, εἴτε 3) ἡ ἐφαρμογή πολιτικῆς μεγαλυτέρων ἀποστάσεων κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου εἰς τρόπον ὥστε νά ἀπαλλαγοῦν τοῦ βάρους τῆς ἀποσβέσεως αὐτοῦ οἱ Προϋπ λογισμοί τῶν ἐτῶν τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως.

Κατά τήν ἐφαρμογήν λοιπόν τῆς θεωρίας τῶν λεγομένων κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν, ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν δέν ἐπιζητεῖ τήν ἰσορρόπησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ δεδομένου οἰκονομικοῦ ἔτους, ἀλλ'ἐπιζητεῖ τήν ἰσορροπίαν τῶν Προϋπολογισμῶν μιᾶς χρονικῆς περιόδου, ἴσης πρός τήν περίοδον, τήν ὁποίαν διαγράφει ἡ περίοδος τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου.

Εἶναι δυνατόν νά κατανοηθῇ πληρέστερον ἡ θεωρία τοῦ κυκλικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἄν ὑπομνήσωμεν τάς ἀντιλήψεις περί ἐπιδράσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἐπί τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου καί τῶν ἀντανακλάσεων τούτου ἐπί τῆς διαμορφώσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Οὕτως ὁ κυκλικός Προϋπολογισμός θεωρεῖται ὡς ἕν μέσον, διά τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις ἐπιζητεῖ νά ἀσκήσῃ εὐρυτέραν οἰκονομικήν πολιτικήν ἐπί μίαν σειράν ἐτῶν, ἥτις τείνει νά ἐπηρεάσῃ τήν διαμόρφωσιν τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Κατά τήν διάρκειαν τῶν ἐτῶν τῆς περιόδου τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου ἡ διαμόρφωσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅστις ἄλλωστε ὑφίσταται καί τήν ἐπίδρασιν τῆς Οἰκονομίας, προσαρμόζεται πρός τήν πορείαν τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου εἰς τρόπον, ὥστε τελικῶς ἡ ἀποκατάστασις τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας ἀποκαθιστᾷ τήν ἰσορρόπησιν μεταξύ τῶν Προϋπολογισμῶν τοῦ Κράτους τῆς ἰδί-

ας χρονικής περιόδου.

Ἡ πολιτική τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν δέν στερεῖται ἀξίας. Πράγματι εἰς περίοδον οἰκονομικῆς ὑφέσεως δέν εἶναι σκόπιμον νά ἐπιζητῶμεν διά τῆς βαρυτέρας φορολογίας τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, διότι διά τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐνδέχεται νά ἐπιδεινώσωμεν τήν οἰκονομίαν τῆς χώρας καί νά συμβάλλωμεν εἰς τήν καράτασιν τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως.

Ἐξ ἀντιθέτου ὅμως ἡ πολιτική αὕτη ἐπικρίνεται ὡς χλιαρά καί εὔκολος, διότι παρασύρει εἰς τό ἔλλειμμα διά τῆς ἀποφυγῆς πρός ἐφαρμογήν μέτρων, ἅτινα πλήττουν συμφέροντα χάριν τοῦ συνόλου.

Ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν ἐγγύτερον τήν ἀξίαν τῆς θεωρίας ταύτης.

Ὡς ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ, ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν προϋποθέτει, ὅτι τά Κράτη ἀσκοῦν τοιαύτην οἰκονομικήν πολιτικήν, ἥτις ἐξασφαλίζει εἰς αὐτά περισσεύματα κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου, διά τῶν ὁποίων καλύπτουν τά ἐλλείμματα τῆς περιόδου τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως.

Ἡ ἄσκησις ὅμως μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς ὑπόκειται εἰς πλάνας τόσον ὅσον ἀφορᾷ τάς προβλέψεις περί τῆς πορείας καί διαρκείας τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ὅσον καί ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐπιλογήν τῶν προσφόρων μέτρων διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, ἅτινα συνδέονται μέ τήν ἀποκατάστασιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας εἰς τήν χώραν, εἴτε ταῦτα συνίστανται εἰς μέτρα φορολογικῆς πολιτικῆς, εἴτε εἰς μέτρα πολιτικῆς δαπανῶν, ὡς π.χ. διά τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων, εἴτε εἰς μέτρα δανειακῆς πολιτικῆς.

Αἱ πλάναι περί τάς προβλέψεις ταύτας εἶναι δυνατόν νά

εἶναι ὑποκειμενικαί, ἀλλ' εἶναι δυνατόν νά ὀφείλωνται εἰς παράγοντας, τῶν ὁποίων ἡ σημασία δέν εἶναι δυνατόν πάντοτε νά ἐκτιμηθῇ ἐκ τῶν προτέρων.

Ἐξ ἄλλου ὅμως τά περισσεύματα, ἅτινα σχηματίζονται κατά τήν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου πρός τόν σκοπόν τῆς χρησιμοποιήσεώς των κατά τήν περίοδον τῆς ὑφέσεως τῆς οἰκονομίας ἀποτελοῦν δέλεαρ, ὅταν εἶναι εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις πιέζεται ἐνδεχομένως ἀπό δυσχερῆ Δημόσια Οἰκονομικά ἤ ὠθεῖται εἰς τήν χρησιμοποίησιν τούτων, μή ἐνδιαφερόμενος διά τήν συνέχειαν τοῦ προδιαγεγραμμένου οἰκονομικοῦ προγράμματος, τοῦ ὁποίου τμῆμα εἶναι ἡ πολιτική τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀλλά κινούμενος εἰς τοῦτο ἐνδεχομένως ἐκ λόγων προσωπικῆς πολιτικῆς ἤ ἄλλων λόγων.

Πρός ἐξουδετέρωσιν τῶν μειονεκτημάτων τούτων, ἐπεστηρίχθη, ὅτι εἶναι δυνατόν τά περισσεύματα τῆς περιόδου τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου νά μή ἀφεθοῦν εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἀλλά νά ἀποτελέσουν ἔσοδα ἑνός κεφαλαίου ἤ ταμείου ἰσορροπήσεως τῶν Προϋπολογισμῶν (FONDS D'EGALISATION) εἰς τό ὁποῖον πρέπει νά ἀναγνωρισθῇ αὐτοτέλεια ἔναντι τῆς διοικήσεως τοῦ Κράτους καί ἰδίως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἡ πεῖρα ὅμως ἐκ τῶν πραγμάτων μᾶς πείθει, ὅτι οὔτε ὑπό τούς ὅρους τούτους εἴμεθα ἀσφαλεῖς ἔναντι τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Οὐδέ πρέπει νά λησμονεῖται, ὅτι δυσχερῶς εἷς Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἤ μία Κυβέρνησις πείθεται νά ἀσκήσῃ πολιτικήν, ἐξασφαλίζουσαν περισσεύματα εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ἵνα ταῦτα χρησιμοποιηθοῦν ἀπό διάδοχον Κυβέρνησιν ἤ Ὑπουργόν, ὅστις ἐνδέχεται νά ἀνήκῃ εἰς τήν ἀντίθετον παράταξιν.

ἄλλων δοσολογιῶν τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἄλλων μέτρων πολιτικῆς ἐσόδων καὶ πολιτικῆς δαπανῶν, λαμβανομένων πρὸς σύντμησιν ἢ γενικώτερον ἐπάβλυνσιν τῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ἀσχολούμεθα ἀλλαχοῦ εἰς τὰ οἰκεῖα κεφάλαια τοῦ Συστήματος Δημοσίας Οἰκονομικῆς.

Ἡ πολιτικὴ τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν ἔτυχεν ἐφαρμογῆς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἰδίως εἰς Σουηδίαν. Ἡ πεῖρα λοιπὸν ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ θεωρία δὲν εἶναι ἄνευ ἀξίας, ἀλλ' ὡς παρατηροῦμεν ἀλλαχοῦ, ἡ σημασία καὶ ἀποτελεσματικότης αὐτῆς ἐξετιμήθη περισσότερον ἢ ὅσον ἐκ τῆς πείρας καὶ τῶν πραγμάτων ἐκνδείκνυται. Πράγματι ὁ κυκλικὸς Προϋπολογισμός, ὅπου ἐπεζητήθη ἡ ἐφαρμογή του, δὲν ὑπῆρξε τὸ ἀποκλειστικὸν μέσον ἀποκαταστάσεως τῆς ἰσορροπίας εἰς τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ μεταξὺ ἄλλων εἶχεν ἐπίδρασίν τινα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἐμφανίζει ὄχι μόνον θεωρητικόν, ἀλλὰ καὶ πρακτικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἐξ ὅσων λοιπὸν ἀναπτύσσομεν ἀνωτέρω, καθίσταται σαφές, ὅτι ὁ κανὼν τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ δὲν διατηρεῖ πάντοτε τὴν ἀξίαν του. Ὅταν αἱ συνθῆκαι τῆς Οἰκονομίας δὲν διαταράσσωνται ὑπὸ τῶν σοβαρῶν ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ ἐξασφάλισις ἰσορροπίας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀνταποκρίνεται πρὸς μίαν πολιτικήν, ἥτις συμβάλλει εἰς τὴν μὴ δυσμενῆ τροπὴν τῆς οἰκονομίας.

Ἐναπόκειται ἐν τούτοις εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρους ἑνὸς σκοπίμου συνδυασμοῦ πολιτικῆς ἰσοσκελίσεως κατ' ἔτος τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ πολιτικῆς ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῆς Οἰκονομίας εἰς μίαν περίοδον οἰκονομικῆς ὑ-

φέσεως πρός τόν σκοπόν τῆς ἐνθαρύνσεως καί ἐνισχύρεως τῶν παραγωγικῶν κλάδων αὐτῆς εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀποκατάστασις τῆς οἰκονομίας νά ἔχῃ ὡς συνέπειαν τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας εἰς τόν Προϋπολογισμόν καί τήν ἐξασφάλισιν πλεονασμάτων πρός κάλυψιν τῶν ἐλλειμμάτων τῶν Προϋπολογισμῶν τῆς περιόδου τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως.

Κατά ταῦτα ἡ πολιτική τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν ἐπιβάλλεται νά ἀντιπορίνεται πρός ἕν σχέδιον προδιαγεγραμμένον, ἐπιτυχῶς ἐφαρμοζόμενον καί νά ἐναρμονίζεται πρός τήν ὅλην οἰκονομικήν πολιτικήν τοῦ κράτους, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τμῆμα.

β) Ἡ θεωρία τοῦ συστήματικοῦ ἢ ὀργανικοῦ ἐλλείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ.-Παρέκκλισιν ἐπίσης ἐκ τοῦ κανόνος τῆς κατ'ἔτος ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποτελοῦν αἱ ἀντιλήψεις ἰδίως τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως SIR WILLIAM BEVERIDGE, κατά τάς ὁποίας οὗτος συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς πραγματοποιήσεως δαπανῶν διά τῆς συνάψεως δημοσίων δανείων πρός τόν κοπόν τῆς κατασκευῆς δημοσίων ἔργων, ἵνα διά τούτων ἐπιτευχθῇ ἡ πολιτική τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως (FULL EMPLOYMENT) τῆς πλεοναζούσης ἀνθρωπίνης ἐργασίας καί καταπολεμήσεως κατ' αὐτόν τόν τρόπον τῆς ἀνεργείας.

Διά τῶν ἰδεῶν τούτων ὁ BEVERIDGE ἀποβλέπει εἰς τό νά ὑποκαταστήσῃ εἰς τήν ἰσορροπίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἥτις ἔχει ὡς ὅριον τάς δυνατότητας τῆς ἐπιβολῆς φορολογίας ἐπί τῆς οἰκονομίας, ἕν χέδιον, ὅπερ σκοπεῖ τήν ἀνάπτυξιν τῶν δημοσίων δαπανῶν μέχρι τοῦ σημείου, ὅπερ ἔχει ὡς ὅριον τήν πλήρη χρησιμοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης

ἐργασίας. Ὁ BEVERIDGE ἀποβλέπει εἰς τήν ἐπίτευξιν τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἀνθρωπίνου προϋπολογισμοῦ (BUDGET HUMAIN), ὡς ἀποκαλεῖται, διά τῆς ἀναπτύξεως τῶν δημοσίων δαπανῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀδιαφορεῖ, ἄν κατόπιν τούτου ἀποβαίνῃ τό ἔλλειμμα τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἓν συνεχές φαινόμενον καί ὀργανικόν στοιχεῖον τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν.

Κατά ταῦτα ὁ BEVERIDGE ὑποκαθιστᾷ εἰς τόν Δημοσιονομικόν Προϋπολογισμόν, ὡς ἰδίως διεμορφώθη ὑπό τῶν κλασσικῶν, τόν ἀποκαλούμενον "ἀνθρώπινον Προϋπολογισμόν", τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας διά τῆς ἀναπτύξεως τῶν δημοσίων δαπανῶν. Κατά τήν πλήρη ἀντίληψιν ὅμως τῆς θεωρίας τοῦ συστηματικοῦ ἢ ὀργανικοῦ ἐλλείμματος τό ἔλλειμμα τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποβλέπει εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς τό ἐπίπεδον τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως. Τοῦ ἐπιπέδου τούτου ἐπιτυγχανομένου, ἡ προσφυγή εἰς τό ἔλλειμμα δέν ἀντιμετωπίζεται, διότι τοῦτο συμψηφίζεται ἐκ τῆς ἀνθήσεως τῆς οἰκονομίας.

Τήν ὑποκίνησιν πρός τήν δαπάνην (PROPENSITY TO CONSUME) ὑποστήριξεν ἐπίσης καί ὁ KEYNES, ὡς ἓν μέσον ἐξόδου ἐκ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως διά τάς οἰκονομίας, ὅπου ὁ ρυθμός τῆς καταναλώσεως ὑστερεῖ ἐν σχέσει πρός τήν πρόοδον τῆς ἀποταμιεύσεως, ὡς ἄλλωστε δι' ὀλίγων γραμμῶν ἀσχολούμεθα καί ἀλλαχοῦ ἡ πολιτική αὕτη εἶναι ἐπιβεβλημένη πρός κινητοποίησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς οἰκονομίας καί τῶν ἀδρανουσῶν δυνάμεων αὐτῆς, ὅσον καί πρός αὔξησιν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν ~~πενε~~εστερωτάτων, ἵνα διά τοῦ τρόπου ἐπιτευχθῇ ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί ἡ δικαιοτέρα κατανομή αὐτοῦ.

Αἱ ἀντιλήψεις περί τοῦ συστηματικοῦ καί ὀργανικοῦ ἐλ-

λείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνέχουν κινδύνους.

Πράγματι ἡ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων δαπανῶν διά τῆς συνάψεως δημοσίων δανείων καί τῆς χρησιμοποιήσεως τούτων εἰς δημόσια ἔργα δέν ἔχει πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα τήν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς.

Ἐξ ἀντιθέτου εἰς τήν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν τῆς μή αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς ἡ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων δαπανῶν διά τῆς συνάψεως δημοσίων δανείων ὁδηγεῖ εἰς μίαν πολιτικήν πληθωρισμοῦ, ἥτις ἐνέχει γενικωτέρας διαταραχάς καί δυσμενεῖς ἀντανακλάσεις ἐπί τῶν συντελεστῶν τῆς οἰκονομίας.

Ἡ πολιτική τοῦ συστηματικοῦ ἤ ὀργανικοῦ ἐλλείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπόκειται εἰς ἓν σύμπλεγμα ὅρων, ἡ γνῶσις τῶν ὁποίων δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι πάντοτε ἀσφαλής. Πράγματι ἡ πολιτική τῆς πλήρους χρησιμοποιήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας δέν εἶναι ἓν ἁπλοῦν πρόγραμμα. Ποικίλλοι παράγοντες, βάσεως ἐθνικῆς καί διεθνοῦς, προσδιορίζουν καί τροποποιοῦν τά στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἀνεπαρκής ἤ ἐσφαλμένη ἐκτίμησις τούτων συνεπιφέρουν τήν ἀνατροπήν τοῦ ἐπιωκομένου σκοποῦ.

Διά τοῦτο ὁ κανών τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποβλέπει εἰς ἀσφαλέστερον δεδομένον, χωρίς νά βασίζεται ἐφ'ὅλων τῶν στοιχείων, ἅτινα ἐνδείκνυνται νά προσδιορίζουν τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἀντιθέτως ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν ἀποβλέπει εἰς βάσιν εὐρυτέραν διά τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, χωρίς ὅμως νά εἶναι εὐχερής ἡ γνῶσις τῶν στοιχείων, ἅτινα ἀπαρτίζουν τήν βάσιν τῶν κυκλικῶν Προϋπολογισμῶν.

Ἐξ ἄλλου ἡ πολιτική τοῦ ὀργανικοῦ ἤ συστηματικοῦ ἐλ-

λείμματος βαρύζεται ἐπί δεδομένων, ὅτι νά δυσχερῶς εἶναι γνωστά καί ἀκόμη ὀλιγώτερον ἀσφαλῆ.

Ἐν τέλει δέον νά παρατηρήσωμεν, ὅτι κατά τήν θεωρίαν τοῦ συστηματικοῦ ἐλλείμματος δέν ἀντιμετωπίζεται ὡς διαρκής, ἐφ'ὅσον δέον τοῦτο μεταγενεστέρως νά συμψηφισθῇ διά τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἐπιτυγχανομένης τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως. Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ προσφυγή εἰς τό ἔλλειμμα κρίνεται ὡς ἕν συστηματικόν μέτρον, ὅταν ἡ οἰκονομική κατάστασις καθιστᾶ δυσχερῆ τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ὡς ὅμως ἐκτίθεται ἀνωτέρω δυσχερής εἶναι ἡ ἐπίτευξις τῆς πολιτικῆς ταύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

Συζήτησις καί ψήφισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους
Ἡ ἔναντι τῆς Βουλῆς ἰδιαιτέρα ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως ἐπί δημοσιονομικῶν θεμάτων.

Α΄. Γενική ἐξέτασις.

α) Ἡ δημοσιονομική ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου.- Μετά τήν κατάρτισιν τοῦ σχεδίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπακολουθεῖ τό στάδιον τῆς ψηφίσεως τούτου.

Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, πρᾶξις διοικητική, ὡς πρᾶξις προβλέψεως, ἐκτιμήσεως καί συγκρίσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους, δέν θά ἔπρεπε κατά τήν ἀρχήν τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν νά ὑπόκηται ὑπό τόν ἔλεγχον καί τήν ἔγκρισιν τοῦ Κοινοβουλίου. Ἡ πρός ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ὅμως ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου κατά πρῶτον λόγον ἔχει τήν ἀρχήν της εἰς λόγους ἱστορικούς, τούς ὁποίους κατά τό δυνατόν λεπτομερῶς ἐκθέτομεν ἀλλαχοῦ.(1)

Κατά δεύτερον λόγον ἡ ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου πρός ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέον νά ἀναζητηθῇ εἰς τήν βαρυσήμαντον σπουδαιότητα, τήν ὁποίαν ἔχει ὁ Προϋπολογισμός διά τήν καλήν πορείαν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, τήν κανονικήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί γενικῶς εἰς τήν πολυσχιδῆ ἀποστολήν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους περί τῆς ὁποίας γίνεται λό-

---

1.- Πρβλ. Π.Β.Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσία Οἰκονομικῆς, τ. Β΄σελ. 277 καί ἐπ.

τος ἀνωτέρω ἀλλαχοῦ ἐν [illegible] καί ἐκ.

Κατά τ ρ ί τ ό ν λ ό γ ο ν δέον νά ἔχωμεν ὑπ'ὄψιν ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους εἶναι ἀκόμη πρᾶξις κατ' ἐξοχήν κυβερνητική καί ἐνέχει πολιτικόν χαρακτῆρα, διότι εἰς αὐτόν ἐνσωματοῦται καί ἀντικατοπτρίζεται τό πρόγραμμα τῆς κυβερνώσης πολιτικῆς παρατάξεως, ἥτις εἰς τά ἀντι - προσωπευτικά πολιτεύματα ἀντλεῖ τήν δύναμιν αὐτῆς ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου καί δή τῆς Βουλῆς. Ὡς ἐκ τούτου δικαιολογεῖται ἡ ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου, ὅπως ἀσκήσῃ ἔλεγχον τῆς Κυβερνήσεως, ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω λόγων ἐξηγεῖται ἡ ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου πρός ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Τήν ἁρμοδιότητα ταύτην τοῦ Κοινοβουλίου καλοῦμεν δ η μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ή ν ἁ ρ μ ο δ ι ό τ η τ α , κατά διάκρισιν πρός τήν ν ο μ ο θ ε τ ι κ ή ν ἁ ρ μ ο δ ι ό τ η τ α αὐτοῦ.

Δέον νά ὑπομνησθῇ, ὅτι ἡ διαδικασία τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους μετά τήν ἐπιβολήν τούτου εἰς τήν Βουλήν μετ'εἰσηγήσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν δύναται νά διαιρεθῇ εἰς τά ἀκόλουθα στάδια; ἤτοι

1.- Παραπομπή τοῦ σχεδίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰς τήν ἁρμοδίαν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν πρός συζήτησιν καί ἐπεξεργασίαν.

2.- Συζήτησις ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τοῦ Σώματος μετά τήν ἐπ'αὐτοῦ ἔκθεσιν ἤ μᾶλλον τάς ἐκθέσεις τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

3.- Ψήφισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατά τάς ἐν ἰσχύϊ σχετικάς διατάξεις.

Περί πάντων τούτων ἀσχολούμεθα ἀμέσως κατωτέρω.

β) Αἱ σχέσεις τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.- Ἀξιόλογον σημεῖον κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς δημοσιονομικῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Κοινοβουλίου ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι τὸ δικαίωμα προτεραιότητος τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Εἰς τὰς χώρας, ὅπου λειτουργοῦν δύο Βουλαί-Βουλὴ καὶ Γερουσία- ὁ Προϋπολογισμὸς ὑποβάλλεται κατὰ πρῶτον λόγον πρὸς ψήφισιν εἰς τὴν Βουλήν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς προτεραιότητος τῆς Βουλῆς πρὸς ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔχει τὴν ἀρχήν του, τὸ μὲν εἰς ἱστορικοὺς λόγους, τὸ δὲ εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Βουλῆς τῆς ὁποίας ἅπαντοτε τὰ μέλη ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ λαοῦ ἀμέσως, εἰς τρόπον ὥστε θεωρεῖται, ὅτι ἡ Βουλὴ ἀντιπροσωπεύει ἀμεσώτερον τοὺς φορολογουμένους. Ἐξεταστέον ὅμως εἶναι ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ ἑρμηνεία τοῦ δικαιώματος τῆς προτεραιότητος τῆς Βουλῆς ἐν τῇ ψηφίσει τῶν οἰκονομικῶν νόμων.

Κατὰ τὸ πρὸ τοῦ πολέμου ἰσχύοντα ἐν Γαλλίᾳ κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ Συνταγματικοῦ Νόμου τῆς 24 Φεβρουαρίου 1875 οἱ δημοσιονομικοὶ νόμοι (LOIS DES FINANCES) πρέπει κατὰ πρῶτον λόγον νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ νὰ ψηφίζωνται ὑπ'αὐτῆς.

Ἐγεννήθη λοιπὸν ζήτημα ἐν Γαλλίᾳ εὐθὺς ἀμέσως ποῖοι ἄλλοι δημοσιονομικοὶ νόμοι (LOIS DES FINANCES) ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέον κατὰ πρῶτον λόγον νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ νὰ ψηφίζωνται ὑπ'αὐτῆς. Ἤδη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν γενομένην παραδεκτὴν ἑρμηνείαν ἐκτὸς τοῦ νόμου τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν νόμων περὶ

προσωρινῶν δωδεκατημορίων καί ἐπιπροσθέτων πιστώσεων ἐπί πλέον καί τούς κάτωθι νόμους.

1.- Τούς νόμους, οἵτινες ἐξεταζόμενοι ἀπό ἀπόψεως ἀρχῆς ἔχουσιν αὐστηρῶς χαρακτῆρα δημοσιονομικόν, ὅπως ὁ νόμος περί ἐξουσιοδοτήσεως πρός σύναψιν δανείου ἤ ὁ νόμος περί ὀργανώσεως αὐστηρῶς δημοσιονομικῆς ὑπηρεσίας.

2.- Τούς νόμους, οἵτινες ἐξεταζόμενοι εἰς τάς συνεπείας αὐτῶν καταλήγουσιν εἰς ἄμεσον αὔξησιν ἤ μείωσιν τῶν ἐσόδων, ὡς εἶναι οἱ φορολογικοί νόμοι, ἐνῷ ἀντιθέτως οἱ νόμοι κοινῶν κῆς προνοίας, καίτοι συνεπάγονται δαπάνας, δαπάνας, δέν θεωροῦνται νόμοι δημοσιονομικοί, διότι δέν προποιοῦσιν ὀργανικούς δημοσιονομικούς νόμους.

Ἐν Ἑλλάδι κατά τό ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1952 προβλέπεται ἡ σύστασις μόνον Βουλῆς. Ἐν Ἑλλάδι ὅμως τό ἄρθρον 34 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 πολύ ὀρθῶς ρητῶς καθορίζει τούς δημοσιονομικούς νόμους, ἐφ'ὧν ἡ Βουλή ἔχει προτεραιότητα ψηφίσεως. Κατά τό ἄρθρον 34 τοῦ Συντάγματος τούτου ἐκτός τῶν νόμων περί Προϋπολογισμοῦ ὑποβάλλονται πρῶτον εἰς τήν Βουλήν τά νομοσχέδια, ἅτινα ἀφοροῦν παροχήν κρατικῶν πιστώσεων, σύναψιν δημοσίων δανείων. Θά ἦτο σαφέστερον ὅμως νά καθορίζηται δικαίωμα προτεραιότητος τῆς Βουλῆς σαφῶς προκειμένου περί τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί ἐπιπροσθέτων πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Περί τούτων διαπραγματευόμεθα εἰς ἑπόμενα κεφάλαια.

Γεννᾶται ὅμως ἐπίσης ζήτημα ποία πρέπει νά εἶναι ἡ ἔκτασις τοῦ ἐν λόγῳ προνομίου τῆς προτεραιότητος τῆς Βουλῆς. Ἐξεταστέον δηλαδή, ἄν τό δικαίωμα προτεραιότητος τῆς Βουλῆς στερεῖ τήν Γερουσίαν τοῦ δικαιώματος τῆς τροποποιήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ ἁπλῶς μόνον δύναται αὕτη νά μει9

ώση καί οὐχί νά αὐξήση τάς πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐψηφίσθησαν ἀπό τήν Βουλήν ἤ τέλος ἡ Γερουσία, ἐπιλαμβανομένη τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ μετά τήν ψήφισιν τούτου ἀπό τήν Βουλήν, ἔχει ἴσα πρός τήν τελευταίαν ταύτην δικαιώματα.

Τό ἡμέτερον Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 καθορίζει σαφῶς τήν θέσιν τῆς Γερουσίας ἐπί τοῦ σημείου τούτου. Κατά ταῦτα τό ἄρθρον 34 τοῦ Συντάγματος τούτου περιλαμβάνει, ὅτι μετά τήν ἐπιψήφισιν αὐτοῦ τοῦ Προϋπολογισμοῦ -ἀπό τήν Βουλήν παραπέμπεται εἰς τήν Γερουσίαν, ἡ ὁποία ὀφείλει νά ἀποφανθῇ ἐντός μηνός. Ἐάν ἐντός μηνός ἡ Γερουσία δέν λάβῃ ἀπόφασιν, τεκμαίρεται συμφωνία πρός τήν Βουλήν. Ἐν διαφωνίᾳ ὁ Προϋπολογισμός ἐπαναφέρεται εἰς τήν Βουλήν, ἥτις ἀποφασίζει ὁριστικῶς διά τῆς συνήθους πλειοψηφίας.

Τό αὐτό ἰσχύει προκειμένου καί περί τῶν νομοσχεδίων, τῶν ἀφορώντων παροχήν κρατικῶν πιστώσεων καί σύναψιν δημοσίων δανείων.

Παρατηροῦμεν λοιπόν, ὅτι ὁ συνταγματικός νομοθέτης λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν ἐξομοιουμένων πρός αὐτόν λοιπῶν οἰκονομικῶν νόμων καί πρός ἀποφυγήν χρονοτριβῆς κατά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὁρίζει διάφορον διαδικασίαν πρός ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

γ) Ἡ διαδικασία ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.- Κατά τό Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 καί τό ἰσχῦον Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1952 ἡ Βουλή κατά τήν ἐτησίαν τακτικήν σύνοδον αὐτῆς ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Ὡς ἐκ τούτου ἡ εἰδική ἐπιτροπή ἐκ βουλευτῶν τοῦ ἄρθρου

35 § 2 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1952 δέν δύναται νά ἐπι-
ληφθῇ τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Πράγματι κατά τά Ἑλληνικά Συντάγματα ἡ Βουλή ὑ π ο -
χ ρ ε ο ῦ τ α ι νά ψηφίσῃ τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.
Ὡς ἐκ τούτου δέν δύναται εἰς τό σύνολον αὐτοῦ νά ἀρνηθῇ
τήν ψῆφιον τούτου ἤ νά μή ψηφίσῃ τάς πιστώσεις, αἵτινες
ἀφοροῦν ἀναγκαίας δαπάνας πρός πραγματοποίησιν, τῶν ὁποίων
δεσμεύεται νομικῶς τό Κράτος.- Δύναται ὅμως ἡ Βουλή νά ζη-
τήσῃ τήν μείωσιν πιστώσεων, αἵτινες ἀφοροῦν ἄλλας δαπάνας
τοῦ Κράτους, αἵτινες δέν ἔχουν ὑποχρεωτικόν χαρακτῆρα ἤ
δέν δεσμεύουν τό Κράτος ἐκ τοῦ Συντάγματος. Ἐπίσης ἡ Βου-
λή δύναται νά ζητήσῃ τήν μείωσιν προβλέψεων ἐσόδων εἰς
τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ἐφ'ὅσον φρονεῖ, ὅτι εἶναι
ὑπερβολικαί.(1)

Ἡ Ἑλληνική νομοθεσία καθορίζει ἰδίαν διαδικασίαν ψη-
φίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Οὕτω κατά τό ἄρ-
θρον 64 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς "Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ
Κράτους, ὅφοῦ ὑποβληθῇ, τυποῦται, διανέμεται εἰς τούς βου-
λευτάς καί ἀποστέλλεται εἰς τήν ἐπί τούτῳ Ἐπιτροπήν χω-
ρίς νά προηγῆται συζήτησις ἐπί τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ". Μετά τήν
ἐξέτασιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰς τήν Ἐπιτροπήν ταύτην καί
τήν σύνταξιν τῶν ἐπ'αὐτοῦ ἐκθέσεων τῶν εἰσηγητῶν ἀποστέλ-
λεται πρός ψῆφιον εἰς τήν Βουλήν. Αἱ συζητήσεις εἰς τήν
προμνησθεῖσαν Ἐπιτροπήν δέν ἔχουν δημοσιότητα. Αἱ ὑπό τῶν
εἰσηγητῶν βουλευτῶν συνταχθεῖσαι ἐκθέσεις τυπῶνται εἰς
τό Ἐθνικόν Τυπογραφεῖον καί διανέμονται εἰς τούς βουλευ-
τάς. Πᾶς τρίτος δύναται νά ζητήσῃ τάς ἐκθέσεις ταύτας, αἵ-

1.- Σχετικῶς βλέπε Γενικήν Εἰσήγησιν τοῦ τότε βουλευ-
τοῦ Ἀθηνῶν Λεωνίδα Δερτιλῆ ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ
Κράτους ἔτους 1953-54. Δέον νά προστεθῇ ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ
οἰκ. τούτου ἔτους παρεπέμφθη εἰς τήν Κοινοβουλευτικήν Ἐ-

τινες ἔχουν δημοσιότητα. Ἡ ἐν λόγῳ Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή δύναται νά ζητήσῃ τήν παροχήν πάσης πληροφορίας ὡς καί τήν ἐμφάνισιν ἐνώπιόν της τῶν Ὑπουργῶν. Δέν δύναται ὅμως νά τροποποιήσῃ τόν ὑποβληθέντα εἰς αὐτήν πρός ἐξέτασιν Προϋπολογισμόν, δυναμένη μόνον νά κάμῃ διά τῶν ἐκθέσεων αὐτῆς ὑποδείξεις ἤ νά ἀσκήσῃ ἔλεγχον ἤ ἐν πάσῃ περιπτώσει νά διαφωτίσῃ τήν Βουλήν καί τό κοινόν ἐπί τῆς θέσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί τῆς Οἰκονομίας τῆς Χώρας. Πόσον διαρκεῖ ἡ ἐξέτασις τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰς τήν Ἐπιτροπήν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς Βουλῆς ὡς καί ἡ ἀποστολή τῶν ἐκθέσεων τῶν Εἰσηγητῶν δέν ὁρίζονται εἰς τήν Ἑλληνικήν νομοθεσίαν. Πάντως ἡ ἐργασία αὕτη δέον νά μή διαρκῇ ἐπί μακρόν. Ὁ Προϋπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους κατά τό ἄρθρον 60 τοῦ Συντάγματος εἰσάγεται εἰς τήν Βουλήν δύο μῆνας πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ἀφοῦ δέ ἐξετασθῇ ὑπό τῆς προμνησθείσης εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν, ψηφίζεται κατά κεφάλαια καί ἄρθρα εἰς τμήματα κατά τόν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς ὁριζόμενα καί εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας, καθ' Ὑπουργεῖον δέ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως.

Κατά τό ἄρθρον 64 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς ὁρίζονται τά ἀκόλουθα τέσσαρα τμήματα; ἤτοι

Α΄ Συζήτησις τῶν ἐσόδων.

Β΄ Συζήτησις τῶν εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν ἐξόδων τῶν Ὑπουργείων Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, Συντονισμοῦ, Ἐθνι-

---

πιτροπήν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρός ἐξέτασιν. Δι' ὃ καί συνετάχθησαν ἐκθέσεις ὑπό τῶν εἰσηγητῶν. Ὁμοίως καί τῶν ἑπομένων οἰκ. ἐτῶν ὁ Προϋπολογισμός παραπέμπεται πρός ἐξέτασιν εἰς τήν Ἐπιτροπήν ταύτην χωρίς ὅμως καί νά ἐπιτεύχθῇ ἡ ψήφισις Προϋπολογισμοῦ μέχρι σήμερον. Ἔχομεν δριμύτατα ἐπικρίνει τήν παράβασιν τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος περί ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

κῆς Ἀρμόνης καί Δικαιοσύνης.

Γ΄ Συζήτησις τῶν εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν ἐξόδων τῶν Ὑπουργείων Ἐσωτερικῶν, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων, Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας.

Δ΄ Συζήτησις τῶν εἰδικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν ἐξόδων τῶν Ὑπουργείων τῶν Δημοσίων Ἔργων, Συγκοινωνιῶν, Γεωργίας, Κοινωνικῆς Προνοίας, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας καί Ἐργασίας.

Οἱ Προϋπολογισμοί τῶν εἰδικῶν Ταμείων συζητοῦνται ἐπίσης εἰς τέσσαρα τμήματα μετά τούς Προϋπολογισμούς τῶν Ὑπουργείων, ἀπό τά ὁποῖα ἐξαρτῶνται.

Κατά τήν συζήτησιν τῶν ἐσόδων διεξάγεται καί ἡ γενική συζήτησις τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δι'ὅ καί ὁ εἰσηγητής ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων θεωρεῖται ὡς ὁ Γενικός Εἰσηγητής ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Πρός τοῦτο δέον νά ὑπομνησθῇ, ὅτι ὁρίζεται ὁ Γενικός Εἰσηγητής, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς Κυβερνητικῆς παρατάξεως ὡς καί ὁ Γενικός Εἰσηγητής, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Πρέπει ἐπίσης νά τονισθῇ, ὅτι αἱ συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔχουν εὐρεῖαν δημοσιότητα, περιλαμβάνονται δέ εἰς τά Πρακτικά τῶν Συζητήσεων τῆς Βουλῆς.

Ὡς γράφομεν ἀνωτέρω τό Σύνταγμα καθορίζει ὡς χρόνον ὑποβολῆς εἰς τήν Βουλήν τοῦ Προϋπολογισμοῦ δύο μῆνας πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκείου οἰκονομικοῦ ἔτους.' Ἡ διάταξις αὕτη ὅμως δέν τηρεῖται, τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑποβαλλομένου εἰς τήν Βουλήν κατά κανόνα πολύ βραδύτερον τοῦ χρόνου τούτου καί δή μετά τήν ἔναρξιν τοῦ οἰκείου οἰκονομικοῦ ἔτους, ὡς ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ.

Δέν ἀναγράφει ὅμως τό Σύνταγμα διάταξιν, διά τῆς

ὁποίας περιορίζεται ὁ χρόνος τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Συνεπῶς ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους τόσον κατά τήν ἐξέτασιν αὐτοῦ εἰς τήν προμνησθεῖσαν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν, ὅσον καί κατά τήν ψῆφισιν αὐτοῦ δύναται νά διαρκέσῃ ἐπί μακρόν ἤ ὡς κατά κανόνα συνέβαινεν κατά τό παρελθόν ἐπί βραχύν χρόνον. Πράγματι μετά τήν γενικήν συζήτησιν ἐπ'αὐτοῦ ὁ Προϋπολογισμός ἐψηφίζετο εἰς τήν Βουλήν ἐπί τροχάδην καί συνήθως εἰς τάς μεταμεσονυκτίους ὥρας.(1)

Κατά τήν προμνησθεῖσαν ὅμως διάταξιν τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ Συντάγματος ἡ ψῆφισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέον νά γίνῃ κατά τήν ἐτησίαν τακτικήν Σύνοδον τῆς Βουλῆς, περί τῆς ὁποίας γίνεται λόγος εἰς τό ἄρθρον 54 τοῦ Συντάγματος. Ὡς ἐκ τούτου δύναται νά ὑποστηριχθῇ,ὅτι ἡ Βουλή δέν θά πρέπῃ νά τερματίσῃ τάς ἐργασίας τῆς τακτικῆς Σύνοδου αὐτῆς, χωρίς νά ἔχῃ ψηφίσῃ τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ἐφ'ὅσον κατά τό προμνησθέν ἄρθρον 54 τοῦ Συντάγματος ἡ Βουλή συνέρχεται εἰς τακτικήν Σύνοδον διά τά ἐτήσια ἔργα αὐτῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καί ἡ ψῆφις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἐντούτοις, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐν Ἑλλάδι οὐδείς Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ἔχει ψηφισθῇ ἀπό τοῦ ἔτους 1936 μέχρι σήμερον. Καί ὡς εἶναι πρόδηλον κατά τήν περίοδον τῆς δικτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου 1936 μέχρι τῆς Κατοχῆς, μή ὑπαρχούσης Βουλῆς, δέν ἦτο δυνατόν νά γίνῃ λόγος περί ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τῆς Βουλῆς.

Οὐδέ ἐπίσης κατά τήν ἐπακολουθήσασαν περίοδον τῆς

1.- Πρβλ. σχετικῶς Π.Β.Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ. Β. σελ. 364 καί ἐπ.

βασιλικῆς ἤτοι δυνατόν νά γίνῃ λόγος περί ψηφίσεως τοῦ Προ-
ϋπολογισμοῦ.

Ἀλλά παρ'ἐλπίδα οὔτε ἀπό τοῦ ἔτους 1946, ὅτε ἐλει -
τούργει ἡ Βουλή, ἐπετεύχθη μέχρι σήμερον ἡ ψήφισις τοῦ
Προϋπολογισμοῦ. Πρό τοῦ ἔτους 1936, ὅτε ἐψηφίζετο ὁ Προϋ
πολογισμός ὑπό τῆς Βουλῆς, ἡ ψήφισις τούτου δέν ἀπῄτει
πολύν χρόνον. Μόνον ἐπήρχετο χρονοτριβή τις κατά τήν γε-
νικήν συζήτησιν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅτε
ἐκτός τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί τοῦ Πρωθυπουργοῦ
ἐνδεχομένως ἀγορεύουν οἱ ἡγέται τῶν πολιτικῶν κομμάτων
καί ὅσοι ἐκ τῶν Βουλευτῶν ζητήσουν νά ἀγορεύσουν.

Πρέπει νά προστεθῇ, ὅτι ὡς ἐκτίθεται εἰς ἑπόμενον κε
φάλαιον, μή ψηφιζομένου ἤ ἐγκαίρως μή ψηφιζομένου τοῦ Προ
ϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἡ διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξό-
δων τοῦ Κράτους διενεργεῖται διά τοῦ συστήματος τῶν προ-
σωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Β: Ἡ διαμόρφωσις τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων εἰς τά Συντάγματα τῶν Κρατῶν.

Γενικαί τάσεις.

α) Ἡ γένεσις τῆς δημοσιονο-
μικῆς ἐξουσίας τῶν ἀντιπροσώ-
πων τοῦ λαοῦ.- Ἐξετάζομεν ἀνωτέρω ὡς γενικάς
γραμμάς τό δίκαιον τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ
κράτους κατά τήν κειμένην νομοθεσίαν καί τό ἰσχύον Σύν -
ταγμα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1952. Εἰς τά Συντάγματα ὅλων σχε-
δόν τῶν κρατῶν ἀναγράφονται δημοσιονομικαί διατάξεις, ἀ-
ναφερόμεναι εἰς τήν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κρά-
τους, ὡς καί εἰς ἄλλα δημοσιονομικά θέματα. Ἡ αἰτία τῆς
ἀναγραφῆς τοιούτων δημοσιονομικῶν διατάξεων εἰς τά Συν

τάγματα τῶν περισσοτέρων κρατῶν πρέπει νά ἀναζητηθῆ τόσον εἰς ἱστορικούς λόγους, ὅσον καί εἰς λόγους, οἵτινες ἔχουν σχέσιν μέ τήν βαρυσήμαντον ἀξίαν, τήν ὁποίαν ἐμφανίζουν αἱ συνταγματικαί δημοσιονομικαί διατάξεις, αἵτινες ἀναγράφονται εἰς αὐτά.

Πράγματι εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καί κυρίως ἡ ἀπαρχή τῆς ἀναπτύξεώς του συνδέεται στενότατα κατά κύριον λόγον μέ τούς σφοδρούς συνεχεῖς, μακρούς, τραχεῖς καί αἱματηρούς ἀγῶνας, τούς ὁποίους διεξήγαγον ἀπό τοῦ Μεσαίωνος μέχρι καί τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τά Δυτικά Εὐρωπαϊκά Κράτη καί κυρίως ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν ἡγεμόνων, ὅπως ἀποσπάσουν ἀπό αὐτούς τήν ἐξουσίαν τῆς ἐπιβολῆς φόρων καί τῆς διαθέσεως τοῦ ἐσόδου ἐκ τούτων ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ.(1)

Ἐν ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων τούτων ὑπῆρξεν ὁ περιορισμός διά καταστατικῶν διατάξεων τῆς ἐξουσίας τῶν μοναρχῶν καί γενικώτερον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐπί δημοσιονομικῶν θεμάτων, τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῆς ἐπιβολῆς τῶν φόρων καί τῆς διαθέσεως τοῦ ἐσόδου ἐκ τῶν φόρων. Εἰς τήν MAGNA CHARTA LIBERTATUM τῆς 15 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1215 ἐνσωματώνεται ἀρχικῶς ἐπισήμως ἡ διάταξις NO TAXES SHALL BE IMPOSED ON THE COUNTRY EXCEPT BY THE COUNCIL OF THE LAND, ἤτοι φόροι δέν θά ἐπιβληθοῦν ἐπί τῆς χώρας παρά μόνον ὑπό τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου.

1.- Βλέπε σχετικῶς μέ τήν γένεσιν τοῦ δικαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ, Α. Δ ι ο μ ή δ ο υ ς . Ὁ προϋπολογισμός τοῦ κράτους, Ἀθῆναι 1905, σελ. 38 καί ἐπ., R. S T O - U R M , LE BUDGET DE L'ETAT, PARIS 1900 σελ. 10 καί ἐπ., Π.Β. Δ ε ρ τ ι λ ῆ , Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, Ἀθῆναι 1947 τ. Β' σελ. 276 καί ἐπ.

Διὰ τὸν τρόπον προτάσεως τοῦ νόμου ἐγκρίθησαν εἰς πλεῖστα Συντάγματα τῶν κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης αἱ διατάξεις, αἵτινες ἐπιτάσσουν τὴν ψῆφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν φόρων διὰ νόμου. Εἰς τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα τῆς 7 Φεβρουαρίου 1831 διαμορφῶνον - ται σαφέστερον αἱ ἐν λόγῳ ἀρχαί. Διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν διατάξεων τούτων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν Κρατῶν ἐπεδιώκετο οὐχὶ ἁπλῶς μόνον ὁ περιορισμὸς τῆς ἐξουσίας τοῦ μονάρχου καὶ ἐν γένει τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἡ παροχὴ ἐξουσίας εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τοῦ Κοινοβουλίου. Καὶ γενικῶς εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα διαμορφοῦται ἡ ἀρχή, καθ'ἣν ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία ἀνήκει κανονικῶς εἰς τὸ Κοινοβούλιον, συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ κυβέρνησις καταρτίζει καὶ τὸ Κοινοβούλιον ἀναφαίρετον. Ἀλλ'ἤδη καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν καὶ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἡ γενικὴ αὕτη ἀρχὴ ὑφίσταται ἀντίθετον διαμόρφωσιν, συνιστάμενην εἰς τὴν ἐξασθένισιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας καὶ ἐλέγχου τοῦ Κοινοβουλίου.

β) Οἱ λόγοι τῆς ἐξασθενίσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας τῆς Βουλῆς.- Βεβαίως ἀκόμη καὶ σήμερον διατηροῦν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὴν ἀξίαν αὐτῶν οἱ λόγοι τῆς ἀναγραφῆς τοιούτων διατάξεων εἰς τὰ Συντάγματα τῶν κρατῶν πρὸς διασφάλισιν τῶν πολιτικῶν κατακτήσεων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰδίως τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως περίοδον τόσον εἰς τὴν νομοθεσίαν τῶν κρατῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰ Συντάγματα πολλῶν κρατῶν, διαγράφεται διάφορος κατεύθυνσις, ἥτις συνίσταται εἰς

τήν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διά τῆς ἐξασθενίσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κοινοβουλίου. Τήν ἐξήγησιν τῆς πολιτικῆς ταύτης εἶναι δυνατόν νά ἀναζητήσωμεν κυρίως εἰς τούς κάτωθι λόγους.

Πράγματι, π ρ ῶ τ ο ν , κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία ἀπορρέ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπ ω ν τοῦ λαοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά ἔχῃ οὔτε οἵαν βάσιν εἶχε κατά τό παρελθόν ἡ δυσπιστία τούτων πρός τήν μοναρχίαν, ἀλλ'οὔτε εἶναι δυνατόν νά ἔχῃ τήν σημασίαν, ἡ ὁποία ἐχαρακτήριζε τούς ἀγῶνας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ καί εἰς τά λοιπά Δυτικά Κράτη τῆς Εὐρώπης ἐναντίον τῶν μοναρχῶν, οἵτινες αὐθαιρέτως ἐπεδίωκον τήν ἐπιβολήν φόρων καί τήν διάθεσιν τῶν ἐσόδων τούτων.

Ἐξ ἄλλου, δ ε ύ τ ε ρ ο ν , δέν πρέπει νά λησμονῶμεν, ὅτι ἤδη τά μέλη τοῦ Κοινοβουλίου ἀντλοῦν τήν δύναμιν αὐτῶν κατά κανόνα ἐκ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τοῦ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ὁσάκις καλεῖται διά τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ διά τήν διαχείρισιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Εἰς τά προσόντα τούτου ἀποβλέπει κατά τό πλεῖστον ὁ λαός, ὅταν ψηφίζῃ τούς βουλευτάς αὐτοῦ. Κατά συνέπειαν κατά τήν σύγχρονον περίοδον ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία ἔχουσα τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ δέν δικαιολογεῖται νά ἔχῃ μειωμένην δημοσιονομικήν δύναμιν. Οὐδέ ἀκόμη δικαιολογεῖται ἡ ἰδία ὡς κατά παρελθόν δυσπιστία πρός τόν ἀρχηγόν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, διότι δέν πρέπει ἐπίσης νά παραδίδωμεν, ὅτι αὐτή ἤδη ὑπόκειται εἰς περιορισμούς, οἵτινες εἰς τάς γενικάς γραμμάς αὐτῶν προσδιορίζονται ἀκόμη καί εἰς αὐτά τά Συντάγματα τῶν κρατῶν.

Ἐπίσης τ ρ ί τ ο ν , δέν πρέπει νά λησμονῆται, ὅτι

κατά τήν σύγχρονον περίοδον, ὅτε ἔχει αὐξηθῆ ἡ δημοσιονομική ἀρμοδιότης τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, αὕτη δέν εἶναι ἀσφαλής. Ἀντιθέτως διά νόμων, οἵτινες προέρχονται ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου, ἔχουν ὀργανωθῆ ὑπηρεσίαι, τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολή εἶναι λεπτομερής ἔλεγχος τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ Κράτους, ὡς διενεργεῖται αὕτη ὑπό τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Κατά συνέπειαν δέν εἶναι εὐχερής ἡ αὐθαιρεσία εἰς τήν οἰκονομικήν διοίκησιν τοῦ κράτους διά τῆς ἀναθέσεως αὐτῆς εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν καί ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς. Ἄλλωστε ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία δεσμεύεται εἰς τήν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν ἀκόμη καί ἐκ συνταγματικῶν διατάξεων, καί ὅσον δέν εἶναι δυνατόν νά διοικήσῃ κατά βούλησιν τά Δημόσια Οἰκονομικά, ἀλλ' ἐκτελεῖ τόν Προϋπολογισμόν, ὡς ἐψηφίσθη κατά κεφάλαια καί ἄρθρα ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἐξ ἄλλου, τέταρτον, δέν πρέπει ἐπί πλέον νά λησμονῆται, ὅτι αἱ ὡς ἄνω ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἀσκοῦν τόν ἔλεγχον τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, συγκροτοῦνται ἐξ ὑπαλλήλων, οἵτινες προέρχονται κατά κανόνα ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων.

Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἵτινες ἐνασκοῦν τόν διοικητικόν ἔλεγχον ὡς καί τόν δικαστικόν ἔλεγχον ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἔχουν ἀκόμη ὅλας τάς ἐγγυήσεις τῆς μονιμότητος ἡ τῆς ἰσοβιότητος ἐκ τοῦ Συντάγματος, αἵτινες εἶναι ἱκαναί νά ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτούς τό αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας καί ἀνεξαρτησίας διά τήν ἐνίσχυσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὡς ἐλεγκτῶν τοῦ δημοσίου χρήματος.

Γενικῶς λοιπόν εἰς τούς προειρημένους λόγους πρέπει νά ἀναζητήσωμεν τήν ἀναγραφήν κατά τήν σύγχρονον περίοδον διατάξεων εἰς τά Συντάγματα τῶν κρατῶν διά τῶν ὁποίων ἐπιδιώ-

κεται ἡ ἐνίσχυσις τῆς δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως διά τῆς μειώσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἁρμοδιότητος τῆς Βουλῆς.

Τέλος, π έ μ π τ ο ν , δέν πρέπει ἀκόμη νά λησμονῆται, ὅτι τά προβλήματα τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως τῶν κρατῶν κατά τήν σύγχρονον περίοδον εἶναι πολύπλοκα καί πολυσύνθετα. Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀπαιτοῦν εἰδίκευσιν μέ τήν ὁποίαν εἶναι ἐφωδιασμέναι ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἔχουν μονιμότητα καί ἐμφανίζουν συνέχειαν καί παράδοσιν. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἐπεξεργάζονται τά δημοσιονομικά προβλήματα καί γενικώτερον τά οἰκονομικά προγράμματα εἰς τρόπον, ὥστε ἐπιφυλάσσεται ἤδη εἰς τήν Βουλήν ὁ γενικώτερος ἔλεγχος, ὅστις προάγεται καί διά τῆς δημοσιότητος, τήν ὁποίαν προσλαμβάνουν αἱ συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν.

Ἀλλ' ἐπί πλέον, ἕ κ τ ο ν , θά πρέπῃ νά ἀναζητήσωμεν τήν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου οὐχί μόνον εἰς τήν λαϊκήν προέλευσιν τῶν μελῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καί τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καθώς καί εἰς τήν ὀργάνωσιν τῶν πολλαπλῶν ἐλέγχων ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλ' ἀκόμη πρέπει νά ἀναζητήσωμεν τήν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τήν βαρυσήμαντον ἀξίαν τῶν δημοσιονομικῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος διά τήν εὔρυθμον διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, ὁ τομεύς τῶν ὁποίων διευρύνεται ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ὁ δημοσιονομικός ρόλος τῆς Κυβερνήσεως προσλαμβάνει πρωτεύουσαν δρᾶσιν καί εἰς βαθμόν ὑπέρμετρον ἐπηρεάζει ἐξ ὁλοκλήρου τήν οἰκονομικήν ζωήν τοῦ κράτους καί τούς σκοπούς αὐτοῦ.

Εἰς κράτη μάλιστα, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἅτινα ἔχουν σχεδόν

[illegible] περὶ δημοσιονομικά, αἱ διατάξεις αὐτὰς τοῦ Συντάγματος προσλαμβάνουν μεγαλυτέραν σημασίαν καὶ ἔκτασιν. Διὰ τοῦτο παρατηρεῖται, ὅτι παρ'ἡμῖν διὰ πλείστων διατάξεων τοῦ Συντάγματος ρυθμίζεται ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐνισχύεται ἡ δημοσιονομικὴ ἁρμοδιότης ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς ἔχοντος τὴν εὐθύνην τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἀνάπτυξιν θὰ ἐρευνήσωμεν διὰ γενικῶν ἀπόψεων πῶς διαμορφοῦται εἰς τὸ ἰσχὺον Ἑλληνικὸν Σύνταγμα ἡ ἁρμοδιότης τοῦ Κοινοβουλίου ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Πράγματι ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ πρῶτα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος, θὰ διαπιστώσωμεν τὴν ἀναγραφὴν εἰς αὐτὰ δημοσιονομικῶν διατάξεων, τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει ἡ ἀρχὴ τῆς προχῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ Κοινοβούλιον καὶ τῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς. Πλὴν ὅμως εἰς τὰ μεταγενέστερα καὶ ἰδίως τὰ τελευταῖα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος ἀναγράφονται νέαι διατάξεις, αἵτινες ἐπιδιώκουν διὰ τούτων τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας καὶ πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.[1] Κατὰ συνέπειαν αἱ διατάξεις αὐταὶ διασφαλίζουν τὴν ἀρχὴν οὐχὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς δημοσιονομικῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Κοινοβουλίου, ἀλλὰ ἐνισχύουν τὴν δημοσιονομικὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Οὕτω διαπιστοῦμεν, ὅτι εἰς τὸν δημοσιονομικὸν τομέα, ὅπου ἐγεννήθη καὶ διεμορφώθη ἡ ἐξουσία τοῦ Κοινοβουλίου, ἤδη κυρίως εἰς αὐτὸν διαγράφεται καὶ ἡ ἐξασθένισις αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἂς μᾶς ἐπιτρεπῇ νὰ ἐπιχειρήσωμεν σύντομον ἐξέτασιν εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἰσχύσαντα Ἑλληνικὰ Συντάγματα.

Γ: Σύγκρισις τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος τῆς Βουλῆς πρός τήν δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐπί θεμάτων ἐχόντων σχέσιν πρός τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.

α) Εἰσαγωγικαί ἀπόψεις.- Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω, σαφῶς συνάγεται, ὅτι κατά τήν ψήφισίν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἡ Βουλή γενικῶς διατηρεῖ ἴσα δικαιώματα, οἷα καί ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία. Πράγματι ἡ Βουλή ὑποχρεοῦται νά ψηφίσῃ τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, μή δυναμένη νά ἀρνηθῇ τήν ψήφισιν αὐτοῦ, καθ' ὅσον κατά τό ἄρθρον 60 τοῦ Συντάγματος ἡ Βουλή κατά τήν ἐτησίαν τακτικήν σύνοδον αὐτῆς ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν.

Διά τοῦτο ἡ Βουλή, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, δέν δύναται εἰς τό σύνολον αὐτοῦ νά ἀρνηθῇ τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἀρνουμένη τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, παραβιάζει τό Σύνταγμα. Τό Σύνταγμα ἐπιτάσσει τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διότι ἡ μή ψήφισις εἰς τόν σύνολον τοῦ Προϋπολογισμοῦ οὐχί ἁπλῶς συνεπάγεται γενικωτέραν ἀνωμαλίαν εἰς τήν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς, ἀλλά καί ἀναστέλλει τήν λειτουργίαν αὐτῆς.

Ἡ ψήφισις ὅμως τοῦ Προϋπολογισμοῦ προσδίδει εἰς τήν Βουλήν ἐπικρατεστέραν θέσιν ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, καθ'ὅσον κατά τό ἄρθρον 60 τοῦ Συντάγματος ἡ Βουλή ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν τόσον δι'ἕν ἔτος, ὅσον κατά κεφάλαια καί ἄρθρα, δεσμεύουσα οὕτω τήν Κυβέρνησιν, ὅπως δι'ἕν ἔτος ἐκτελέσῃ τόν Προϋπολογισμόν, ὡς οὗτος ἐψηφίσθη ὑπό τῆς Βουλῆς.

Ἐξ ἄλλου ὅσον ἀφορᾷ τάς πιστώσεις δαπάνης, τόσον ἡ

διαφέρουσες, ὅσον ὁμοίως καί ἡ Βουλή ὑποχρεοῦνται νά ἐγκρίνουν τάς ἀναγκαίας πιστώσεις δαπανῶν, αἵτινες ἀφοροῦν δαπάνας, αἱ ὁποῖαι δεσμεύουν νομικῶς τό Κράτος.

Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τά ἔσοδα, ὡς καί τάς ἄλλας κατηγορίας δαπανῶν, ἡ Βουλή διατηρεῖ καί εἰς τό σημεῖον τοῦτο ἴσα δικαιώματα πρός τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν, δυναμένη νά προβῇ ἢ μή εἰς τήν ψήφισιν αὐτῶν, ἐλευθέρως ἐκτιμῶσα τήν σημασίαν ἐν γένει αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ τά ὅρια καί τό ὕψος τῶν σχετικῶν πιστώσεων δαπανῶν καί προβλέψεων ἐσόδων, εἰς τά ὁποῖα ὅρια ὑπολογίζονται αἱ πιστώσεις δαπανῶν καί προβλέψεων ἐσόδων κατά τήν ἀναγραφήν των εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.

Ἐν προκειμένῳ μόνον δέον νά προσθέσωμεν, ὅτι ἵνα ἀναγραφῇ πρόβλεψις ἐσόδου εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ὡς καί πρόβλεψις πιστώσεως πρός ἐνέργειαν δαπάνης, ἐπιβάλλεται, ὅπως τόσον τό ἀναγραφόμενον ἔσοδον, ὅσον καί αἱ ἀναγραφόμεναι πιστώσεις δαπάνης εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους προβλέπωνται ὑπό τῆς κειμένης νομοθεσίας ἢ τοῦ Συντάγματος. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει οὐδαμῶς συγχωρεῖται ἀναγραφή ἐσόδου ἢ πιστώσεως δαπάνης εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Δι'ὅ τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ὑποχρεοῦται εἰς τήν μή θεώρησιν δαπάνης, μή βασιζομένης εἰς τήν κειμένην νομοθεσίαν, ἔστω καί ἂν ἔχῃ ἀναγραφῇ σχετική πίστωσις εἰς τόν Προϋπολογισμόν.

Ἐπιβάλλεται λοιπόν νά προσδιορίσωμεν τήν, ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τῆς Βουλῆς κατά τήν ψήφισιν τῶν νόμων, οἵτινες ἐπιφέρουν δαπάνας ἢ ἐπιβάλλουν φορολογίαν, συγκρίνοντες αὐτήν πρός τήν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

β) Ἡ δημοσιονομική ἁρμοδιότης τῆς Βουλῆς κατά τήν ψήφισιν τῶν νόμων δημοσιονομικοῦ περιεχομένου.- Ἐπί τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἰδίως κατά τήν ψήφισιν νόμων, αἵτινες ἐπιφέρουν δαπάνας συμφώνως πρός τά ἰσχύοντα Συντάγματα ἐν Ἑλλάδι ἡ πρωτοβουλία τῆς Βουλῆς εἶναι περιωρισμένη. Πράγματι τό ἄρθρον 24 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952 ἐπαυξάνει τάς περιπτώσεις, ὅπου ἡ Βουλή στερεῖται δημοσιονομικῆς πρωτοβουλίας προκειμένου περί ὑποβολῆς προτάσεων νόμων πρός ψήφισιν τούτων ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου, ἐφ'ὅσον ἐπισύρουν ὡρισμένας κατηγορίας δαπανῶν. Οὕτως τό προμνησθέν ἄρθρον 24 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ ἔτους 1952 ἐπανέλαβε τό ἄρθρον 29 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, κατά τό ὁποῖον "οὐδεμία πρότασις νόμου καί οὐδεμία τροπολογία ἡ προσθήκη ἀπαγομένη εἰς βάρος τοῦ Κράτους δαπάνας ἤ ἐλάττωσιν ἐσόδων ἤ περιουσίας αὐτῶν πρός μισθοδοσίαν ἤ σύνταξιν ἤ ἐν γένει πρός ὄφελος προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς" τό προμνησθέν ὅμως ἄρθρον 24 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος περιορίζει ἀκόμη περισσότερον τήν δημοσιονομικήν πρωτοβουλίαν τῆς Βουλῆς, διότι περιορίζει ταύτην καί ἐπί τῶν ἰδίων θεμάτων καί ὅσον ἀφορᾷ τούς ὀργανισμούς αὐτοδιοικήσεως ἤ ἄλλων νομικῶν προσώπων.

Κατά ταῦτα δέν συγχωρεῖται εἰς βουλευτήν, ὅπως ὑποβάλῃ εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιν πρότασιν νόμου, παραβιάζουσα τήν προμνησθεῖσαν Συνταγματικήν διάταξιν. Ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς βουλευτήν, ὅπως ἀγορεύων ἐκφράσῃ ἁπλῶς εὐχήν πρός μείωσιν ἐσόδων τοῦ Κράτους ἤ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἤ πρός ἱκανο-

ποίησιν αἰτήματος αὐξήσεως τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος δαπανῶν προ
σωπικοῦ χαρακτῆρος ἢ πρὸς αὔξησιν μισθῶν ἢ συντάξεων. Ἀλλ'
ἐνῷ ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων, ἅτινα ἐπιφέρουν μείωσιν ἐσόδων ἢ
περικλείουν κατὰ τὰ ἀνωτέρω αὔξησιν τῶν δημοσίων δαπανῶν ὡς
καὶ τῶν δαπανῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου π ε-
ρ ι ο ρ ί ζ ε τ α ι ἡ δ η μ ο σ ι ο ν ο μ ι κ ή π ρω
τ ο β ο υ λ ί α τ ῆ ς Β ο υ λ ῆ ς , ἀντιθέτως κατὰ τὸ
ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ῆς Ἰανουαρίου 1952 ἐνισχύεται ἡ δημο
σιονομικὴ ἁρμοδιότης τῆς Βουλῆς ἐπὶ νομοσχεδίων, δυνάμει
τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται φορολογία.

Πράγματι δυνάμει τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγμα-
τος ἐπαναλαμβάνεται διάταξις, ἥτις περιέχεται καὶ εἰς τὰ
παλαιότερα Συντάγματα καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν "οὐδεὶς φόρος
ἐπιβάλλεται οὐδὲ εἰσπράττεται ἄνευ νόμου." Ἐπὶ πλέον
τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 59 προσθέτει νέαν διάτοξιν, κατὰ τὴν
ὁποίαν τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συν-
τελεστής, αἱ ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ τῆς φορολογίας καὶ ἡ ἀπονομὴ συν
τάξεως δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον νομοθετι -
κῆς ἐξουσιοδοτήσεως. Πρόδηλος εἶναι ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ
διατάξεως εἰς τὸ ἄρθρον 59 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, ἥτις
ἐνσωματώνει τὸν κανόνα τῆς βεβαιότητος τοῦ φόρου.(LA RÈ-
GLE DE LA CERTITUDE DE L'IMPÔT), τὸν ὁποῖον διετύπωσε ὁ
A. SMITH. ἀποβλέπει δὲ εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐκτελεστι -
κὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ ρυθμίζῃ τὰ ἐν λόγῳ θέματα τῆς φορο-
λογίας καὶ ἀπονομῆς συντάξεως χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τῆς
Βουλῆς, διὰ Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων κατὰ νομοθετικὴν ἐξου
σιοδότησιν.(1)

1.- Πρβλ. Π.Β.Δερτιλῆ, Αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις τῶν
Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων, Ἀθῆναι 1954 τ ο ῦ ἰ δ ί ο υ ,τὸ Σύν-
ταγμα. ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους καὶ ἡ σύγχρονος παρά
συτοῦ Δημοσιονομικὴ θέσις , ἐκδοθεῖς [illegible]

Ἐξ ἄλλου τό ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952 διά τοῦ ἄρθρου 61 αὐτοῦ διατηρεῖ διάταξιν τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 ὡς καί τῶν παλαιοτέρων Συνταγμάτων. Κατά τό προμνησθέν 61 ἄρθρον τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος μισθός, σύνταξις, χορηγία ἤ ἀμοιβή, οὔτε ἐγγράφεται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους οὔτε παρέχεται ἄνευ ὀργανικοῦ ἤ ἄλλου εἰδικοῦ νόμου. Προφανής εἶναι ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ Συνταγματικῆς διατάξεως, ἥτις ἐν προκειμένῳ διατηρεῖ τά δικαιώματα ἐλέγχου τῆς Βουλῆς, ἐφ'ὅσον ἐπί τῶν θεμάτων τούτων ἀπαιτεῖται ψήφισις νόμου.

γ) Ἡ δημοσιονομική πρωτοβουλία ἰδίως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. - Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι ἡ δημοσιονομική ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως ἐνισχύεται, διότι δυνάμει τοῦ προμνησθέντος ἄρθρου 24 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος ἀναγνωρίζεται ἡ δημοσιονομική πρωτοβουλία τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ὅπως ὑποβάλῃ εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιν νομοσχέδια, ἀφορῶντα τά Οἰκονομικά τοῦ Κράτους, ὡς καί τά Οἰκονομικά τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Ἡ δημοσιονομική ἐξουσία τῆς Κυβερνήσεως καί ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐνισχύονται ἀκόμη περισσότερον δυνάμει τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος. Κατά τό ἄρθρον τοῦτο οὐχί μόνον ἐπαναλαμβάνονταιαί διατάξεις τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, ἀλλ'ἐπί πλέον ὅμως εἰς τό προμνησθέν ἄρθρον 57 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952 προστίθενται διατάξεις, σκοποῦσαι τήν ἐπαύξησιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατά τό ἄρθρον τοῦτο τόσον τά νομοσχέδια, ὅσον καί αἱ προτάσεις νόμων, αἵτινες ὑποβάλλονται εἰς τήν Βουλήν δέον νά συνοδεύωνται μέ ἐκθεσιν τῆς

γενικῆς διευθύνσεως τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, ἅτις ἐγκαθ-
ορίζει τάς τυχόν προκαλουμένας αὐξήσεις δαπανῶν ἢ τυχόν
ἐπισυρομένην μείωσιν ἐσόδων τοῦ Κράτους ἢ τῶν νομικῶν προ
σώπων δημοσίου δικαίου. Οὕτως διαφωτίζεται ὁ Ὑπουργός
τῶν Οἰκονομικῶν περί τῆς σημασίας τῆς προκαλουμένης ἐπι-
βαρύνσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου τά νομοσχέδια, ἅτινα ἀφορῶν τροποποίησιν
τῶν περί συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομήν συντάξεως ἢ τήν ἀνα-
γνώρισιν ὑπηρεσίας, ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα κατά
τό προμνησθέν ἄρθρον 57 τοῦ Συντάγματος ὑποβάλλονται μό-
νον ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετά γνωμοδότησιν
τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Προκειμένου ὅμως περί συντάξε-
ων, αἵτινες βαρύνουν τόν Προϋπολογισμόν λοιπῶν προσώπων
δημοσίου δικαίου ὑποβάλλονται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ
καί τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐπί πλέον κατά τό προ-
μνησθέν ἄρθρον 57 τοῦ Συντάγματος πᾶν νομοσχέδιον, ὅπερ
ὑποβάλλεται εἰς τήν Βουλήν καί ἐπιβάλλει τοπικούς φόρους
ἢ φόρους ὑπέρ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτι-
κοῦ δικαίου δέον ἐπί πλέον νά συνυπογράφεται ὑπό τοῦ Ὑ-
πουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἐπίσης κατά τό προμνησθέν ἄρθρον 57 τοῦ Συντάγματος,
πᾶν νομοσχέδιον, ὅπερ ὑποβάλλεται εἰς τήν Βουλήν, προβλέ
πει δέ μείωσιν τῶν ἐσόδων ἢ αὔξησιν τῶν δαπανῶν νομικῶν
προσώπων δημοσίου δικαίου δέον νά συνυπογράφεται καί ὑπό
τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί νά συνοδεύεται μέ ἔκθε
σιν περί τοῦ τρόπου καλύψεως τῆς προκαλουμένης δαπάνης
ἢ μειώσεως ἐσόδου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων διαφαίνεται, ὅτι ἐπί νομο-
σχεδίων καί δημοσιονομικῶν ἐν γένει θεμάτων προσδίδεται
ἰδιαιτέρα ἐξουσία εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ-

στις εἶναι ὑπεύθυνος διά τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ὀρθῶς ὁ καθηγητής JÈZE ἐτόνιζε τήν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, γράφων ἐν προκειμένῳ LA OÙ EST LA RESPONSABILITÉ, LA DOIT ÊTRE LE POUVOIR, δηλαδή ὅπου ὑπάρχει ἡ εὐθύνη, ἐκεῖ πρέπει νά ὑπάρχῃ ἡ ἐξουσία. Καί τήν εὐθύνην τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔχει ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐνδείκνυται λοιπόν νά ἔχῃ καί τήν ἐξουσίαν ἐπί τῶν θεμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τό ἔλεγχον τῆς Βουλῆς. Τοιαῦται ἀρχαί χαρακτηρίζουν τήν δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁμοίως τά νεώτερα Συντάγματα ἐνισχύουν τήν ἐξουσίαν ἐν προκειμένῳ τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τά νεώτερα Συντάγματα ἀναγνωρίζεται εἰς τό Κοινοβούλιον τό δικαίωμα τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἀλλ' ὅμως περιορίζεται ἡ πρωτοβουλία τοῦ βουλευτοῦ ἐπί τῶν νομοσχεδίων, αἵτινες συνεπάγονται δαπάνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

Παρέκκλισις ἐκ τοῦ δικαίου τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Α.' Τό σύστημα τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

α) Οἱ λόγοι προσφυγῆς εἰς τό σύστημα τοῦτο.- Ἡ ἀρχή τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὑφίσταται μείωσιν διά τοῦ συστήματος τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ὡς γνωστόν μή ἐγκαίρως, ἤτοι πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, μή ψηφιζομένου τοῦ νόμου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἡ διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἥτις συνίσταται εἰς τήν πραγματοποίησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἐνεργεῖται διά τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Τό κακόν τῆς μή ἐγκαίρου ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔχει καταντήσει παρ'ἡμῖν ἐνδημικόν. Ἡ μή ἔγκαιρος ψήφισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι δυνατόν νά ὀφείλεται εἴτε εἰς ἔκτακτα γεγονότα, τά ὁποῖα προκαλοῦν βραδύτητα εἰς τήν κατάθεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἴτε εἰς τήν ἀμέλειαν τῆς διοικήσεως πρός ἔγκαιρον κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἴτε ἀκόμη εἰς ἀμέλειαν τοῦ Κοινοβουλίου πρός ἔγκαιρον ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἴτε εἰς διαφόρους ἄλλας αἰτίας, ὡς ἀναστολήν τῶν ἐργασιῶν τῶν Κοινοβουλευτικῶν Σωμάτων.

Παρ'ἡμῖν γενικώτερον φαινόμενον εἶναι ἡ παραμέλησις

ὑπό τῆς Βουλῆς τῶν καθηκόντων αὐτῆς πρός ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καίτοι τό καθῆκον τοῦτο τῆς Βουλῆς ἀπορρέει ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος καί ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, συνιστᾷ ἐπιταγήν πρός τήν Βουλήν.

Ἐπειδή ὅμως ἄνευ Προϋπολογισμοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά συντελεσθῇ ἡ λειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, χάριν τῆς ὁποίας ἀναγράφονται πιστώσεις εἰς τόν Προϋπολογισμόν οὔτε ἀκόμη νά πραγματοποιηθῇ ἡ εἴσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἅτινα ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν, προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τῆς υἱοθετήσεως νομοθετικῶν μέτρων, ἅτινα ἐπιτρέπουν εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν τήν προσωρινήν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἐπί περιωρισμένον χρονικόν διάστημα. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς προσωρινῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καθίσταται ἐφικτός διά τῆς ψηφίσεως ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου τῶν κοινῶς λεγομένων νόμων τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων.

β) Ἡ διαδικασία παροχῆς τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ.- Παρ'ἡμῖν τό σύστημα τῆς διαδικασίας, ἥτις ἐφαρμόζεται πρός παροχήν τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ρυθμίζεται διά τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918. Συμφώνως πρός τό εἰρημένον ἄρθρον 20 τοῦ νόμου 1555, ὁσάκις πρός τῆς ἐνάρξεως τῆς χρήσεως δέν ἔχει ἐκδοθῇ ὁ νόμος τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐπιτρέπεται δι'εἰδικοῦ νόμου ἡ προσωρινή διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων ἐντός περιόδου καί ὁρίου ὑπό τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁριστέων. Πρός τοῦτο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ διαμόρφωσις τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά τό προηγούμενον ἔτος καί κατά

τὴν ἀντίστοιχον περίοδον τοῦ τελευταίου αὐτοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἵνα ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς ἐπιτραπῇ ἡ παροχὴ τῶν αἰτουμένων Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Τὰ παρεχόμενα Προσωρινὰ Δωδεκατημόρια τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνσωματοῦνται εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους, ὅταν οὗτος ψηφισθῇ.

Ὡς εἶναι πρόδηλον ἡ παροχὴ τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ παύει, ὅταν ἐν τῷ μεταξὺ ψηφισθῇ ὁ νόμος περὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸν προμνησθέντα νόμον 1555 τοῦ ἔτους 1918, ἐὰν ἕνεκεν ἀπουσίας τῆς Βουλῆς ἢ οἱανδήποτε τυχαίας ἀναστολῆς τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν δὲν ἐξεδόθη ὁ νόμος διὰ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ Β. Διατάγματος νὰ εἰσπράττῃ τὰ Ἔσοδα συμφώνως πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν σχετικῶν νόμων τεθειμένας διατάξεις καὶ νὰ πληρώνῃ τὰ ἔξοδα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς προσωρινῆς διαχειρίσεως τῶν ληξιπροθέσμων ὑποχρεώσεων καὶ ἀναλόγως τῶν διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐγκεκριμένων διὰ τὴν προηγουμένην χρῆσιν πιστώσεων, λαμβανομένων ὑπ'ὄψιν τῶν εἰς αὐτὰ ἐπελθουσῶν μεταβολῶν, διαρκούσης τῆς χρήσεως ταύτης, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπηται αἱ κατὰ μῆνα καὶ ἐν συνόλῳ καθ''Ὑπουργεῖον δαπάναι νὰ ὑπερβῶσι τὸ δωδεκατημόριον τῶν χορηγουμένων διὰ τὴν προηγουμένην χρῆσιν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ κατὰ τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου προσωρινὴ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋποπολογισμοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν. Οὐδεμία δαπάνη, ὀφειλομένη εἰς νέας ὑπηρεσίας ἢ εἰς ἐπέκτασιν τῶν ὑπαρχουσῶν τοιούτων, δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἢ νὰ ἀρχίσῃ κατὰ τὴν περίοδον τῆς προσωρινῆς διαχειρίσεως τοῦ

Προϋπολογισμοῦ. Εἰς τάς καταστάσεις προβλέψεως δέν δύνα ται νά ἀναγραφῶσι εἰμή κατόπιν διατάξεως εἰδικοῦ νόμου ἔξοδα, ἅτινα θέλουσι ὑποχρεοῖ τό Κράτος καί εἰς βάρος τῶν ἑπομένων χρήσεων.

Νοεῖται ὅμως, ὅτι ὁ νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου παρέχονται τά προσωρινά δωδεκατημόρια, ὡς μεταγενέστεροςτοῦ προμνησθέντος νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918, δύναται νά ὁρίση διάφορον διαδικασίαν παροχῆς τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων ἐκείνου, ὅστις καθορίζεται εἰς τό προμνησθέν ἄρθρον 20 τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918.

Δέον νά προστεθῇ, ὅτι ἡ τακτική αὕτη ἐφαρμόζεταιεἰς πλείονας τῶν περιπτώσεων ἐν Ἑλλάδι, καθ'ὅσον διά τοῦ νόμου, ὅστις ὑποβάλλεται εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιντῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων ὁρίζεται, ὅτι τά Προσωρινά Δω δεκατημόρια προσδιορίζονται, λαμβανομένου ὑπ'ὄψιν οὐχί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ προηγουμένου ἔτους, ὡς ἔχει οὗτος διαμορφωθῇ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου ἔτους, ἀλλά τοῦ ὑποβληθέντος πρός ψήφισιν εἰς τήν Βουλήν Προϋπολογισμοῦ.

γ) Ὁ ρ ι σ μ ό ς τ ῶ ν Π ρ ο σ ω ρ ι ν ῶ ν Δ ω δ ε κ α τ η μ ο ρ ί ω ν τ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ .- Κατά ταῦτα Προσωρινά Δωδεκατημόρια τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι Προϋπολογισμός περιωρισμένης χρονικῆς περιόδου, προωρισμένος νά ἐνσωματωθῇ εἰς τόν Γενικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ὅταν ἡ ψήφισις αὐτοῦ ἐπιτευχθῇ.

Δέον νά ὑπομνήσωμεν, ὅτι μή ἐπιτευχθείσης τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τῆς Βουλῆς, ἀπό τοῦ ἔτους 1946 παρ'ἡμῖν παρά τό Σύνταγμα ἰσχύει ἡ διά τοῦ συστήματος τῶν Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ δι

οἰκήσεις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ὡς εἶναι ὅμως πρόδηλον, κατάφωρος εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ παραμόρφωσις καί ἡ διαστροφή τοῦ συστήματος τῶν Προ ωρινῶν Δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διότι παρ'ἡμῖν τό σύστημα τοῦτο δέν ἐφαρμόζεται κατ'ἐξαίρεσιν, ἀλλά παραδόξως κατέστη ὁ συνήθης τρόπος διοικήσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Συνιστᾷ λοιπόν κατάφωρον παραβίασιν τοῦ Συντάγματος. Οὕτω διεμορφώθη παρ'ἡμῖν παραδόξως ἓν σύστημα, ὅπερ ἐπαφίεται εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν τήν ἄνευ ἐλέγχου τῆς Βουλῆς διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, καθ'ὅσον μή ψηφιζομένου τελικῶς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν δέν κωλύεται εἰς τήν κατά τήν ἰδίαν κρίσιν πραγματοποίησιν τῶν πιστώσεων δαπανῶν, αἵτινες ἀναγράφονται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ἔχων πρός τοῦτο τήν δυνατότητα τῆς μεταφορᾶς πιστώσεων ἀπό ἄρθρον εἰς ἕτερον ἄρθρον τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου μικράν σημασίαν ἔχει ὁ κανών τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω σαφές εἶναι τό καθῆκον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ κατά τήν κειμένην νομοθεσίαν εἶναι φρουρός διά τήν πιστήν τήρησιν τῶν διατάξεων, αἵτινες διέπουν τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ὑποχρεουμένου ἐπί πλέον νά συντάσσῃ κατ'ἔτος ἔκθεσιν, ἀφορῶσαν τάς παραβάσεις τῆς ἐν λόγῳ νομοθεσίας.

γ) Κ ρ ι τ ι κ ή τ ο ῦ σ υ σ τ ή μ α τ ο ς τ ῶ ν π ρ ο σ ω ρ ι ν ῶ ν δ ω δ ε κ α τ η μ ο ρ ί ω ν .-

Γενικῶς ἡ διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους διά τῆς παροχῆς Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων ἀ π ό δ η μ ο ό ι ο ν ο μ ι κ ῆ ς ἀ π ό ψ ε ω ς ὀρθότατα ἐκκρίνεται. Ὡς γνωστόν, τήν καλήν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξό-

δων τοῦ Κράτους προάγει ἡ δημοσιότης καί ὁ ἔλεγχος ἐπ' αὐτῶν. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται βεβαίως, ὅταν ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ὑποβάλλεται πρός ψήφισιν εἰς τό Κοινοβούλιον, ἐνῶ ἡ ἔγκρισις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διά Διατάγματος ἤ ἀκόμη δι'ἀναγκαστικοῦ νόμου στερεῖ τό Κοινοβούλιον καί πάντα εἰδικόν νά λάβῃ εὐρυτέραν γνῶσιν τῆς καταστάσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί νά ἀσκήσῃ τόν ἐπ'αὐτοῦ ἔλεγχον, ἐξ οὗ πασιφανής θά εἶναι ἡ πρόοδος διά τήν καλυτέραν διοίκησιν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς χώρας.

Ἀλλά καί γενικώτερον ἡ διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διά τῆς παροχῆς ἑκάστοτε Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων ἐμφανίζει πολλά μειονεκτήματα. Ὄντως μή ὑποβαλλομένου εἰς τό σύνολόν του τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐγκαίρως ὑπό τόν Κοινοβουλευτικόν ἔλεγχον καί ἐγκρινομένων Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων τό δημοσιονομικόν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως δέν ὑπόκειται εἰς τό σ ύ ν ο λ ο ν α ὐ τ ο ῦ πρός ἔγκρισιν πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ἀλλά κατά τήν διάρκειαν αὐτοῦ. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον τό Κοινοβούλιον, ὅταν θά ψηφίσῃ τόν Προϋπολογισμόν καλεῖται νά παράσχῃ τήν ψῆφον αὐτοῦ ἐπί Προϋπολογισμοῦ δαπανῶν καί ἐσόδων, οὗτινος κατά σημαντικόν τμῆμα ἡ ἐκτέλεσις ἔχει συντελεσθῆ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον οἱονεί τεμαχίζεται ὁ ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔλεγχος τοῦ Κοινοβουλίου. Διά τοῦτο ἐκδηλοῦται ἀξιόλογον μειονέκτημα πρός βελτίωσιν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς χώρας καί πραγματοποίησιν εὐεργετικῶν μεταρρυθμίσεων καί οἰκονομιῶν εἰς τόν Προϋπολογισμόν. Τοῦτο εἶναι περισσότερον ἀκόμη φανερόν, ἄν λάβῃ τίς ὑπ'ὄψιν, ὅτι τά Προσωρινά Δωδεκατημόρια παρέχονται ἐπί τῇ βάσει τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ προηγουμένου οἰκονομικοῦ ἔτους

[illegible] ἐξ πρόπου ὅστε
ἡ καὶ τοῦ κατοικεῖν [illegible] Κράτους. ἐξ πρόπου ὅστε
δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ καινοτομίαι καὶ γενικῶς αἱ
οἰκονομίαι, αἵτινες κρίνονται ἀναγκαῖαι καὶ κόσμιμοι ἐκ
τῶν περιστάσεων ἢ τῶν ὁποίων ἡ σκοπιμότης θὰ κριθῇ κατό-
πιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου. Λόγῳ τῶν σοβαρῶν τού-
των μειονεκτημάτων ἐπιβάλλεται νὰ ἀποφεύγηται ἡ διοίκη-
σις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους ἐπὶ τῇ βάσει Προ-
σωρινῶν Δωδεκατημορίων, διότι, ὡς εἶναι προφανές ἡ ἀπο-
στολή τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους παρεμποδίζεται ὡς
αὕτη ἀναπτύσσεται ἐν σελ. 60 καὶ ἐπ. ἐφ' ὅσον δὲν ἐξετάζε-
ται εἰς τὸ σύνολον αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐστηρῶς νομικῆς ἀ-
πόψεως ἰδίως κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ Ἑλληνικὸν Δίκαιον
ἐπιβάλλεται νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καὶ
ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διὰ τῆς ἐγκρίσεως Προσωρινῶν
Δωδεκατημορίων. Πράγματι καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ ἐπιτρέπεται κα-
τὰ τὸ Σύνταγμα ἡ προσωρινὴ διοίκησις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξό-
δων τοῦ Κράτους ἐξ ὁλοκλήρου δι' εἰδικῶν νό-
μων καὶ κατὰ μείζονα λόγον δι' ἀναγκαστικῶν νόμων καὶ δὴ δι'
ἁπλῶν Β. Διαταγμάτων. Εἶναι βεβαίως
ἀληθές, ὅτι ὁ νόμος 1555 ἐν ἄρθρῳ 21 ἀναγράφει, ὅτι ἂν
ἕνεκεν ἀπουσίας τῆς Βουλῆς ἢ οἱασδήποτε ἀναστολῆς τῶν
Κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν δὲν ἐξεδόθη ὁ νόμος διὰ τὴν
προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτρέπεται εἰς
τὴν Κυβέρνησιν διὰ Β. Διατάγματος νὰ ἐκτελέσῃ προσωρι-
νῶς τὸν Προϋπολογισμὸν καὶ διὰ περιωρισμένον χρονικὸν
διάστημα, ἤτοι τὸ πολὺ ἐπὶ τρίμηνον. Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ
ὅμως ὁ καθηγητὴς Σβῶλος (1), τὸ Διάταγμα τοῦτο εἶναι ἀν

1.- Πρβλ. Α. Σβώλου, Νομοθετικὰ Διατάγματα κατ' ἐξου-
σιοδότησιν τῶν Βουλῶν, Ἀθῆναι 1931, σελὶς 50 καὶ ἐπ. Βλ
[illegible]

τισυνταγματικόν, διότι δέν προϋπάρχει Συνταγματική ἐξουσιοδότησις πρός ἔκδοσιν Διατάγματος πρός παροχήν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Συνεπῶς ἡ σχετική ὡς ἄνω διάταξις τοῦ νόμου 1555 ἀντιβαίνει πρός τό Σύνταγμα, ὅπερ ρητῶς ἐπιτάσσει τήν ψήφισιν[1] τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου. Συντάγματά τινα, ὡς τό Πολωνικόν τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1934 ἀπαγορεύουν μάλιστα τήν ἔκδοσιν τοιούτων Διαταγμάτων Πρβλ. Π.Δερτιλῆ,ΟΡ. ΙΤ. σελ. 367).Διά τοῦτο ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, πολύ ὀρθῶς ἐξεδόθησαν ἀναγκαστικοί νόμοι ἤ Ν.Διατάγματα, διά τήν προσωρινήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκον. ἔτους 1935-36, ἐφ'ὅσον δι'οἱονδήποτε λόγον ἕνεκεν ἀπουσίας τῆς Βουλῆς δέν ἦτο δυνατή ἡ παροχή δωδεκατημορίων δι'εἰδικοῦ νόμου, διότι τά Ν. Διατάγματα θά ὑποβληθῶσιν πρός κύρωσιν εἰς τήν Βουλήν. Ἡ ἔκδοσις ὅμως ἀναγκαστικῶν νόμων ἤ Ν. Διαταγμάτων εἶναι πολλαπλῶς ἐπικριτέα. Ἀλλά καί ἄν ἀκόμη ἀντί δι'ἀναγκαστικῶν νόμων ἤ διά Ν. Διαταγμάτων ἐπετρέπετο δι'εἰδικῶν νόμων δι'ὅλόκληρον τό ἔτος ἡ προσωρινή διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τότε οἱ νόμοι οὗτοι δέν εἶναι σύμφωνοι πρός τό Σύνταγμα, διότι καθ'ἡμᾶς κατά τό πνεῦμα τούτου εἶναι δυνατόν νά συγχωρηθῇ ἡ ἔκδοσις νόμου ἤ νόμων ρυθμιζόντων τήν προσωρινήν διοίκησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ διά περιωρισμένον χρονικόν διάστημα καί οὐχί ἡ ἔκδοσις νόμου ἤ νόμων ρυθμιζόντων ἔστω καί τμηματικῶς τήν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους δι'ὅλόκληρον τό

ΙΙ σελ. 240 ἐκδ. Β'. Διά τοῦτο δεχόμεθα, ὅτι οἱ ὑπ'ἀριθ. 1384/1944, 52/1945 ἀναγκ. νόμοι περί διοικήσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους τῶν οἰκ. ἐτῶν 1944-1945 καί 1945-46 ἀντιβαίνουν πρός τό Σύνταγμα, ὅπερ ἐν ἄρθρῳ 52 αὐτοῦ ὁρίζει, ὅτι ὁ Προϋπολογισμός ψηφίζεται κατ'ἔτος κατά κεφάλαια καί ἄρθρα (βλ.καί Π.Β.Δερτιλῆ,Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ. Β'σελ. 369 καί ἐπ.

1.- Ἄρθ.60 τοῦ Συνταγ. τοῦ 1911,ἄρθ.52 τοῦ Συντ 1927.

ιτος, πότε εἶναι παραδεκτόν ὅτι, κατ' ἐξαίρεσιν, ἐπιτρέπε-
ται διά νόμου ἡ προσωρινή διοίκησις τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων
τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Συνεπῶς ἄν δι' ὅλόκληρον τό ἔτος, ὡς
συνέβη π.χ. διά τόν Προϋπολογισμόν 1935-36 ἐπιτραπῇ ἡ προ
σωρινή διοίκησις τῶν ἐσόδων καί
ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔστω (1) χωρίς νά
ψηφισθῇ ὁ Προϋπολογισμός, τότε ἡ ἐξαίρεσις γίνε-
ται κανών καί ἀπονοῦν οὐσιώδεις Συνταγματικαί διατάξεις, ἐ
πιτάσσουσαι τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, λαμβάνουν δέ
ἀκόμη χώραν τά μειονεκτήματα, ἅτινα μνημονεύομεν ἀνωτέ-
ρω καί τά ὁποῖα ζημιώνουν τήν καλήν διοίκησιν τῶν οἰκονο-
μικῶν τῆς χώρας, τήν βελτίωσιν τούτων καί τήν πραγματοποί
ησιν ἐνδεχομένως οἰκονομιῶν.

Τό νέον λοιπόν Σύνταγμα πρέπει ἐπί τοῦ σημείου τούτου
νά ρυθμίσῃ τήν περίπτωσιν τῆς παροχῆς τῶν προσωρινῶν δω-
δεκατημορίων, ὡς ρυθμίζει τήν περίπτωσιν ταύτην τό Γιουγ-
κοσλαυικόν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1931 (ἄρθρ.102) καί ἰδίως τό πρόσφα
τον Σύνταγμα τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας τῆς 1 Ἰανουαρίου
1948 (ἄρθρον 81) ὅπου διά ρητῆς διατάξεως αὐτοῦ ἐπιτρέπει
τήν διά νόμου προσωρινήν ἐκτέλεσιν διά τοῦ συστήματος των
Προσωρινῶν Δωδεκατημορίων καί περιοριστικῶς ἐπί τρίμηνον
διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ
Κράτους.

Καί ἡμεῖς ἔχομεν ὑποδείξει τήν συμπλήρωσιν ἐπί τοῦ ση
μείου τούτου τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἐπί τῷ σκοπῷ,
ὅπως διά ρητῆς διατάξεως αὐτοῦ ἐξουσιοδοτῆται διά νόμου
καί διά περιωρισμένον χρονικόν διάστημα, ὡς κατά τό Ἰτα-
λικόν Σύνταγμα ἐπί τρίμηνον, ἡ διοίκησις τῶν ἐσόδων καί
ἐξόδων τοῦ Κράτους διά τοῦ συστήματος τῶν Προσωρινῶν Δω-

---

(1) [illegible] τοῦ συντάγ. τοῦ 1911, ἄρθ 59 τοῦ Συντ. τοῦ

δεκατημοριῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Β: Αἱ ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

α) Ὁ ρ ι σ μ ό ς κ α ί δ ι ά κ ρ ι σ ι ς α ὐ τ ῶ ν .- Ἡ ἀρχή τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά τηρηθῇ αὐστηρῶς, διότι αἱ ἀναγραφόμεναι πιστώσεις εἰς τόν Προϋπολογισμόν δύναται νά συμβῇ κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ νά ἀποδεικνύωνται ἀνεπαρκεῖς διά τό ποσόν διά τό ὁποῖον ἐνεκρίθη - σαν ἀρχικῶς κατά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἡ ἀνεπάρκεια αὕτη τῶν ἐγκριθεισῶν πιστώσεων, δηλαδή ἡ μή ψήφισις ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου ἐπαρκῶν πιστώσεων εἶναι δυνατόν νά ὀφείληται εἰς τούς κάτωθι λόγους, ἤτοι 1) εἰς αἰτίας ἀνεξαρτήτους τῆς προθέσεως τῶν καταρτιζόντων τόν Προϋπολογισμόν, ὡς εἰς τήν ἐσφαλμένην ἐκτίμησιν τῶν προβλεπομένων πιστώσεων εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἤ εἰς τήν ἀντιμετώπισιν μετά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀπροόπτων ἀναγκῶν ἤ 2) εἰς τήν προσπάθειαν τῶν καταρτιζόντων τόν Προϋπολογισμόν πρός ἀπόκρυψιν κατά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐφ'ὅσον αἱ ψηφισθεῖσαι πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀποδεικνύονται κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀνεπαρκεῖς, αἱ δέ σχετικαί δαπάναι εἶναι ἀναγκαῖαι, προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς υἱοθετήσεως νομοθετικῶν μέτρων πρός παροχήν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων.

Σ ύ ν ε π ῶ ς ἐ π ι π ρ ό σ θ ε τ ο ι π ι σ τ ώ σ ε ι ς τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι α ἱ π ι σ τ ώ σ ε ι ς, α ἵ τ ι ν ε ς π α ρ έ χ ο ν τ α ι μ ε τ ά τ ή ν ψ ή φ ι σ ι ν τ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ κ α τ ά τ ή ν δ ι ά ρ κ ε ι α ν τ ῆ ς χ ρ ή σ ε ω ς εἰς

τήν ὁποίαν ἀνήκουν ἤ ἐπί ὡρι-
σμένων περιπτώσεων μετά τήν ἐκ
τέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Αἱ ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις καλοῦνται ἀναπληρω-
ματικαί πιστώσεις, ὅταν σκοποῦν νά ἀνα-
πληρώσουν ψηφισθείσας πιστώσεις, ἀποδειχθείσας ἀνεπαρκεῖς
κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπίσης εἶναι δυνατόν μετά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογι-
σμοῦ, τό κράτος νά ἀντιμετωπίσῃ ἐκτάκτους καί ἀπαραιτήτ-
τους δαπάνας, διά τάς ὁποίας ὁ ψηφισθείς Προϋπολογισμός
δέν προεῖδε πίστωσίν τινα. Συνεπῶς παρίσταται ἐπίσης ἀ-
νάγκη παροχῆς ἐπιπροσθέτων πιστώσεων πρός ἀντιμετώπισιν
τῶν ἐκτάκτων τούτων δαπανῶν. Αἱ τοιαῦται ἐπιπρόσθετοι πι-
στώσεις καλοῦνται εἰδικώτερον ἐκτακτοι πιστώ
σεις, ὅταν σκοποῦν νά ἀντικρύσουν ἐκτάκτους δαπάνας διά
τάς ὁποίας ἀρχικῶς ὁ Προϋπολογισμός δέν περιέλαβε πίστω-
σίν τινα.

Τέλος κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἴτε ἐκ
παραδρομῆς εἴτε ἐξ ἄλλων λόγων εἶναι δυνατόν ἀκόμη νά λά-
βῃ χώραν ὑπέρβασις τῶν ἐγκριθεισῶν πιστώσεων διά τοῦ Προ-
ϋπολογισμοῦ. Συνεπῶς θά παραστῇ ἀνάγκη, ὅπως μεταγενεστέ-
ρως χορηγηθοῦν ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις πρός τακτοποίησιν
τῶν καθ'ὑπέρβασιν τῶν ἐψηφισμένων πιστώσεων τοῦ Προϋπολο-
γισμοῦ γενομένων δαπανῶν. Αἱ τοιαῦται ἐπιπρόσθετοι πιστώ-
σεις καλοῦνται συμπληρωματικαί πιστώ-
σεις, καθ'ὅσον διά τούτων συμπληροῦνται αἱ ἀρχικῶς διά
τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐγκριθεῖσαι πιστώσεις. Γράφομεν ἀνωτέ-
ρω τούς λόγους, εἰς τούς ὁποίους εἶναι δυνατόν νά ἀποδοθῇ
ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἀρχικῶς ψηφισθεισῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπο
λογισμοῦ.

β) Μειονεκτήματα τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων καί προτεινόμενα μέτρα πρός περιορισμόν αὐτῶν. - Ἡ ἄρνησις τῆς παροχῆς ἐπιπροσθέτων πιστώσεων ἐπί τῷ λόγῳ, ὅτι αἱ πιστώσεις αὗται δέν ἔχουν ἐγκριθῆ κατά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐφ'ὅσον πρόκειται περί δαπανῶν ἀναγκαίων διά τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, εἶναι ἀντίθετος πρός τήν ἐπιτακτικήν ἀνάγκην τῆς συνεχείας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, διότι ἐάν δέν ἔχουν ἐξαντληθῆ αἱ πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέν εἶναι δυνατή ἡ λειτουργία τῶν ὑπηρεσιῶν, τάς ὁποίας ἀφορῶν αἱ ἐξαντλεῖσθαι πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δέν νοεῖται λοιπόν ἡ μή παροχή ἐπιπροσθέτων πιστώσεων, ἐφ'ὅσον ἀντιμετωπίζονται ἐπιτακτικαί δαπάναι τοῦ Κράτους.

Ἐξ ὅσων ὅμως γράφομεν ἀνωτέρω, καθίσταται πρόδηλον, ὅτι αἱ ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις ἐμφανίζουν τά ἀκόλουθα ἀξιόλογα μειονεκτήματα.

Κατά πρῶτον λόγον θίγουν τήν ἀρχήν τῆς εἰλικρινείας καί ἀκριβείας τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐφ'ὅσον ἀρχικῶς αἱ γενόμεναι ἐκτιμήσεις τῶν πιστώσεων ἀπεδείχθησαν ἐσφαλμέναι. Συνεπείᾳ τούτου τίθεται προφανῶς ἐν κινδύνῳ ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς εἶχε προβλεφθῆ κατά τήν σύνταξιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί διακινδυνεύεται ἡ ἐκπλήρωσις τῶν σκοπῶν, τούς ὁποίους ἐπιδιώκει ἡ Κυβέρνησις διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Κατά δεύτερον λόγον ἡ τακτική τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων παρωθεῖ πρός τήν σπατάλην, διότι παρέχονται καθ'ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων καί τοῦ προγράμματος τῶν δαπανῶν, πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν ὁποίων κατηρτίσθη καί ἐψηφίσθη ὁ Προϋπολογισμός. Κατά ταῦτα ἡ διοίκησις, βασι-

ζομένη εἰς τήν ἀκρίβειαν καί τήν ἐπάρκειαν τῶν πιστώσεων, αἵτινες ἀρχικῶς ἐψηφίσθησαν, προέβη εἰς τήν πραγματοποίησιν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἦτο ἐνδεχόμενον νά μή πράξῃ, ἄν εἶχε ἀρχικῶς ὑπ'ὄψιν τήν ἀνεπάρκειαν τῶν πιστώσεων τούτων, διά τάς ὁποίας ἐκ τῶν ὑστέρων παρέστη ἀνάγκη νά δοθοῦν ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις.

Δέν εἶναι δυνατόν ἐξ ὁλοκλήρου νά ἀποφύγωμεν τάς ἐπιπροσθέτους πιστώσεις μετά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ διά πούς κάτωθι δύο κυρίως λόγους.

Πρῶτον, διότι ὁ Προϋπολογισμός καταρτίζεται εἰς χρόνον, ἀπέχοντα τῆς πλήρους ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Συνεπῶς δικαιολογεῖται ὁπωσδήποτε πλάνη τις περί τήν ἐκτίμησιν τῶν προβλέψεων εἰς τόν Προϋπολογισμόν.

Δεύτερον, διότι κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπίσῃ τό Κράτος ἀπροβλέπτους δαπάνας.

Διά τοῦτο τά μειονεκτήματα τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων εἶναι δυνατόν νά περιορισθοῦν, ἐφ'ὅσον πρῶτον, ὡς ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ, ἐφαρμόζονται ὑγιεῖς μέθοδοι κατά τόν ὑπολογισμόν τῶν πιστώσεων κατά τήν καταρτισιν καί ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ (βλέπε σελ.ΠΟ) καί δεύτερον, ἐφ'ὅσον συντομεύεται κατά τό δυνατόν ἡ ἀπόστασις τοῦ χρόνου τῆς καταρτίσεως τοῦ σχεδίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀπό τοῦ χρόνου τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπίσης ἄν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπικρατῇ τάξις, πειθαρχία καί ἐνημερότης κατά τήν διάθεσιν τῶν ψηφισθεισῶν πιστώσεων εἶναι δυνατόν νά μειωθοῦν αἱ περιπτώσεις τῆς προσφυγῆς εἰς τάς ἐπιπροσθέτους πιστώσεις.

Εἰς πολλάς νομοθεσίας ξένων κρατῶν διά νά ἀποφύγουν κατά τό δυνατόν τάς ἐπιπροσθέτους πιστώσεις ἐπιτρέπουν κατά

τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τήν μεταφοράν (VIREMENT) τῶν ἀδιαθέτων πιστώσεων, αἵτινες ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκεῖς.

Τό σύστημα τοῦτο ἐπικρίνεται, διότι ἀντίκειται πρός τήν ἀρχήν τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ (βλ. σελ. 103 καί ἐπ.) καί τήν ἀρχήν τῆς εἰδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπίσης πρός ἀποφυγήν τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων ἐφαρμόζεται τό σύστημα τῶν ἐπιδιορθωτικῶν προϋπολογισμῶν (BUDGETS RECTIFICATIFS), κατά τό ὁποῖον διαρκούσης τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ καταρτίζεται Προϋπολογισμός, εὑρισκόμενος πλησιέστερον πρός τά γεγονότα εἰς τά ὁποῖα ἀναφέρεται καί ὅστις ἀποτελεῖ τόν πραγματικόν Προϋπολογισμόν τῆς χρήσεως.

Τό σύστημα τῶν ἐπιδιορθωτικῶν καλουμένων Προϋπολογισμῶν ἔχει τό μειονέκτημα τῆς παραβάσεως τῆς ἀρχῆς τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἤτοι τῆς ἐκ τῶν προτέρων καί πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους προγραμματικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους. Ἀντιθέτως κατά τό σύστημα τῶν ἐπιδιορθωτικῶν Προϋπολογισμῶν τό Κοινοβούλιον ἀποφασίζει ἐπί Προϋπολογισμῶν, οἵτινες μερικῶς ἔχουν ἐκτελεσθῆ.

Ἐπιστημονικῶς ὀρθότερον εἶναι τό σύστημα τῆς ἀναγραφῆς εἰς τόν Προϋπολογισμόν δύο πιστώσεων, ἤτοι μιᾶς προωρισμένης νά καλύψῃ τάς πιστώσεις, αἵτινες ἀποδεικνύονται ἀνεπαρκεῖς κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ (πίστωσις τακτικοῦ ἀποθεματικοῦ) καί τῆς ἑτέρας προωρισμένης νά καλύψῃ ἐκτάκτους δαπάνας, μή προβλεφθείσας εἰς τόν Προϋπολογισμόν (πίστωσις ἐκτάκτου ἀποθεματικοῦ). Τό σύστημα τοῦτο ἐφαρμόζεται παρ'ἡμῖν, εἰσαχθέν διά τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918. Ὡς εἶναι ὅμως προφανές, πλήρως δέν ἀποφεύγονται αἱ ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις, διότι ἐνδέχεται, ὅπως αἱ

ἐκ τῶν ἄνω δύο κατηγορίαι πιστώσεων ἀποτελοῦν ἀνεπαρκεῖς κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

γ) Ἡ ἰσχύουσα ἐν Ἑλλάδι σχετική νομοθεσία.- Ὁ νομοθέτης ἐν Ἑλλάδι διά τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918 ἔχει προΐδει τήν περίπτωσιν τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἐψηφισμένων πιστώσεων καί τήν παροχήν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπιπροσθέτων πιστώσεων κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Οὕτω τό ἄρθρον 21 τοῦ νόμου 1555 ὁρίζει, ὅτι πρός προλῆψιν ἐνδεχομένης ἀνεπαρκείας τῶν διά τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὁριζομένων πιστώσεων ἄνευ ἐπεκτάσεως τῆς ὑπηρεσίας ἤ δι'ἀπροόπτους δαπάνας ἀναγράφεται εἰς τόν εἰδικόν Προϋπολογισμόν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν πίστωσις ὑπό δύο ἄρθρα καί ὑπό τούς ἀκολούθους τίτλους, ἤτοι:

1.- Ποσόν διαθέσιμον πρός ἀναπλήρωσιν τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν διαφόρων Ὑπουργείων, αἵτινες ἤθελον εὑρεθῇ ἐν ἀνεπαρκείᾳ.

2.- Ποσόν διαθέσιμον δι'ἐκτάκτους καί ἐπειγούσας ἀνάγκας, μή προβλεπομένας εἰς τούς Εἰδικούς Προϋπολογισμούς τῶν Ὑπουργείων. Ἐν συνεχείᾳ ἐν ἄρθρῳ 22 τοῦ εἰρημένου νόμου 1555 ὁρίζεται, ὅτι τό ὑπό τόν τίτλον α' ποσόν διατίθεται ἀποκλειστικῶς πρός ἀναπλήρωσιν τῶν πιστώσεων ἐκείνων τῶν Προϋπολογισμῶν τῶν διαφόρων Ὑπουργείων, οἵτινες εἰς τόν νόμον περί κυρώσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ρητῶς κατονομάζονται, ὡς δεκτικοί τοιαύτης ἀναπληρώσεως.

Τό ὑπό στοιχεῖον β' ποσόν διατίθεται πάντοτε δι'ἐκτάκτους ἐπειγούσας ἀνάγκας, περί τῶν ὁποίων δέν προβλέπει ὁ Προϋπολογισμός τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου κατά τήν ψήφισιν αὐτοῦ.

Κατά τό ἄρθρον 24 τοῦ εἰρημένου νόμου 1555 ἤ κατά μετ-

φοράν διάθεσις τῶν κατά τό ἄρθρον 21 τοῦ ἰδίου νόμου ἀναγεγραμμένων εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, πιστώσεων πραγματοποιεῖται ἐν μέ τῇ α΄ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου τούτου 21 δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δημοσιευομένων διά τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐν δέ τῇ περιπτώσει β΄ δι΄Β. Διαταγμάτων, προκαλουμένων ὑπό τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργοῦ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Κατόπιν ὅμως τοῦ νόμου 6254 τοῦ ΄ ἔτους 1934 κατά ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ νόμου τούτου, ἡ μεταφορά τῶν πιστώσεων ἐν τῇ β΄περιπτώσει πραγματοποιεῖται δι'ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δημοσιεύεται εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ἄρθρου 24 ὁ νόμος 1555 περιλαμβάνει, ὅτι αἱ ἀποφάσεις καί τά Διατάγματα δι'ὧν ἐπιτρέπονται αἱ λήψεις ἐκ τῶν κατά τό εἰρημένον ἄρθρον 21 δύο ἀποθεματικῶν κεφαλαίων πρέπει νά κατονομάζουν τά ἄρθρα πρός αὔξησιν τῶν πιστώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων θέλουσι μεταφερθῆ τά ἀναληφθέντα ποσά ἤ νά καθορίζουν τά νέα ἄρθρα, ἅτινα πρέπει νά δημιουργηθῶσι, ὁσάκις πρόκειται περί νέας δαπάνης, μή δυναμένης νά καταλογισθῆ εἰς τά ὑφιστάμενα εἰς τόν ἐψηφισμένον Προϋπολογισμόν ἄρθρα.

Αἱ ἀναλήψεις, αἱ γενόμεναι καταδεικνύονται καί αἰτιολογοῦνται εἰς εἰδικόν πίνακα, ὅστις προσαρτᾶται εἰς τόν Ἀπολογισμόν.

Ὁ νόμος 6254 τοῦ ἔτους 1934 (ἄρθρον 8) ἐπιφέρει τροποποιήσεις εἰς τήν διαδικασίαν τῆς παροχῆς τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων. Οὕτως ὁρίζει, ὅτι αἱ μέν ἀναπληρωματικαί πιστώσεις παρέχονται δι'ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, αἱ δέ ἔκτακτοι πιστώσεις δι'ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουρ

γοῦ τῶν οἰκονομικῶν κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Αἱ ἀποφάσεις αὗται δημοσιεύονται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀνακοινοῦνται εἰς τὰ Νομοθετικὰ Σώματα, ἐν ἀπουσίᾳ δὲ τούτων εἰς τὰ Προεδρεῖα αὐτῶν.

Τὸ ἐν ἰσχύϊ σύστημα χορηγήσεως τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων ἐλήφθη ἐκ τῆς Ἰταλικῆς νομοθεσίας. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι πρακτικώτερον καὶ ἀνταποκρίνεται πληρέστερον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς προγηουμένης ἐξουσιοδοτήσεως τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου, ἀφοῦ τοῦτο καθορίζει ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς ψηφίσεως τῶν πιστώσεων τοῦ ἀποθεματικοῦ τὰ ὅρια τῶν ἐπιπροσθέτων πιστώσεων EN BLOC. Μόνον δύναται νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ἡ διοίκησις ἔχει μεγαλυτέραν ἤδη εὐχέρειαν εἰς τὴν κατανομὴν τῶν πιστώσεων τοῦ ἀποθεματικοῦ.

Διὰ τοῦτο χάριν τῆς τηρήσεως τῆς ἀρχῆς τῆς εἰδικότητος τῶν πιστώσεων ἐνδείκνυται ὁ καθορισμὸς οὐχὶ σημαντικῶν προσῶν εἰς τὰς πιστώσεις τῶν ἀποθεματικῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΧ

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

Α΄. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἰδίως ἐν Ἑλλάδι.

α) Ἡ ἰδιαιτέρα θέσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.- Μετά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐπακολουθεῖ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἤτοι ἡ πραγματοποίησις τῶν εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἀναγραφομένων προβλέψεων τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων.

Ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, τό κεφάλαιον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατέχει μεγάλην πρακτικήν ἀξίαν. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ πολύ ὀρθῶς ἀνατίθεται εἰς τήν διοίκησιν διά τούς λόγους, διά τούς ὁποίους ἀνατίθεται εἰς αὐτήν ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εὐρυτάτην ἁρμοδιότητα συγκεντρώνει ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν καί αἱ ἐξαρτώμεναι ἐκ τούτου ὑπηρεσίαι ἐξόδων καί ὑπηρεσίαι ἐσόδων.

Ἡ διοίκησις ὅμως ἐν γένει συμμετέχει εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων καί ἐξόδων πρῶτον κατά τό μέτρον, καθ'ὅ ἔχει ἁρμοδιότητα καί μετέχει εἰς τήν διοίκησιν τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τήν πραγματοποίησιν αὐτῶν, ἤτοι ἐγκρίνει, ἀναλαμβάνει, ἐκκαθαρίζει, ἐντέλλεται καί εἰδικώτερον ἐλέγχει τάς δημοσίας δαπάνας καί δεύτερον καθ'ὅ μέτρον μετέχει εἰς τήν διοίκησιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, δηλαδή

συντρέχει εἰς τὴν βεβαίωσιν καὶ εἰσπραξίν των.

Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρέχει ἡ ἐξέτασις τῆς ὀργανώσεως ἐν Ἑλλάδι τῶν Ὑπηρεσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀνατεθῆ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων.

Ὡς ἔχουν ἤδη ὀργανωθῆ αἱ Ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἔχουν ἁρμοδιότητα ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων συντελεῖται δι' Ὑπηρεσιῶν, ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Μόνον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ παρεμβαίνουν οἱ ἁρμόδιοι Ὑπουργοί, ὡς κύριοι Διατάκται, ὡς καὶ οἱ Δευτερεύοντες Διατάκται, οἵτινες ἐντέλλονται τὰς μεταβιβαζομένας εἰς αὐτοὺς πιστώσεις ὑπὸ τῶν Κυρίων Διατακτῶν.

Ἐπίσης παρεμβαίνει τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, ὅπερ ἀσκεῖ τὸν προληπτικὸν ἔλεγχον τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν.

Κατωτέρω ἐξετάζομεν τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ὑπηρεσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν διενεργουμένων ἐλέγχων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

β) Ἡ διαδικασία τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐσόδων. - 1) Ἡ βεβαίωσις τῶν ἐσόδων. - Εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ διακρίνομεν δύο στάδια, ἤτοι πρῶτον τὴν βεβαίωσιν τῶν ἐσόδων καὶ δεύτερον τὴν εἴσπραξιν τῶν ἐσόδων.

Ἡ βεβαίωσις τῶν ἐσόδων εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τῆς νομίμου ἀπαιτήσεως τοῦ Δημοσίου ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας διοικητικῆς ἀρχῆς τοῦ Δημοσίου, ὁ προσδιορισμὸς τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτου, τοῦ ποσοῦ καὶ τῆς αἰτίας τῆς ὀφειλῆς καὶ τοῦ εἴδους αὐτῆς εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος.

Ἡ βεβαίωσις τῶν δημοσίων ἐσόδων ὀργανοῦται συμφώνως πρός τάς διατάξεις τῶν περί τούτων σχετικῶν νόμων.

Ἡ βεβαίωσις παντός ἐσόδου ἀπαιτεῖται νά βασίζεται ἐπί νομίμου τίτλου, ἐξ οὗ νά ἀποδεικνύεται ἐγγράφως τό δικαίωμα τοῦ Δημοσίου.

Ὡς τίτλους βεβαιώσεως δυνάμεθα νά ἀναφέρωμεν τούς φορολογικούς καταλόγους τῶν ἁρμοδίων οἰκονομικῶν ἐφοριῶν, τάς ὁριστικάς καί τελεσιδίκους ἀποφάσεις τῶν ἁρμοδίων δικαστηρίων, τάς καταλογιστικάς ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἤ ἄλλων ἁρμοδίων Ὑπουργῶν ἤ οἰκονομικῶν ἐπιθεωρητῶν, τάς καταλογιστικάς ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἰς βάρος δημοσίων ὑπολόγων.

Ἀξιόλογα ὄργανα τῆς βεβαιώσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων εἶναι αἱ οἰκονομικαί ἐφορίαι.

Λίαν ὅμως σημαντικά ἔσοδα, ὡς τά ἔσοδα ἐκ τῶν τελωνειακῶν δασμῶν καί τά ἔσοδα ἐκ φόρων καταναλώσεως καί ἄλλα ἔσοδα ἐξ Ὑπηρεσιῶν, ἐνεργουμένων ὑπό τοῦ κράτους, διέπονται ὑπό ἰδίων διατάξεων, ὅσον ἀφορᾷ τήν πραγματοποίησιν αὐτῶν.

Κατά κανόνα ἡ βεβαίωσις τῶν δημοσίων ἐσόδων προηγεῖται τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν. Δι'ὡρισμένα ὅμως ἔσοδα, ὡς τά ἔσοδα ἐκ τῶν δασμῶν, ἡ βεβαίωσις καί ἡ εἴσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων συμπίπτουν χρονικῶς.

2.- Ἡ εἴσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων.- Εἴσπραξις δημοσίου ἐσόδου ὡς νομική πρᾶξις, εἶναι ἡ πραγματοποίησις κατά τούς νομίμους τύπους καί διατάξεις χρέους, ὀφειλομένου πρός τό Δημόσιον.

Εἴσπραξις δημοσίου ἐσόδου, ὡς πρᾶξις διαχειριστική, εἶναι ἡ ἐργασία τῶν ἁρμοδίων πηρε

σιῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀπαιτουμένων καὶ
ἐμφάνισιν αὐτῶν εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Δημοσίου Ταμεί
ου.

Ἡ εἰσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων συντελεῖται παρὰ τῶν
Ὑπηρεσιῶν εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ εἰδικώτερον
πλὴν τινων ἐξαιρέσεων παρὰ τῶν δημοσίων ταμείων διὰ τῆς
ἐκδόσεως τῶν νομίμων τίτλων (ἀποδείξεων, διπλοτύπων ἢ τρι-
πλοτύπων) εἰσπράξεως.

γ) Περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν κα-
θηκόντων τῆς βεβαιούσης ἀρχῆς
ἀπὸ τῶν καθηκόντων τῆς ταμεια-
κῆς ὑπηρεσίας. - Κατὰ τὴν πραγματοποίησιν
τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀναγκαία καὶ χρήσι -
μος ἡ συνεργασία τῆς Ὑπηρεσίας, ἥτις βεβαιώνει τὰ δημόσι-
α ἔσοδα μετὰ τῆς Ὑπηρεσίας, ἥτις ἀναλαμβάνει τὴν εἰσπρα-
ξιν τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Ἐφ'ὅσον ὅμως δὲν συμπίπτει χρονικῶς ἡ βεβαίω -
σις καὶ ἡ εἰσπραξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ Δημο-
σίου ἐνδείκνυται, ὅπως αἱ δύο αὗται ὑπηρεσίαι διατηροῦν
τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἀπ'ἀλλήλων. Ἡ ὑπαγωγὴ τῆς βεβαι-
ώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων εἰς τὴν προκει-
μένην περίπτωσιν εἰς μίαν Ὑπηρεσίαν ἀντίκειται κατὰ πρῶ
τον λόγον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς εἰδικεύσε-
ως τῆς ἐργασίας. Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ
διεξαγωγὴ παρὰ τῆς ἰδίας ὑπηρεσίας τῆς βεβαιώσεως τῶν δη
μοσίων ἐσόδων καὶ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν ἀντίκειται πρὸς τὸ
συμφέρον τοῦ Δημοσίου Ταμείου, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ
ἐπισύρῃ κατάχρήσεις καὶ ἀνωμαλίας κα-
τὰ τὴν χρέωσιν καὶ πίστωσιν τῶν φορολογουμένων.

Διαφέρει λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου ἀπὸ

τό ἔργον τοῦ δημοσίου ὑπολόγου, ὅστις διαχειρίζεται ἀξί ας εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος τοῦ Δημοσίου.

Ἡ εὐθύνη ἐπίσης τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου δέν εἶναι χρηματική, ὡς εἶναι ἡ τοῦ δημοσίου ὑπολόγου, ὅστις εὐθύνεται διά τήν διαφύλαξιν τοῦ δημοσίου χρήματος.

Ἐπιβάλλεται ὅμως ἐξ ἴσου ἡ παρακολούθησις τοῦ ἔργου τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου καί τοῦ δημοσίου ὑπολόγου. Πρός τοῦτο ἐνδείκνυται μεταξύ τῶν ἄλλων ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἔργου τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο τούτων ὑπηρεσιῶν.

Παρά τούς λόγους, τούς ὁποίους ἐκθέτομεν ἀνωτέρω ἐν σχέσει μέ τήν σκοπιμότητα τοῦ χωρισμοῦ τῶν καθηκόντων τῆς βεβαιούσης ἀρχῆς ἀπό τά καθήκοντα τῆς ταμειακῆς ὑπηρεσίας, ἐντούτοις ὑποστηρίζεται ἡ ἑνοποίησις τῶν δύο τούτων σχετικῶν ὑπηρεσιῶν. Βεβαίως ὅταν συμπίπτει χρονικῶς ἡ βεβαίωσις καί εἰσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἡ ἑνοποίησις τῶν σχετικῶν Ὑπηρεσιῶν εἶναι ἀναπόφευκτος, ὡς συμβαίνει ὅσον ἀφορᾷ τούς δασμούς, οἵτινες βεβαιοῦνται καί εἰσπράττονται εἰς τά τελωνεῖα. Ἡ ἑνοποίησις ὑποστηρίζεται διά λόγους οἰκονομικούς καί χάριν τῆς ταχυτέρας διεξαγωγῆς τοῦ ἔργου τῆς πραγματοποιήσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων. Τό ἀποτέλεσμα ὅμως τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διά τῆς συστεγάσεως τῶν σχετικῶν ὑπηρεσιῶν, ὑπαγομένων ὅμως εἰς ἰδίαν ἐξάρτησιν. Τό ἔργον τῆς ἐπιθεωρήσεως εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἐνιαῖον.

δ) Περί διαγραφῆς καί τῆς παραγραφῆς τῶν χρεῶν πρός τό Δημόσιον. - Ἡ εἰσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων πρέπει νά συντελῆται ἐγκαίρως, διότι τό Δημόσιον Ταμεῖον ἀντιμετωπίζει πληρωμάς διά τῶν ἐσόδων αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνεπίδεκτοι ἀναβολῆς χάριν τοῦ γοήτρου τοῦ Κράτους

καί τῆς καταβολῆς ἀντιστοιχίας τῶν προβλεπομένων. Διά τοῦτο ἡ εἰσπραξις τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἐφ'ὅσον καθυστερεῖ ἡ καταβολή αὐτῶν, συμφώνως πρός τόν νόμον περί εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων ἐπιδιώκεται διά τῆς ἀσκήσεως ἀναγκαστικῶν μέτρων κατά τῶν καθυστερούντων ὀφειλετῶν. Τά μέτρα ταῦτα εἶναι 1) Ἡ κατάσχεσις κινητῶν εἴτε εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου εἴτε εἰς χεῖρας τρίτου. 2) Ἡ κατάσχεσις ἀκινήτων καί 3) Ἡ προσωπική κράτησις. Ἡ εἰσπραξις ὅμως τῶν δημοσίων ἐσόδων δέν εἶναι σκόπιμον νά ἐκκρεμῆ ἐπί μακρόν χρονικόν διάστημα. Ἡ ἐπί μακρόν παράτασις τοῦ χρόνου τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καί ἡ συσσώρευσις ἀπαιτήσεων μεγάλων ποσῶν, ὀφειλομένων εἰς τό Δημόσιον Ταμεῖον, πρέπει νά ἀποφεύγηται, διότι διαφορετικά, τό μέν ἡ ἐξόφλησις αὐτῶν καθίσταται δυσχερής ὑπό τῶν φορολογουμένων, τό δέ ἡ διεξαγωγή τῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων περιπλέκεται καί δυσχεραίνεται. Διά τοῦτο θεσπίζονται παραγραφαί τῶν πρός τό Κράτος χρεῶν, ὡς καί διαγραφαί τῶν βεβαιωθέντων ἐσόδων μετά πάροδον χρόνου, ὁριζομένου ὑπό τῶν φορολογικῶν νόμων.

ε) Αἱ ὑπηρεσίαι τῶν ἐξόδων. -

Ἐάν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων περιλαμβάνει δύο διάφορα στάδια πρός πραγματοποίησιν τῶν ἐσόδων, ἤτοι πρῶτον τήν βεβαίωσιν καί δεύτερον τήν εἰσπραξιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἡ διαδικασία τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων εἶναι περισσότερον περίπλοκος, διότι περιλαμβάνει πρῶτον τήν ἔγκρισιν καί ἀνάληψιν τῆς δημοσίας δαπάνης, δεύτερον τήν ἐκκαθάρισιν, τρίτον τήν ἐντολήν καί τέταρτον τήν πληρωμήν τῆς δημοσίας δαπάνης.

Ἡ διάκρισις τῶν ἁρμοδιοτήτων τούτων τῶν σχετικῶν Ὑπηρεσιῶν, εἰς τάς ὁποίας ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋ-

ὑπολογισμοῦ διά τοῦ ἐνεργουμένου ἐλέγχου ἐγγυᾶται τήν καλυτέραν διοίκησιν καί διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος καί παρεμποδίζει τάς καταχρήσεις.

Εἰδικώτερον ἡ ἔννοια τῶν τεσσάρων τούτων ἁρμοδιοτήτων ὡς καί ἡ ἔκτασις τῶν διενεργουμένων ἐλέγχων κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐκτίθεται κατωτέρω.

1.- Ἡ ἔγκρισις καί ἡ ἀνάληψις τῆς δημοσίας δαπάνης.- Πρό πάσης ἐνεργείας τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν πρός πραγματοποίησιν δαπάνης κατά κανόνα, ὡς ἔχει ἡ νομοθεσία παρ' ἡμῖν, ζητεῖται ἡ ἔγκρισις καί ἡ ἀνάληψις τῆς δημοσίας δαπάνης.

Ἀνάληψις μιᾶς δαπάνης κατά τήν νομικήν αὐτῆς ἔννοιαν σημαίνει τήν λῆψιν ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ὀργάνου τοῦ κράτους ἀποφάσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις θά καταστήση τό κράτος ὀφειλέτην.

Ἡ ἀνάληψις μιᾶς δαπάνης κατά τήν λογιστικήν ἔννοιαν αὐτῆς συνίσταται εἰς τήν ἐγγραφήν εἰς εἰδικά βιβλία (τό βιβλίον τῶν ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων) τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ὀφειλῆς τοῦ κράτους, ὡς καί πάσης διοικητικῆς ἀποφάσεως, ἥτις συνεπάγεται δαπάνην διά τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.

Κατά ταῦτα, ὡς γράφομεν λεπτομερέστερον εἰς ἑτέραν ἐργασίαν ἡμῶν, ἡ ἀνάληψις μιᾶς δημοσίας δαπάνης συμπίπτει μέ τήν ἔγκρισιν τῆς δημοσίας ταύτης δαπάνης καί συνεπάγεται:

1) Τήν πραγματοποίησιν τῶν συνεπείᾳ τῆς ἀναλήψεως δημιουργηθέντων δικαιωμάτων ὑπέρ τρίτων εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου διά τῆς μετατροπῆς στοιχείων προβλέψεως εἰς πραγματικά στοιχεῖα ἤ ἄλλως τήν ἐκτέλεσιν ἐν γένει ὑπηρεσίας πρός τό κράτος.

2.- Τήν μετατροπήν τῶν [illegible] τῶν τούτων [illegible] εἰς κεκτημένα νομικά στοιχεῖα καί συγχρόνως τήν ἐκκαθάρισιν τῆς δαπάνης.

3.- Τό διακανονισμόν τῶν κτηθέντων δικαιωμάτων εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου, ὅστις συντελεῖται διά δύο ἐνεργειῶν, ἤτοι μιᾶς διοικητικῆς, τῆς ἐντολῆς τῆς δαπάνης καί ἑτέρας διαχειριστικῆς, τῆς πληρωμῆς τῆς δαπάνης.

Ὁ ὀργανικός νόμος ΣΙΒ΄τοῦ ἔτους 1852 περί δημοσίου λογιστικοῦ δέν εἶχε ὀργανώσει τ΄ν ἀνάληψιν τῶν δημοσίων δαπανῶν. Ἡ ἀνάληψις τῶν δημοσίων δαπανῶν ὀργανοῦται διά τοῦ νόμου 879 τοῦ ἔτους 1917. Μεταγενέστερως διά τοῦ ψηφίσματος τῆς 7 Ἰουνίου 1927 καί πληρέστερον διά τοῦ νόμου 4796 τοῦ ἔτους 1930 ὀργανοῦται ὁ ἔλεγχος τῆς ἐγκρίσεως καί ἀναλήψεως τῶν δημοσίων δαπανῶν. Διά τοῦ εἰρημένου ψηφίσματος καί διά τοῦ νόμου 4796 ἡ ἔγκρισις καί ἡ ἀνάληψις τῆς δαπάνης συμπίπτουν χρονικῶς ὡς κατά τόν προμνησθέντα νόμον 879 τοῦ ἔτους 1917. Ἡ καινοτομία ἔγκειται, ὅτι διά τοῦ νόμου 4796 τοῦ ἔτους 1930 καί τοῦ εἰρημένου ψηφίσματος τοῦ ἔτους 1927 ἡ ἔγκρισις ἀπορρέει οὐχί μόνον ἐκ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὡς κατά τόν προμνησθέντα νόμον 879, ἀλλ'καί ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις ἔχει ἐπί τοῦ προκειμένου τό VETO.

Διά τοῦ νόμου 4796 ἐπί πλέον, ἔχει συσταθῆ ὑπηρεσία ἐγκρίσεως καί ἐκκαθαρίσεως δαπανῶν παρ'ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπό τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ. Τό προσωπικόν αὐτῆς καί ὁ προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας εἶναι ὑπάλληλοι τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ. Δέν ἔχει συσταθῆ τοιαύτη ὑπηρεσία εἰς πολεμικά Ὑπουργεῖα(Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καί Ἀεροπορίας) ὡς καί διά τάς δαπάνας τῆς Χωροφυλακῆς

καί ἀστυνομίας πόλεων ('Υπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας) καί τέλος διά τάς δαπάνας τοῦ 'Υπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Εἶναι ὅμως δυνατόν διά Διατάγματος νά συσταθῇ ὑπηρεσία ἐγκρίσεως καί ἐκκαθαρίσεως δαπανῶν, ἐξαρτωμένη ἀπό τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ εἰς τά ὡς ἄνω 'Υπουργεῖα εἰς τά ὁποῖα δέν ἔχει συσταθῇ. Πρέπει ὅμως νά προστεθῇ, ὅτι διά τοῦ νόμου 281 τοῦ ἔτους 1936 ἡ παρ'ἑκάστῳ 'Υπουργείῳ λειτουργοῦσα ὑπηρεσία ἐγκρίσεως καί ἐκκαθαρίσεως δαπανῶν συνηνώθη μετά τοῦ παρ'αὐτῷ λειτουργοῦντος Εἰδικοῦ Λογιστηρίου καί ἀπετέλεσε τήν 'Υπηρεσίαν ἐντελλομένων δαπανῶν, ὑπαγομένην ὁμοίως εἰς τήν Γενικήν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ.

Ἡ 'Υπηρεσία ἐντελλομένων δαπανῶν παρ'ἑκάστῳ 'Υπουργείῳ κατόπιν αἰτήσεως τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν 'Υπουργείων εἰσηγεῖται εἰς τόν 'Υπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν τήν ἔγκρισιν προτεινομένης δαπάνης, ὡς εἰδικώτερον καθορίζεται διά τοῦ νόμου 4796 καί τοῦ ἐκτελεστικοῦ τούτου Διατάγματος. Ἐφ'ὅσον ἐγκριθῇ ἡ δαπάνη ἐπακολουθεῖ ἀμέσως ἡ ἀνάληψις αὐτῆς διά τῆς ἐγγραφῆς ταύτης εἰς τό οἰκεῖον βιβλίον τῶν ἀναλαμβανομένων δαπανῶν, ὅπερ τηρεῖται ὑπό τῆς ὑπηρεσίας ἐντελλομένων δαπανῶν. Μετά τήν ἀνάληψιν τῆς δαπάνης ἐπακολουθεῖ ἡ πραγματοποίησις τῆς δαπάνης.

Πρός ἔγκρισιν καί ἀνάληψιν τῆς δαπάνης ἑ κ τ ό ς τ ῆ ς χ ρ η σ ι μ ό τ η τ ο ς τῆς δαπάνης ἐπί πλέον ἐξετάζεται 1) ἡ ὕπαρξις σχετικῆς πιστώσεως εἰς τόν Προϋπολογισμόν, 2) ἡ ἐπάρκεια τῶν πιστώσεων ἐν σχέσει μέ τήν κατάστασιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί 3) τό νόμιμον τῆς δαπάνης.

Ἀσκεῖται λοιπόν κατά τήν ἀνάληψιν τῶν δημοσίων δαπανῶν ἔλεγχος, ὅστις κατά τόν νόμον 879 καλεῖται ἔλεγχος τῶν ἀνειλημμένων δαπανῶν.

Ἐάν ὅμως θελήσωμεν νά ἀκριβολογήσωμεν ἐπί τοῦ ὅρου "ἔλεγχος τῶν ἀνειλημμένων δαπανῶν ἤ ὑποχρεώσεων", συνάγομεν, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος, εἶναι πλημμελής, διότι ὁ ὅρος "ἀνειλημμέναι δαπάναι" σημαίνει γεγονός συντελεσθέν, ἐνῶ ἐξ ὅσων ἀναπτύσσομεν ἀνωτέρω περί οὗ πρόκειται ἔλεγχος πρέπει νά ἐνεργηθῇ πρό τοῦ συντελεσθέντος γεγονότος. Θά εἶναι λοιπόν ὀρθότερον νά ὁμιλῶμεν περί ἐλέγχου τῆς ἀναλήψεως τῶν δαπανῶν, διότι ἡ ἀνάληψις τῶν δημοσίων δαπανῶν νοεῖ διοικητικήν ἀπόφασιν, ἥτις δημιουργεῖ χρέος τοῦ κράτους, ἤ δημιουργεῖ κατάστασιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναγκαίως θά προκύψῃ μεταγενέστερος χρέος τοῦ κράτους.

Παρατηροῦμεν λοιπόν; ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς ἀναλήψεως τῶν δημοσίων δαπανῶν εἶναι ἔλεγχος τῶν ἀποφάσεων τῆς Διοικήσεως, αἵτινες ἐπισύρουν βάρη εἰς τόν Προϋπολογισμόν καί εἶναι ὁ μᾶλλον ἀποτελεσματικός ἔλεγχος, διότι ἐνεργεῖται πρό πάσης ἀποφάσεως πρός ἐνέργειαν δαπάνης.

2.- Ἐκκαθάρισις τῆς δαπάνης.

Δέν ἀρκεῖ μόνον νά ἀναληφθῇ μία δημοσία δαπάνη, ἵνα δυνηθῇ ὁ πιστωτής τοῦ Δημοσίου νά ἐπιτύχῃ τήν πληρωμήν αὐτῆς. Ἵνα καταστῇ ὀφειλέτης τό κράτος, πρέπει νά προηγηθῇ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς δημοσίας δαπάνης.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῆς δημοσίας δαπάνης συνίσταται εἰς τήν διαπίστωσιν ὑπό τῆς ἁρμοδίας δημοσίας Ὑπηρεσίας τοῦ νομίμου τῆς δαπάνης τοῦ Δημοσίου, εἰς τόν προσδιορισμόν τοῦ ποσοῦ τοῦ χρέους καί τῆς αἰτίας αὐτοῦ καί εἰς τόν καθορισμόν τοῦ δικαιούχου τῆς κατά τοῦ Δημοσίου ἀπαιτήσεως.

Ἡ ἐκκαθάρισις ὀφειλῆς τοῦ κράτους εἶναι δυνατόν νά γίνῃ εἴτε οἰκοθεν ἀπό τήν ἁρμοδίαν Δημοσίαν Ὑπηρεσίαν εἴτε κατόπιν ὑποβολῆς αἰτήσεως ὑπό τοῦ πιστωτοῦ, συνοδευ-

ομένης ὑπό τῶν οἰκείων δικαιολογητικῶν τῆς ὀφειλῆς τοῦ κράτους.

Τά νόμιμα δικαιολογητικά εἰς ἑκάστην ὀφειλήν τοῦ κράτους ποικίλλουν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ὀφειλῆς, ὡς καθορίζονται διά τῶν σχετικῶν διατάξεων. Ἡ ἐκκαθάρι - σις τῶν δημοσίων δαπανῶν συμφώνως πρός τόν νόμον ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 ἀνήκει εἰς τούς ἁρμοδίους Ὑπουργούς καί εἰς τάς κατ'ἐξουσιοδότησιν τούτων ἐνεργούσας κατά τόν νόμον δημοσίας ὑπηρεσίας.

Ἡ ἐκκαθάρισις μιᾶς ὀφειλῆς τοῦ κράτους, ἥτις ἄλλο- τε ἐγένετο ἀπό τήν ἁρμοδίαν ὑπηρεσίαν ἑκάστου Ὑπουργεί ου ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς δαπάνης, ἀπό τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου 4796 πραγματοποιεῖται ἀπό τήν Ὑπηρεσίαν ἐγκρίσε ως καί ἐκκαθαρίσεως δαπανῶν τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου ἤ τῆς ἁρμοδίας Γενικῆς Διοικήσεως ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς δαπάνης, νῦν δέ τῆς ὑπηρεσίας ἐξόδων, ἤδη δέ ἀπό τήν Ὑπηρεσίαν ἐντελλομένων δαπανῶν, ἥτις ἐδρεύει παρ'ἑκά- στῳ Ὑπουργείῳ καί περί τῆς ὁποίας γίνεται λόγος ἀλλα- χοῦ ἐν σελίδι 178 καί ἐπ.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῆς δαπάνης προσδιορίζει πραγματι - κῶς τό χρέος τοῦ κράτους, τό ἀπαιτητόν αὐτῆς καί τό πο σόν, ὅπερ δικαιοῦται εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου ὁ πιστω - τής αὐτοῦ.

Ἡ νομική φύσις τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς δαπάνης εἶναι λίαν δυσχερές νά προσδιορισθῇ.

Ἡ ἐκκαθάρισις, ὡς πρᾶξις ἀναγνωρίσεως ἤ μή δικαι- ώματος εἶναι ἐπιδεκτική προσβολῆς ἐνώπιον τοῦ Συμβουλί ου τῆς Ἐπικρατείας.

3.- Ἡ ἐντολή τῆς δαπάνης. Κατά ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 36 τοῦ νόμου ΣΙΒ' πᾶν ἔξοδον

διά λογαριασμόν τοῦ Δημοσίου δέν πληρώνεται, ἐάν δέν ἐκδοθῆ χρηματικόν ἔνταλμα παρά τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ ἤ τοῦ Ἐπιτρόπου αὐτοῦ" ἄλλως τοῦ ἁρμοδίου Κυρίου ἤ Δευτερεύοντος Διατάκτου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Τό χρηματικόν ἔνταλμα συνίσταται εἰς τήν ἔκδοσιν κατά τούς νομίμους τύπους ἐντολῆς πληρωμῆς μιᾶς νομίμου δαπάνης εἴτε ἀμέσως ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἴτε ἐμμέσως, ὡς διά τῆς ἐκδόσεως ἐπιταγῆς ἐπ'ὀνόματι τοῦ πιστωτοῦ τοῦ κράτους.

στ) Κύριοι Διατάκται καί Δευτερεύοντες Διατάκται. - Ὁρισμοί. - Τά χρηματικά ἐντάλματα. Τάς δαπάνας εἰς βάρος τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐντέλλονται οἱ Κύριοι Διατάκται.

Οἱ Δευτερεύοντες Διατάκται ἐντέλλονται δαπάνας εἰς βάρος τῶν μεταβιβαζομένων εἰς αὐτούς πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ παρά τῶν Κυρίων Διατακτῶν.

Τά χρηματικά ἐντάλματα πληρωμῆς ἐκδίδονται ἀπό τούς Κυρίους Διατάκτας ἤ ἀπό τούς Δευτερεύοντας Διατάκτας ἀπ' εὐθείας ἐπ'ὀνόματι πιστωτοῦ ἤ πιστωτῶν τοῦ Δημοσίου καί διά τούτων δίδεται ἐντολή εἰς τά ταμεῖα νά καταβάλλωσι τήν νομίμως ἀναγνωρισθεῖσαν δαπάνην τοῦ Δημοσίου.

Ἀντιθέτως τά ἐπιτροπικά ἐντάλματα ἐκδίδονται ὑπό τοῦ Κυρίου Διατάκτου, ὅστις εἶναι ὁ Ὑπουργός, διά τῶν ἐπιτροπικῶν ἐνταλμάτων μεταβιβάζεται μέρος τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ ἐξ ὁλοκλήρου πιστώσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰς Δευτερεύοντας Διατάκτας, ἵνα ἐπί τῇ βάσει τῶν μεταβιβαζομένων εἰς αὐτούς πιστώσεων προβαίνουν εἰς τήν ἔκδοσιν χρηματικοῦ ἐντάλματος πληρωμῆς πρός πληρωμήν νο-

μίμως ἀναγνωριζομένων δαπανῶν τοῦ Δημοσίου. Πλήν τῶν Ὑπουργῶν Κύριοι Διατάκται εἶναι ἡ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καί ἰσχύοντος τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927 καί ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καί κατά τά ἀνωτέρω ὁ τῆς Γερουσίας περιβάλλονται καθήκοντα Κυρίου Διατάκτου καί δικαιοῦνται νά ἐντέλλωνται πληρωμάς ἐπί τῇ βάσει τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς Γερουσίας καί Βουλῆς καί συμφώνως πρός τούς ἰσχύοντας νόμους, ἐφ' ὅσον δέν ἀντιτίθεται εἰς τόν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς καί κατά τά ἀνωτέρω τόν Κανονισμόν τῆς Γερουσίας.

Κύριοι Διατάκται ἐπίσης κατά τόν νόμον 4393 ὡρίζοντο οἱ Γενικοί Διοικηταί. Σημειωτέον, ὅτι ἀναβάλλεται μέχρι σήμερον ἡ ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 4393 τοῦ ἔτους 1929 δυνάμει τῶν ὁποίων ὡς εἴρηται οἱ Γενικοί Διοικηταί ἀσκοῦν τά δικαιώματα τῶν Ὑπουργῶν εἰς τήν περιφέρειαν τῆς ὑφ' αὐτοῦς Γενικῆς Διοικήσεως.

Δευτερεύοντες Διατάκται ἤδη εἶναι οἱ Γενικοί Διοικηταί, οἱ Νομάρχαι, οἱ διευθυνταί τῶν ταμείων, ἐφ' ὅσον ἀνατεθῶσι εἰς αὐτούς δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καθήκοντα Δευτερεύοντος Διατάκτου, οἱ Ἐπιμεληταί τοῦ Στρατοῦ διά τάς στρατιωτικάς δαπάνας. Ὅσον ἀφορᾷ τούς διευθυντάς τῶν ταμείων, ὡς δευτερεύοντας διτάκτας πρέπει νά σημειωθῇ, ὅτι βεβαίως κατά τήν θεωρίαν καί κατά τήν ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 41 τοῦ νόμου ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 ὁ διατάκτης δέν εἶναι δυνατόν νά ἐκπληροῖ καί χρέη ταμίου. Κατά τό ἄρθρον ὅμως 1 § 2 τοῦ νόμου 1940 εἰς τούς διευθυντάς τῶν ταμείων εἶναι δυνατόν δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν νά ἀνατεθῶσι καί καθήκοντα Δευτερεύοντος Διατάκτου, καθ' ὅσον κατά τόν ὀργανισμόν τῶν ταμείων, ὡς καθορίζονται διά τοῦ νόμου 1940, τά καθή-

κοντα τοῦ Διευθυντοῦ ταμείου εἶναι διάφορα τῶν καθηκόντων τοῦ ταμίου. Συνεπῶς ἡ ἐντολή τῆς δαπάνης καί ἡ πληρωμή αὐτῆς δέν εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τό αὐτό πρόσωπον εἰς τρόπον ὥστε ὑπάρχει ἡ ἐγγύησις ὡς πρός τήν καλήν διάθεσιν τῶν ἐξόδων, τήν ὁποίαν ἐπιζητεῖ ὁ νομοθέτης διά τοῦ χωρισμοῦ τῶν καθηκόντων τοῦ διατάκτου καί τῶν καθηκόντων τοῦ ταμίου, δημοσίου ὑπολόγου.

ζ) Ὁ ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ὑπό τῶν Δευτερευόντων Διατακτῶν.- Παρ'ἑκάστῃ Γενικῇ Διοικήσει ὡς ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ, ὑπάρχει ἡ Ὑπηρεσία ἐντελλομένων δαπανῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἁρμοδιότης καθορίζεται διά τοῦ νόμου 4796 τοῦ ἔτους 1930, καί τοῦ ἀναγκ. νόμου 281 τοῦ ἔτους 1936, οἵτινες ρυθμίζουν τήν ἔγκρισιν καί ἔκκαθάρισιν τῶν δαπανῶν τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Συνεπῶς ἡ Ὑπηρεσία αὕτη ἐργάζεται κατ'ὅν τρόπον λειτουργεῖ ἡ Ὑπηρεσία ἐντελλομένων δαπανῶν ἑκάστου Ὑπουργείου.

Ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ὑπό τῶν Γενικῶν Διοικητῶν ἀσκεῖται ὑπό τοῦ παρ'αὐτῷ Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἤ ὅσον ἀφορᾷ τάς δαπάνας τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Βορείου Ἑλλάδος ὑπό τοῦ παρ'αὐτῇ Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅστις ἐδρεύει ἐν Θεσσαλονίκῃ.

η) Πληρωμή τῆς δαπάνης καί οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι.- Τελευταῖον στάδιον κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἀποτελεῖ ἡ πληρωμή τῆς δαπάνης.

Ἡ πληρωμή τῆς δαπάνης εἶναι ἡ πρᾶξις διά τῆς ὁποίας τό κράτος ἀπελευθεροῦται τοῦ χρέους αὐτοῦ εἴτε διά τῆς παραδόσεως εἰς τόν πιστωτήν τοῦ κράτους τοῦ ὀφειλο-

μένου εἰς αὐτόν ποσοῦ εἴτε διά τῆς ἐγγράφῆς τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς πίστωσιν τοῦ πιστωτοῦ τοῦ κράτους εἴτε τέλος διά τῆς παρακαταθέσεως τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς χεῖρας τρίτου διά λογαριασμόν τοῦ πιστωτοῦ τοῦ κράτους.

Κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρέπει, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, νά διακρίνωμεν τόν Διατάκτην, ὅστις ἐντέλλεται τήν δαπάνην εἰς βάρος τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀπό τόν δημόσιον ὑπόλογον, ὅστις πληρώνει τήν δαπάνην διά τῶν χρημάτων, ἅτινα διαχειρίζεται.

Δημόσιος ὑπόλογος εἶναι πᾶν πρόσωπον, ὅπερ ἐκ τοῦ νόμου διαχειρίζεται ἀξίας εἰς χρῆμα ἤ εἰς εἶδος (ὑλικόν), αἵτινες ἀνήκουν εἰς τό Δημόσιον.

Πρός πρόληψιν καταχρήσεων τό πρόσωπον τοῦ Διατάκτου πρέπει νά εἶναι διάφορον τοῦ προσώπου τοῦ δημοσίου ὑπολόγου, ὅστις πληρώνει τήν δαπάνην καί εὐθύνεται διά τήν κατά τόν νόμον πληρωμήν αὐτῆς.

Σκόπιμον εἶναι, ὅπως κατά τήν πληρωμήν τῶν δημοσίων δαπανῶν ἐφαρμόζωνται αἱ τραπεζιτικαί μέθοδοι, αἵτινες εἶναι εἰς χρῆσιν ἐπί τοῦ σημείου τούτου εἰς ἄλλα κράτη. Μέχρι τοῦδε ἔχουν σημειωθῆ ἀξιόλογοι τοιαῦται καινοτομίαι παρ'ἡμῖν, καθ'ὅσον παρ'ἑκάστῳ Δημοσίῳ Ταμείῳ ὑπάρχει πράκτωρ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἐνεργεῖ σημαντικάς πληρωμάς χρεῶν τοῦ Δημοσίου εἰς βάρος τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Δημοσίου παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, πιστουμένου διά τῶν εἰσπράξεων τῶν ἐσόδων τοῦ Δημοσίου, τάς ὁποίας καταθέτουν οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι παρά τῇ Τραπέζῃ τῇ Ἑλλάδος ἤ εἰς τά Ὑποκαταστήματα αὐτῆς.

1.- Μᾶλλον συγκεκριμένως κατά τό ἄρθρον 20 τοῦ Ν.Διατάγματος τῆς 4 Ἰουλίου 1923 περί ὀργανισμοῦ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου δημόσιοι ὑπόλογοι εἶναι πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοί, οἱ ἐντεταλμένοι τήν εἰσπραξιν ἐσόδων ἤ τήν πλη

Β'. Ἡ πρόϋδος ἀνάπτυξις τῆς νομοθεσίας περί Προϋπολογισμοῦ κυρίως κατά τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

α) Γ ε ν ι κ α ί τ ι ν ε ς ἀ π ό ψ ε ι ς.- Αἱ διάφοροι ἐθνικαί νομοθεσίαι καθορίζουν τήν χρονικήν διάρκειαν ἐντός τῆς ὁποίας πρέπει νά συντελεσθῇ ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἡ ψήφισις αὐτοῦ καί ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς καί ἡ σύνταξις τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ἀλλ' ἐνῶ αἱ διατάξεις, αἱ σχετικαί μέ τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τήν ψήφισιν αὐτοῦ ὡς καί τήν σύνταξιν καί ψήφισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ δέν τηροῦνται αὐστηρῶς, ἀντιθέτως οἱ διατάξεις, αἱ σχετικαί μέ τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, δηλαδή αἱ σχετικαί μέ τά χρονικά ὅρια τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ διατάξεις καί τούς διενεργουμένους ἐλέγχους κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τόσον εἰς τήν νομοθεσίαν, ὅσον καί εἰς τήν ἐφαρμογήν αὐτῶν αὐστηρῶς εἶναι καθωρισμέναι καί ἐπακριβῶς τηροῦνται. Λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας τοῦ σημείου τούτου τῆς δημοσιονομικῆς νομοθεσίας ἀσχολούμεθα ἐκτενέστερον ἀλλαχοῦ(1) συγκριτικῶς περί αὐτῆς. Κοίνομεν ἤδη σκόπιμον νά ὑπομνήσωμεν κατωτέρω τούς ἰσχύοντας ἐν Ἑλλάδι κυριωτέρους νόμους, οἵτινες ἔχουν σχέσιν μέ τήν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Βεβαίως οἱ νόμοι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς ὅλα τά κεφάλαια τῆς διδασκαλίας περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἤτοι τόσον εἰς τήν κατάρτισιν καί τήν ψήφισιν

ρωμῆν ἐξόδων τοῦ Κράτους καί καθόλου οἱ ὁπωσδήποτε ἔστω καί ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως διαχειριζόμενοι χρήματα ἤ ὑλικόν, ἀνήκοντα εἰς τό Κράτος, ὡς καί πᾶς ἄλλος, ἐκ τοῦ νόμου ὡς τοιοῦτος θεωρούμενος. Οἱ κατ' ἔτος παρουσιαζόμενοι ... ὅλου. ... δικάζονται ἀπό τό Ἐλεγκ-

τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅσον καί εἰς τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ καί εἰς τούς μετά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διενεργουμένους ἐλέγχους. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔλεγχοι καλοῦνται μ ε τ α γ ε ν έ σ τ ε ρ ο ι ἤ κ α τ α σ τ α λ τ ι κ ο ί ἔλεγχοι κατά διάκρισιν πρός τούς ἐλέγχους, οἵτινες διενεργοῦνται πρό τῆς πληρωμῆς τῆς δαπάνης καί οἵτινες καλοῦνται π ρ ο λ η π τ ι κ ο ί ἔλεγχοι.

Ὁ προληπτικός ἔλεγχος ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, καί ἡ σχετική περί αὐτοῦ νομοθεσία ἔτυχον ἐν Ἑλλάδι ἰδιαιτέρας ἀναπτύξεως καί ἐμφανίζει ἰδία χαρακτηριστικά. Ἐν ἐκ τούτων ἔγκειται εἰς τήν ὑπαγωγήν τῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἀσχολοῦνται μέ τόν Προϋπολογισμόν ἐν γένει ὑπό τήν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀν ἐνταῦθα εἰς τό κεφάλαιον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπενθυμίζομεν τήν ἐξέλιξιν τῆς νομοθεσίας περί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, γίνεται τοῦτο, διότι ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, ἡ νομοθεσία αὕτη συνδέεται περισσότερον μέ τό κεφάλαιον τῆς ἐκτελέσεως ἰδίως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων. Ὡς ἐπίσης τονίζομεν ἀνωτέρω, ἡ σχετική νομοθεσία μέ τήν ἐκτέλεσίν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν τε ἐσόδων καί ἰδίως τῶν ἐξόδων ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν.

α) Ἡ ἐ ξ έ λ ι ξ ί ς τ ῆ ς ἐ ν λ ό γ ῳ ν ο μ ο θ ε σ ί α ς. - Καί πρῶτον, ὡς γνωστόν βασικός νόμος περί τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, εἶναι ὁ νόμος ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852, ὅστις ἐλήφθη ἐκ τῆς Γαλλικῆς νομοθεσίας.

Ὁ νόμος ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 περί διοικήσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους κρίνεται διά τήν ἐποχήν

του πλήρες νομοθέτημα. Ἡ πάροδος ὅμως τοῦ χρόνου, ἡ αὐξησις τῶν κρατικῶν δαπανῶν καί ἐσόδων, ἡ ἐπέκτασις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τῆς ὁράσεως τοῦ κράτους ἐπέβαλον τήν μεταρρύθμισιν τοῦ εἰρημένου νόμου.

Ὁ νομοθέτης ἐν Ἑλλάδι προβαίνει εἰς συνεχεῖς μεταρρυθμίσεις καί τροποποιήσεις. Οἱ νόμοι οὗτοι εἴτε συμπληροῦν τόν νόμον ΣΙΒ΄ τοῦ ἔτους 1852 ἤ περιλαμβάνουν καί νέας διατάξεις. Ἐκ τῶν νόμων τούτων κυριώτεροι εἶναι ὁ νόμος ΑΝΟΖ τοῦ ἔτους 1887, δι' οὗ ὀργανοῦται ὁ ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν, ἐνασκούμενος ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Κατά τά ἔτη 1909 καί 1911 ὁ Ἕλλην νομοθέτης ἐπιχειρεῖ ἐπίσης ἀξιολόγους μεταρρυθμίσεις. Ἐπί πλέον προσκαλεῖται ἐν Ἑλλάδι ὁ FR. ZAPELLONI, ἀνώτατος λειτουργός τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους, ὡς ὀργανωτής καί διευθυντής τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Εἰς τάς ὑποδείξεις τούτου βασίζονται αἱ ἐπακολουθήσασαι μεταρρυθμίσεις.

Οὕτω κατά τά ἔτη 1917 καί 1918 διά τῶν νόμων 830,879 καί 91% καί διά τοῦ νόμου 1555 συντελοῦνται μεγάλαι καινοτομίαι. Διά τοῦ νόμου 879 τοῦ ἔτους 1917 εἰσάγεται ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῆς ἀναλήψεως τῶν δημοσίων δαπανῶν. Διά τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918 ἐπιφέρονται ἐπίσης οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις εἰς τόν νόμον ΣΙΒ΄ τοῦ ἔτους 1852, ἀφορῶσαι ἰδίως 1) εἰς τόν περιορισμόν τῆς χρονικῆς διαρκείας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τήν δημιουργίαν τῶν λογαριασμῶν τῶν παθητικῶν καί ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων, 2) τήν μετάθεσιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἀπό 1 Ἰανουαρίου εἰς τήν 1 Ἀπριλίου μέ κύριον σκοπόν τήν ἐπίτευξιν τῆς ἐγκαίρου ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, 3) τήν ρύθμισιν ἐπί τά βελτίω τοῦ μηχανισμοῦ τῆς χορηγήσεως ἐπιπροσθέτων πιστώσεων. Πράγματι διά

τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918 περιπτώσει ἀνεπαρκείας τῶν πιστώσεων, αἵτινες προεβλέφθησαν εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἤ ἐν περιπτώσει ἐγγραφῆς εἰς τόν Προϋπολογισμόν πιστώσεων πρός ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων δαπανῶν, μή προβλεφθεισῶν εἰς τόν Προϋπολογισμόν τροποποιοῦνται αἱ διατάξεις τοῦ νόμου ΣΙΒ τοῦ ἔτους 1852 χωρίς ἡ νομοθετική ἐξουσία νά μειώση τά δικαιώματά της ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ, παρέχεται δέ μεγαλυτέρα ἐξουσία εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν πρός παροχήν καί κατανομήν ἐπιπροσθέτω πιστώσεων, ὧν τό ὅριον, ἔχει προηγουμένως ψηφισθῆ ἀπό τήν Νομοθετικήν Ἐξουσίαν, 4) τή ρύθμισιν τοῦ τρόπου τῆς ἐγκρίσεως τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, σύστημα, ὅπερ δέν προεῖδε ὁ νόμος ΣΙΒ τοῦ ἔτους 1852.

Ἐπίσης σπουδαίαν καινοτομίαν εἰσήγαγε ὁ νόμος 914, τοῦ ἔτους 1917, δι' οὗ ὁρίζεται, ὅτι ἡ κατάρτισις καί ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους ἐνεργεῖται δι' ὀργάνων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἤ μᾶλλον δι' ὑπηρεσιῶν, ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί λειτουργουσῶν παρ' ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ. Διά τοῦ νόμου τούτου, ὅστις ἀντλεῖ τάς ἀρχάς του ἐκ τῆς Ἰταλικῆς νομοθεσίας, ὁ Ἕλλην νομοθέτης ἐπιζητεῖ νά αὐξήση τήν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κατά τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων καί νά ἀναθέση τήν λειτουργίαν ταύτην εἰς ὑπηρεσίας εἰδικάς, κινουμένας ὁμοιομόρφως ὑπό τάς ὁδηγίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατωτέρω μνημονεύομεν τόν νόμον 4796 τοῦ ἔτους 1930 ὡς καί τόν νόμον ὑπ' ἀριθ. 281 τοῦ ἔτους 1936 κατόπιν τῆς ἰσχύος τῶν ὁποίων ἀντί τοῦ Εἰδικοῦ Λογιστηρίου ἑκάστου Ὑπουργείου ὀργανοῦται ἡ Ὑπηρεσία Ἐντελλομένων Δαπανῶν παρ' ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ.

Τό Ν. Διάταγμα τῆς 2ας Σεπτεμβρίου 1923, ὅπερ τροποποιεῖται διά τοῦ νόμου 5127 τοῦ ἔτους 1931, ρυθμίζει τάς προπληρωμάς δαπανῶν ἐν περιπτώσει κατεπειγούσης ἀνάγκης κατά παρέκκλισιν τῶν διατάξεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ.

Τό ψήφισμα τῆς 7 Ἰουλίου 1927 ἐνισχύει τήν δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δυναμένου νά ἀναστέλλῃ πᾶσαν δαπάνην, προβλεπομένην εἰς τόν Προϋπολογισμόν, ἐφ' ὅσον συναντᾷ τό Κράτος δυσχερείας ταμειακάς.

Διά τοῦ νόμου 3424 τοῦ ἔτους 1927 περί κυρώσεως τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης ἐπιδιώκεται ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰσπράξεων καί τῶν πληρωμῶν τοῦ Δημοσίου εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀξιόλογοι μεταγενέστεροι νόμοι εἶναι ἐπίσης ὁ νόμος 4796 τοῦ ἔτους 1930 καί ὁ νόμος 6254 τοῦ ἔτους 1934.

Διά τοῦ πρώτου νόμου ἐνισχύεται ἔτι περισσότερον ἡ ἐξουσία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὑπευθύνου διά τήν πορείαν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν διά τῶν ὀργάνων αὐτοῦ παρ' ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ, ὄχι μόνον ἐκτελεῖ τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων, ἀλλά ἐγκρίνει καί ἐκκαθαρίζει εἰς ἑκάστην εἰδικήν περίπτωσιν τάς δαπάνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Οὕτως ἀποκτᾷ ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἰδιαιτέραν ἐξουσίαν.

Διά τοῦ δευτέρου νόμου μεταξύ ἄλλων ρυθμίζεται τό ζήτημα τῆς χρονικῆς διαρκείας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί καταργεῖται ἡ παράτασις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἐπί τετράμηνον.

Τέλος ὁ ἀναγκ. νόμος ὑπ' ἀριθ. 281/1936 ὀργανώνει καί ἐνοποιεῖ τάς ὑπηρεσίας, αἱτινες ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐδρεύουν παρ' ἑκά-

στῳ Ὑπουργείῳ καί καταρτίζουν καί ἐλέγχουν τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων αὐτοῦ. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ὀργανοῦται ἡ Ὑπηρεσία τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν παρ'ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ, ἥτις ἔχει ὡς ἔργον τήν κατάρτισιν τοῦ σχεδίου τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τήν ἔγκρισιν καί ἀνάληψιν τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τήν ἐκκαθάρισιν καί ἐντολήν αὐτῶν καί τήν ἀποστολήν τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων εἰς τά Δημόσια Ταμεῖα μετά τήν ἐνέργειαν ἐπ'αὐτῶν τοῦ δικαστικοῦ ἐλέγχου ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Δέον ὅμως νά σημειωθῇ, ὅτι καί μετά τόν ἀναγκαστικόν τοῦτον νόμον εἰς τά πολεμικά Ὑπουργεῖα καί εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, ἀντί τῆς Ὑπηρεσίας τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν, περί ἧς γράφομεν ἀνωτέρω, διατηρεῖται τό Εἰδικόν Λογιστήριον, ὡς Τμῆμα λειτουργοῦν παρά τοῖς Ὑπουργείοις τούτοις, ἐξαρτώμενον ὅμως ἀπό τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν. Ὁ ἴδιος ἀναγκαστικός νόμος ἐπεκτείνει τήν δημοσιονομικήν ἐξουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπί τῶν Προϋπολογισμῶν τῶν Νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Τέλος μνημονεύομεν τόν νόμον 76 τοῦ ἔτους 1946, ὅστις μεταξύ ἄλλων διατάξεων περιέχει διάταξιν δυνάμει τῆς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ μεταφορά τῶν πιστώσεων ἀπό ἄρθρου εἰς ἕτερον ἄρθρο τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ὡς ἀλλαχοῦ ἔχομεν ὑποστηρίξει ἐπιβάλλεται ἡ εἰς ἑνιαῖον κείμενον κωδικοποίησις τῶν διατάξεων περί διοικήσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους. Εἰς τό ἑνιαῖον τοῦτο κείμενον δέον νά περιληφθοῦν ἀκόμη καινοτομίαι, αἵτινες ἐπιβάλλονται ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας καί ἐκ τῆς πείρας.

Γ: Τά χρονικά ὅρια τῆς ἐντελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ θεωρητική καί Συγκριτική Νομοθετική ἐξέτασις.

Γενική Ἐπισκόπησις.

α) Ὁ ρ ι σ μ ό ς κ α ί τ ό ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ό ν ἔ τ ο ς ἐ ν Ἑ λ λ ά δ ι .- Ὡς ἔχομεν τονίσει ἀλλαχοῦ μία τῶν βασικῶν δημοσιονομικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουν τήν ἔννοιαν τοῦ συγχρόνου Προϋπολογισμοῦ εἶναι ἡ ἀρχή τοῦ ἐνιαυσίου Προϋπολογισμοῦ ἤ τῆς περιοδικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Κατά τήν ἀρχήν ταύτην ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους πρέπει νά ψηφίζεται περιοδικῶς καί νά ἰσχύῃ δι'ὡρισμένην χρονικήν διάρκειαν, κατά κανόνα ἐτησίαν.

Ὁμιλοῦμεν κατ'αὐτόν τόν τρόπον περί τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους κατά τό ὁποῖον ἰσχύει ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους.

Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ό ν ἔ τ ο ς εἶναι ἡ περίοδος τῶν δώδεκα μηνῶν, εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρεται ὁ Προϋπολογισμός. Τό οἰκονομικόν ἔτος παρ'ἡμῖν μέχρι τοῦ ἔτους 1918 συνέπιπτε μέ τό ἡμερολογιακόν ἔτος, ἀπό δέ τοῦ ἔτους 1919 ἄρχεται τήν 1ην Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους καί λήγει τήν 31ην Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους. Πρέπει νά τονίσωμεν, ὅτι ἡ μεταφορά αὕτη τῆς χρονολογίας τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ὀρθῶς ἐθεσπίσθη, ἵνα διευκολυνθῇ ἡ ἔγκαιρος ψήφισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

Πρέπει νά ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι ἀπό τοῦ ἔτους 1948 τό οἰκονομικόν ἔτος ἤρχιζε τήν 1 Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους καί ἔληγε τήν 30 Ἰουνίου τοῦ ἐπομένου ἔτους,(1) ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ

1.- Ἡ τροποποίησις αὕτη εἰσήχθη διά τοῦ Ν.Διατάγματος 57β τοῦ ἔτους 1948.Βλέπε φύλλον Ἐφ.Κυβ. ὑπ'ἀριθ. 82 τ.Α'τοῦ ἔτους 1948. Διά Β.Δ. ὁ χρόνος ἐκδιδομένου προτάσ

καί 'Αμερικῆ.

Ἤδη ὅμως τό οἰκονομικόν ἔτος ἄρχεται τήν 1 'Ιανουαρίου καί λήγει τήν 31 Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἤτοι συμπίπτει μέ τό ἡμερολογιακόν ἔτος.

Τό οἰκονομικόν ἔτος ἀναφέρεται εἰς τά διοικητικάς πράξεις, αἵτινες κατά τήν διάρκειαν αὐτοῦ σχετίζονται ὁπωσδήποτε μέ τήν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος καί τήν κίνησιν τῆς περιουσίας τοῦ Κράτους.

β) Ἔ ν ν ο ι α τ ῆ ς χ ρ ή σ ε ω ς , τ ό σ ο - σ τ η μ α τ ῆ ς δ ι α χ ε ι ρ ί σ ε ω ς κ α ί ἡ ἀ ρ χ ή τ ῆ ς π ρ ο σ ω π ι κ ό τ η τ ο ς τ ο ῦ Π ρ ο ῦ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ .- Τό οἰκονομικόν ἔτος, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, εἶναι δωδεκαμήνου διαρκείας. Ἐν τῇ ἐκτελέσει ὅμως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δέν συμβαίνει πάντοτε νά πραγματοποιοῦνται τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα, ἅτινα σχετίζονται μέ τήν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος καί τήν κίνησιν τῆς περιουσίας τοῦ κράτους κατά τήν περίοδον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ὅπερ ἀφορᾷ δεδομένον Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους. Οὕτως π.χ. ἐσόδου, ἀνήκοντος εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ οἰκ. ἔτους 1960, βεβαιωθέντος τήν 30 Δεκεμβρίου 1960 ἐνδέχεται νά μή πραγματοποιηθῇ ἡ εἴσπραξις αὐτοῦ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1960 (ἀρχομένου ἤδη τήν 1ην 'Ιανουαρίου 1960 καί λήγοντος τήν 31ην Δεκεμβ. 1960), ἀλλά νά πραγματοποιηθῇ μετά πάροδον ἡμερῶν ἤ καί τινων μηνῶν ἤ καί μετά πάροδον ἐτῶν.

Χάριν ὅμως τῆς σαφηνείας τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τῆς ἀκριβεστέρας ἐκτιμήσεως τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἐπιβάλλε

σει τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου ἐπιτρέπεται ἡ ἀλλαγή τῶν χρονικῶν ὁρίων ἐνάρξεως καί λήξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

τοι, ἔχει ὁ τῆς χρονολογικῆς περιλαμβάνει τά τῆς τῆς χρονικῆς διάρκειαν, εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρεται, ἐμπίπτοντα ἔσοδα καί ἔξοδα καί οὐχί ἔξοδα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάληψις ἐπραγματοποιήθη εἰς προγενέστερα ἔτη. Ἐπιβάλλεται δηλαδή νά διασφαλισθῇ ἡ π ρ ο σ ω π ι κ ό τ η ς ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ, δηλαδή νά διαχωρισθοῦν τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα, τά ἀνήκοντα ὡς ἐκ τῆς γενέσεώς των εἰς δεδομένον Προϋπολογισμόν, ἀπό τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα παντός ἄλλου Προϋπολογισμοῦ.

Ἡ ἀρχή αὕτη τῆς προσωπικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέν τηρεῖται εἰς ὅλας τάς νομοθεσίας. Ἐν πρώτοις ἄλλαι μέν νομοθεσίαι, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, παραβλέπουσαι τήν ἀρχήν ταύτην ἀκολουθοῦν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐν τῷ προσδιορισμῷ τῶν χρονικῶν ὁρίων αὐτῆς τό σ ύ σ τ η μ α τ ῆ ς δ ι α χ ε ι ρ ί σ ε ω ς ἤ τοῦ καλουμένου ταμειακοῦ προϋπολογισμοῦ. Κατά τό σύστημα τοῦτο ὁ Προϋπολογισμός δεδομένου οἰκονομικοῦ ἔτους περιλαμβάνει τά πραγματοποιούμενα κατά τήν διάρκειαν αὐτοῦ ἔσοδα ἤ ἔξοδα, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου, κατά τόν ὁποῖον τό ἔσοδον ἐβεβαιώθη ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ ἡ δαπάνη ἀνελήφθη εἰς βάρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἕτεραι πάλιν νομοθεσίαι, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ἀκολουθοῦν τό σ ύ σ τ η μ α τ ῆ ς χ ρ ή σ ε ω ς, κάμνουσαι κατ' αὐτόν τόν τρόπον διάκρισιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, οὕτινος τήν ἔννοιαν ὁρίσομεν εἰς τήν προηγουμένην παράγραφον ἀπό τήν τῆς χρήσεως.

Χ ρ ή σ ι ς λοιπόν εἶναι ἡ χρονική διάρκεια, ἥτις περιλαμβάνει τάς πράξεις, τάς ἀναφερομένας εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους, εἰς τρόπον ὥστε δύναται νά συμβῇ, ὅπως ἡ χρῆσις

περιλαμβάνει ἐντός τῆς περιόδου τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καί συμπληρωματικήν περίοδον, ἐντός τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται ἡ εἴσπραξις ἐσόδων, βεβαιωθέντων καί μή εἰσπραχθέντων κατά τό οἰκονομικόν ἔτος ἤ ἡ πληρωμή δαπανῶν, ἀναληφθεισῶν κατά τό οἰκονομικόν ἔτος, ἀλλά μή πληρωθεισῶν κατά τό ἔτος τοῦτο.(1)

Μετά τήν πάροδον τῆς περιόδου τῆς παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, τά ἔσοδα ἅτινα δέν εἰσεπράχθησαν καί τά ἔξοδα, τά ὁποῖα δέν ἐπληρώθησαν ἀναλόγως τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων περιλαμβάνονται καί πραγματοποιοῦνται εἰς τόν ἑπόμενον Προϋπολογισμόν, ἐμφανιζόμενα εἴτε ὑπό ἴδιον κεφάλαιον καί ἄρθρον τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐμφαῖνον τό ἔτος τῆς προελεύσεως αὐτῶν εἴτε συσωματούμενα εἰς τά οἰκεῖα κεφάλαια καί ἄρθρα τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Εἶναι ὅμως δυνατόν νά ὁρισθῇ, ὅτι αἱ ἐνταλθεῖσαι δαπάναι εἰς βάρος δεδομένου Προϋπολογισμοῦ καί μή πληρωθεῖσαι μέχρι τῆς λήξεως τῆς χρήσεως δέον νά πληρωθοῦν μετά τήν λῆξιν αὐτῆς εἰς βάρος λογαριασμοῦ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω σαφῶς συνάγεται, ὅτι τό σύστημα τῆς χρήσεως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ δέν διαφαλίζει πλήρως τήν προσωπικότητα ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ, ἀφοῦ δέν δύναται νά περιλάβῃ ὅλας τάς ὑποχρεώσεις καί τά δικαιώματα τοῦ Προϋπολογισμοῦ δεδομένου ἔτους.

1.- Ἕτερος ὁρισμός τῆς χρήσεως εἶναι τό σύνολον τῶν δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων Προϋπολογισμοῦ δεδομένου οἰκονομικοῦ ἔτους ἤ ἀκόμη ὡς ὁρίζει τό ἄρθρον 1 τοῦ νόμου 6254 τοῦ ἔτους 1934: Χρῆσις εἶναι τό σύνολον τῶν διά λογαριασμόν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, δημιουργουμένων κατά τήν διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων.

[illegible] νομοθετοῦσαι, ὡς ἡ Ἰταλία, ἐπι-
διώκουσαι νά ἀπολουθήσουν αὐστηρότερον τήν ἀρχήν τῆς προ-
σωπικότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ θεσπίζουν τό σύστημα τῆς
χρήσεως ἐν συνδυασμῷ μέ τήν λειτουργίαν τῶν δύο κάτω
θι λογαριασμῶν ἐκτός τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἤτοι

1.- τοῦ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ λ ο γ α ρ ι α σ μ ο ῦ
τ ῶ ν ἐ ν ε ρ γ η τ ι κ ῶ ν ὑ π ο λ ο ί π ω ν καί

2.- τοῦ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ λ ο γ α ρ ι α σ μ ο ῦ
τ ῶ ν π α θ η τ ι κ ῶ ν ὑ π ο λ ο ί π ω ν.

Καί εἰς μέν τόν λογαριασμόν τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων
περιλαμβάνονται τά ἔσοδα, τά ὁποῖα ἐβεβαιώθησαν κατά τήν
διάρκειαν δεδομένου οἰκονομικοῦ ἔτους καί τῶν ὁποίων δέν
ἐπραγματοποιήθη ἡ εἴσπραξις κατά τή διάρκειαν τοῦ ἐν λό-
γῳ οἰκονομικοῦ ἔτους, εἰς δέ τό λογαριασμόν τῶν παθητικῶν
ὑπολοίπων περιλαμβάνονται αἱ ἀναληφθεῖσαι δαπάναι κατά τήν
διάρκειαν δεδομένου οἰκονομικοῦ ἔτους, τῶν ὁποίων ἡ πληρω
μή δέν ἐπραγματοποιήθη κατά τήν διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ
τούτου ἔτους.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἕκαστος Προϋπολογισμός περιλαμβά-
νει τά ἔσοδα καί τά ἔξοδα, τά ὁποῖα ἀφοροῦν τήν χρονικήν
διάρκειαν τῆς ἰσχύος αὐτοῦ καί ἀποκλείεται νά περιλάβῃ ἔ-
σοδα, τά ὁποῖα ἔχουν βεβαιωθῆ εἰς προγενέστερον οἰκονομι-
κόν ἔτος, ὡς καί ἔξοδα, τά ὁποῖα ἔχουν ἀναληφθῆ εἰς προη-
γούμενον οἰκονομικόν ἔτος.

Κατά τό σύστημα ὅμως τῆς χρήσεως ἐν συνδυασμῷ με
τά τῶν δύο εἰρημένων λογαριασμῶν, ἵνα γνωρίσωμεν τά ἀποτε
λέσματα δεδομένου Προϋπολογισμοῦ πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄ-
ψιν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τούτου ἐν συνδυασμῷ
μέ τήν κίνησιν τοῦ οἰκείου λογαριασμοῦ τῶν ἐνεργητικῶν ὑ-
πολοίπων καί τοῦ οἰκείου λογαριασμοῦ τῶν παθητικῶν ὑπολοί

Ὡς παρατηροῦμεν λοιπόν τό σύστημα τοῦτο εἶναι περισ
ότερον περίπλοκον.

γ) Τ ό κ ρ α τ ο ῦ ν σ ύ σ τ η μ α ἐ ν Ἑ λ-
λ ά δ ι .- Ἡ Ἑλληνική νομοθεσία διά τοῦ νόμου ΣΙΒ΄τοῦ
ἔτους 1852 μέχρι τοῦ ἔτους 1919 εἶχε θεσπίσει τό ἐν Γαλ-
λίᾳ σύστημα τῆς χρήσεως καί παρέτεινε τό οἰκονομικόν ἔ-
τος ἐπί δεκάμηνον, ἤτοι μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου τοῦ ἐπο-
μένου ἔτους, διότι τό οἰκονομικόν ἔτος μέχρι τοῦ ἔτους
1919 συνέπιπτε μέ τό πολιτικόν ἔτος, ἤτοι ἤρχιζε τήν 1ην
Ἰανουαρίου καί ἔληγε τήν 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Κατά διάκρισιν ὅμως πρός τά δύο ὡς ἄνω συστήματα τῆς
Γαλλικῆς καί Ἰταλικῆς νομοθεσίας ἡ Ἑλληνική νομοθεσία
δυνάμει τοῦ νόμου 1555 ἀπό τοῦ 1919 ἕως τοῦ ἔτους 1934 -
35 θεσπίζει μικτόν σύστημα, ἤτοι τήν παράτασιν τοῦ οἰκο-
νομικοῦ ἔτους, ὡς ἡ Γαλλική νομοθεσία καί μετά τήν λῆξιν
τῆς περιόδου τῆς παρατάσεως αὐτῆς, δέχεται, ὡς καί ἡ Ἰ-
ταλική νομοθεσία, τό σύστημα τοῦ λογαριασμοῦ τῶν παθητι-
κῶν ὑπολοίπων καί τοῦ λογαριασμοῦ τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοί
πων. Παρατηροῦμεν λοιπόν, ὅτι τό μικτόν τοῦτο σύστημα,ὅ-
περ ἴσχυε ἐν Ἑλλάδι κατά τήν ἐν λόγῳ περίοδον ἠτοάκόμη
περίπλοκον.

Ἀπό τοῦ ἔτους ὅμως 1934-35 ἡ Ἑλληνική νομοθεσία δυ-
νάμει τοῦ νόμου 6254 τοῦ ἔτους 1934 ἀκολουθεῖ αὐστηρῶς τό
Ἰταλικόν σύστημα, διότι διά τοῦ νόμου τούτου κατηργήθη ἡ
τετράμηνος παράτασις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, ὡς εἶχε ὁρι-
σθῆ διά τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918. Κατ'αὐτόν τόν τρό
πον μετά τήν λῆξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους τά βεβαιωθέντα
καί μή εἰσπραχθέντα ἔσοδα μεταφέρονται κατά τό οἰκεῖον κε-
φάλαιον καί ἄρθρον εἰς τόν λογαριασμόν τῶν ἐνεργητικῶν ὑ-
πολοίπων τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, τά δέ ἀναληφθέντα καί μή

πληρωθῶν ἔξοδα [illegible] τὸ [illegible] μετά τό οἰκεῖον κεφάλαιον καί ἄρθρον εἰς τόν λογαριασμόν τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων τοῦ ἔτους τούτου μέχρις ὅτου τά μέν ἔσοδα τῶν λογαριασμῶν τούτων τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων εἰσπραχθοῦν ἤ διαγραφοῦν ἤ παραγραφοῦν, τά δέ ἔξοδα τῶν παθητικῶν ὑπολοίπων πληρωθοῦν ἤ παραγραφοῦν.

Τό ἀνωτέρω σύστημα διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ μέχρι τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1945-46, καθ'ὅσο ἀπό τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1946-47 δυνάμει τοῦ Ν.Διατάγματος τῆς 11 Μαΐου 1946 περί διατάξεών των, ἀφορωσῶν τό δημόσιον λογιστικόν, κυρωθέντος διά τοῦ νόμου 73 τοῦ ἔτους 1946 εἰσάγεται παρ'ἡμῖν τό σύστημα τῆς διαχειρίσεως ἤ τοῦ λεγομένου ταμειακοῦ προϋπολογισμοῦ, καταργηθέντων τῶν λογαριασμῶν τῶν παθητικῶν καί ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἡ τήρησις ἐν γένει τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀπαραίνει ἁπλουστέρα.

Πρέπει ὅμως νά σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, ὡς καί αἱ νομοθεσίαι, αἵτινες ἀκολουθοῦν τό σύστημα τῆς δωδεκαμήνου διαρκείας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἄνευ παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους, μετά τήν λῆξιν τούτου ἐπιτρέπουν τήν παροχήν μικρᾶς τινος προθεσμίας μέχρις ἑνός μηνός, ἐντός τῆς ὁποίας τακτοποιοῦνται λογιστικῶς οἱ λογαριασμοί τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

δ) Μειονεκτήματα καί πλεονεκτήματα τῶν διαφόρων συστημάτων.- Τό σύστημα τῆς διαχειρίσεως ἤ ὡς ἄλλως καλεῖται σύστηματοῦ ταμειακοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔχει ὡς πλεονέκτημα τό πρόσον τῆς ἁπλότητος καί τῆς ταχυτέρας ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ, πρᾶγμα ὅπερ ἐπιβοηθεῖ τήν ταχυτέραν κατάρτισιν τῶν λογαρισμῶν τῶν σχετικῶν μέ τήν σύνταξιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ. Κατ'

αὐτόν τόν τρόπον διά τοῦ συστήματος τῆς διαχειρίσεως δέν ἐξασφαλίζομεν μόνον τό προσόν τῆς ἁπλότητος κατά τήν διαχείρισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀλλά ἐπιτυγχάνομεν τήν ταχυτέραν σύνταξιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ.

Ἀντιθέτως τό σύστημα τοῦτο παρουσιάζει τό σοβαρόν μειονέκτημα, ὅτι δέν δίδει σαφές καί ἀκριβές τό ἀποτέλεσμα τῆς διαχειρίσεως ἑνός Προϋπολογισμοῦ, διότι εἶναι ἐνδεχόμενον πολλαί δαπάναι νά πραγματοποιηθοῦν καθ'ὡρισμένον οἰκονομικόν ἔτος καί λόγῳ βραδύτητος πληρωμῆς τούτων νά βαρύνουν τούς Προϋπολογισμούς μεταγενεστέρων ἐτῶν.

Ἐπίσης εἶναι δυνατόν ἔσοδά τινα, βεβαιωθέντα καθ' ὡρισμένον οἰκονομικόν ἔτος νά εἰσπραχθοῦν, ὡς συμβαίνει συνήθως, κατά τήν διάρκειαν προγενεστέρων ἐτῶν καί νά ἐμφανισθοῦν εἰς τούς Προϋπολογισμούς τῶν ἐτῶν τούτων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐφ'ὅσον καλῶς λειτουργοῦν αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἄνευ χρονοτριβῶν περί τήν εἰσπραξιν τῶν ἐσόδων καί χρονοτριβῶν περί τήν πληρωμήν τῶν δαπανῶν, τό μειονέκτημα τοῦτο ἐξασθενίζει. Ἄλλωστε εἶναι δυνατόν νά ἐπέρχηται συμψηφισμός κατά τήν μετάθεσιν εἰς τούς ἑπομένους Προϋπολογισμούς βαρῶν καί ἀπαιτήσεων προγενεστέρων Προϋπολογισμῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πραγματική κατάστασις ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ νά μή ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τούτου. Ἄλλωστε παρατηρεῖται ὑπό τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ συστήματος τούτου, ὅτι τά καταλειπόμενα εἰσπρακτέα ὑπόλοιπα καί τά καταλειπόμενα πληρωτέα ὑπόλοιπα μετά τήν λῆξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἀντιπροσωπεύουν πολύ ἐλάχιστον τμῆμα τῶν πράξεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί συνεπῶς χάνει τήν σημασίαν του τό μειονέκτημα, κατά τό ὁποῖον τό σύστημα τῆς διαχειρίσεως δέν ἐμφανίζει τήν πραγματικήν κατάστασιν δεδομένου Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπιτίθεται τέ σύστημα τῆς χρήσεως ἐν συνεχείᾳ πρός τι-
σύστημα τῆς διαχειρίσεως δύναται πληρέστερον καί ἀκριβέστε-
ρον νά ἐμφανίσῃ τά ἀποτελέσματα δεδομένου Προϋπολογισμοῦ.
Πράγματι ἡ παράτασις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἐπί ὡρισμένον χρο-
νικόν διάστημα εἶναι δυνατόν νά μειώσῃ τήν σημασίαν τοῦ μει-
ονεκτήματος τούτου τοῦ συστήματος τῆς διαχειρίσεως διά τοῦ
ὁποίου ἔσοδα καί ἔξοδα προγενεστέρων Προϋπολογισμῶν εἶναι
δυνατόν νά ἐμφανισθοῦν εἰς μεταγενεστέρους Προϋπολογισμούς,
διότι κατά τήν διάρκειαν τῆς παρατάσεως ταύτης τοῦ οἰκονομι-
κοῦ ἔτους συνεχίζεται ὑπέρ τοῦ οἰκείου Προϋπολογισμοῦ ἀφ'
ἑνός μέν ἡ εἰσπραξις τῶν βεβαιωθέντων ἐσόδων κατά τό οἰκονο-
μικόν ἔτος, ἀφ'ἑτέρου δέ συνεχίζεται ἡ πληρωμή τῶν δαπανῶν
αἵτινες ἀνελήφθησαν κατά τήν διάρκειαν τοῦ ἰδίου οἰκονομι-
κοῦ ἔτους.

Ἐν ὅμως ληφθῇ ὑπ'ὄψιν, ὅτι πολλάκις ἡ εἰσπραξις ἐσόδω-
καί ἡ πληρωμή χρεῶν δεδομένου Προϋπολογισμοῦ συντελεῖται μ-
τά μακρόν χρονικόν διάστημα, τό σύστημα τῆς χρήσεως ἰδίω-
διά μακρᾶς παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους παρουσιάζει τά
ἀκόλουθα κυρίως σοβαρά μειονεκτήματα.

Πρῶτον δυσχεραίνει κατά πολύ τάς ὑπηρεσίας τοῦ Προϋπολο-
γισμοῦ, αἵτινες εἶναι ὑποχρεωμέναι ἐπί μακρόν νά διατηροῦν
ἀνοικτούς δύο ἤ περισσοτέρους Προϋπολογισμούς, ἤτοι τόν τρέ-
χοντα Προϋπολογισμόν καί τούς Προϋπολογισμούς, τῶν ὁποίων
τό οἰκονομικόν ἔτος παρατείνεται.

Δεύτερον ἐπιβραδύνει τό πλεῖσιμον τῶν λογαριασμῶν τοῦ
Προϋπολογισμοῦ καί τήν τελικήν γνῶσιν τῶν ἀποτελεσμάτων αὐ-
τοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἀναλόγως ἐπιβραδύνεται καί ἡ σύνταξις
τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἐπί πλέον παρά τά μειονεκτήματα ταῦτα, τό σύστημα τοῦ-
το ὡς ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται, δέν διασφαλίζει πλήρως τήν ἀρχήν

τῆς ἰδιαιτέρας προσωπικότητος ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ.

Ἡ ἀρχή τῆς ἰδιαιτέρας προσωπικότητος ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ, ἥτις πληρέστερον διασφαλίζεται διά τοῦ συστήματος τῆς χρήσεως ἢ ἀκόμη διά τοῦ συστήματος τῆς χρήσεως ἐν συνδυασμῷ εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τάς περιπτώσεις μετά τοῦ συστήματος τῶν λογαριασμῶν τῶν παθητικῶν ὑπολοίπων καί τῶν λογαριασμῶν τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων ἔχει τό πλεονέκτημα, ὅτι κατ'αὐτόν τόν τρόπον καθίσταται δυνατόν νά γνωρίσωμεν ἐπακριβέστερον καί σαφέστερο τά πραγματικά ἀποτελέσματα ἑκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους ἤτοι τά δικαιώματα καί τάς ὑποχρεώσεις ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ.

Τό σύστημα ὅμως τοῦτο πάλιν ἔχει τό μειονέκτημα, ὅτι βραδύνει νά καταστήσῃ γνωστόν τό πραγματικόν ἀποτέλεσμα ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ, διότι μετά τήν λῆξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους τό ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπηρεάζεται ἀπό τήν κίνησιν καί τοῦ σχετικοῦ λογαριασμοῦ τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων καί τοῦ σχετικοῦ λογαριασμοῦ τῶν παθητικῶν ὑπολοίπων, χωρίς ἅμα τῇ λήξει τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους νά προβαίνωμεν εἰς τήν κατάρτισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ, διότι ὡς ἀλλαχοῦ ἐκτίθεται καί κατά τό σύστημα τοῦτο μετά τήν λῆξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους παρέχεται προθεσμία τις πρός λογιστικήν τακτοποίησιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ἐπί πλέον, ὡς εἶναι φανερόν, τό ἐν λόγῳ σύστημα, ὡς ἰδίως ἰσχύε παρ'ἡμῖν δυνάμει τοῦ νόμου 1555 τοῦ ἔτους 1918, εἶναι περισσότερον περίπλοκον ἐν συγκρίσει πρός τό ἁπλοῦν σύστημα τῆς διαχειρίσεως καί τό σύστημα τῆς χρήσεως.

Ἐκτός τούτου ἀπαιτεῖται μεγαλυτέρα προσοχή περί τήν πιστήν τήρησιν τοῦ συστήματος τούτου χωρίς νά ἀποφεύγηται ἡ μή παροχή μικρᾶς τινος παρατάσεως πρός λογι-

στιν τακτοποίησιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐ-
δίως προκειμένου περί δαπανῶν τοῦ στρατοῦ, τοῦ ναυτικοῦ ἤ
ὡς ἐν Ρουμανίᾳ, χωρίς νά ἀπαγορεύηται ἕνα μῆνα ἤ καί περισ-
σότερον πρό τῆς λήξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἡ ἀνάληψις
ἐνίων δαπανῶν, ὡς δαπανῶν διά προμηθείας.

Τό σύστημα ὅμως τοῦτο εἶναι τό ἐπιστημονικώτερον. Καί -
τοι ὅμως εἶναι ἐπιστημονικώτερον δέν συναντᾶται, ὡς μᾶλ-
λον πολύπλοκον, εἰς πολλάς νομοθεσίας. Παρ'ἡμῖν, δέν ἐπεδι-
ώχθη ἡ ἄμεσος ἐφαρμογή τοῦ συστήματος τούτου κατά τό 1918
διά τοῦ νόμου 1555, ἵνα μεσολαβήσῃ χρονικόν διάστημα, ὅπερ
βελτιουμένων ποιοτικῶς τῶν λογιστικῶν ὑπηρεσιῶν μας θά
ἐπέτρεπε τήν καλήν ἐφαρμογήν τοῦ Ἰταλικοῦ συστήματος. Πρό
γματι διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ συστήματος τούτου πρέπει νά εἶ-
ναι εἰς θέσιν αἱ ὑπηρεσίαι νά ἔχουν τοιαύτην ἐνημερότητα
περί τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὥστε ἅμα τῇ λήξει
τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους τά τε εἰσπρακτέα ὑπόλοιπα καί τά πλη-
ρωτέα ὑπόλοιπα παντός Προϋπολογισμοῦ νά ἀντιπροσωπεύουν κα-
τά τό δυνατόν μικρότερα ποσά. Ἐπίσης ὅσον ἀφορᾷ τά πληρω-
τέα ὑπόλοιπα πρέπει νά εἶναι ἐφικτός ὁ περιορισμός τούτων
διά τῆς παροχῆς μετά τήν λῆξιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους μικρᾶς
προθεσμίας, ἀφορώσης τήν τακτοποίησιν τῶν λογιστικῶν ἐγγρα-
φῶν.

Ἐπειδή λοιπόν κατά τό ἔτος 1918, ὅτε ἐψηφίζετο ὁ νό-
μος 1555, αἱ οἰκονομικαί ὑπηρεσίαι ἐν γένει δέν ἠγγυῶντο
τήν προσήκουσαν ἐνημερότητα περί τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπο-
λογισμοῦ, διά τοῦτο δέν ἐπεδιώχθη ἡ κατάργησις τῆς τετρα-
μήνου παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Μεταγενεστέρως ὅ-
μως, ἤτοι μετά τήν ἐφαρμογήν τοῦ νόμου 879 περί ἐλέγχου ἀ-
ναλαμβανομένων δαπανῶν, τήν ἱκανοποιητικωτέραν ὀργάνωσιν
τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, τήν μείωσιν τῶν καταλειπομένων

εἰσπρακτέων ὑπολοίπων καί πληρωτέων ὑπολοίπων ἑκάστου Προϋπολογισμοῦ καί τήν ἐπιτάχυνσιν ἐν γένει τοῦ ρυθμοῦ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους ἀπέβαινεν ἀναγκαία, ὡς παρατηρεῖ καί ὁ Ἀ. Λαμπρόπουλος, ἡ εἰσαγωγή παρ'ἡμῖν τοῦ ἰταλικοῦ συστήματος καί ἡ κατάργη - σις τῆς τετραμήνου παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Ὡς γνωστόν τό σύστημα τοῦτο ὑπεδείχθη ἐπίσης εἰς ἡμᾶς ἀπό τήν Δημοσιονομικήν Ἐπιτροπήν τῆς Κ.τ.Ε. καί ἐπετεύχθη διά τοῦ νόμου 6254 τοῦ ἔτους 1934. Ἰσχύει ἀπό τῆς χρήσεως 1934-35 καί ἐφηρμόζετο ἐπιτυχῶς.

Ὡς ὅμως γράφομεν ἀνωτέρω, ἀπό τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1946-47 δυνάμει τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν. Διατάγματος ὑπ'ἀριθ. 73 τοῦ ἔτους 1946 κατηργήθη τό σύστημα τῶν λογαριασμῶν παθητικῶν καί ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη ὀφείλεται εἰς ὑποδείξεις τῶν Ἄγγλων οἰκονομικῶν συμβούλων, τούς ὁποίους, ὡς γνωστόν, προσεκάλεσεν ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις, δυνάμει τῆς συμφωνίας Μπέβιν-Τσουδερού τῆς 24 Ἰανουαρίου 1946 κυρωθείσης διά τοῦ Ἀναγκ. Νόμου ὑπ'ἀριθ. 971 τοῦ ἔτους 1946 (Βλέπε Φ.Ε.Κ. ὑπ'ἀριθ. 55 τῆς 20 Φεβρουαρίου 1946). Κατά τάς ὑποδείξεις τῶν Ἄγγλων οἰκονομικῶν συμβούλων ἐφηρμόσθη τό σύστημα τῆς διαχειρίσεως, ὅπερ ἰσχύει καί ἐν Ἀγγλίᾳ.

Δ. Τά συστήματα προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Θεωρητική καί Νομοθετική ἐξέτασις.

α) Εἰσαγωγικαί ἀπόψεις. - Ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν καί εἰδικώτερον ὁ ἔλεγχος, ὅστις ἐνασκεῖται κατά τήν ἀνάληψιν τῆς δαπάνης, ἀναγεγραμμένης εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους ἔχει ἰδιάζουσαν ἀποτελεσματικότητα διά τήν κανονικήν ἐκτέλεσιν

τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων. Πρόγραμμα διά τοῦ τρόπου τούτου ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι δυνατόν νά καθίσταται ἐνήμερος διά ταύτης τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ περί τῆς πορείας τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰς τρόπον, ὥστε νά προβαίνῃ εἰς τήν ἐντολήν τῶν δαπανῶν, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει ἐξαντληθῆ ἡ σχετική πίστωσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Παρ'ἡμῖν ὁ ἔλεγχος τῆς ἀναλήψεως τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, εἰσήχθη διά τοῦ νόμου 879 τοῦ ἔτους 1917.

Ὡς ἐκ τῆς θεσπίσεως παρ'ἡμῖν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀναλήψεως τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διά τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀπό ν ο μ ι κ ῆ ς ἀ π ό ψ ε ω ς παρέχεται εἰς τόν ἁρμόδιον Διατάκτην ἡ ἐξουσιοδότησις τῆς ἀναλήψεως τῶν ν ο μ ί μ ω ν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπί τῇ βάσει τῶν πιστώσεων, αἵτινες ἐψηφίσθησαν ὑπό τῆς Βουλῆς.

Κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἐνασκοῦνται π ρ ο λ η π τ ι κ ο ί ἔ λ ε γ χ ο ι ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤτοι πρό τῆς πληρωμῆς αὐτῶν ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ διενεργούμενοι ἔλεγχοι ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, μετά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἤτοι μετά τήν πληρωμήν αὐτῶν καλοῦνται μεταγενέστεροι ἢ κ α τ α σ τ ο λ ι κ ο ί ἔ λ ε γ χ ο ι.

Τά συστήματα ἐλέγχου τῆς ἀναλήψεως τῶν νομίμων δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί γενικώτερον τά συστήματα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι τά ἀκόλουθα:

1) Τό σύστημα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τῆς Βουλῆς.

2) Τό σύστημα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἤ εἰδικώτερον ὑπό τῆς διοικήσεως καί

3) Τό σύστημα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Κατωτέρω ἐξετάζομεν τά συστήματα ταῦτα.

β) Τό σύστημα προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐνασκουμένου ὑπό τῆς Βουλῆς.- Τό σύστημα τοῦτο τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν συναντᾶται πολύ περιωρισμένως κατά τό παρελθόν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ ἀπό τοῦ ἔτους 1791 μέχρι τοῦ ἔτους 1793 τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Τό σύστημα τοῦτο, ὅπερ ἐβασίζετο ἐπί τῆς ἀρχῆς, ὅτι τό Κοινοβούλιον, ὅπερ ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν, ὀφείλει ἐπίσης νά ἐπιβλέψῃ τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἤδη πολύ ὀρθῶς ἐπικρίνεται, δι'οὓς λόγους, ἐπικρίνεται ὡς σύστημα ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ βουλευτής BOEZERIAN ἐζήτησε τήν ἄσκησιν ἐλέγχου ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐνασκουμένου παρ''Ἐπιτροπῆς τοῦ Κοινοβουλίου, καθ'ὅν τρόπον ἡ Νομαρχιακή ἤ ἡ Δημαρχιακή Ἐπιτροπή παρεμβαίνει εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν Νομῶν ἤ τῶν Δήμων.

Δικαίως τό σύστημα τοῦτο ἐπικρίνεται, διότι ὡς εἶναι δυνατόν νά παρατηρήσῃ τις, ἡ ἀνάθεσις τοιούτου ἐλέγχου εἰς κοινοβουλευτικήν ἐπιτροπήν ἀποτελεῖ πρᾶξιν, πλήρως ἀντίθετον πρός τάς συνταγματικάς παραδόσεις καί ἀρχάς, αἵτινες ἐπικρατοῦν ἐν Ἑλλάδι.

Ἀλλά καί ἄν παρίδωμεν τάς ἀρχάς ταύτας καί παραδόσεις, ὡς ἐπίσης ὑποστηρίζει ὁ καθηγητής PAUL LEROY BEAULIEU, ἡ ἐνάσκησις τοιούτων καθηκόντων ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου θά ὁδήγει εἰς συνέπειας πρακτικάς καταστρεπτικάς καί συνάμα θά ἀπέσπα τό Κοινοβούλιον ἐκ τῆς νομοθετικῆς ἀποστολῆς αὐ-

τοῦ, τά ἐπεγδυτίζε δέ αὐτό ἐν μέρει μέ δικαιοδοσίαν, ἀνή-
κουσαν εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια
ἐξασθενίζει τήν Κυβέρνησιν, διότι διά τοῦ τρόπου τούτου με-
ταβιβάζεται εἰς τήν πραγματικότητα ἡ ἐνάσκησις τῆς ἐκτε-
λεστικῆς ἐξουσίας εἰς Κοινοβουλευτικάς Ἐπιτροπάς, αἵτινες
μετατρέπονται εἰς Ἐπιτροπάς κοινῆς σωτηρίας.

Ἐπίσης ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου μει-
ώνει τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν ἔναντι τοῦ Κοι-
νοβουλίου.

Τέλος εἰς τάς Κοινοβουλευτικάς Ἐπιτροπάς ὑπάρχει κίν-
δυνος νά πρυταγεύση οὐχί τό αἴσθημα τῆς φειδοῦς καί τῆς
τάξεως, ἀλλά ἡ τάσις πρός σπατάλην καί ἀντιπολίτευσιν.

Ὁ τοιοῦτος λοιπόν προληπτικός ἔλεγχος τῶν δημοσίων
δαπανῶν ἀσφαλῶς θά ἔχῃ πολύ μέτρια ἀποτελέσματα, μακράς ἐ-
πιβραδύνσεις καί χρονοτριβάς καί τήν ἐξάρτησιν τῆς ἐκτελε-
στικῆς ἐξουσίας ἀπό τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐλέγχου τούτου εἶναι περισσότερον δυ-
νατή, ὅταν ἐνεργῆται παρ' ὑπηρεσιῶν μονίμων καί εἰδικῶν. Τά
προσόντα ταῦτα δέν συναντῶμεν εἰς τάς Κοινοβουλευτικάς ἐ-
πιτροπάς, αἵτινες ὡς παρατηρεῖ ὁ καθηγητής G. JÈZE εἶναι
ὄργανα προπαρασκευαστικῆς μελέτης, μελέτης προηγουμένης,
οὐχί ὅμως ὄργανα διά μεμονωμένας ἀποφάσεις.

Κατά τήν ἡμετέραν νομοθεσίαν, ὡς εἰδικώτερον ἐξετάζε-
ται ἀλλαχοῦ, ἡ Βουλή κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ
ἐπεμβαίνει πρός ἔγκρισιν ἢ ἀπόρριψιν τῶν ὑπ' εὐθύνην τῶν
ἁρμοδίων Ὑπουργῶν πραγματοποιουμένων δαπανῶν δι' ἐκδόσεως
χρηματικῶν ἐνταλμάτων.

γ) Προληπτικός ἔλεγχος τῶν δα-
πανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐνα-
σκούμενος ὑπό τῶν ὀργάνων τῆς
ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. - Τό σύστημα

τοῦτο, ὅπερ εἶναι γνωστὸν ὡς σύστημα τοῦ διοικητικοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ κατὰ τρόπον ἀποκλειστικὸν ἰσχύει εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Ὡς εἶναι πρόδηλον ὁ ἐν λόγῳ ἔλεγχος καλεῖται διοικητικός, διότι ἀνατίθεται εἰς ὄργανα τῆς διοικήσεως.

Παρ'ἡμῖν ὁ ἐν λόγῳ διοικητικὸς προληπτικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνασκεῖται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν διὰ τῆς Ὑπηρεσίας ἐντελλομένων ἐξόδων, ἥτις ἑδρεύει παρ'ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς ὁποίας ἀνήκει ὀργανικῶς εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου τὸ μὲν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν παρακολουθεῖ πληρέστερον καὶ καθοδηγεῖ τὴν ὁμοιόμορφον ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τὸ δὲ ἡ εἰδικότης καὶ ἡ μόρφωσις καὶ πεῖρα τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐν λόγῳ Ὑπηρεσίας ἐγγυᾶται τὴν πληρεστέραν καὶ μεθοδικωτέραν διεξαγωγὴν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων καὶ τὴν διενέργειαν τοῦ νομοθετημένου προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἰσχύει, συμπληρούμενος, ὡς ἐξετάζεται ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν, ἐνεργουμένου ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Τὸ σύστημα τοῦ διοικητικοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐμφανίζει τὸ πλεονέκτημα τῆς ταχυτέρας διεξαγωγῆς τῆς διαδικασίας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων, ἐπαφίει δὲ καὶ μεγαλυτέραν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὴν διοίκησιν.

Ἔχει ὅμως, καθ'ἡμᾶς, τὸ ἐν λόγῳ σύστημα ἐλέγχου μεγαλύτερα μειονεκτήματα, διότι αἱ διοικητικαὶ ὑπηρεσίαι

νει δυνατόν νά ὑποστοῦν τήν ἐκδοσιν τῆς προϊσταμένης οὐ
τῶν ἀρχῆς, καί ἰδίως τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν. Ὡς ἐκ τοῦ -
του δέν παρέχει τάς ἐγγυήσεις τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῶν
διατάξεων περί τῆς διοικήσεως τῶν ἐξόδων τοῦ Προϋπολογι -
σμοῦ, τάς ὁποίας ἐγγυήσεις παρέχει ὁ δ ι κ α σ τ ι κ ό ς
π ρ ο λ η π τ ι κ ό ς ἔλεγχος ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπο-
λογισμοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἔλεγχος, ὡς ἐκτίθεται ἀλλα-
χοῦ, ἐνασκεῖται ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ εἶναι
Ἀνώτατον Διοικητικόν Δικαστήριον. Δι'ὃ ὑπ' αὐτοῦ ἐνασκού
μενος ἔλεγχος καλεῖται δ ι κ α σ τ ι κ ό ς προληπτικός
ἔλεγχος. Τά μέλη τοῦ Ἀνωτάτου τούτου Δικαστηρίου, ἤτοι
ὁ Πρόεδρος, Ἀντιπρόεδροι, Σύμβουλοι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συν-
εδρίου καί οἱ Πρόεδροι αὐτῶν, ὡς δικασταί ἀπολαύουν τῶν
ἐγγυήσεων τῆς ἰσοβιότητος ἐκ τοῦ Συντάγματος. Δι'ὃ ὁ ὑπ'
αὐτῶν ἐνασκούμενος προληπτικός ἔλεγχος παρέχει τάς ἐγγυή-
σεις μεγαλυτέρας ἀνεξαρτησίας.

Δέον ὅμως νά προστεθῇ, ὅτι ἐναντίον τῆς καταργήσεως
τοῦ ἐν λόγῳ π ρ ο λ η π τ ι κ ο ῦ δ ι κ α σ τ ι κ ο ῦ
ἐ λ έ γ χ ο υ προβάλλεται τό ἐπιχείρημα, ὅτι ὡς ἰσχύει π.χ.
ἐν Ἑλλάδι, ὡς καί εἰς ἄλλα κράτη, ὡρισμέναι μεγάλαι κατη-
γορίαι δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς αἱ σχετικαί μέ τούς
μισθούς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, τάς συντάξεις καί ἄλλας
δαπάνας, διαφεύγουν τοῦ δ ι κ α σ τ ι κ ο ῦ προληπτικοῦ
ἐλέγχου ἐπ'αὐτῶν.[1] Καθ'ἡμᾶς, ὅμως δέν σημαίνει, ὅτι ἐκ τοῦ
λόγου τούτου δέον νά ὁδηγηθῶμεν εἰς τήν πλήρη κατάργησιν
τοῦ ἐλέγχου τούτου.

Ἐπίσης ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπο-
λογισμοῦ ἀσκεῖται ὑπό τῆς διοικήσεως εἰς τάς Ἡν. Πολιτεί

1.- Πρβλ. Π.Δ ε ρ τ ι λ ῆ , ΟΡ.CIT. σελ. 409 καί ἐπ.

οις τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἐν Μεξικῷ, Καναδᾷ, Νοτίῳ Ἀφρικῇ, Αὐστραλίᾳ, Χιλῇ, Ν. Ζηλανδίᾳ, Δανίᾳ, Ἱσπανίᾳ καί εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τινα κράτη, ὁ γενικός ἐλεγκτής τῶν δημοσίων δαπανῶν ἐκλέγεται ἀπό τό Κοινοβούλιον, εἰς ἄλλας δέ ὡς ἐν Δανίᾳ ἀσκεῖται ἀπό εἰδικήν ὑπηρεσίαν, μή ἀποκλειστικῶς κατά τό μᾶλλον καί ἧττον ὑποκειμένην εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν ἀσκεῖται ἀπό τήν διοίκησιν, ὀργανωθείς διά τοῦ νόμου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1922.

δ) Κ ρ ί σ ε ι ς καί σ υ μ π ε ρ ά σ μ α τ α .- Ἐξετάσαμεν λίαν συντόμως τά συστήματα προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τά ὁποῖα ἡ ἄσκησις τοῦ ἐλέγχου ἀνατίθεται εἰς τήν διοίκησιν. Ὡς λειτουργοῦν τά συστήματα ταῦτα ἐν Ἀγγλίᾳ καί Γαλλίᾳ ἐπισύρουν πλείστων τήν ἐπίκρισιν, ὅτι ὁ ἀσκούμενος ἔλεγχος εἶναι λίαν αὐστηρός καί λεπτολόγος καί κατ' αὐτόν τόν τρόπον παρεμποδίζει τήν διοίκησιν πρός λῆψιν καί ἐκτέλεσιν ταχέων ἀποφάσεων. Συνεπῶς ὑποστηρίζεται, ὅτι μειοῦται ἡ εὐθύνη τῶν Ὑπουργῶν ἔναντι τῶν Βουλῶν. Οἱ ἐπικρίνοντες τήν αὐστηρότητα τοῦ ἐλέγχου τούτου ἀποβλέπουν κατά τόν LEON SAY πρός "μ ί α ν Κ υ β έ ρ ν η σ ι ν ἥ τ ι ς κ υ β ε ρ ν ᾷ ὑ π ό τ ό ν ἔ λ ε γ χ ο ν τ ο ῦ Κ ο ι ν ο β ο υ λ ί ο υ.

Ἡ ἀρχή αὕτη διεῖπε τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου μέχρι τῆς τελευταίας μεταρρυθμίσεως τοῦ νόμου περί δημοσίου λογιστικοῦ τοῦ ἔτους 1922 καί τοῦ ἔτους 1930 ἀπεκρούσθησαν τά συστήματα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἀναλαμβανομένων ἢ τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν, ἐνασκουμένου εἴτε ὑπό τῆς διοικήσεως εἴτε ὑπό

τοῦ πολιτικοῦ Συνεδρίου. Ὁ μόνος πολιτικός ἔλεγχος, ὅστις ἠσκεῖτο παρά τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν ἐξεδηλοῦτο κυρίως κατά τήν κατάρτισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἡ Γερμανική δημοκρατική νομοθεσία ἠκολούθει τήν ἀρχήν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ὑπουργῶν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί ἀκόμη καί μεταγενεστέρως ἐν συγκρίσει πρός τά ἐν Γαλλίᾳ καί Ἀγγλίᾳ ἰσχύοντα ἐπαφίει μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν εἰς τήν διοικητικήν ἐνέργειαν, ὡς ἀναγκαίαν πρός λῆψιν ταχέων ἀποφάσεων. Μετά τήν ἐκτέσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὅμως ἐπηκολούθει ταχύς καί ἐνεργός ἔλεγχος. Ἐφαρμόζεται κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἡ ἀρχή, τήν ὁποίαν ὑπεστήριξε ὁ THIERS ἐν Γαλλίᾳ: " UN PEU DE CONFIANCE AVANT, BEAUCOUP DE CONTRÔLE APRÈS".

Ἡ ἀρχή αὕτη δέν στερεῖται ἀξίας, διότι πράγματι ὁ προληπτικός ἔλεγχος, ὡς ἰσχύει ἐν Γαλλίᾳ καί ἰδίως παρ' ἡμῖν, ἐφαρμοζομένου τοῦ ψηφίσματος τῆς 7 Ἰουνίου 1927, περί τοῦ ὁποίου γράφομεν ἀνωτέρω ἐν σελίδι καί ἑπ., περισφίγγει τήν πρωτοβουλίαν τῆς διοικήσεως, καθ' ὅσον δέν περιορίζεται μόνον εἰς τόν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τῆς ἐντελλομένης δαπάνης καί τόν ἔλεγχον τῆς ἐπαρκείας τῆς σχετικῆς πιστώσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἤ τήν διανομήν τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἐπί πλέον περιλαμβάνει καί τήν ἐκτίμησιν τῆς σκοπιμότητος τῆς δαπάνης καί ἐπεκτείνεται εἰς πᾶσαν πρᾶξιν τῆς Διοικήσεως καί ἐφ' ἑκάστης δαπάνης καί δέν περιορίζεται εἰς τήν διάθεσιν καί διανομήν τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τῶν ὁποίων ἡ πραγματοποίησις εἰς ἑκάστην περίπτωσιν δαπάνης ἐπαφίεται εἰς τήν ἀποκλειστικήν ἐκτίμησιν καί κρίσιν τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Πρέπει ὅμως νά σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἀρχή αὕτη, ἥτις ἀναγνωρίζει ἐλευθερίαν ἐνεργείαν εἰς τήν Διοίκησιν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί ἐπιβάλλει ὑστηρόν καί ταχύν ἔλεγχον μετά τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά ἰσχύῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν καί εἰς πάντα τόπον. Συνδέεται μᾶλλον μέ τήν ἱκανότητα τῶν προσώπων, εἰς τά ὁποῖα ἀναγνωρίζεται μεγαλυτέρα ἐμπιστοσύνη κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δέν πρέπει ἄλλωστε νά λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Ὑπουργός τῶν οἰκονομικῶν εἰς τήν προσπάθειαν αὐτοῦ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἰσορροπίας εἰς τόν Προϋπολογισμόν ἔχει νά ἀντιπαλαίσῃ ὄχι μόνον κατά τῶν ἀντιξόων περιστάσεων καί τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἀλλά καί κατά τῶν συνάδελφων του, οἵτινες δίκην ἀπατεώνων, ὡς ἔλεγεν ὁ GLADSTON , ζητοῦν διά παντός τρόπου νά ἀποσπάσουν μεγαλυτέρας πιστώσεις καί νά ἐπεκτείνουν τόν κύκλον τῶν δαπανῶν αὐτῶν καί νά πραγματοποιήσεουν δαπανηράς μεταρρυθμίσεις ἐπί ζημίᾳ τῆς προσπαθείας τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Διά τοῦτο εἰς χώρας ἰδίως, ὅπου αἱ πολιτικαί ἐπιδράσεις καί τά ἀτομικά συμφέροντα ἔχουν μεγάλην ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί αἱ δημοσιονομικαί συνθῆκαι εἶναι πολύ δυσχερεῖς προέχει ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως θεσμῶν διά τήν σκοπιμοτέραν διοίκησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.Τά πρόσωπα παρέρχονται, ἐνῶ οἱ θεσμοί μένουν, καλῶς δέ ἐπεξεργαζόμενοι καί λειτουργοῦντες ἰσορροποῦν τάς ἀντιδρώσας δυνάμεις καί συντελοῦν εἰς τήν δημιουργίαν συνθηκῶν πρός τό συμφέρον σώφρονος διαχειρίσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν. Κατά τήν μόρφωσιν ὅμως τῶν θεσμῶν τούτων δέν πρέπει νά παραβλέπηται ἀκόμη ἡ ἀξία τῶν προσώπων,εἰς τά ὁποῖα ἀνατίθεται ἡ ἐφαρμογή αὐτῶν. Ὁμοίως δέν πρέπει νά παραβλέπωμεν τήν ζημίαν, τήν ὁποίαν προξενοῦν εἰς τήν ἐπιτυ-

τῶν πρεσωπων εἰς τά ὁποῖα ἀνατίθεται ἡ ἐφαρμογή πάσης εὐ
εργετικῆς μεταρρυθμίσεως, διότι ὡς γράφει ὁ καθηγητής JE
ZE, αἱ καναι ἕξεις εἶναι ἰσχυρότεραι ἀπό τά κείμενα τοῦ
νόμου. Διά τοῦτο ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπα-
νῶν δέν ἔχει ὅλην τήν εὐεργετικήν ἐπίδρασιν, τήν ὁποί-
αν ἀνεμένετο, ὅτι θά ἀσκήσῃ εἰς τήν διοίκησιν τῶν Δημοσί
ων Οἰκονομικῶν.

Ἐξ ἀντιθέτου ὁ ἐνεργός προληπτικός ἔλεγχος τῶν δημο
σίων δαπανῶν παρά τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις ἐπ
εκτείνεται μέχρι τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀτομικῶν πράξεων τῶν Ὑ-
πουργῶν βασίζεται ἐπί τῆς ἰδιαιτέρας εὐθύνης τοῦ Ὑπουρ-
γοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, διά τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ Προϋπολογι-
σμοῦ καί τήν καλήν πορείαν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί
ἐπί τῆς ἀνάγκης, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ πειθαρχία εἰς τήν δι-
οίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν. Ὁ ἔχων τήν εὐθύνην πρέ
πει νά ἔχῃ καί τήν ἐξουσίαν -LÀ OÙ EST LA RESPONSABILITÉ,
LÀ DOIT ÊTRE LE POUVOIR- γράφει, πολύ ὀρθῶς, ὁ καθηγητής
JEZE. Ἐφ'ὅσον ὅμως καθίσταται δυνατόν νά εἶναι ἀποτελε-
σματικός ὁ προληπτικός ἔλεγχος, ἀσκούμενος μόνον ἐπί τῶν
μεταβιβαζομένων πιστώσεων εἰς τούς Ὑπουργούς, ἐνδείκνυ-
ται νά ἐπιζητῆται τοῦτο, διότι ὅταν ἐπεκτείνεται ὁ ἔλεγ-
χος ἐπί τῶν πράξεων τῶν Ὑπουργῶν, δη
λαδή ἐφ' ἑκάστης δαπάνης χωριστά
τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἔχει τό σοβαρόν μει-
ονέκτημα εἰς τό νά περισφίγγῃ κατά πολύ τήν διοίκησιν, νά
προκαλῇ βραδύτητας εἰς τήν λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπη-
ρεσιῶν, νά μειώνῃ τήν εὐθύνην τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν, ἀ-
φοῦ πᾶσα ἔγκρισις δαπάνης, ἀφορῶσα τήν λειτουργίαν τῶν
ὑπ'αὐτούς ὑπηρεσιῶν καί τοῦ προγράμματος αὐτῶν ἐξαρτᾶται

ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις ἐπωσδήποτε κατά τρόπον ἀπαράβατον ἐπιβάλλεται νά ἐλέγχῃ τάς μεταβιβαζομένας πιστώσεις εἰς τούς Ὑπουργούς. Μόνον ἐφ'ὅσον δέν εἶναι δυνατόν νά ὀργανωθῇ ἐπιτυχῶς τό σύστημα τοῦτο τοῦ ἐλέγχου, πρός περιστολήν διά τῶν μεταβιβαζομένων πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐνδείκνυται, ὅπως ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐπεκτείνῃ τόν ἐνασκούμενον παρ'αὐτοῦ ἔλεγχον ἐφ'ἑκάστης δαπάνης τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ὅμως ἀσκῶν τόν λεπτότατον ρόλον αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου πασῶν τῶν δημοσίων δαπανῶν τοῦ κράτους πρέπει νά ἔχῃ π ρ ῶ τ ο ν τήν ἱκανότητι νά ταξινομῇ τάς αἰτήσεις δαπανῶν ἀναλόγως τῆς σχετικῆς αὐτῶν σημασίας καί δ ε ύ τ ε ρ ο ν νά ἐπαγρυπνῇ, ὅπως αἱ παρεχόμεναι πιστώσεις εἰς τούς διαφόρους Ὑπουργούς καί αἱ ἐπιτρεπόμεναι δαπάναι πραγματοποιοῦνται κατά τό μᾶλλον δυνατόν ἐπωφελῆ σκοπόν. Πρός τοῦτο ἀποβαίνει ἐπιτακτική ἡ ὀργάνωσις τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου καί ἡ ἐνάσκησις τοῦτου παρ'ὑπηρεσιῶν πεφωτισμένων.

Εἰς τήν ὀργάνωσιν ταύτην ἀπέβλεψαν ὁμοίως ἐν Γερμανίᾳ διά τοῦ προμνησθέντος νόμου τῆς 14 Ἀπριλίου 1930. Διά τοῦ νόμου τοῦτου ἐν Γερμανίᾳ παρ'ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ διορίζεται ὁ Εἰσηγητής ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑπό τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ. Ὁ Εἰσηγητής τοῦ Προϋπολογισμοῦ, μή ἐξαρτώμενος ἀπό τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, ἀλλά ἀπό τόν Ὑπουργόν τοῦ Ὑπουργείου παρ'ᾧ ὑπηρετεῖ, ἀσκεῖ ὅμως τόν προληπτικόν ἔλεγχον διά λογαριασμόν τοῦ τε Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί τοῦ Ὑπουργοῦ παρ'ᾧ ἐργάζεται. Ἐπί ὑπερβάσεως πιστώσεων μᾶλλον σημαντικῶν ἡ ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καί ἡ προηγουμένη ἔγκρισις αὐτοῦ θεωρεῖται ἀναγκαία. Παρατηροῦμεν λοιπόν, ὅτι καί ἐν Γερμανίᾳ,

ὅπου ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἦτο πολὺ ἀσθενής, διαγράφεται μεταγενεστέρως ἀξιοσημείωτος τάσις πρὸς ὀργάνωσιν αὐτοῦ.

Τέλος εἰς τὸν προπολεμικὸν Γιουγκοσλαυϊκὸν νόμον περὶ δημοσίου λογιστικοῦ τῆς 18 Ἰουλίου 1934 ὀργανοῦται ὁ ἔλεγχος τῆς ἀναλήψεως τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀνατεθεὶς εἰς ὄργανα, ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν.

ε) Ἡ ἄσκησις τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.- Τὸ σύστημα τοῦτο συναντῶμεν Ἐν Βελγίῳ, εἰσαχθὲν διὰ τοῦ νόμου τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1846. Τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον τῶν ἐντελλομένων δημοσίων δαπανῶν καὶ ἐξετάζει συγχρόνως κατὰ πόσον ἐτηρήθησαν αἱ διατάξεις χετικῶς μὲ τὴν ἀνάληψιν τῶν δημοσίων δαπανῶν. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο οὐδὲν χρηματικὸν ἔνταλμα πληρωμῆς ἐξοφλεῖται, ἂν δὲν ἔχῃ προηγουμένως τὴν θεώρησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Ἐν Ἰταλίᾳ ὁμοίως ἰσχύει ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν, ἐνασκούμενος δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 14 Αὐγούστου 1852 ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Ἐπίσης ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου συναντᾶται προπολεμικῶς εἰς τὰς νομοθεσίας τῆς Τουρκίας, τῆς Ὁλλανδίας, Πολωνίας, Ρουμανίας, Νορβηγίας, τῆς Πορτογαλλίας, τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Εἰς τινας μάλιστα, ὡς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ, ὡς εἶχε ἡ νομοθεσία πρὸ τοῦ πολέμου τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τόπου ἔλεγχον

κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

στ) Κ ρ ί σ ε ι ς καί σ υ μ π ε ρ ά σ μ α τ α.
Ἐξητάσαμεν λίαν συντόμως τό ἰσχύον ἐν Ἰ τ α λ ί ᾳ καί Β ε λ γ ί ῳ σύστημα τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Κατά τό σύστημα τοῦτο ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν ἀνατίθεται εἰς σῶμα, ὅπερ ἔχει δικαστικήν συγκρότησιν καί συνεπῶς ἐμφανίζει ἐπαρκῆ ἀνεξαρτησίαν, ἀφοῦ τά μέλη αὐτοῦ διορίζονται ἀπό τό Κοινοβούλιον καί συνεπῶς ἔχουν ἀνεξαρτησίαν ἔναντι τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ἐν Ἑλλάδι τά μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔχουν τάς ἐγγυήσεις τῆς ἰσοβιότητος ἐκ τοῦ Συντάγματος. Ὡς ἐκ τούτου εἰς ἀμφοτέρας τάς περιπτώσεις, τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἐμφανίζει ἐπαρκῆ ἀνεξαρτησίαν καί τοῦτο εἶναι ἀξιόλογον πλεονέκτημα διά τήν ἐπιτυχῆ ἐνάσκησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Ἐπί πλέον τό σύστημα τοῦτο ἐμφανίζει, κατά δεύτερον λόγον, σοβαρόν πλεονέκτημα, διότι τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον λόγῳ τῆς ἀσκήσεως ὑπό τούτου τῶν διαφόρων ἐλέγχων ἐπί τῶν δημοσίων διαχειρίσεων ἐκτός τῆς ἀνεξαρτησίας ἔχει μεγαλυτέραν εἰδικότητα καί πεῖραν περί τόν ἔλεγχον τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Τέλος ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῇ παρεμβάσει τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, συγκεκροτημένου, ὡς ἀνωτέρω ἐκτίθεται, συντελεῖ εἰς τήν ταχυτέραν κατάρτισιν τῶν δημοσίων λογαριασμῶν πρός ψῆφισιν τῶν Ἀπολογισμῶν.

ζ) Ὁ δ ι κ α σ τ ι κ ό ς π ρ ο λ η π τ ι κ ό ς Ἔ λ ε γ χ ο ς ἐ ν Ἑ λ λ ά δ ι .- Ἀρχικῶς ὁ ἐν λόγῳ προληπτικός ἔλεγχος εἰσήχθη διά τοῦ νόμου ΑΟΧΣ΄ τοῦ

[illegible] τῶν ἐπιτελουμένων δαπανῶν. Αἱ μεταβολαί, αἵτινες θεσπίζονται ἀπό τοῦ ἔτους 1917, περί ὧν ἀνωτέρω, ἐν σελίδι καί ἐπ. καί ἴδίως ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐνισχύουν ἐν Ἑλλάδι τόν δικαστικόν προληπτικόν ἔλεγχον ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Βεβαίως ὡς ἀναγράφεται ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι καί ἐπ. ἀ-ζιόλογοι κατηγορίαι δαπανῶν, ὡς αἱ τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, τῶν συντάξεων καί ἄλλαι κατηγορίαι δαπανῶν, διαφεύγουν ἀπό τόν προληπτικόν δικαστικόν ἔλεγχον, χωρίς ὅμως ἐκ τούτου νά ἀντλῆται καί ἐπιχείρημα περί πλήρους καταργήσεως αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως ὁ δικαστικός προληπτικός ἔλεγχος ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων αὐτοῦ, περί τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἀνωτέρω ἐν σελίδι καί ἐπ., ἐπεκτείνεται καί ἐπί τῶν δαπανῶν τῶν Προϋπολογισμῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, διενεργούμενος, ἐφ' ὅσον ἐφαρμόζουν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὑπό τοῦ Παρέδρου τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου παρά τῷ Ὑπουργείῳ Βορείου Ἑλλάδος.

Παρ' ἡμῖν τό Ἑλεγκτικόν Συνέδριον, ἀσκοῦν προληπτικόν ἔλεγχον τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐξετάζει τήν ν ο μ ι μ ό τ η τ α τῆς δαπάνης, τήν ὕ π α ρ ξ ι ν καί τήν ἐπάρκειαν τῆς σχετικῆς πιστώσεως εἰς τόν Προϋπολογισμόν, ὑποχρεούμενον νά ἀρνηθῇ τήν ἔγκρισιν-θεώρησιν-ἐντελλομένης δαπάνης, ἥτις ἐντέλλεται ὑπό τοῦ Διατάκτου, ἐφ' ὅσον δέν εἶναι ν ό μ ι μ ο ς ἤ δέν ἀναγράφεται ἡ σ χ ε τ ι κ ή π ί σ τ ω σ ι ς εἰς τό ο ἰ κ ε ῖ ο ν κ ε φ ά λ α ι ο καί ἄ ρ θ ρ ο ν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἤ ἡ ἀναγραφεῖσα ἔχει ἐξαντληθῇ.

Ἐπίσης τό Ἑλεγκτικόν Συνέδριον ἐξετάζει τήν πληρότητα τῶν δικαιολογητικῶν, ἅτινα συνοδεύουν τό σχετικόν χρη

ματικόν ἔνταλμα.

Ἐν περιπτώσει μή θεωρήσεως δαπάνης ὑπό τοῦ Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅστις ἐλέγχει τάς δαπάνας Ὑπουργείων, ὁ οἰκεῖος διατάκτης οἱονεί ἐφεσιβάλλει τήν μή θ ε ώ ρ η σ ι ν ἐνώπιον τοῦ οἰκείου Τμήματος-κλιμακί- τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Τούτου δέ συμφωνοῦντος πρός τήν γνώμην τοῦ Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ οἰκεῖος Ὑπουργός ἤ Διατάκτης δύναται νά ζητήση τήν ὑπ'εὐθύνην αὐτοῦ θεώρησιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θεωρεῖται τό χρηματικόν ἔνταλμα.

Περί αὐτοῦ ὅμως γίνεται κοινοποίησις εἰς τήν Βουλήν ἥτις τελικῶς ἀποφαίνεται καταλογίζουσα ἤ μή τόν ἐντείλαντα τήν ἐν λόγῳ δαπάνην Ὑπουργόν. Μετά τήν θεώρησιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τό χρηματικόν ἔνταλμα ἀποστέλλεται πρός πληρωμήν εἰς τό Ταμεῖον.

Ἐν τέλει δέον νά προστεθῇ, ὅτι γενικῶς διά τήν παράνομον πληρωμήν δαπάνης, προβλεπομένης εἰς τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους γενικῶς ἀναγνωρίζεται εὐθύνη εἰς βάρος τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Κατά κ α ν ό ν α γενικῶς ὁ Διατάκτης δέν ὑπέχει εὐθύνην διά τάς ἐντελλομένας ὑπ' αὐτοῦ δαπάνας, ἐφ'ὅσον δέν ἐνήργησε μετά δόλου ἤ βαρείας ἀμελείας. Πράγματι, ἐφ' ὅσον ἀσκεῖται ὁ δ ι κ α σ τ ι κ ό ς προληπτικός ἔλεγχος ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀνήκει εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ὁ ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ἀπό ἀπόψεως ν ο μ ι μ ό τ η τ ο ς τῆς ἐντελλομένης δαπάνης καί ε π α ρ κ ε ι ί α ς τῆς σχετικῆς πιστώσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἰς τήν ὁποίαν ὑπάγεται ἡ ἐντελλομένη δαπάνη, ὡς καί ὑπ' ἄρξεως σχετικῆς πιστώσεως εἰς τόν Προϋπολογισμόν.

Ἐν τούτοις ὅσον ὁ νόμος ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 ὅσον ἰδίως καί ὁ νόμος 6254 τοῦ ἔτους 1954 θεσπίζει διατάξεις, αἵτινες ἐπισύρουν εὐθύνην εἰς βάρος τῶν οἰκείων Διατακτῶν προκειμένου περί ἐντολῆς δαπανῶν μ ή ν ο μ ί μ ω ν εἰς βάρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἤ ἐν περιπτώσει μή ὑπάρξεως ἤ ὑπάρξεως πιστώσεως εἰς τόν Π. Ὑπολογισμόν.

Πρός ἐφαρμογήν ὅμως τῶν κυρώσεων τῶν νόμων τούτων, καθ' ἡμᾶς, δέον νά συντρέχει δόλος ἤ ὁ Διατάκτης νά ἐπέδειξε βαρεῖαν ἀμέλειαν.(1)

1.- Πρβλ. Π.Β.Δερτιλῆ Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς τ. Β' σελ. 454 "Ἀξιαι μνείας εἶναι αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ νόμου 6254 τῆς 25/27 Αὐγούστου 1934, κατ' ἃς οἱ προϊστάμενοι τῶν οἰκείων Ὑπηρεσιῶν ἐν περιπτώσει μή νομιμότητος, ἤ μη ἀποχρώσης δικαιολογήσεως, ἤ μή ἀκριβείας τοῦ ποσοῦ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐντελλομένης δαπάνης, ὑπέχουσιν εὐθύνην καί πράξεσι καθήκοντος, εἰς βάρος δ' αὐτῶν καί τῶν ἀχρεωστήτως λαβόντων καταλογίζεται, δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἀλληλεγγύως τό ἀνοικείως πληρωθέν ποσόν. Τό καταλογισθέντος ποσοῦ ἡ εἰσπραξις ἐπιδιώκεται διά πάντων τῶν ὑπό τοῦ νόμου περί εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων ἐπιτρεπομένων μέσων ἤ καί διά κρατήσεων ἐπί τῶν ἀποδοχῶν αὐτῶν. Ἀλλά καί οἱ προϊστάμενοι τά ταῦτα οὐχί μόνον οἱ Διατάκται, ὑπέχουν εὐθύνας. Ἔχομεν σχολιάσει εἰς τήν προμνησθεῖσαν ἐργασίαν μας τά περί τῆς εὐθύνης τῶν Διατακτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Χ

Οἱ ἔλεγχοι ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους μετά τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Α: Ὁ ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Εἰσαγωγικαί παρατηρήσεις. Ἡ διάκρισις τῶν ἐλέγχων.

α) Ἡ τήρησις τῶν δημοσίων λογαριασμῶν καί ἡ κατάρτισις τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.- Ὡς ἐκτίθεται εἰς τό προηγούμενον Κεφάλαιον ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἀσκεῖται δι'ὑπηρεσιῶν, αἵτινες λειτουργῶν εἰς τά διάφορα Ὑπουργεῖα καί εἰς τούς Νόμους τοῦ Κράτους καί αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ, μετονομασθείσης ἀπό τῆς Ι Ἰανουαρίου 1961 εἰς Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη εἶναι αὐτοτελής ὑπηρεσία, ὑπαγομένη εἰς τό Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἡ τήρησις τοῦ Λογιστικοῦ τῶν λογαριασμῶν τούτων παρά τῷ Γενικῷ Λογιστηρίῳ τοῦ Κράτους γίνεται ἀνεξαρτήτως τοῦ ταμειακοῦ λογιστικοῦ. Ἡ τήρησις ὅμως τοῦ λογιστικοῦ τῶν σχετικῶν λογαριασμῶν παρά τῇ προμνησθείσῃ Ὑπηρεσίᾳ βασίζεται ἐπί τῶν λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων, οἵτινες ὑπόκεινται ὑπό τόν ἔλεγχον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ὁ ἀσκούμενος ἐν προκειμένῳ σχετικός ἔλεγχος ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καλεῖται δικαστικός μεταγενέστερος ἔλεγχος ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, χαρακτηρίζεται δέ ὡς δικαστικός ἔ-

λεγχος, διότι, ὡς γράφομεν ἀλλαχοῦ, ὁ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον εἶναι Ἀνώτατον Διοικητικὸν Δικαστήριον, ἔχον κυρίως ἀρμοδιότητα, ὅπως δικάζῃ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν δημοσίων ὑπολόγων.

Ἐξ ἄλλου χαρακτηρίζεται ὡς μ ε τ α γ ε ν έ σ τ ε ρ ο ς ἔλεγχος, διότι ἀσκεῖται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δηλαδὴ μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν δαπανῶν καὶ τὴν εἰσπραξιν τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους.

Ποεῖται, ὅτι μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διενεργοῦνται ἔλεγχοι ἐπὶ τῶν δαπανῶν καὶ ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ ἐν γένει τῶν δημοσίων διαχειρίσεων, οἱ ἔλεγχοι οὗτοι διενεργούμενοι ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, τόσον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅσον καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, κυρίως δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν, ὡς τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων ἢ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν οἰκονομικῶν ἐφοριῶν ἢ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν τελωνείων, καλοῦνται ἱ ε ρ α ρ χ ι κ ο ί δ ι ο ι κ η τ ι κ ο ί ἔλεγχοι.

Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν λογαριασμῶν ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου συντάσσεται ὁ Ἀπολογισμός, ὅστις ἐμφανίζει τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς καὶ ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὅστις γενικώτερον ἐμφανίζει τὴν κατάστασιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν. Περὶ τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου γίνεται μνεία ἀλλαχοῦ κατωτέρω.

Εἰδικώτερον δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάρτισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους προσθέτομεν, ὅτι καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους ὁ π ρ ο σ ω ρ ι ν ὸ ς Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κρά-

τους ἐπί τῇ βάσει τῶν ὑποβαλλομένων εἰς αὐτό τοιχείων τῶν δημοσίων διαχειρίσεων τῶν δημοσίων ὑπολόγων πρότης ἐκδικάσεως τούτων ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἐξ ἄλλου μετά τήν ἐκδίκασιν τῶν διαχειρίσεων τούτων ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καταρτίζεται ὁ ὁ ρ ι σ τ ι κ ό ς Ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ τά περί προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνε'ρίου, ὡς καί τά περί καταρτίσεως τῶν εἰδικῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐξόδων τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι ἀκόμη ὑποβάλλουν, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, τούς μηνιαίους λογαριασμούς τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐσόδων καί τῶν γενομένων δαπανῶν, τόσον εἰς τό Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ὅσον καί εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον.

Ἀλλ'ἄς ἐκθέσωμεν πληρέστερον κατωτέρω τήν διαδικασίαν καταρτίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

β) Τ ό σ χ έ δ ι ο ν τ ο ῦ Ἀ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ῶ ν ἐ σ ό δ ω ν τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς.- Εἰδικώτερον πρέπει νά διακρίνωμεν τόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐσόδων ἀπό τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους. Διά τήν κατάρτισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων λαμβάνονται ὑπ'ὄψιν αἱ μηνιαῖαι καταστάσεις τῶν λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ Κράτους, ὡς καί αἱ ἐτήσιαι ἀνακεφαλαιωτικαί καταστάσεις τῶν λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ Κράτους, αἵτινες ὑπό τῶν ὑπευθύνων δημοσίων ὑπολόγων ὑποβάλλονται τόσον εἰς τήν προμνησθεῖσαν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἀπό 1 Ἰανουαρίου 1961 μετωνομάσθη Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ὅσον καί, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον πρός ἐκδίκασιν τούτων ἀπό τούτου.

Κατ' τῇ βάσει τῶν καταστάσεων τούτων, αἱ τινες καὶ ἀνα-
φοῦνται εἰς εἰδικὴν βιβλίαν ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Γενικοῦ Λογιστη-
ρίου τοῦ Κράτους (Τμῆμα Ἀπολογισμοῦ) συντάσσει κατὰ μῆνα
τὴν προσωρινὴν μηνιαίαν κατάστασιν τῶν ἐσόδων καὶ εἰς τὸ
τέλος ἑκάστης χρήσεως τὸν π ρ ο σ ω ρ ι ν ὸ ν Ἀπολογι -
σμὸν τῶν ἐσόδων τῆς χρήσεως ταύτης. Χαρακτηρίζεται ὁ κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον κατα τιζόμενος Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων
ὡς προσωρινὸς κατὰ διάκρισιν πρὸς τὸν ὁ ρ ι σ τ ι κ ὸ ν
Ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων, ὅστις καταρτίζεται μετὰ τὴν διε-
νέργειαν τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπο-
λόγων, τοῦ ἐνασκουμένου ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Οἱ μηνιαῖοι λογαριασμοὶ τῶν ταμείων τοῦ κράτους μετὰ
τῶν οἰκείων λογιστικῶν στοιχείων, ὡς καὶ οἱ ἀνακεφαλαιωτι-
κοὶ λογαριασμοὶ τῶν ταμείων τοῦ κράτους εἰς τὸ τέλος τῆς
χρήσεως, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, ὑποβάλλονται πρὸς ἐκδίκασιν
εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον. Μετὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐκ
δίκασιν τῶν λογαριασμῶν τούτων τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον
διαβιβάζει τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδικαζομένων ὡς
ἄνω λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ κράτους εἰς τὴν Ὑπηρεσί-
αν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, ἥτις καταχωρίζει
αὐτὰ εἰς εἰδικὴ βιβλία. Ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀ-
ποτελεσμάτων τούτων καταρτίζει τὸ σχέδιον τοῦ ὁ ρ ι σ τ ι -
κ ο ῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι παρέχει ἐνδιαφέρον ἡ κατάρ-
τισις τῶν προσωρινῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ
Κράτους, ἵνα κατὰ τὸ δυνατὸν ταχύτερον γνωρίσωμεν τὰ ἀπο-
τελέσματα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους,
δεδομένου ὄντος, ὅτι ἡ κατάρτισις τοῦ ὁ ρ ι σ τ ι κ ο ῦ Ἀ
πολογισμοῦ βραδύνει, ἐφ' ὅσον οὗτος καταρτίζεται μετὰ τὸν
ἐνεργούμενον ἔλεγχον ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἡ δι-

τους ἐπί τῇ βάσει τῶν ὑποβαλλομένων εἰς αὐτό τοιχείων τῶν δημοσίων διαχειρίσεων τῶν δημοσίων ὑπολόγων πρότῆς ἐκδικάσεως τούτων ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἐξ ἄλλου μετά τήν ἐκδίκασιν τῶν διαχειρίσεων τούτων ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καταρτίζεται ὁ ὁ ρ ι σ τ ι κ ό ς Ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ τά περί προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὡς καί τά περί καταρτίσεως τῶν εἰδικῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐξόδων τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι ἀκόμη ὑποβάλλουν, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, τούς μηνιαίους λογαριασμούς τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐσόδων καί τῶν γενομένων δαπανῶν, τόσον εἰς τό Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ὅσον καί εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον.

Ἀλλ' ἄς ἐκθέσωμεν πληρέστερον κατωτέρω τήν διαδικασίαν καταρτίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

β) Τ ό σ χ έ δ ι ο ν τ ο ῦ Ἀ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ῶ ν ἐ σ ό δ ω ν τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς.- Εἰδικώτερον πρέπει νά διακρίνωμεν τόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐσόδων ἀπό τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους. Διά τήν καταρτισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ μηνιαῖαι καταστάσεις τῶν λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ Κράτους, ὡς καί αἱ ἐτήσιαι ἀνακεφαλαιωτικαί καταστάσεις τῶν λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ Κράτους, αἵτινες ὑπό τῶν ὑπευθύνων δημοσίων ὑπολόγων ὑποβάλλονται τόσον εἰς τήν προμνησθεῖσαν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἀπό 1 Ἰανουαρίου 1961 μετωνομάσθη Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ὅσον καί, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον πρός ἐκδίκασιν τούτων ἀπό τούτου.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατωτέρω τούτων, αὐτὰ δὲ καταχωροῦνται εἰς εἰδικὴ βιβλίο ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους (Τμῆμα Ἀπολογισμοῦ) συντάσσει κατὰ μῆνα τὴν προσωρινὴν μηνιαίαν κατάστασιν τῶν ἐσόδων καὶ εἰς τὸ τέλος ἑκάστης χρήσεως τὸν π ρ ο σ ω ρ ι ν ὸ ν Ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων τῆς χρήσεως ταύτης. Χαρακτηρίζεται δ' κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατα τιζόμενος Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων ὡς προσωρινὸς κατὰ διάκρισιν πρὸς τὸν ὁ ρ ι σ τ ι κ ὸ ν Ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων, ὅστις καταρτίζεται μετὰ τὴν διενέργειαν τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων, τοῦ ἐνασκουμένου ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Οἱ μηνιαῖοι λογαριασμοὶ τῶν ταμείων τοῦ κράτους μετὰ τῶν οἰκείων λογιστικῶν στοιχείων, ὡς καὶ οἱ ἀνακεφαλαιωτικοὶ λογαριασμοὶ τῶν ταμείων τοῦ κράτους εἰς τὸ τέλος τῆς χρήσεως, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, ὑποβάλλονται πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον. Μετὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐκδίκασιν τῶν λογαριασμῶν τούτων τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον διαβιβάζει τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδικαζομένων ὡς ἄνω λογαριασμῶν τῶν ταμείων τοῦ κράτους εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, ἥτις καταχωρίζει αὐτὰ εἰς εἰδικὴ βιβλίο. Ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων καταρτίζει τὸ σχέδιον τοῦ ὁ ρ ι σ τ ι κ ο ῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι παρέχει ἐνδιαφέρον ἡ καταρτισις τῶν προσωρινῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους, ἵνα κατὰ τὸ δυνατὸν ταχύτερον γνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Π ροϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, δεδομένου ὄντος, ὅτι ἡ καταρτισις τοῦ ὁ ρ ι σ τ ι κ ο ῦ Ἀπολογισμοῦ βραδύνει, ἐφ' ὅσον οὗτος κατ ρτίζεται μετὰ τὸν ἐνεργούμενον ἔλεγχον ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἡ δι-

ενέργεια ὅμως τοῦ ἐλέγχου τούτου ἐκτός τοῦ ὅτι βραδύνει γενικῶς δέν ἐμφανίζει ἀκόμη σημαντικάς διαφοράς ἀπό τά στοιχεῖα τοῦ Προσωρινοῦ Ἀπολογισμοῦ.

γ) Τό σχέδιον τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους.- Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τήν καταρτισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους ἀκολουθεῖται ἡ ἀκόλουθος ἐργασία.

Ἐν πρώτοις ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ τά περί προληπτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὡς καί τά περί καταρτίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων διαφόρων Ὑπουργείων.

Πρός τοῦτο μᾶλλον συγκεκριμένως ἕκαστον Ὑπουργεῖον διά τῶν παρ'αὐτῷ Ὑπηρεσιῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ἤ ἐνδεχομένως τοῦ Εἰδικοῦ Λογιστηρίου, εἰς ὅσα Ὑπουργεῖα τοῦτο λειτουργεῖ, συντάσσει εἰς τό τέλος τῆς χρήσεως τόν προσωρινόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου τοῦ λήξαντος ἔτους. Ὁ Ἀπολογισμός τῶν ἐξόδων, ὅστις συντάσσεται παρ'ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ, θεωρούμενος παρά τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ πρέπει νά ἀποστέλληται εἰς τήν Ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους πρό τῆς 15 τοῦ μηνός Μαΐου ἑκάστου ἔτους.

Ὑπηρεσία τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους λαμβάνουσα ὑπ'ὄψιν διά τάς πληρωθείσας δαπάνας καί τήν καταχώρησιν παρ'αὐτῇ τῶν λογαριασμῶν δημοσίων ταμείων καταρτίζει τόν Γενικόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Συνοψίζοντες λοιπόν παρατηροῦμεν, ὅτι τό σχέδιον τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους καταρτίζεται ὑπό τῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους ἐπί τῇ βάσει τῶν Ἀπολογισμῶν ἑκάστου Ὑπουργείου καί τῶν παρ'αὐτῇ λογιστικῶν βιβλίων εἰς τά ὁποῖα

καταχωρούνται αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πράξεις τῶν ταμείων τοῦ Κράτους μετὰ τὸν διενεργηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔλεγχον αὐτῶν.

Ὁ κατ'αὐτὸν τὸν τρόπον καταρτιζόμενος ὁριστικὸς Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους ὑπογραφόμενος ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Διευθυντοῦ καὶ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦτοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους καὶ θεωρούμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πρέπει κατὰ τὸν νόμον 6254 τοῦ ἔτους 1934 νὰ διαβιβάζηται πρὸς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον οὐχὶ βραδύτερον τῆς 30 Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Ἀντίγραφον τοῦ Ἀπολογισμοῦ κατατίθεται εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς.

Τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ἐξετάζει τὸν Ἀπολογισμὸν καὶ παραβάλλει αὐτὸν πρὸς τὰ ὑπ'αὐτοῦ ἐξελεχθέντα σχετικὰ λογιστικὰ στοιχεῖα καὶ τὰ παρὰ τῷ Γενικῷ Λογιστηρίῳ τοῦ Κράτους βιβλία. Μεθ'ὃ αὐτὸν μετὰ τῆς ὑπ'αὐτοῦ συντασσομένης ἐκθέσεως, καλουμένης Διαδηλώσεως ἐπιστρέφει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς 30 Νοεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπισυνάπτεται καὶ ἡ ἐπ'αὐτοῦ Διαδήλωσις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πρὸς κύρωσιν εἰς τὰ Νομοθετικὰ Σώματα τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους, ἐφ'ὅσον τηροῦνται αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου 6254 τοῦ ἔτους 1934.

Ὁ ὑπορβαλλόμενος εἰς τὴν Βουλὴν Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους δημοσιεύεται προηγουμένως εἰς τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον.

Μᾶλλον συγκεκριμένως κατά τό ἄρθρον 6ν τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952 ὁ Ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους κατατιθέμενος ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς παραπέμπεται πρός ἐξέτασιν ὑπό τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ βουλευτῶν -τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ- καί ἐν συνεχείᾳ εἰσάγεται εἰς τήν Βουλήν, ἥτις ἀποφασίζει ἐπ'αὐτοῦ κατά τά ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς Βουλῆς ὁριζόμενα. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἀσκεῖται μετά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἔλεγχος ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ὁ ἔλεγχος οὗτος χαρακτηρίζεται ὡς μεταγενέστερος κ ο ι ν ο β ο υ λ ε υ τ ι κ ό ς ἔλεγχος ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά διάκρισιν πρός τόν κ ο ι ν ο β ο ύ λ ε υ τ ι κ ό ν ἔλεγχον, ὅστις ἀσκεῖται κατά τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους πρό τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

Ὁ μεταγενέστερος οὗτος κοινοβουλευτικός ἔλεγχος ἔχει τήν ἔννοιαν τῆς ἀφέσεως πάσης εὐθύνης πρός τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν διά τήν διοίκησιν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων διά τήν περίοδον, τήν ὁποίαν ἀφορᾷ ὁ ψηφιζόμενος ὑπό τῆς Βουλῆς Ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Β: Ἡ διεξαγωγή τοῦ δικαστικοῦ ἐλέγχου ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

α) Ἡ ὀ ρ γ ά ν ω σ ι ς τ ο ῦ Ἐ λ ε γ κ τ ι κ ο ῦ Σ υ ν ε δ ρ ί ο υ . - Ἐκθέτομεν ἀνωτέρω πῶς καταρτίζεται ὁ Ἀπολογισμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ἐξ ἄλλου ἐκτίθεται κατωτέρω πῶς καταρτίζεται ὁ Ἰ-

συλλογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου ὁμοίως μετά τόν ἔλεγχον ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τῶν λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων. Ὁ ἔλεγχος οὗτος καλεῖται δ ι κ α σ τ ι κ ό ς , διότι διενεργεῖται παρά τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ εἶναι σῶμα δικαστικῶς ὀργανωμένον.(1)

Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον συνεστήθη διά τοῦ Διατάγματος τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1833 ἐπί τῷ σκοπῷ πρῶτον νά ἐλέγχῃ τούς δημοσίους λογαριασμούς καί δεύτερον ἐπί τῷ σκοπῷ νά κρίνῃ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐλέγχου τῶν διαχειρίσεων κατά πόσον εἶναι ἀναγκαῖαι νέαι μεταρρυθμίσεις εἰς τήν ὀργάνωσιν τοῦ ἐλέγχου τῶν λογαριασμῶν.

Ἤδη τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον διέπεται ἀπό τό Ν. Διάταγμα τῆς 4 Ἰουλίου 1923, ὡς ἐτροποποιήθη διά μετεγενεστέρων διατάξεων. Τά καθήκοντα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἶναι τά ἀκόλουθα:

1.- Νά ἐνεργῇ τόν προληπτικόν ἔλεγχον τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν.

2.- Νά παρακολουθῇ τά ἔσοδα τοῦ Κράτους.

3.- Νά ἀποφαίνηται ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων

1.- Τό προσωπικόν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου σύγκειται ἐκ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ, ὅστις ἔχει βαθμόν καί ἀποδοχάς Πρόεδρου Ἀρείου Πάγου, τριῶν Ἀντιπροέδρων, οἵτινες ἔχουν βαθμόν καί ἀποδοχάς Ἀντιπροέδρου Ἀρείου Πάγου, τῶν Συμβούλων, οἵτινες ἔχουν βαθμόν καί ἀποδοχάς Ἀρεοπαγείτου, τῶν Παρέδρων, οἵτινες ἔχουν βαθμόν καί ἀποδοχάς Ἐφέτου. Τό δικαστικόν τοῦτο προσωπικόν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐκ τοῦ Συντάγματος εἶναι ἰσόβιον. Παρά τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ διορίζεται ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας, ὅστις ἔχει βαθμόν καί ἀποδοχάς Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου. Δέον νά διακρίνωμεν τό δ ι κ α σ τ ι κ ό ν προσωπικόν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀπό τοῦ δ ι ο ι κη τ ι κ ο ῦ προσωπικοῦ, ὅπερ εἶναι μόνιμον καί ὅπερ κατανέμεται εἰς τάς τρεῖς Διευθύνσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ὑπάγεται εἰς τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν.

καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

4.- Νά ἐποπτεύῃ τούς δημοσίους ὑπολόγους

5.- Νά ἐξελέγχῃ καί νά δικάζῃ τούς λογαριασμούς τῶν δημοσίων ὑπολόγων

6.- Νά ἐποπτεύῃ κατά τάς κειμένας διατάξεις ἐπί τῶν ἐγγυήσεων τῶν δημοσίων ὑπολόγων.

7.- Νά θεωρῇ κατά τάς κειμένας διατάξεις τούς τίτλους παραχωρήσεως τῶν Ἐθνικῶν κτημάτων.

8.- Νά γνωμοδοτῇ ἐπί τῶν θεμάτων,τῶν τιθεμένων αὐτῷ ὑπό τῶν Ὑπουργῶν.

9.- Νά δικάζῃ κατά πρῶτον καί τελευταῖον βαθμόν ἐπί τῆς εὐθύνης τῶν δημοσίων ὑπολόγων διά πᾶσαν ἐκ δόλου ἤ ἐξ ἀμελείας ἐπελθοῦσαν εἰς τό Δημόσιον θετικήν ζημίαν.

10.- Νά δικάζῃ κατά πρῶτον καί τελευταῖον βαθμόν τάς ἐγειρομένας ἀμφισβητήσεις ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῶν λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων καί περί τοῦ κανονισμοῦ συντάξεων.

11.- Νά δικάζῃ κατ'ἔφεσιν ὡς φορολογικόν δικαστήριον ἐπί ἐφεσιβλήτων πρωτοβαθμίων ἐκδικαστικῶν ἐπιτροπῶν.

12.- Ἐπίσης τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἐφαρμόζει τήν κειμένην νομοθεσίαν πρός ἀπονομήν συντάξεων εἰς τούς δημοσίους ἐν γένει ὑπαλλήλους.(1) Ὑπενθυμίζομεν προσέτι τήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος,καθ' ἣν "προτάσεις νόμων, σκοποῦσαι τήν τροποποίησιν τῶν περί συντάξεως νόμων ἤ ἀπονομήν συντάξεως ἤ τήν ἀναγνώρισιν ὑ

1.- Πρέπει νά ὑπενθυμίσωμεν τήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 98 τοῦ Συντάγματος καθ'ἣν "ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου,ἀφορῶσαι καταλογισμόν ὑπολόγων καί ἀπονομήν συντάξεων δέν ὑπόκεινται εἰς τόν ἔλεγχον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου".

νον ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τήν Βουλήν μετά γνωμοδότησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Προκειμένου δέ περί συντάξεων, αἵτινες βαρύνουσι τόν Προϋπολογισμόν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ὑπό τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ καί τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ὡς παρατηρεῖ τις, τά καθήκοντα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἶναι διοικητικά καί δικαστικά. Ἡ δικαστική ἐξουσία τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀσκεῖται διά τῶν τριῶν Τμημάτων καί τῆς Ὁλομελείας αὐτοῦ, ἐξ ὧν τό Ι Τμῆμα ἔχει ἁρμοδιότητα ἐπί τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων, τό ΙΙ τμῆμα ἔχει ἁρμοδιότητα ἐν σχέσει μέ τόν κανονισμόν τῶν συντάξεων, τό ΙΙΙ τμῆμα ἔχει ἁρμοδιότητα ἐπί πασῶν τῶν λοιπῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων, τῶν μή ὑπαγομένων εἰς τήν Ὁλομέλειαν. Πρός ἐκπλήρωσιν τῆς ἱστορίας του ταύτης τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον εἶναι δυνάμει τοῦ Συντάγματος δικαστικῶς ὀργανωμένον.

Β) Ἡ ἔκτασις τοῦ παρά τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀσκουμένου δικαστικοῦ ἐλέγχου.- Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω, τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον, ὡς Διοικητικόν Δικαστήριον, ἔχει πολλαπλῆν ἁρμοδιότητα. Εἰδικώτερον ὅμως ἐντοῦθα ἐνδιαφέρει ὁ ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀσκούμενος δικαστικός ἔλεγχος τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ὁ ἔλεγχος οὗτος ἀσκεῖται κατά τήν ἐντολήν τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἐπίσης εἰδικώτερον ἐξετάζεται ἀσκούμενος παρά τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔλεγχος ἐπί τῶν διαφόρων λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων.

Πῶς ἀσκεῖται ὁ προληπτικός ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν ἀναπτύσσομεν ἀλλαχοῦ. Συμπληρωματικῶς πρέπει νά προσθέσωμεν ὅτι ἐνώπιον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου λογοδοτοῦν

Διατάκται διά τάς μεταβιβασθείσας εἰς αὐτούς πιστώσεις δι' ἐπιτροπικῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Δευτερεύοντος Διατάκτου τοῦ Λογιστηρίου τῆς χωροφυλακῆς.

Ὅσον, ἀφορᾷ τόν ἔλεγχον καί τήν ἐκδίκασιν τῶν λογαριασμῶν τῶν ταμιακῶν ὑπολόγων, οὗτος ἐνασκεῖται μετά τήν ὑποβολήν εἰς τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον τῶν μηνιαίων λογαριασμῶν αὐτῶν μετά τῶν οἰκείων λογιστικῶν στοιχείων ὡς καί διά τῆς ὑποβολῆς τῶν ἐτησίων λογαριασμῶν αὐτῶν. Κατά ταῦτα οἱ ταμιακοί ὑπόλογοι ὑπόκεινται ἐναντι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἰς μηνιαίαν λογοδοσίαν καί εἰς ἐτησίαν λογοδοσίαν.

Ἰδιαίτεροι λογαριασμοί ὑποβάλλονται ὑπό ταμιακῶν ὑπολόγων, διαρκοῦντος τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἐν περιπτώσει διακοπῆς τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν.

Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον, ἀφοῦ ἐξελέγξη τούς ὑποβαλλομένους εἰς αὐτό κατά μῆνα λογαριασμούς, ἐπιφέρει τάς μεταβολάς αὐτοῦ ἐπί τῶν λογαριασμῶν τούτων, ἐφ' ὅσον προκύπτων τοιαῦται ἐκ τοῦ διενεργηθέντος ἐλέγχου. Πρός τοῦτο ἐκδίδει ἐνδεχομένως τά σχετικά φύλλα χρεώσεως ἤ πιστώσεως τῶν δημοσίων ὑπολόγων, ἅτινα καλοῦνται ἤδη φύλλα μεταβολῶν καί ἐλλείψεων.

Μετά τόν ἔλεγχον τῶν ἐτησίων λογαριασμῶν τῶν δημοσίων ὑπολόγων τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον μετ' ἔκθεσιν τοῦ ἁρμοδίου εἰσηγητοῦ ἀποφαίνεται ἐπί τῆς ὅλης ἐτησίας διαχειρίσεως τοῦ δημοσίου ὑπολόγου. Πρός τοῦτο εἴτε κηρύσσει τούς λογαριασμούς τοῦ δημοσίου ὑπολόγου ὡς ἐν θῶς ἔχοντας εἴτε καταλογίζει αὐτούς διά τοῦ τυχόν ἐλλείμματος εἴτε βεβαιώνει εἰς πίστωσιν τοῦ δημοσίου ὑπολόγου τί τυχόν πλεονάσματα.

Αἱ πράξεις αὗται τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κοινοποιοῦν

του εἰς τοὺς δημοσίους ὑπολόγους καί εἶναι ἐπιτέλεσταί χωρίς νά ἐπιτρέπεται προσφυγή εἰς τά ταμιακά δικαστήρια. Ἡ εἰσπραξις τῶν καταλογιζομένων ποσῶν εἰς βάρος τῶν δημοσίων ὑπολόγων συντελεῖται κατά τόν νόμον περί εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Ἐν συνεχείᾳ τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἀποστέλλει τά ἀποτελέσματα τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ ἐπί τῶν δημοσίων λογαριασμῶν εἰς Γενικήν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ἔτε ὡς ἀλλαχοῦ ἐκτίθεται, τόν ὁ ρ ι σ τ ι κ ό ν Ἀπολογισμόν τοῦ Κράτους ὡς καί τόν Ἰσολογισμόν τοῦ Δημοσίου Ταμείου, καθ' ὃ ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ κατωτέρω.

Κατά τῶν πράξεων τούτων τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀσκεῖται τό ἔνδικον μέσον π ρ ῶ τ ο ν τῆς ἀναθεωρήσεως καί δ ε ύ τ ε ρ ο ν τῆς προσφυγῆς.

Ἡ ἀναθεώρησις ἐπιτρέπεται ἐντός ἔτους ἀπό τῆς κοινοποιήσεως εἰς τόν δημόσιον ὑπόλογον τῆς προσβαλλομένης ὑπ' αὐτοῦ πράξεως καί συγχωρεῖται διά τούς ἑξῆς λόγους, ἤτοι:

1.- ἂν συντρέχῃ πλάνη περί τά πραγματικά γεγονότα,

2.- ἂν ὑπάρχῃ λογιστικόν λάθος

3.- ἂν προσαχθῶσι νέα κρίσιμα ἔγγραφα.

4.- ἂν ἡ πρᾶξις ἐστηρίχθη ἐπί ἐγγράφων, ἅτινα ἐκηρύχθησαν πλαστά διά δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ὁ δημόσιος ὑπόλογος ἤ ὁ ἐγγυητής αὐτοῦ δύναται νά ἀσκήσῃ τό ἔνδικον μέσον τῆς προσφυγῆς ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐντός τριῶν μηνῶν ἀπό τῆς κοινοποιήσεως εἰς αὐτόν τῆς προσβαλλομένης πράξεως τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἤ ἐντός ἑξαμήνου, ἐφ' ὅσον κατοικεῖ ἐκτός τήν ἀλλοδαπήν. Ἡ προσφυγή συγχωρεῖται διά πάντα λόγον, τόν ὁποῖον δύναται νά ἐπικαλεσθῇ ὁ προσφεύγων.

Πρέπει νά σημειωθῇ, ὅτι ἤδη δυνάμει τοῦ Ν.Διατάγματος

τῆς 30 Μαΐου 1923 τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον δέν ἀσκεῖται ἔλεγχον ἐπί τῶν ταχυδρομικῶν, τηλεγραφικῶν καί τηλεφωνικῶν ὑπολόγων. Ἐπί τῶν ὑπολόγων τούτων ἀσκεῖ ἔλεγχον τό Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας. Κατά τῶν καταλογιστικῶν πράξεων ὅμως τοῦ Ὑπουργείου τούτου συγχωρεῖται προσφυγή ἐντός τριμήνου ἐνώπιον τῆς Ὁλομελείας τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ἤδη ὅμως ἔχει συσταθῆ ὁ ΟΤΕ, οὗτινος ἡ διαχείρισις διέπεται ὑπό ἰδίων διατάξεων.

Ἐπίσης οἱ τελωνειακοί ὑπόλογοι ὑπόκεινται ἐνώπιον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἰς δικαστικόν ἔλεγχον διά τήν χρηματικήν διαχείρισιν αὐτῶν καί οὐχί διά τά τελωνειακά παραστατικά αὐτῶν. Ὁ σχετικός ἐπ'αὐτῶν ἔλεγχος ἀσκεῖται ἤδη διά τῆς Διευθύνσεως τοῦ Τελωνειακοῦ Ἐλέγχου.

Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἐκτός τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐλέγχει καί δικάζει τάς διαχειρίσεις τῶν Δήμων καί ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Συμφώνως πρός τόν νόμον ΣΙΒ΄ ὡς καί τάς διατάξεις τοῦ νόμου 1555, ὡς καί τό Ν.Διάταγμα τῆς 4ης Ἰουλίου 1923 τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον, ἀποφαινόμενον ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ καί Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἐκδίδει τάς οἰκείας Διαδηλώσεις περί τῆς ὀρθότητος καί ἀκριβείας αὐτῶν.

Ἐκτός τῶν Διαδηλώσεων αὐτοῦ ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον κατ'ἔτος δημοσιεύει τήν ἐτησίαν ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἥτις δημοσιευομένη διανέμεται εἰς τήν Βουλήν. Εἰς τήν ἔκθεσιν ταύτην ὑποδεικνύει τοῦτο τάς ἐπενεκτέας μεταρρυθμίσεις εἰς τήν δημοσίαν διαχείρισιν.

Πράγματι ὅμως τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον πανίσως ἐξέδωσε τάς διαδηλώσεις καί ἐκθέσεις ταύτας ἐπί τῶν δημοσιευομένων Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Διά ταῦτα ἐπιβάλλεται νά ἐπικρίνωμεν τήν παράλειψιν τοῦ τήν τοῦ Ἀνωτάτου τούτου Διοικητικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ ἐν τῆς νομοθεσίας ἐπάχθη φρουρός τῆς χρηστῆς καί νομίμου διαχειρίσεως τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἐν τέλει ἐπιβάλλεται νά παρατηρήσωμεν, ὅτι μή ἐπιτευχθείσης τῆς ψηφίσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀπό τοῦ ἔτους ἀπό τοῦ ἔτους 1936, ὡς ἐκτίθεται εἰς ἄλλην ἐργασίαν ἡμῶν, δέν καθίσταται δυνατή ἡ ψήφισις τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ἐπιβάλλεται νά ὑπενθυμίσωμεν προκειμένῳ τήν ἰδιαιτέραν εὐθύνην τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, παραμένοντος ἀπαθοῦς πρό τῶν παραβάσεων τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 60 τοῦ Συντάγματος, αἵτινες ἐπιβάλλουν τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

γ) Ἡ ἔκτασις τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐπί τῶν δημοσίων ὑπολόγων καί αἱ εὐθύναι αὐτῶν. - Ἐξ ὅσων γράφομεν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ἰδιαίτερα εἶναι ἡ ἁρμοδιότης τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐπί τῶν δημοσίων ὑπολόγων. Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον δικάζει ἐπί ἄλλων μέν περιπτώσεων ὡς πρῶτον καί ὡς τελευταῖον δικαστήριον, ἐπί ἄλλων δέ ὡς τελευταῖον δικαστήριον, τοῦ λογαριασμούς τῶν δημοσίων ὑπολόγων καί τάς διαχειρίσεις τῶν δήμων καί δημοσίων ἱδρυμάτων. Ὁ τοιοῦτος δικαστικός ἔλεγχος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, καίτοι μεταγενέστερος ἔλεγχος, εἶναι ἀποτελεσματικός καί συνεπάγεται, ὡς μνημονεύεται ἀνωτέρω μεγάλας εὐθύνας διά τόν δημόσιον ὑπόλογον. Ἕνεκα τούτου τό δημόσιον δέν περιορίζεται μόνον εἰς τήν ἐπιλογήν τῶν προσώπων εἰς τά ὁποῖα ἀναθέτει διαχείρισιν, ἀλλ' ἐπιζητεῖ νά ἔχῃ ἐγγύησιν ἀκόμη ἐπί μέρους τῶν δημοσίων ὑπολόγων. Ἡ ἐγγύησις

αὕτη ἀκόμη δυναμένη νά παρασχεθῇ καί παρά τρίτου εἶναι εἴτε χρηματική ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ δημοσίου ὑπολόγου εἴτε εἰς κρατικά χρεώγραφα ἤ μετοχάς τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπέζης.

Πρός σύστασιν ταύτης ἀπαιτεῖται πάντοτε ἡ σύνταξις συμβολαιογραφικοῦ ὀργάνου.

Ἡ ἐγγύησις αὕτη σκοπεῖ:

1.- Νά προσφέρῃ εἰς τό δημόσιον βεβαίαν τινά καί πραγματικήν ἐγγύησιν ἐκ μέρους τοῦ ὑπολόγου.

2.- Νά ὑποχρεώσῃ τόν δημόσιον ὑπόλογον νά ἐπιδεικνύῃ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον πρός καλυτέραν διαχείρισιν, ἀφοῦ θά ἐπιστραφῇ εἰς αὐτόν ἡ καταβληθεῖσα ἐγγύησις μετά τήν ἀποχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἐφ'ὅσον δένθά ἐκδοθῇ καταλογιστική πρᾶξις κατά τῆς διαχειρίσεώς του καί δέν θά παραμείνῃ ἐκ τοῦ λόγου τούτου χρεώστης τοῦ Δημοσίου.

3.- Νά παρεμποδίσῃ εἰς τό νά γίνουν δημόσιοι ὑπόλογοι πρόσωπα, ἅτινα δέν δύνανται νά ἔχουν ἐγγύησίν τινα.

Ἐν Γαλλίᾳ αἱ εὐθῦναι τῶν δημοσίων ὑπολόγων εἶναι μεγαλύτεραι, διότι δι'αὐτῶν ἀσκεῖται ὁ ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Αἱ μεγαλύτεραι εὐθῦναι τῶν δημοσίων ὑπολόγων ἐγγυῶνται πληρέστερον ἔλεγχον τῶν ἐντελλομένων δαπανῶν. Ἐπικρίνεται ὅμως τό σύστημα τοῦτο, ἀφ'ἑνός μέν διότι εἶναι καταθλιπτικόν διά τούς δημοσίους ὑπολόγους, ἀφ'ἑτέρου δέ διότι ἐπιφέρει,ὡς εἶναι πρόδηλον, βραδύτητας κατά τήν πληρωμήν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Δημοσίου

Β) Ἡ διάταξις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

α) Ἡ σημασία τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου.- Τό Ἑλεγκτικόν Συνέδριον ἐλέγχει τούς κυρίου διατάκτας, οἵτινες ὑπόκεινται εἰς τόν κοινοβουλευτικόν ἔλεγχον. Τό Κοινοβούλιον, ὅταν ἀσκῇ τόν ἐπί τῶν κυρίων διατακτῶν ἔλεγχον αὐτοῦ, ἔχει ὑπ'ὄψιν του τά ἀποτελέσματα τοῦ ἐλέγχου καί τάς ἐκθέσεις τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐπί τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Διά τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου τό Κοινοβούλιον ζητεῖ κατά πρῶτον λόγον ἐξηγήσεις ἀπό τούς διατάκτας, ἔχον ὑπ'ὄψιν τάς διαπιστώσεις καί τήν ἐτησίαν ἔκθεσιν τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου καί κατά δεύτερον λόγον ψηφίζει τόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἐάν ληφθῇ ὑπ'ὄψιν, ὅτι ἔχει κατά πολύ χαλαρωθῇ ὁ ἀσκούμενος κοινοβουλευτικός ἔλεγχος μετά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, τό Κοινοβούλιον ἤδη διά τῆς ψηφίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους ἁπλῶς περιορίζεται εἰς τό νά ἐκπληρώσῃ τύπον, ἐπιβαλλόμενον ὑπό τοῦ Συντάγματος καί ἐκ τῆς νομοθεσίας τῆς χώρας.

Διά τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου παρέχονται ἐπιπροσθέτως πιστώσεις, ἐφ'ὅσον ὑπάρχουν ὑπερβάσεις πιστώσεων, πρός τακτοποίησιν τῶν γενομένων σχετικῶν δαπανῶν. Τό Κοινοβούλιον δέν ἀσκεῖ ἔλεγχόν τινα ἐπί τῶν δημοσίων ὑπολόγων. Ἤδη οἱ Ἀπολογισμοί ψηφίζονται ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου ἄνευ οὐσιαστικῆς ἤ καί σχετικῆς κἄν συζητήσεως.

β) Ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία.- Κατά τό ἄρθρον 42 τοῦ νόμου 1555 καί τό ἰσχύον Σύνταγμα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1952 ἡ Βουλή κυρώνει τόν Ἀπολογισμόν συγ

ρόνως μετά τοῦ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους

Εἰδικώτερον κατά τό ἄρθρον 60 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ ἔτους 1952 "ἐντός ἔτους τό βραδύτερον ἀπό τῆς λήξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰσάγεται ὁ Ἀπολογισμός -ὡς καί ὁ Γενικός Ἰσολογισμός τοῦ Κράτους- εἰς τήν Βουλήν, ἐξετάζεται δέ ὑπό εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς βουλευτῶν καί ψηφίζεται ὑπό τῆς Βουλῆς κατά τά ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτῆς ὁριζόμενα.

Κατά τό ἄρθρον 65 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς, ὡς ἰσχύει ἀπό τῆς 3 Ἰουλίου 1956, ὁ Ἀπολογισμός[1] τῆς ληξάσης οἰκονομικῆς χρήσεως ἅμα ὑποβληθῇ εἰς τήν Βουλήν ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν παραπέμπεται πρός ἐξέτασιν εἰς τήν εἰδικήν Ἐπιτροπήν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Ἡ Ἐπιτροπή διορίζει εἰδικόν εἰσηγητήν. Μετά τήν ὑποβολήν τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγγράφεται εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν καί ψηφίζεται ὑπό τῆς Βουλῆς ἐφ'ἅπαξ καί δι'ἀναστάσεως καθ'Ὑπουργεῖον καί Εἰδικόν Ταμεῖον. Ἡ αὐτή διαδικασία ψηφίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ ἠκολουθεῖτο καί ἐν τῇ Γερουσίᾳ, ὅτι εἶχε συσταθῇ Γερουσία ὡς κατά τό Δημοκρατικόν Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927.

Κατά τά ἄρθρα 112-116 τοῦ νόμου ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1952 ἀναλίθεται εἰς ἐπιτροπήν ἐκ βουλευτῶν καί γερουσιαστῶν ὡς καί ἑνός μέλους τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἡ προεξέτασις καί ὁ ἔλεγχος τῶν λογαριασμῶν τῶν Ὑπουργῶν.

Ἡ Ἐπιτροπή αὕτη πιστοποιεῖ τήν ἀκρίβειαν καί ὀρθότητα τῶν δημοσιευομένων λογαριασμῶν καί τοῦ Ἀπολογισμοῦ

1.- Ὁμοία διαδικασία ἀκολουθεῖται κατά τό Σύνταγμα καί τόν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς διά τήν ψήφισιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἤ ὅπως χαρακτηρίζεται τοῦ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Περί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἀσχολούμεθα εἰς τό ἑπόμενον κεφάλαιον

ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, συντάσσουσα κατόπιν τούτου ἔκθεσιν πρὸς τὴν Βουλήν. Εἶτα ἐπακολουθεῖ ἡ ψήφισις τοῦ Ἀπολογισμοῦ, ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω.

Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ, ὅτι αἱ μνημονευομέναι ἀνωτέρω διατάξεις τοῦ νόμου ΣΙΒ΄ παραμένουν νεκραὶ καὶ ἄνευ ἐφαρμογῆς.

Αἱ διατάξεις σχετικῶς μὲ τὴν ἔγκαιρον ψήφισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ δὲν τηροῦνται. Ἀντιθέτως βραδύνει ἡ ψήφισις τοῦ Ἀπολογισμοῦ. Πρὸ τοῦ β΄ παγκοσμίου πολέμου ὅμως ὁ ἔλεγχος, ἡ ψήφισις καὶ ἡ δημοσιότης τῶν Ἀπολογισμῶν τοῦ Κράτους κατὰ πολὺ εἶχε ἐνημερωθῆ.

γ) Ἡ βραδύτης τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου περὶ Ἀπολογισμοῦ καὶ τοῦ Ἰσολογισμοῦ. - Ἡ βραδύτης εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ἦτο πρωτοφανὴς καὶ ἄνευ προηγουμένου. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου μέχρις ἐσχάτως (ἔτους 1929) οὐδεὶς Ἀπολογισμὸς εἶχε ψηφισθῆ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πᾶσαι αἱ συνταγματικαὶ καὶ νομοθετικαὶ διατάξεις περὶ ψηφίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ παρέμεινον νεκραί.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι κατὰ δύο περιόδους ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδια περὶ κυρώσεως μερικῶν Ἀπολογισμῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ψηφισθῶσι ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Ἀτυχῶς ὅμως οἱ Προϋπολογισμοὶ παρέμενον κοινοβουλευτικῶς ἀνεξέλεγκτοι, ἀφίνοντες ἐν ἐκκρεμότητι τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν ἐτῶν. Τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐκάκισε βραδύτερον ὁ Α. Διομήδης. Ἡ παρέλκυσις τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῶν Ἀπολογισμῶν, ἔλεγεν ὁ τότε βουλευτὴς Ἀ. Διομήδης ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 2 Ἀπριλίου 1911, εἶναί τι σπουδαῖον, ἀποδεικνύει δὲ ἂς μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω ἐλαφρότητα ἀντιλήψεως

τῶν κοινοβουλευτικῶν καθηκόντων".

Ὁμοίως ὁ Ἰταλός ὀργανωτής ZAPELLONI ψέγων εἰς τήν ἔκθεσιν αὐτοῦ τῆς 18 Δεκεμβρίου 1915 πρός τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν τήν καθυστέρησιν τοῦ ἔργου τοῦ ἐλέγχου τῶν Λογισμῶν ἔγραφεν, ὅτι ἡ "ἔλλειψις αὕτη ἀποτελεῖ τήν βαρυτέραν καί τήν πλέον ἀσυγχώρητον τῶν παραλείψεων τῆς ὑπηρεσίας καί πρός τήν Βουλήν καί πρός τήν χώραν, μή λογοδοτούσης διά τήν ἐπί τόσον μακρόν χρόνον δημοσίαν διαχείρισιν. Δέν ἀσχολούμεθα εἰς τήν παροῦσαν ἐργασίαν περί τῶν αἰτίων τῆς τοιαύτης καθυστερήσεως".

Καί ἐπί τοῦ κεφαλαίου τῶν Ἰσολογισμῶν ἡ καθυστέρησις εἶναι ἐπ ἴσου μεγάλη. Ὡς ὁ ZAPELLONI ἀναφέρει, ὅτι ἡ δημοσίευσις κανονικῶς τούτων σταματᾷ εἰς τό ἔτος 1880. Ἐλεγμέναι ἔκτοτε εἶναι διοικητικῶς μόνον αἱ διαχειρίσεις μέχρι Δεκεμβρίου 1913. Οὐδείς ἔλεγχος ἐπί μακρόν ἐνηργήθη διά τό ἔτος 1917, ὁ Ἰσολογισμός δέ τήν 31 Δεκεμβρίου 1917 ἐγένετο ἐξ ἀπογραφῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τά ἑπόμενας διαχειρίσεις ἐγένετο ὁ ὁριστικός ἔλεγχος τῶν οἰκονομικῶν ἐτῶν 1918-1920, δημοσιευθέντων τῶν σχετικῶν ὁριστικῶν Ἰσολογισμῶν. Οὐδείς ὅμως ἔλεγχος ἐπί μακρόν ἐπί τῶν ἐτῶν τούτων ἐγένετο ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Διά τά ἔτη 1920-21 ἕως 1927-28 ὑπό τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου δημοσιεύονται κατά τρίμηνον Προσωρινοί Ἰσολογισμοί, μή ἐνεργηθέντος ἐπί μακρόν ἐλέγχου, τῶν στοιχείων ληφθέντων ἀπό τήν κατάστασιν τῆς γενικῆς ληψοδοσίας τῶν ταμείων. Ὁ ὀργανισμός τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τοῦ Ν.Δ. τῆς 3 Ἰουλίου 1923 διαιρεῖ τόν ἔλεγχον α) εἰς τρέχοντα ὅστις περιλαμβάνει τάς ἀπό τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1923-24 καί ἑφεξῆς διαχειρίσεις καί β) εἰς καθυστεροῦντα, ὅστις περιλαμβάνει ἁπάσας τάς μήπω ἐξελεχθείσας προγενε-

στέρας διαχειρίσεις.

Πρέπει νά σημειωθῆ, ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο ἀπογραφή τῆς κινητῆς καί ἀκινήτου περιουσίας τοῦ κράτους.

Ἀπό τοῦ ἔτους 1929 κατεβλήθη ἰδιαιτέρα προσπάθεια πρός ἐνημέρωσιν τοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων διαχειρίσεων καί πρός ἔγκαιρον ψήφισιν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους.(1)

Ἵνα ὅμως καταστῆ δυνατόν νά ἀντλήσωμεν τήν ἀναμενομένην ὠφέλειαν ἐκ πάσης εὐεργετικῆς μεταρρυθμίσεως θά πρέπη νά κατανοηθῆ ἡ ἀξία, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ προαγωγή τῆς δημοσιότητος τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καί ἰδίως ἐπιβάλλεται ἡ ἐπιδεικχθῆ παρ'ὅλων τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν μέθοδος καί τάξις περί τήν πιστήν ἐφαρμογήν τῶν κειμένων διατάξεων καί ἀφωσίωσις κατά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπιζήλου ἔργου τοῦ ἐλέγχου τῶν δημοσίων διαχειρίσεων.

Τέλος ὅμως, ἐπιβάλλεται, ὅπως τό Κοινοβούλιον ἀσκῆ οὐσιαστικῶς τά καθήκοντα αὐτοῦ, ἅτινα ἀπορρέουν ἐκ τοῦ Συντάγματος καί τῆς κειμένης νομοθεσίας ἐν σχέσει μέ τήν ψῆφισιν τῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους καί Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, καθ'ὅσον κατά τό παρελθόν ἠρκεῖτο εἰς τήν τυπικήν ἄσκησιν τῶν ἐν λόγῳ καθηκόντων αὐτοῦ. Πράγματι ἀπεφάσισε, ἐπί τῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ κράτους καί ἐπί τῶν Ἰσολογισμῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου χωρίς νά ἦν εἰς πλείστας περιπτώσεις νά ἔχῃ ὑπ'ὄψιν αὐτοῦ τά ἔντυπα τούτων, ἀλλ'ἁπλῶς μόνον συνοπτικήν κατάστασιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὑπό ψῆφισιν Ἀπολογισμῶν καί Ἰσολογισμῶν.

1.- Βλέπε σχετικῶς πληρέστερον Π.Β.Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς τ.Β'σελ. 500 καί ἐπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XI

Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, οἱ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ χρηματικαί σχέσεις αὐτοῦ, καί τό Δημόσιον Ταμεῖον.

Α΄. Ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμοί.

α) Ὁ ρ ι σ μ ό ς, ἔ ν ν ο ι α καί ἀ π ο σ τ ο λ ή τ ο ῦ Δ η μ ο σ ί ο υ Τ α μ ε ί ο υ. - Ἵνα κατανοήσωμεν πληρέστερον τήν ἔννοιαν τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρέπει νά ἐξετάσωμεν τήν θέσιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐναντι τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ λογαριασμῶν καί διαχειρίσεων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἤ ἄλλων Δημοσίων Ἱδρυμάτων.

Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἐξεταζόμενον τό Δημόσιον Ταμεῖον πρέπει νά θεωρῆται ἡ Δημοσία Ὑπηρεσία, ἥτις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἔχει τήν εὐθύνην τόσον τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν δαπανῶν, αἵτινες προκύπτουν ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅσον καί τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐξόδων αὐτοῦ. Κατά ταῦτα τά πραγματοποιούμενα ἔσοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἰσρέουν εἰς τό Δημόσιον Ταμεῖον. Ἐπί τῆς αἱ πραγματοποιούμεναι εἰς βάρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δαπάναι ἀντλοῦνται ἀπό τό Δημόσιον Ταμεῖον.

Κατά αὐτόν τόν τρόπον τό Δημόσιον Ταμεῖον (TRÉSOR) ἐπέχει π ρ ῶ τ ο ν θέσιν ταμίου τοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου τό μέν εἰσπράττει τά ἔσοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ, τό δέ πληρώνει τάς δαπάνας αὐτοῦ.

Ἡ λειτουργία αὕτη τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὡς Τιμίου τοῦ Κράτους διενεργεῖται ὄχι μόνον ἀπό τάς διοικητικάς ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου Ταμείου, τάς σχετικάς μέ τάς πληρωμάς ἤ τάς εἰσπράξεις, ἀλλ'ἀκόμη διενεργεῖται καί ἐν συνεργασίᾳ πρός τοῦτο μέ τάς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης, ὡς ἐκτίθεται ἀλλαχοῦ.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἐ ὑ τ ε , ο ν αἱ Ὑπηρεσίαι τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἐν σχέσει μέ τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἀποβλέπουν εἰς τόν κάτωθι διττόν σκοπόν, ἤτοι

1) Νά θέσουν ἐκ τῶν εἰσπραχθέντων ἐσόδων ὑπό τῶν ὀργάνων εἰσπράξεως εἰς τήν διάθεσιν τῶν ὑπολόγων πληρωτῶν τοῦ Δημοσίου τά ἀναγκαῖα κεφάλαια πρός πληρωμήν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διαρρυθμιζομένου κατ'αὐτόν τόν τρόπον τοῦ ζητήματος τῆς κατανομῆς τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ κράτους ἀναλόγως τῶν κατά τόπους ὑποχρεώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους καί

2) Νά ἀντιμετωπίσουν εἰς τό σύνολον αὐτῶν τάς δαπάνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐν περιπτώσει ἀνεπαρκείας τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον τό Δημόσιον Ταμεῖον δεύτερον ἐπέχει θέσιν Τ ρ α π ε ζ ί τ ο υ τοῦ Κράτους. Ἡ ἀποστολή ὅμως τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἶναι περισσότερον εὐρεῖα. Πράγματι εἰς τό Δημόσιον Ταμεῖον ἐν εἰ ρέουν μόνον τά ἔσοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Οὔτε ἐπίσης ἐκ τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ ἀντιμετωπίζονται μόνον δαπάναι τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Τό Δημόσιον Ταμεῖον κατά τήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του μορφώνει σχέσεις, μᾶλλον ἐκτεταμένας, ὡς μετά ξένων Κυβερνήσεων, Τραπεζῶν, Ἱδρυμάτων δημοσίου Δικαίου, Ἰδιωτῶν καί Ὀργανισμῶν.

Οὕτως ἐν περιπτώσει π.χ. προσκαίρου ἀνεπαρκείας τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων αὐτοῦ ἐκ τῶν εἰσπράξεων τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρός πληρωμήν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦΠροϋπολογισμοῦ τό Κράτος ἐπιζητεῖ νά ἐξεύρη ἔσοδα ἐξ ἄλλων πηγῶν πρός κάλυψιν τῶν ἐλλειμάτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς ἔσοδα ἐκ δανείων, βραχυπροθέσμων ἤ μή, καταθέσεων, προκαταβολῶν Τραπεζῶν ἤ ἄλλων πηγῶν, μετά τῶν ὁποίων μορφώνει τό κράτος σχέσεις χρηματικῶν συναλλαγῶν.

Ἐξ'ἀντιθέτου ἐφ'ὅσον τό Δημόσιον Ταμεῖον ἔχει διαθέσιμα κεφάλαια καθίσταται πιστωτής πρός ἄλλα πρόσωπα ἤ ὑπηρεσίας. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον τό Δημόσιον Ταμεῖον περιλαμβάνει λογαριασμούς εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν ἤ ἄλλους λογαριασμούς μετά Τραπεζῶν, νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, δηλαδή τούς λεγομένους εἰδικούς λογαριασμούς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ (EXTRABUDGÉTAIRES) καί αἵτινες εἰδικοί λογαριασμοί ἐπέχουν τρόπον τινά θέσιν Ἀνταποκριτοῦ (CORRESPONDANT) τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Τά κεφάλαια, τά ὁποῖα τό Κράτος πορίζεται ἐκ τῶν εἰδικῶν τούτων λογαριασμῶν εἰσρέουν εἰς τό Δημόσιον Ταμεῖον, ἐνῶ ἐπίσης ἀντιθέτως ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἱκανοποιοῦνται αἱ πρός αὐτούς ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους.

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον διά τῶν κεφαλαίων, τά ὁποῖα εἰσέρχονται εἰς τά Ταμεῖα τοῦ Κράτους, τό Δημόσιον Ταμεῖον ἀντιμετωπίζει πάσας τάς δαπάνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς καί τάς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ δαπάνας τοῦ Κράτους καί τῶν δημοσίων ἱδρυμάτων ἤ ἄλλων ὑπηρεσιῶν μετά τῶν ὁποίων ἔχει συναλλαγάς καί ἐν γένει δοσοληψίας.

Ἐκ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ Δημοσίου Ταμείου προσδιορίζεται ταχύτερον ἡ ἀντίληψις, ὅτι τό Δημόσιον Ταμεῖον ἐπέχει θέσιν Τ ρ α π ε ζ ί τ ο υ τοῦ Προϋπολογι -

μετά τῶν ὁποίων τό Κράτος διατηρεῖ συναλλαγάς καί ἄλλας χρηματικάς σχέσεις.

Ἐξ ὧν γράφομεν ἀνωτέρω, δυνάμεθα λοιπόν νά δεχθῶμεν, ὅτι κατά τήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ὡς Τραπεζίτου καί Τραπεζίτου τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν ἐκτός αὐτοῦ λογαριασμῶν, ὡς καί τῆς ἀποστολῆς του ὡς ὀργάνου ἐλέγχου τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καί πίστεως, περί τῆς ὁποίας γράφομεν κατωτέρω, τό Δημόσιον Ταμεῖον νοεῖται, ὅτι ἐμφανίζει ἑνότητα καθ'ὅλην τήν ἔκτασιν τοῦ Κράτους εἰς τάς σχέσεις του μετά τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ λογαριασμῶν τοῦ Κράτους. Οὕτως ἐπέχει τρόπον τινά θέσιν δεξαμενῆς, ὅπου εἰσρέουντά πανταχόθεν ἔσοδα τοῦ Κράτους ἐκ πάσης πηγῆς καί σχέσεως διά τῶν ἴδιων ταύτ χρόνως κατά τόπον καί χρόνον ἱκανοποιοῦνται αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί αἱ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους.

Ἐξ ὅσων λοιπόν ἀναπτύσσομεν ἀνωτέρω, νοοῦμεν ὡς Δημόσιον Ταμεῖον εἰς τήν νομισματικήν ἔννοιαν αὐτοῦ αὐτό τοῦτο τό Κράτος, θεωρούμενον εἰς τάς δημοσιονομικάς ἤ μᾶλλον τάς ταμιευτικάς σχέσεις αὐτοῦ. Κατά ταῦτα τό Δημόσιον Ταμεῖον (TRESOR) δέν ἔχει ἰδίαν νομικήν προσωπικότητα. Ἀποτελεῖ Ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους, μέ ἀνεξάρτητον τοῦ τοῦ, ἥτις ὅμως συγχέεται μέ τό Κράτος εἰς τάς δημοσιονομικάς ἤ ταμιακάς σχέσεις αὐτοῦ ἤ τάς δοσοληψίας αὐτοῦ.

Ἀπό τήν ἔννοιαν τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρέπει νά διακρίνωμεν τήν ἔννοιαν τοῦ Θησαυροφυλακείου τοῦ Κράτους (TRÉSORERIE), νοουμένου εἰς τήν ὑλικήν ὑπόστασιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἤ ἄλλως εἰς τό σύνολον τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων, ὁ

τινα εἶναι εἰς τήν διάθεσιν τοῦ κράτους εἰς δεδομένην στιγμήν πρός τόν σκοπόν τῆς χρησιμοποιήσεώς των γενικῶς διά τάς δαπάνας τοῦ κράτους ἤ γενικώτερον διά τάς χρηματικάς ὑποχρεώσεις του.

Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς θησαυροφυλάκιον (TRÉSORERIE) τοῦ κράτους πρέπει νά νοῆται ἡ κατάστασις περισσεύματος ἤ ἐλλείμματος, ἥτις κατάστασις ἐν ὄψει τῶν δοσοληψιῶν τοῦ κράτους ἐν σχέσει μέ τάς δαπάνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ καί τῶν λογαριασμῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ προσδιορίζει τήν ὑλικήν ὑπόστασιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἡ κατάστασις ἰσοσκελείσεως ἤ μή τῶν δοσοληψιῶν τοῦ κράτους, περί τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἀνωτέρω, ἥτις διαμορφώνει τά διαθέσιμα κεφάλαια τοῦ κράτους εἰς δεδομένον χρόνον, προσδιορίζει τήν ἔννοιαν τοῦ θησαυροφυλακείου.

Ἐκτός ὅμως τῶν λειτουργιῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ὡς Ταμίου καί ὡς Τραπεζίτου τοῦ κράτους περί τῶν ὁποίων γράφομεν ἀνωτέρω, τό Δημόσιον Ταμεῖον ἐπέχει θέσιν καί ὀργάνου, συνεργαζομένου εἰς τόν ἔλεγχον τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καί τῆς πίστεως, ἐφ' ὅσον τό Δημόσιον Ταμεῖον ἀσκεῖ λειτουργίαν, ἀποβλέπουσαν τόσον εἰς τήν παρακολούθησιν τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὅσον καί τήν διάθεσιν τῶν διαθεσίμων τούτων κεφαλαίων πρός ἀντιμετώπισιν δαπανῶν τοῦ τε κράτους καί τῶν ἄλλων ἀνωνύμων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὀργανισμῶν καί λογιαριασμῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους.

Ἡ σημασία τῆς λειτουργίας ταύτης τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἶναι σαφεστέρα, ἐξεταζομένων τῶν σχέσεων τούτου μετά τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης.

Αἱ ἀνωτέρω τρεῖς λειτουργίαι τοῦ Δη-

μενου Ταμείου βεβαιοτέρως κέχουν προλάβει εὐρυτέρου σημασίαν ὡς ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἰδίως τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν καί τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ τῆς διενεργείας ἐπενδύσεων. Τό φαινόμενον τοῦτο συνέβαλλε εἰς τήν μετασχηματισμόν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐν συγκρίσει πρός τό παρελθόν.

Καθίσταται ἐπίσης σαφές, ὅτι ὅσον αὐξάνουν οἱ ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δημοσιονομικαί σχέσεις αὐτοῦ καί λογαριασμοί καί προσδίδεται εὐρυτέρα σημασία εἰς τόν οἰκονομικόν τομέα τοῦ Δημοσίου, τόσον ἀναπτύσσεται ἡ σημασία τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἀποβαίνει περισσότερον ἀναλόγως ἡ θέσις τοῦ Δημοσίου Ταμείου τοῦ Κράτους εἰς τήν διοίκησιν τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν καί καθίσταται περισσότερον πολύπλοκον τεχνικῶς τό σύστημα τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ. Διά τοῦτο προβαίνομεν κατωτέρω εἰς μίαν σύντομον ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, οἵτινες ἀποτελοῦν στοιχεῖα τοῦ παθητικοῦ ἢ τοῦ ἐνεργητικοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

β) Ὁ ρ ι σ μ ό ς καί ἔ κ τ α σ ι ς τ ῶ ν εἰ δ ι κ ῶ ν λ ο γ α ρ ι α σ μ ῶ ν ἐ κ τ ό ς τ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ο ῦ Κ ρ ά τ ο υ ς. Ἡ ἔκτασις τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου κατά τήν τελευταίαν περίοδον ὑπῆρξε ἐξαιρετικῶς μεγάλη, ὡς ἐκ τῆς διευρύνσεως τῶν σχέσεων τοῦ Δημοσίου Ταμείου μετά τῆς οἰκονομίας ἐν γένει. Πράγματι ἡ διεύρυνσις τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, ὁ πολλαπλασιασμός τῶν μετ,ων ἐπεμβάσεων τοῦ Κράτους, οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ χαρακτῆρος καί ἡ συνεχής ἐπαύξησις τῶν δημοσιονομικῶν βαρῶν τοῦ κράτους, συνέβαλλον εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως αὐτή τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολο-

γικοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν συνέβαλε κατά πολύ εἰς τόν μετασχηματισμόν τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας καί ἐπηύξε τ ἐ τήν σημασίαν τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὅπερ καί τοῦτο μετέχει εἰς τήν ἐφαρμογήν τῆς εὐρείας οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἥτις συνίσταται εἰς τήν χρηματοδότησιν ὑπό μορφήν ' ἐπενδύσεων π.χ. δι'ἐκδόσεως ἐντόκων γραμματίων[1] πρός ἐκτέλεσιν ἔργων καί αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ πολιτική αὕτη ἐν Ἑλλάδι ἀσκεῖται ἀκόμη διά τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἅτινα κατατίθενται εἰς ἴδιον λογαριασμόν, τηρούμενον παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, διατίθεν - ται δέ κατά τάς ὑποδείξεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς δαπάνας ἐπενδύσεως ἢ ἄλλας δαπάνας.

Ὡς εἶναι δυνατόν νά παρατηρήσῃ τις ἡ πολιτική αὕτη συνδέεται μέ τήν θεωρίαν τοῦ DEFICIT FINANCING, ἥτις ὡς γνωστόν διαμορφοῦται ἐκ τῆς Κεϋνσιανῆς διδασκαλίας καί περί τῆς ὁποίας γίνεται λόγος ἀνωτέρω ἐν σελίδι 126 καί ἐπ. ὅπου ἐκτίθεται ἡ θεωρία τοῦ ὀργανικοῦ ἢ συστηματικοῦ ἐλλείμματος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Συνεπῶς ἡ μελέτη τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί τῶν λογαριασμῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι διά τοῦ μέσου τούτου λαμβάνομεν τόν πληρέστερον ἰδέαν τῆς καταστάσεως τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους καί τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως αὐτοῦ, ὅσον ἐνημερούμεθα ὁμοίως πληρέστερον ἐπί τῶν προβλημάτων χρηματοδοτήσεως τῶν ὀργανισμῶν καί τῶν ἔργων, ἅτινα

1.- Προβ. σχετικῶς Π.Β. Δερτιλῆ, Τό Δημόσιον Χρέος τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1960, σελ. 129 καί ἐπ.

ἐκτελοῦνται ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους.

Εἰς διάφορα κεφάλαια τῶν Παραδόσεών μας ἔχομεν ἀναπτύξει τὸν μηχανισμὸν πολλῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ δὲν δίδεται ὁρισμὸς τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν. Ἐὰν ὅμως ζητήσωμεν νὰ προσδιορίσωμεν τοὺς εἰδικοὺς λογαριασμούς, συνάγομεν, ὅτι οἱ εἰδικοὶ λογαριασμοὶ ἀποτελοῦν πράξεις διαφόρων ὑπηρεσιῶν, ἀναφερομένας εἴτε εἰς πράξεις ἁπλῆς λογιστικῆς σημασίας καὶ τάξεως, τῶν ὁποίων ἡ ἰδιαιτέρα ἀνάπτυξις καὶ τήρησις καθίσταται ἀναγκαία εἰς τὴν κίνησιν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἴτε

2) εἰς ὀφειλὰς ἢ ἀπαιτήσεις τοῦ κράτους, τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐμφανίζωμεν εὐχερῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν καὶ αἰτίνες ὀφειλαὶ ἢ ἀπαιτήσεις συνδέονται μὲ λειτουργίας τοῦ κράτους ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ.

Κατὰ ταῦτα ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν τάξεως ἔχομεν τοὺς πιστωτικοὺς ἢ χρεωστικοὺς εἰδικοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἡ κατάστασις τῶν εἰδικῶν λογαριασμῶν καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν ὡς καὶ τῶν λογαριασμῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ μετὰ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰσολογισμὸν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὅστις εἶναι κατάστασις ἐμφανίζουσα τὸ παθητικὸν καὶ τὸ ἐνεργητικὸν τῶν μετὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἢ τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ λογαριασμῶν, πείθει περὶ τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν προσέλαβον οἱ ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμοὶ καὶ τῆς σημασίας τῶν ποσῶν εἰς δοσοληψίας, αἵτινες διενεργοῦνται ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Τό Κράτος πρός ἀντιμετώπισιν τῶν σχέσεων αὐτοῦ καί δεσμεύσεων ἔναντι τῶν ἐν λόγῳ λογαριασμῶν ἐν ἀρκεῖται εἰς τήν χρησιμοποίησιν τῶν συνήθων καί τακτικῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ. Χρησιμοποιεῖ ἔσοδα ἐκ πηγῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ, ἵνα καλύψῃ τό προκῦπτον ἔλλειμμα ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τακτικῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ πρός τάς ὀφειλάς καί ὑποχρεώσεις του εἰς δαπάνας ἐν γένει, ἤτοι καί τάς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Τό ἔλλειμμα τοῦτο καλεῖται τό ἀ ν ι έ ξ ο δ ο ν (IMPASSE) τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους κατά διάκρισιν πρός τό καθαρῶς ἔλλειμμα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὡς ἐκ τῆς ἐξαπλώσεως ἤ ἐκτάσεως τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν καί τῆς διενεργείας δαπανῶν χρηματοδοτήσεως ποικίλης μορφῆς, ἀντιμετωπιζομένων ὑπό τοῦ κράτους, συγγραφεῖς τινές, ὡς ὁ καθηγητής A. BARÈRE, ὀρθῶς διατυπώνουν τήν ἄποψιν, ὅτι τό σύγχρονον κράτος παραλλήλως πρός τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους ἐνδείκνυται νά ἀντιμετωπίζῃ τ έ ν π ρ ο γ ρ α μ μ α τ ι σ μ ό ν τ ο ῦ Π ρ ο ϋ π ο λ ο γ ι σ μ ο ῦ τ ο ῦ θησαυροφυλακείου (BUDGET DE LA TRÉSORERIE)[1].

Ἑτέρα συνέπεια τοῦ φαινομένου τούτου τῆς ἐξαπλώσεως ἤ ἐπεκτάσεως τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰδικῶν λογαριασμῶν καί διαχειρίσεων εἶναι ἡ προσβολή τοῦ κανόνος τῆς ἑνότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, περί τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀνωτέρω ἐν σελίδι 101 καί ἐπ.

1.- Πρβλ. A. BARÈRE, POLITIQUE FINANCIÈRE, PARIS 1958 σελ. 357 καί ἐπ.

Γ΄ Ο Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου

α) Ἡ κατάρτισις τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.- Ἐν πρώτοις δέον νά ὑπομνήσωμεν, ὅτι ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου εἶναι κατάστασις ἐμφανίζουσα τό ἐνεργητικόν καί παθητικόν τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Σύγκρισιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρός τόν Προϋπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους κάμνομεν ἀνωτέρω ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι 86 καί ἐπ.

Ὁ ποσοτικός Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἤ ὅπως καλεῖται εἰς τά δημοσιεύματα τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους ὁ ποσοτικός Ἰσολογισμός τῆς διαχειρίσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καταρτίζεται ὑπό τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους ἐπί τῇ βάσει τῶν μηνιαίων καί ἐτησίων κατ' ἀποφάσεων ληψοδοσίας τοῦ Δημοσίου Ταμείου, τάς ὁποίας τά Ταμεῖα τοῦ Κράτους ὑποβάλλουν εἰς τό Γενικόν Λογιστήριον τοῦ Κράτους. Πρέπει νά διευκρινισθῇ, ὅτι αἱ ἐν λόγῳ καταστάσεις περιλαμβάνουν στοιχεῖα, ἀφορῶντα τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ὡς καί στοιχεῖα ἀφορῶντα τάς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ληψοδοσίας τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἡλαδή στοιχεῖα ἅτινα ἀφοροῦν τούς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμούς, περί ὧν γίνεται λόγος ἀνωτέρω ἐν σελίδι 227 καί ἐπ.

Καί ἐκ μέν τῶν στοιχείων, ἅτινα ἔχουν σχέσιν μέ τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καταρτίζεται ὁ ποσοτικός Ἰσολογισμός τοῦ Κράτους, περί τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι 231 καί ἐπ., ἐκ δέ τῶν στοιχείων, ἅτινα ἀφοροῦν τούς ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμούς καταρτίζεται ὁ Ἰσολογισμός τοῦ

Δημοσίου Ταμείου ἤ ὅπως καλεῖται ὑπό τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους καταρτίζεται ὁ Ἰσολογισμός διαχειρίσεως τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἔτους.

Ὁ ὁριστικός Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου καταρτίζεται ἐπί τῇ βάσει τῶν παρ' τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους λογιστικῶν βιβλίων, εἰς τά ὁποῖα καταχωροῦνται αἱ σχετικαί πράξεις τῶν Ταμείων τοῦ Κράτους μετά τόν ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔλεγχόν αὐτῶν.

Ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὑπογραφόμενος παρά τοῦ ἀρμοδίου Διευθυντοῦ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους καί θεωρούμενος ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πρέπει νά διαβιβάζηται πρός τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον οὐχί βραδύτερον τῆς 30 Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Ἀντίγραφον τοῦ Ἰσολογισμοῦ τούτου κατατίθεται συγχρόνως εἰς τό Προεδρεῖον τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων. Τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἐξετάζει τόν Ἰσολογισμόν τοῦ Δημοσίου Ταμείου, παραβάλλον αὐτόν πρός τά παρ' αὐτοῦ ἐξελεχθέντα λογιστικά στοιχεῖα καί τά παρά τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους τηρούμενα σχετικά βιβλία.

Ἀκολούθως τό Ἐλεγκτικόν Συνέδριον ἐπιστρέφει αὐτόν μετά τῆς παρ' αὐτοῦ συνταρσομένης διαθηλώσεώς του εἰς τόν Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν τό βραδύτερον μέχρι τῆς 30 Νοεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Μετά ταῦτα ὁ Ἰσολογισμός τοῦ Δημοσίου Ταμείου, εἰς τόν ὁποῖον ἐπισυνάπτεται καί ἡ ἐπ' αὐτῷ Διαθήλωσις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἰσάγεται ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τήν Βουλήν πρός κύρωσιν τό βραδύτερον μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους, ἐφ' ὅσον τηροῦνται αἱ διατάξεις τοῦ νόμου 5254 τοῦ ἔτους 1934.

β) Οἱ διενεργούμενοι ἔλεγχοι ἐπί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου.- Πρέπει νά ὑπομνήσωμεν, ὅτι πρό τῆς καταρτίσεως τοῦ ὁριστικοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου διενεργεῖται ὑπό τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ὁ δι καστικός ἔλεγχος ἐπί τῶν ὑποβαλλομένων εἰς αὐτό κατά μῆνα καί κατ'ἔτος λογιστικῶν στοιχείων τῶν δημοσίων ὑπολόγων, καθ'ἃ ἐκτίθενται ἀλλαχοῦ ἀνωτέρω ἐν σελίδι 227 καί ἐπ. ὅπου ἀσχολούμεθα περί τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ὑποβαλλομένου εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου περί Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ἀσκεῖται ἐπίσης ὁ κοινοβουλευτικός ἔλεγχος, τηρουμένης τῆς διαδικασίας, ἥτις ἀκολουθεῖται πρός ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου περί Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, καθ'ἃ ἐκτίθεται ἀνωτέρω ἐν σελίδι 233 καί ἐπ.

Ἐν τέλει δέον νά προσθέσωμεν, ὅτι παρατηρεῖται καθυστέρησις κατά τήν ἄσκησιν τοῦ τε δικαστικοῦ καί κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου ἐπί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, εἰδικῶς παρατηρεῖται ὁμοίως ἐν σχέσει μέ τόν Ἀπολογισμόν τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους, ὡς εἰδικώτερον ἐκτίθεται ἀνωτέρω ἐν σελίδι 236 καί ἐπ., ὅπου καί ἐπισημαίνομεν τήν πρωτοφανῆ ταύτην καθυστέρησιν εἰς τόν ἔλεγχον καί ψήφισιν τῶν Ἰσολογισμῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XII

Αἱ σχέσεις τοῦ Δημοσίου Ταμείου μετά τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

α΄ Ὁ θεσμός τῆς συγκεντρώσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου μέχρις τῆς ἱδρύσεως τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

α) Ἡ χρησιμότης τοῦ μέτρου τῆς συγκεντρώσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου.- Ἵνα ἐκπληρώσῃ τήν ἀποστολήν της ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Δημοσίου Ταμείου κατά τρόπον ἱκανοποιητικόν, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, κατά πρῶτον λόγον συνεργάζεται μετά τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εἰς τήν ἀποστολήν αὐτοῦ ὡς Ταμίου τοῦ Κράτους, καθ'ὅσον ὡς ἐκτίθεται κατωτέρω, πράκτορες τῆς ἐν λόγῳ Τραπέζης ἔχουν ἐγκατασταθῆ εἰς πλεῖστα καί τά κυριώτερα Ταμεῖα τοῦ Κράτους πρός διενέργειαν τῶν πληρωμῶν αὐτοῦ.

Πρός ἐκπλήρωσιν ὅμως τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ὡς Ταμίου καί Τραπεζίτου τοῦ Κράτους καί ὡς ὁ ἐγγύνου ἐλέγχου τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καί τῆς πίστεως τό Δημόσιον Ταμεῖον ἐπιβάλλεται πρῶτον νά εἶναι ἐνήμερον τόσον τῆς κατά τόπους πορείας τῶν εἰσπράξεων καί ἐν γένει τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὡς καί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους λογαριασμῶν μετά τῶν ὁποίων ἔχει σχέσεις, ὅσον καί τῶν κατά τόπους ταμειακῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ καί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ λογαριασμῶν τοῦ Κράτους, εἰς τρόπον

ὥστε νὰ συγκεφαλαιωθῇ τὸ διαθέσιμον κεφάλαιον δι' ἀνω εἰσπράξεων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ταμειακῶν ὑποχρεώσεων τοῦ κράτους.

Ἐξ ἄλλου δ ε ύ τ ε ρ ο ν τὸ Δημόσιον Ταμεῖον ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ κατευθύνῃ τὰ κεφάλαια, ἅτινα εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του ἀχρησιμοποίητα, εἰς ἐκεῖνα τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους, ὅπου αἱ εἰσπράξεις ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἢ ἐκ τῶν λογαριασμῶν ἐκτὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων ἔχει σχέσεις, εἶναι ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν δαπανῶν καὶ ἐκ γένει τῶν χρηματικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ κράτους εἰς ἐκδομένην περιοχὴν τῆς περιφερείας τοῦ κράτους.

Αἱ πράξεις συγκεντρώσεως, κατανομῆς καὶ κατευθύνσεως τῶν κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρέπει νὰ ἐνεργοῦνται κατὰ τρόπον συστηματικὸν καὶ μεθοδικόν, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπὶ πλέον ἐξυπηρετοῦνται πολλαπλοῖ ἕτεροι σκοποί, ὡς ταμειακοί, οἰκονομικοὶ καὶ εἰδικώτερον νομισματικοὶ σκοποί.

Ἐν πρώτοις ἐξυπηρετεῖται ὁ παχὺς ἀφοδιασμὸς τῶν ταμείων τοῦ κράτους διὰ τῶν ἀναγκαιούντων εἰς αὐτὰ κεφαλαίων καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ Κράτος δύναται νὰ εἶναι συνεπὲς πρὸς τὰς χρηματικὰς ὑποχρεώσεις του.

Δεύτερον τὸ Κράτος εὑρίσκεται εἰς θέσιν νὰ χρησιμοποιήσῃ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ λιμνάζουν εἰς τινα ταμεῖα τοῦ κράτους καὶ νὰ εἶναι ἀχρησιμοποίητα, διὰ δὲ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιβοηθεῖ τὴν ἐφαρμογὴν μᾶλλον σκοπίμου πιστωτικῆς πολιτικῆς, καθ' ὅσον τὰ κεφάλαια ταῦτα κατατιθέμενα π.χ. εἰς τὴν Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς παροχὴν πιστώσεων εἰς τὴν οἰκονομίαν ἀντὶ νὰ λιμνάζουν εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους.

Τρίτον διά τῆς συστηματικῆς καί ταχείας συγκεντρώσεως καί κατανομῆς τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημ. Ι υ Ταμείου ἐπιβοηθεῖται τό ἔργον τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης, ὅπερ συνίσταται εἰς τήν παρακολούθησιν καί τόν ἔλεγχον τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καί διά τοῦ τρόπου τούτου ἡ νομισματική ὑπηρεσία τοῦ κράτους ἀποβαίνει περισσότερον κανονική.

Καθίσταται λοιπόν σαφές, ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί ἡ πρόσφορος κατανομή τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου δέν ἐξυπηρετοῦν μόνον καθαρῶς δημοσιονομικούς σκοπούς, ἀλλ' ἐπί πλέον καί νομισματικούς καί οἰκονομικούς σκοπούς, ἅτινες ἔχουν εὐρείας καί ἀξιολόγους ἐπιδράσεις εἰς τήν Δημοσίαν Οἰκονομίαν καί γενικώτερον εἰς τήν Κοινωνικήν Οἰκονομίαν τῆς χώρας.

Ἡ μεγάλη αὐτή ἀποστολή τοῦ Δημοσίου Ταμείου χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἰς πᾶσαν χώραν καί ἰδίως εἰς οἰκονομίας, ὡς ἡ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ ἄσκησις τῆς ἐν λόγῳ ἀποστολῆς τοῦ Δημοσίου Ταμείου συναντᾷ μεγάλας δυσχερείας, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν Δημοσίων Οἰκονομικῶν, ὡς καί ἐξ ἄλλων δυσκολιῶν, αἵτινες ἔχουν σχέσιν μέ τούς ὅρους τῶν συγκοινωνιῶν τῆς χώρας, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν δυσχερῆ τήν μετακίνησιν τῶν κεφαλαίων εἰς αὐτήν.

Πρός ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐνδείκνυται ἡ ἐπέμβασις τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Πράγματι ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐπιφορτισμένη μέ τήν προστασίαν τοῦ νομίσματος καί τόν ἔλεγχον τῆς πίστεως. Διά τοῦτο ἀποβαίνει περισσότερον σκόπιμος ἡ ἐπέμβασις τῆς εἰρημένης Τραπέζης εἰς τήν ὀργάνωσιν τῆς συγκεντρώσεως τῶν κε-

[illegible] τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ τῶν [illegible] γιῶν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἐξ ἄλλου ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὡς Ἐκδοτικὴ Τράπεζα, συνεπείᾳ τῆς μεγάλης διεισδύσεως αὐτῆς εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποβοηθήσῃ πληρέστερον τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐν λόγῳ λειτουργίας τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὡς ὀργάνου ἀσκήσεως ἐλέγχου ἐπὶ τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς πίστεως, καθ'ἃ ἐκτίθεται ἀνωτέρω.

Ἡ ἐκέμβασις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης ἀφορᾷ ἐπίσης τὴν παρ'αὐτῇ συγκέντρωσιν τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ ὀργανισμῶν. Ὡς γνωστὸν τὰ διαθέσιμα κεφάλαια τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀντιπροσωπεύουν σημαντικὰ ποσά, οἱ'ὃ κατατίθενται εἰς ἴδιον λογαριασμὸν παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα αὕτη ἀσκήσῃ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν κατὰ τῆς ὑποδείξεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς παρ'αὐτῇ τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὡς καὶ νὰ ρυθμίσῃ τὴν νομισματικὴν κυκλοφορίαν.

Εἰς πλεῖστα πράγματα αἱ σχέσεις τοῦ Δημοσίου Ταμείου μετὰ τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης εἶναι πολλαπλαῖ καὶ στενώταται. Ἐν συνεχείᾳ λοιπὸν ἐξετάζομεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς νομοθεσίας, τῆς σχετικῆς μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς συγκεντρώσεως τῶν κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὡς καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος.

β) Ἡ ἀ ρ χ ι κ ἡ ν ο μ ο θ ε σ ί α .- Αἱ ἀρχικαὶ διατάξεις περὶ τῆς κινήσεως τῶν κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ τῆς σ υ γ κ ε ν τ ρ ώ σ ε ω ς τούτων καὶ τῆς καταθέσεώς των εἰς τὰς Τραπέζας πρέπει ν'ἀναζητηθοῦν εἰς τὸ Διάταγμα τῆς 6 Φεβρουαρίου 1834 περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Ταμειακῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους.(1) Κατὰ τὸ ἄρθρον

---

(1) [illegible] ΔΕΓΟΡΑΤ Δημοσιονομικῶν

28 τοῦ ἐν λόγῳ Διατάγματος τό Κεντρικόν Τ μεῖον πρέπει νά διατηρῇ ἀσφαλῶς τά χρηματικά κεφάλαια τοῦ κράτους, τά ὁποῖα δέν εἶναι ἀπαραίτητα διά τήν πληρωμήν τῶν δαπανῶν καί μέχρις ὅτου ἡ πληρωμή των καταστῇ ἀναγκαία. Συνεπεί φ τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως ἡ ὁλική διαφύλαξις τῶν διαθεσίμων τ ῦ Δημοσίου Ταμείου ἐνεργεῖτ ι εἰς τό Κεντρικόν Τ μεῖον, μή ἐπιτρεπομένης τῆς καταθέσεώς των εἰς τινα Τρά πεζαν.

Ἐν τούτοις ἵνα μή παραμένουν τά ἐν λόγῳ κεφάλαια ἄ νευ τόκου ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐπί τῇ βάσει συμβάσεως ἠδύνατο νά καταθέσῃ ταῦτα εἰς τινα Τράπεζαν ἐντό κως .

Ὁμοίως τό ἄρθρον 142 τοῦ νόμου ΣΙΒ΄τοῦ ἔτους 1852 ὥριζε, ὅτι τά περισσεύματα τῶν Ταμείων των ὤφειλον εἰ τα μίαι τοῦ κράτους ν'ἀποστέλλουν κατά περιόδους εἰς τό Κεν τρικόν Ταμεῖον ἤ εἰς ἄλλα Ταμεῖα τοῦ Κράτους συμφώνως πρός τάς ὁδηγίας, γενικάς ἤ εἰδικάς, τοῦ Ὑπουργείου Οἰ κονομικῶν, διδομένας ἐπί τῇ βάσει τῶν καταστάσεων, εἰτι νες ὑπεβάλλοντο ὑπό τῶν ταμείων εἰς τήν ἁρμοδίαν ὑπηρε σίαν τοῦ προμνησθέντος Ὑπουργείου.

Ἡ ἀποστολή τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ ΔημοσίουΤα μείου ἐνεργεῖται διά τραπεζιτικῆς ἐπιταγῆς ἤ ὅταν δέν ὑπάρχῃ Τράπεζα διά χρηματοδέματος, εἰς τόν ὁποῖον περιε λαμβάνοντο τά ἀποτελλόμενα χρηματικά ποσά.

Ὁ νόμος 830 τοῦ ἔτους 1917 προσδιορίζει τόν τρόπον τῆς τηρήσεως τῶν σχετικῶν λογαριασμῶν εἰς τά ταμεῖα τοῦ

εἰς τό Συνέδριον τοῦ IUSTITUT INTERNATIONAL DE FINANCES PUBLIQUES, BRUXELLES 1939.

πρέπει ... ἐπιβάσεις ὑπερβολῆς καὶ ... ἀπό τῆς κυκλοφορίας ἡ κινήσεως τῶν κεφαλαίων τούτων μεταξύ τῶν ταμείων τοῦ Κράτους ἡ μεταξύ τούτων καί τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου.

Ἐπί πλέον κατά τό ἔτος 1924 θεσπίζεται, ὅτι ἡ κίνησις τῶν ἐν λόγῳ κεφαλαίων μεταξύ τῶν ταμείων τοῦ κράτους ἐνεργεῖται ἀποκλειστικῶς διά τῆς μεσολαβήσεως τοῦ κεντρικοῦ Ταμείου καί διά Τραπεζιτικῶν ἐπιταγῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἥτις κατά τήν περίοδον ταύτην καί μέχρι τοῦ ἔτους 1927, ὡς γνωστόν, ἦτο ἡ Ἐκδοτική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.

Β: Ὁ θεσμός τῆς συγκεντρώσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου ἀπό τῆς ἱδρύσεως τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καί αἱ σχέσεις τούτου μετά τῆς τραπέζης ταύτης.

α) Ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ἔτους 1927.- Τό ἔτος 1927 ἀποτελεῖ νέον σταθμόν εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς νομοθεσίας περί συγκεντρώσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου Ταμείου καί τάς σχέσεις τούτου μετά τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης. Κατά τό ἔτος τοῦτο ἱδρύθη ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος καί ὡρίσθη ὡς Ἐκδοτική Τράπεζα, ὡς γνωστόν μέχρι τῆς περιόδου ταύτης τό ἐκδοτικόν προνόμιον ἀνῆκε εἰς τήν Ἐθνικήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἔκτοτε παραμένει ὡς Ἐμπορική Τράπεζα.

Ἐπίσης κατά τό ἔτος 1927 παρασκευάζεται ἡ νομισματική σταθεροποίησις, ἥτις συνετελέσθη κατά τό ἔτος 1928 τῇ συνεργασίᾳ τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.(1)

1.- Βλέπε σχετικῶς P.B.DERTILIS, LA RECONSTRUCTION FINANCIERE DE LA GRÈCE ET LA SOCIETÉ DES NATIONS (μετά προλόγου τοῦ καθηγητοῦ B. NOGATO) PARIS 1945.

Εἰς τό καταστατικόν τῆς ἐν λόγῳ Τραπέζης ἥτις ἤρχισε τάς ἐργασίας της τήν 10ην Μαΐου 1928 καί ἰδίως εἰς τό Τμῆμα VIII αὐτοῦ, ὡς καί εἰς τό Πρωτόκολλον τῆς Γενεύης τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1927,(1) ὅπερ ἐκυρώθη διά τοῦ νόμου 3423 τοῦ ἔτους 1927 ἀναγράφονται αἱ διατάξεις, αἵτινες ρυθμίζουν τάς σχέσεις τοῦ Δημοσίου Ταμείου μετά τῆς ἐν λόγῳ Τραπέζης. Συμφώνως πρός τάς ὡς ἄνω διατάξεις αἱ ὑπηρεσίαι, αἵτινες ἀνετέθησαν εἰς τήν Τράπεζαν ταύτην εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

1.- Ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰσπράξεων τοῦ Κράτους εἰς λογαριασμόν παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος.

2.- Ἡ διενέργεια κατά τάς ὁδηγίας τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν τῆς εἰσπράξεως τῶν ἐσόδων ὡς καί ἡ πληρωμή τῶν δαπανῶν τοῦ κράτους καί τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων.

3.- Ἡ ἔκδοσις τῶν δανείων τοῦ Κράτους, ἅτινα ἐκδίδονται εἰς τό ἐσωτερικόν ὡς καί ἡ διαχείρισις τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἄνευ ἀμοιβῆς τινος.

4.- Ἡ χορήγησις εἰς τό κράτος βραχυπροθέσμων πιστώσεων ὑπό τόν τύπον προκαταβολῶν καί προεξοφλήσεως ἐντόκων γραμματίων τοῦ Δημοσίου καί ἐντός ὁρίου, καθοριζομένου ὑπό τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης.(2)

1.- Μᾶλλον συγκεκριμένως κατά τό ἄρθρον IV τοῦ ἐν λόγῳ Πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης ἡ ἱδρυθησομένη νέα Τράπεζα " θά πραγματοποιήσῃ τήν σταθεροποίησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ νομίσματος ἐν σχέσει πρός τόν χρυσόν καί τήν συγκέντρωσιν εἰς τήν Τράπεζαν ὅλων τῶν εἰσπράξεων καί τῶν πληρωμῶν τοῦ κράτους καί τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων".

2.- Ἐν σχέσει μέ τό χρέη τοῦ Δημοσίου, τά ἀναληφθέντα ὑπό τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κατά τήν ἵδρυσίν της βλέπε Π.Β.Δερτιλῆ. Τό δημόσιον χρέος τῆς Ἑλλάδος Ἀθῆναι 1960 σελ. 98 καί ἐπ.

Μεταγενεστέρως αι σχέσεις τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος πρός τό κράτος καί αἱ σχέσεις αὐτῆς πρός τό Δημόσιον Ταμεῖον καί τούς ὀργανισμούς δημοσίου δικαίου διευρύνονται.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν προσέλαβεν ὁ θεσμός τῆς συγκεντρώσεως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τοῦ κράτους εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καί ἡ συγκέντρωσις ὁμοίως τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τῶν ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου εἰς τήν ἐν λόγῳ Τράπεζαν ἤ εἰς ἄλλα πιστωτικά ἱδρύματα, ὡς εἰς τήν Ἐθνικήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἤ εἰς τό Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καί Δανείων ἤ ἄλλους πιστωτικούς ὀργανισμούς. Τά πιστωτικά ἱδρύματα ἐκτελοῦν καί τήν ταμειακήν ὑπηρεσίαν καί πλείστων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη, ἥτις ὡδήγησε καί εἰς τόν μετασχηματισμόν τῶν σχέσεων τοῦ Δημοσίου Ταμείου μετά τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κυρίως βασίζεται εἰς τό Πρωτόκολλον τῆς Γενεύης τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1927. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Πρωτοκόλλου τούτου τῆς Γενεύης καί συμφώνως πρός τούς προμνησθείσας διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος αἱ εἰσπράξεις, αἵτινες ἐνεργοῦνται ὑπό τῶν δημοσίων εἰσπρακτόρων ἐκτός τῆς ἕδρας τοῦ Ταμείου εἰς τά Δημόσια Ταμεῖα ἤ ἐκ πωλήσεως ἐνσήμων καί ἄλλων εἰδῶν ἤ παρ' ἰδικῶν διαχειριστῶν κατατίθενται εἴτε εἰς τό Κεντρικόν Κατάστημα τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος εἴτε εἰς τά Ὑποκαταστήματα αὐτῆς εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ "Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος- Εἰσπράξεις καί πληρωμαί Δημοσίου" ἤ ὅπως μεταγενεστέρως χαρακτηρίζεται Λογαριασμός "Ἑλληνικοῦ Δημοσίου-Συγκέντρωσις εἰσπράξεων καί πληρωμῶν. Ἡ κίνησις τοῦ λογαριασμοῦ τούτου σημειώνει αὔξησιν καί ἀντιπροσωπεύει κατ' ἔτος μεγαλύτερα ποσά. Οὕτω κατά τό ἔτος 1958[1] αἱ εἰσπράξεις ἐν

1.- Βλέπε σχετικῶς ἔκθεσιν τοῦ καθηγητοῦ Ζολώτα, Διοικητοῦ Τραπέζης Ἑλλάδος ἐπί τοῦ Ἰσολογισμοῦ αὐτῆς ἔτους

συνόλῳ ἀνέρχονται εἰς 18.798 ἐκ. δραχμάς, αἱ δέ πληρωμαί 19028 ἑκατ. δραχμάς. Κατά συνέπειαν ὁ ἐν λόγῳ λογαριασμός εἶναι χρεωστικός εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου.(1)

Πρέπει νά προσθέσωμεν, ὅτι μᾶλλον σημαντικαί εἶναιαί πληρωμαί τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος διά λογαριασμόν ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου.(2)

Κατ'αὐτόν τόν τρόπον ἀναλόγως τῆς πορείας τῶν ἐνεργουμένων καταθέσεων παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος ἐξ εἰσπράξεων τοῦ Δημοσίου ἐν σχέσει πρός τάς ἐνεργουμένας πληρωμάς διά λογαριασμόν τοῦ Δημοσίου ὁ ἐν λόγῳ λογαριασμός τοῦ Δημοσίου παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος δύναται νά εἶναι π ι ο τ ω τ ι κ ό ς ἤ χ ρ ε ω σ τ ι κ ό ς .Παραμένει ὅμως κατά κανόνα πάντοτε χρεωστικός.

Μεταγενεστέρως ὅμως ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος συμφώνως πρός τόν νόμον 4953 τοῦ ἔτους 1932 καί κατόπιν συμβάσεων μετά τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἐγκαθιστᾷ εἰς τά δημόσια ταμεῖα πράκτορας αὐτῆς διά τῶν ὁποίων συγκεντρώνει τάς εἰσπράξεις καί ἐνεργεῖ τάς πληρωμάς τοῦ Δημοσίου καί

1.- Πρέπει νά διευκρινήσωμεν, ὅτι αἱ εἰς βάρος τοῦλογαριασμοῦ τούτου διενεργούμεναι δαπάναι ἀνήκουν κατά κύριον λόγον εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους.Ὡς ἐκ τούτου ἔχει ἀσκηθῆ ἐπ'αὐτοῦ τόσον ὁ δ ι ο ι κ η τ ι κ ό ς προληπτικός ἔλεγχος, ὅσον καί ὁ δ ι κ α σ τ ι κ ό ς προληπτικός ἔλεγχος, ἐπί τῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἐνδέχεται ὅμως ὁ ἐν λόγῳ λογαριασμός τοῦ Δημοσίου παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος νά ἐπιβαρύνεται διά δαπανῶν,χωρίς νά ἔχουν ὑποστῆ τούς ὡς ἄνω προληπτικούς ἐλέγχους.

2.- Πρέπει νά διευκρινήσωμεν, ὅτι αἱ πληρωμαί τῆς ἐν λόγῳ κατηγορίας ἐκφεύγουν τοῦ δ ι ο ι κ η τ ι κ ο ῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου.Κατά μεγάλην ὅμως ἀναλογίαν ἔχουν ὑποστῆ τόν προληπτικόν δικαστικόν ἔλεγχον.

καί τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου Δικαίου εἰς τρόπον ὥστε νά μή παραμένη μηδέν χρῆμα εἰς τά ταμεῖα τοῦ κράτους καί τά τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Διά τοῦ μέσου τούτου τό Δημόσιον Ταμεῖον οὐχί μόνον εἶναι εἰς θέσιν νά γνωρίζη καί νά διαθέση σκοπιμώτερον τά λιμνάζοντα κεφάλαια εἰς διάφορα κατά τόπους ταμεῖα καί ν'ἀποφύγη κατ'αὐτόν τόν τρόπον τήν προσφυγήν εἰς ἄλλα μέσα πρός ἀντιμετώπισιν τῶν ὑποχρεώσεών του, ἀλλ'ἐπί πλέον δύναται νά ἐλέγξη διά τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος τήν νομισματικήν κυκλοφορίαν καί ν'ἀσκήση σκοπιμωτέραν πιστωτικήν πολιτικήν.

Ἐξ ἄλλου οἱ ταμεῖαι τοῦ κράτους παραμένουν ὑπόλογοι διά τάς πληρωμάς καί τάς εἰσπράξεις, τάς ὁποίας διενεργοῦν, ἐναντι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος κατά τό ἄρθρον 45 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι μόνον τοῦ Δημοσίου διά τάς πράξεις τῶν πρακτόρων αὐτῆς, οἵτινες εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τά ταμεῖα τοῦ κράτους χωρίς νά εἶναι συγχρόνως ὑπόλογος ἔναντι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Πρός ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῆς ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος συνέστησεν ἰδίαν Διεύθυνσιν εἰς τό Κεντρικόν Κατάστημα αὐτῆς. Ἤρχισε τήν ἐφαρμογήν τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς συγκεντρώσεως τῶν κεφαλαίων τοῦ Δημοσίου ἀπό τῆς 1 Δεκεμβρίου 1929 εἰς τήν περιφέρειαν Ἀθηνῶν καί ἔκτοτε ἐπεξέτεινε βαθμηδόν τήν ἐν λόγῳ μεταρρύθμισιν εἰς ὅλην σχεδόν τήν Ἐπικράτειαν κατά τά ἔτη 1932 ἕως 1938.

β) Γ ε ν ι κ α ί σ χ ε τ ι κ α ί π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς . - Ὡς εἶναι προφανές ἡ διεξαγωγή τῶν πληρωμῶν τοῦ κράτους καί ἰδίως τῶν νομικῶν προσώπων διά τοῦ πράκτορος τούτου τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἀπαλλάσσει φόρτου ἐργασίας τήν ταμειακήν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους καί περιορίζει τούς

λογαριασμοῦ τῶν δημοσίων διαχειρίσεων, εἰς τρόπον ὥστε καθίσταται ταχυτέρα ἡ κατάρτισις τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Παρατηροῦμεν λοιπόν, ὅτι ἡ παρέμβασις τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κατά τήν διενέργειαν τῶν πληρωμῶν καί εἰσπράξεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καί τῶν ἐκτός τοῦ Προϋπολογισμοῦ διαχειρίσεων ἐπιβοηθεῖ κατά πολύ τήν ἐνημερότητα εἰς τήν κατάρτισιν καί τόν ἔλεγχον τῶν λογαριασμῶν τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ Κράτους καί τοῦ Ἰσολογισμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Διά τοῦ τρόπου τούτου ἡ δημοσιονομική διοίκησις τοῦ Κράτους καθίσταται φωτεινοτέρα καί σαφεστέρα.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ὡς Ἐκδοτική Τράπεζα ἔχει δημόσιον χαρακτῆρα, παρέχει πολλάς ἀκόμη ὑπηρεσίας εἰς τό κράτος, ἤτοι πληρώνει τήν ὑπηρεσίαν τῶν ἐσωτερικαί ἐξωτερικῶν δημοσίων δανείων, προσφέρει ὑπηρεσίας κατά τήν ἔκδοσιν δανείων, τήν διανομήν τίτλων τῶν δανείων, θέτει εἰς κυκλοφορίαν κερματικά νομίσματα τοῦ κράτους, ἀνοίγει πιστώσεις εἰς τό ἐσωτερικόν ἢ ἐξωτερικόν διά λογαριασμόν τοῦ κράτους ὑπέρ τρίτων.

Τέλος κατά τήν τελευταίαν περίοδον τῶν συναλλαγματικῶν ἐλέγχων καί περιορισμῶν ἀνατέθησαν εἰς τήν Ἐκδοτικήν Τράπεζαν ποικίλλα ἄλλα καθήκοντα καί ὑπηρεσίαι.

Τό Κράτος συμφώνως πρός τό Καταστατικόν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ὡς εἶχε ἀρχικῶς, δύναται νά ἔχῃ παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος χρεωστικόν λογαριασμόν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 400 ἑκατ. δραχμῶν προκειμένου περί ὑποχρεώσεών του, μή προερχομένων ἐκ δαπανῶν κεφαλαίου, ἐν συνόλῳ δέ τό σύνολον τῶν βραχυπροθέσμων χρεῶν τοῦ Δημοσίου ὁρίζεται εἰς τό 1/10 τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Αἱ διατάξεις ὅμως αὗται μεταγενεστέρως ἐτροποποιήθησαν εἰς τρόπον ὥστε ν' αὐξάνεται τό χρεωστικόν ὑπόλοιπον τοῦ ἐν λόγῳ λογαριασμοῦ παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος.(1)

Δέον ἐπίσης νά ὑπομνησθῇ, ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος χρηματοδοτεῖ δαπάνας συγκεντρώσεως προϊόντων ἤ ἄλλας δαπάνας εἰς ἰδίους λογαριασμούς, ἐνῶ ἀντιθέτως δεσμεύει παρ' αὐτῇ τά διαθέσιμα κεφάλαια τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἅτινα κατευθύνει εἰς ἐπενδύσεις κατά τάς ὑποδείξεις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις συνεστήθη παρ' αὐτῇ δυνάμει τοῦ ἀναγκ. νόμου ὑπ' ἀριθ. 971 τοῦ ἔτους 1947 καί ἐκτοτε τροποποιουμένη διατηρεῖται.

Τό σύστημα τῆς συγκεντρώσεως τῶν εἰσπράξεων καί πληρωμῶν τοῦ Δημοσίου παρά τῇ Ἐκδοτικῇ Τραπέζῃ συναντᾶται εἰς Βέλγιον, Γερμανίαν, Γαλλίαν καί εἰς ἄλλας χώρας, κυρίως δέ εἰς τήν Ἀγγλίαν. Πῶς ἔχει ὀργανωθῇ εἰς τήν Ἀγγλίαν τό σύστημα τοῦτο ἐξετάζεται ἀλλαχοῦ.

Ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ συστήματος, τοῦ ἰσχύοντος εἰς τήν Γαλλίαν καί Ἀγγλίαν ἐν σχέσει μέ τήν συγκέντρωσιν τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους εἰς τήν Ἐκδοτικήν Τράπεζαν ἔγκειται εἰς τό γεγονός, ὅτι εἰς τήν Γαλλίαν ἡμαντικόν ποσοστόν τῶν πληρωμῶν τοῦ Δημοσίου ἐνεργεῖται διά τῶν δημοσίων ὑπολόγων ταμιῶν καί μόνον τά περί εὔματα τῶν ἐσόδων μετά τήν ἐνέργειαν τῶν πληρωμῶν κατατίθενται εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Γαλλίας, ἐνῷ εἰς τήν Ἀγγλίαν ἅπασαι αἱ πληρωμαί τοῦ Δημοσίου ἐνεργοῦνται διά τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας καί πᾶσαι αἱ εἰσπράξεις τοῦ κράτους συγκεντρώνονται εἰς τήν ἰδίαν Τράπεζαν.

Τέλος χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς τό μέτρον τῆς συγκεντρώσεως παρά τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καί κυρίως τῶν

---

1. [illegible] Τό δημόσιον χρέος τῆς Ἑλλάδος, [illegible]

ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν. Τά κεφάλαια ταῦτα δε ιεύονται παρά τῇ ἐν λόγω Τραπέζῃ. Ο"τως ἐφαρμόζεται ἀντιπληθωρική πολιτική. Διατιθέμενα ὅμως εἰς ἐπενδύσεις ἔργων ἐνισχύουν τήν πολιτικήν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη[1], ὅτι θά πρέπῃ τό κράτος νά προσφέρῃ ἀποζημίωσίν τινα εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος πρός ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν αὐτῆς διά τάς παρεχομένας διαχειριστικάς ὑπηρεσίας ὑπ'αὐτῆς εἰς τό Δημόσιον Ταμεῖον,οἷαι εἶναι πιχ. αἱ δαπάναι ἐκ τῶν ἀποδοχῶν τῶν πρακτόρων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος,τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τά ταμεῖα τοῦ Κράτους καί περί τῶν ὁποίων γράφομεν ἀνωτέρω.

Καθ'ἡμᾶς ὅμως ἡ ἄποψις αὕτη δέν εὐσταθεῖ, διότι διά τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος προάγει ἐπίσης τό ἔργον αὐτῆς τοῦ ἐλέγχου τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καί τῆς πίστεως. Τό ἔργον τοῦτο, ὡς γνωστόν, εἶναι κυρία ἀποστολή τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης. Οὔτε ἐπίσης εἶναι βάσιμος, καθ'ἡμᾶς,ἡ ἐν λόγῳ γνώμη περί πληρωμῆς τόκου ὑπό τοῦ Κράτους ἐπί τοῦ ἀνοίγματος τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Δημοσίου Ταμείου παρά τῇ Τραπέζῃ.

Πράγματι δέν πρέπει ἐπίσης νά λησμονῆται, ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος συνδέονται μέ τήν ἄσκησιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου αὐτῆς.

Τέλος ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος διά τήν ἄσκησιν τῶν ἐργασιῶν τούτων θεωρεῖται δημοσία καί ἰδίως εἰς τήν ἄσκησιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου αὐτῆς.

1.- Πρβλ. σχετικῶς πολυγραφημένην ἔκθεσιν, ὑποβληθεῖσαν τήν 30 Ἰουνίου 1950 εἰς τόν Διοικητήν Τραπέζης Ἑλλάδος ὑπό τῶν SIR. TH. GREGORY, JHON GUNTER καί DELOS C. JOHNS.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Σελίς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IX

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Χ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XI

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XII